

2003

**JOURNAL OF THE
ROYAL ASIATIC SOCIETY
OF
SRI LANKA**

New Series, Volume XLVIII, Special Number

**Commemoration of the 250th anniversary of *Upasampadā*
in Sri Lanka**

*The object of the Society is to institute and promote inquiries
into the History, Religions, Language, Literature, Arts,
Sciences and Social Conditions of the present and
former peoples of the Island of Sri Lanka and
connected cultures*

PUBLISHED BY THE

ROYAL ASIATIC SOCIETY OF SRI LANKA
COLOMBO

With Best Complements from the
Royal Asiatic Society of Sri Lanka

No. 96, Ananda Coomaraswamy Mawatha
Colombo 07, Tel/Fax : 2699249
Email: rassrilanka@gmail.com
Website: royalasiaticsociety.lk

2003

**JOURNAL OF THE
ROYAL ASIATIC SOCIETY
OF
SRI LANKA**

New Series, Volume XLVIII, Special Number

**Commemoration of the 250th anniversary of *Upasampadā*
in Sri Lanka**

PUBLISHED BY THE

ROYAL ASIATIC SOCIETY OF SRI LANKA
COLOMBO

EDITORIAL COMMITTEE

Chairman

Hon. Dr. K D Paranavitana
Knight of the Order of Orange
Nassau of the Kingdom of The Netherlands,
BA (Hons) (Cey), Diploma in Archive Administration
(The Netherlands), PhD (UNSW, Australia).

Members

Dr. G S B Senanayake
BA(Cey), BA(Hons) (Lond), MA, PhD *Honoris Causa* (Vidyālaṅkāra)

Dr. Lorna Dewaraja
BA(Hons), MA(Cey), PhD (Lond)

Dr. S G Samarasinghe
BA(Hons) (Cey), MA(Pennsylvania), PhD (Col)
LLB(Open University)

ISSN 1391 - 720 X

Printed by

Sridevi Printers (Pvt) Ltd
27 Pepiliyana Road, Nedimala, Dehiwala.
Sri Lanka.

**JOURNAL
of the
ROYAL ASIATIC SOCIETY OF SRI LANKA**

Vol. XLVIII, Special Number

2003

CONTENTS

<i>Preface</i>	Page
G S B Senanayake Higher Ordination and state patronage	01
M Rohanadeera Earliest evidence of cultural relations between Sri Lanka and Dvāravatī Kingdom in Thailand	09
Ven. Gammēdegoda Puññasara Thera සියමට සිංහල ථෙරවාදය හඳුන්වාදුන් ධම්මකිත්ති සංඝරාජ	31
A Adikari ලක්දිව මහාසාමී (සහරජ) පරපුර	53
Lorna Dewaraja Thailand's sublime gift to Sri Lanka: the services rendered by Upāli Mahā Thera and his associates	75
Lodewijk J Wagenaar Looking for monks from Arakan, a chapter of the Kandyan-Dutch relations in the 18 th century	91
P E Pieris An account of King Kīrti Śrī's Embassy to Siam in 1672 Śaka (1750 A.D.)	111

J F Dickson

Upasampadā Kammavācā: Being the Buddhist Manual
of the Form and Manner of Ordering of Priests Deacons 149

S Paranavitana

A Pali document in Cambodian characters found
in the Malvatte Vihare, Kandy 161

Vini Vitharana

The Mission to Thailand as recorded in contemporary
Sinhala literature: a brief survey 167

Rohini Paranavitana

බුද්ධ ශාසන පුනරුත්ථාපන ව්‍යාපාරයට සමගාමී ව ඇතිවූ
භාෂා ශාස්ත්‍රීය ප්‍රබේධය 175

Hema Goonatilake

Sri Lanka-Cambodia relations with special reference
to the period 14th-20th centuries 191

Sumet Jumsai

The Ratna Chetiya Dīpaduttamārāma, Colombo written
by P.C. Jinavaravansa, Siyam Kumāra Nayaka Thero 1910 213

S D N Dharmaratne

බෞද්ධ ප්‍රකාශන මුද්‍රණයේ පසුබිම සහ සියම් රාජානුග්‍රහය
ලද ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය 237

APPENDICES copied by Suseema Perera

- I. Śāsanōpakāra Saṅgraha Vastu of the *Vimāna*
Vastu Prakaraṇaya—c. 1770 Sinhala Text -
SLNA 5/63/86(7) 257
- II. Travel account of Vilbāgedara, one of the Kandyan Royal
Envoys to Siam - 1750 Sinhala Text -
SLNA 5/63/94(9) 271
- III. Sinhala version of the 'Royal Letter' sent on orders of
King Dhārmika of Siam SLNA 5/63/8(27) 291

CONTRIBUTORS

G S B Senanayake

BA (Cey), BA (Hons) (Lond), MA, PhD (*Honoris Causa*) (Vidyālaṅkāra)

M Rohanadeera

BA, PhD, formerly Professor of History, Sri Jayewardenepura University

Ven. Gammēdegoda Puññasara Thera

Rajakeeya Pundita, High Priest, Totagamuwa Rajamahā Vihāraya

A Adikari

BA, (Hons) (Lond), PhD (Paradeneya) Rajakeeya Pundita

Lorna Dewaraja

BA (Hons), MA (Cey), PhD (Lond), formerly Associate Professor of History, University of Colombo, Rhodes Fellow, Oxford, 1976-78

Lodewijk J Wagenaar

Drs., PhD (Leiden), Senior Curator of the Amsterdam Historical Museum

P E Pieris

MA, Barrister-at-Law, CCS

J F Dickson

CMG, MA, Actg. Colonial Secretary of Ceylon (1884)

S Paranavitana

CBE, PhD (Lugd), PhD (Leiden), Hon. DLitt. (Cey)

Vini Vitharana

BA(Cey), BA(Hons) (Lond), MA, PhD (Lond), PhD (Cey) *Kala Kirti*, Editor-in-Chief, Sinhala Dictionary

Rohini Paranavitana

BA (Cey), PhD (Col), Professor, Head, Department of Sinhala, University of Colombo

Hema Goonatilleke

BA, PhD (Lond)

Sumet Jumsai

MA, PhD (Cantab.), Dip. Architecture, Fellow Commoner of St. John's College Cambridge, Professional Fellow at the University of Melbourne

S D N Dharmaratne

BA, MA (SJP), Dean, Faculty of Humanities, Rajarata University

Suseema Perera

BA (Hons) (Col)

PREFACE

The year 2003 is the 250th commemorative year of the re-establishment of *Upasampada* or Higher Ordination for Buddhist monks in Sri Lanka as well as the establishment of *Siyam Maha Nikaya*. The author of the event was Ven. Upali Maha Thera assisted by his Associates from Thailand who on 20th July 1753, during the reign of King Kirti Sri Rajasingha (1747-82), carried on these functions in Kandy. This national event has not only laid the foundation for the present state of Buddhism in the country but also paved the way to a great revival of Sinhala Literature. It also could be considered as the peak of the exchange of cultural heritage between two Asian nations with the intervention of a contemporary European power, namely, the Dutch. As a result of this triangular relationship of these nations, namely, Sri Lanka, Thailand and The Netherlands, considerable archives have been created in three languages and preserved in these countries for further research. Taking into consideration these factors, the Council of the Royal Asiatic Society of Sri Lanka (RASSL) unanimously decided to commemorate the event by (a) organising an International Seminar on 21 July, 2003 and (b) publishing a Special Number of the Journal of the Royal Asiatic Society on this subject.

The Sub-committee appointed for the purpose is pleased to publish this Special Number of the J/RASSL with a comprehensive collection of articles with wider perspective extending up to 20th century together with copies of three original documents as Appendices. The articles by J. F. Dickson, P. E. Pieris and S. Paranavitana which were published earlier are reproduced in this volume as they are relevant to the subject. The Editorial Committee is grateful to the contributors for their cooperation. The courtesy of the Director, National Archives as well as the financial contribution made by the People's Bank for this project is gratefully acknowledged.

Editorial Committee
10. 07. 2003

HIGHER ORDINATION AND STATE PATRONAGE

by
G S B Senanayake

The life of a Buddhist monk essentially consists of two stages, to wit, as a *sāmanera* (novice) and an *upasampanna* (when attained higher ordination). A *sāmanera*, according to the established monastic discipline, is the one who undergoes a course of training to attain the higher ordination known as *upasampadā*, which qualifies him to be called a *bhikku*, the perfect. This attainment, according to the Buddhist tenet is, on the one hand an act of *Vinaya* and on the other, advancement in his monastic perfection. *Samantapāsādikā*, a commentary on the *Vinayapitaka* says that the life of Buddhist dispensation is the *Vinaya*¹.

During the Chola domination in Lanka for about 75 years (993 - 1070) the position of Buddhism had fallen into depths of corruption precipitated by the irreligious behaviour of the community of sangha, who was, to say the least, worse than laymen. The primary objective of Vijayabāhu I (1058 - 1114) who reigned at Polonnaruwa was the unification of the *Sāsana* in addition to unification of *Trisinhala*. In carrying out this project of revival he had to overcome some difficulties of which one was collecting a sufficient number of monks who has been duly ordained by the competent Elders who had reached the status of Theras. This means there was not a single monk who had received higher ordination (*upasampadā*), which at that time had disappeared.

Upasampadā, as it had been performed in Lanka, strictly in keeping with the *Vinaya* rules was treated as the consummation of the monastic life. *Anguttara nikāya*² enumerates the compulsory qualities to be possessed by the Thera competent to give higher ordination to a novice (*sāmanera*): He (the thera) is to be endowed with the whole body of virtue (*asekha sīla*), the whole body of concentration (*asekha samādhi*), the whole body of insight (*asekha paññā*). The whole body of emancipation (*asekha vimutti*) and is endowed with the whole body of knowledge and vision of emancipation (*asekha vimuttiñānadassana*). *Upasampadā* ought to be granted by a monk so endowed.

The great difficulty, king Vijayabāhu had to confront, at first was finding a sufficient number of monks endowed with the aforesaid qualifications. In this context *Rājāvaliya*³ has this to say:

He commenced the ordination of priests for the propagation of religion, and seeing to his chagrin that there could not be found for convocation even five priests who rightly observed the precepts, he sent to foreign countries lacs of pearls and gems and got out from Aramana twenty pious elderly priests and books and having secured ordination for thousands of priests in Lanka he disseminated the religion.

Cūlawamsa elaborates the position of the *sangha* and the consequent deterioration of Buddhism. There is no doubt that the upholders and guides of the Buddhist way of life were the *Mahāsaṅgha* and the people were, therefore, prepared to support them with their requisites. When the king understood the imperative necessity of properly ordained monks to bring back the *sāsana* to its pristine purity there was no alternative other than getting some monks from another *Theravādi* country that is Burma. He, therefore, sent envoys to the king Anuruddha (1044 - 77) who complying with his request sent to Lanka a sufficient number of duly ordained monks together with copies of *Tripitaka* and a white elephant as a present to the king of Lanka. It is important to note that these monks sent by Anuruddha to Lanka were identified as the very same monks or their pupils who fled Lanka during the *Chōla* rule. If the fact remains true the higher ordination re-established by them could have been the same that was in vogue in Lanka prior to *Chōla* invasion. Whatever the fact may be it has to be treated as the first higher ordination (*upasampadā*) re-established with royal patronage according to historical records.

Despite Vijayabāhu's purification of the *Sangha* and revival of Higher Ordination the scism among the three fraternities (*Mahāvihāra*, *Abhyagiri* and *Jetavana*) continued unabated. The later successor, Parākramabāhu I, (1153-86) whose avowed determination was the unification of the *Sangha* like -Asoka or Dutthagāmini gave priority (with all the available sources) to weed out immoral elements among the *Sangha* and attempted to bring all the *bhikkus* to a common ground in spiritual and educational training. According to chronicles these corrupt monks had put on their yellow robes as a cover for their nefarious ways of life some of which were maintaining wives and children for which they utilized income from temple lands granted by the previous kings.

In this endeavour Parākramabāhu I was able to get support of the great Elder Mahākassapa of Dimbulāgala whose knowledge of *Vinaya* and unblemished conduct were known far and wide in the country. On this occasion Mahākassapa played a similar role like that of Moggalīputta Tissa there in connection with the religious purge effected by Asoka. Among the other illustrious *bhikkhus* who were invited by the king to sit in the panel of judges headed by Mahakassapa were Ñānapāla of Anuradhapura, some eminent *bhikkhus* from Sapparagamuwa, the great Pāli grammarian Moggallāna and the head of the *Selāntara Āyatana* representing *Rohana*. After deliberations for a few days and inquiring into the allegations against the evil monks Mahākassapa pronounced the judgment. In accordance with the terms of judgment all the monks of impeachable conduct were expelled forcibly having been disrobed. One of the important facts of this purification was that some *bhikkhus* of lesser offences and rectifiable behaviour were allowed to remain but were degraded to the position of *sāmaneras* (novices). The ecclesiastical court unanimously decided that the higher ordination they had received was not valid as the changes were more for their corruption than the preservation of Higher- Ordination. After weeding out undesirable elements Parākramabāhu I held a Higher Ordination ceremony under the guidance of Mahākassapa. The second important feature of the purification of *sangha* was that the trial of cases and pronouncement of judgment were totally left with the *sangha* while its implementation was the responsibility of the king. In the case of purification of the *Sanghasāsana*, especially in Lanka from time of the arahant Mahinda down to Kirti Sri Rājasinghe (1747 - 80) in the Kandy it was the State that had taken initiative, perhaps a legacy coming down from Asoka of India. On the other hand, the monk cannot override the king's order according to the injunction of the Buddha: "Monks, I shall declare that the monks should comply with the king's laws"⁴.

It was just three decades since the demise of Parākramabāhu I that the order of the *Sangha* succumbed to the material gains and lived a dissolute life. Vijayabāhu III (1232-36) following the ancestral practice had to arrest this trend and bring the *Sangha* back to its original *Vinaya*-bound life. It is a conspicuous historical fact that however much the *Sangha* is corrupt, the State alone, without the assistance of the *Mahāsangha*, well reputed; erudite and spiritually advanced *bhikkhus* at that, could not accomplish the task of the unification and purification of the *Sangha*. On this occasion, Vijaybāhu could find some competent *bhikkhus* in the persons of *Sangharakkhita Mahāsāmi* and *Medhaṅkara Mahāthera* of the

Gālavāsi fraternity and Medhankara Mahathere of Dimbulagala of *Araññavāsi*. They under the sponsorship of the king summoned a convocation at the newly established monastery named Vijayasundarārāma, of Dambadeniya. They sat in session and tried a variety of complaint against some monks of serious transgressions were to be expelled and some were to be re-ordained and given higher ordination. At this convocation the Elders formed a code of regulations to be followed by the monks for the well being of the *Sangha* Higher ordination was considered to be imperative for the proper discharge of ecclesiastical duties without which not only acts of *Vinaya* but the usual meritorious deeds performed by the laity too become insignificant, e.g. no *Sānghika-dāna* i.e. offering of alms in the name of Mahāsaṅgha coming down from the ancient *Arahants* were abortive as to its results. The kings who were pious and devoted expanded the major part of their life for the promotion of religion and regarded the monastic life bereft of higher ordination not worth its lofty ideals.

The king, with the concurrence of the hierarchy created a new system of monastic governance through offices such as *Thera*, *Mahāthera*, *Mahāsāmi*, *Nāyaka*, *Sangharāja* and so forth exclusively for the purpose of encouraging adherence to discipline (*Vinaya* rules). Those who were appointed to these posts have to be responsible from the highest rank down to the lowest. The *Katikāvatas*⁵ (ecclesiastical rescripts) drawn from time to time testify to this fact. The effective enforcement of these rules depended on a well organized hierarchical management, if not as in certain instances on State power. The king of Dambadeniya, especially Vijayabāhu III and Parākramabāhu II perhaps following the example of Parākramabāhu I held periodical assemblies of monks to select the qualified *Sāmanēras* and admit them to the Higher Ordination. It is recorded that Parākramabāhu II had held nine such assemblies and promoted hundreds of monks to that position.⁶

Within a short period, even less than half a century later during the reign of Bhuvanekabāhu IV (1236-70) of Gampola we find the worst deterioration of the order of monks. Laxity and negligence of disciplinary rules of *Vinaya* which had been perpetuated by the previous kings and Mahatheras by means of ecclesiastical rescripts were the order of the day. The Prime Minister of the king Buvanekabāhu IV, namely Senāṅkādihikāra seeing this deplorable situation of the *Sangha* effected a purgation with the participation of the king expelling those monks who were found morally deteriorated, and consequently could not be rehabilitated. On this occasion one of the few ecclesiastical

luminaries, Vanaratana Mahāsāmi, a resident of Amaragiri with the unanimous approval of executives of *Sangha* of both fraternities *Gāmvāsa* and *Araññavāsa* held an inquisition and forwarded a report to the Prime Minister who took action forthwith to mete out punishment as accused deserved. Incidentally, the head of the community of *Sangha* in Lanka came to be known as *Sangharāja* for the first time. This reconstruction, according to *Nikāyasangarahaya* took place in 1804. B.E. (1341 A.C.)

Ordination and Higher Ordination that were in vogue in Lanka consisted of admission to the Order on a selective basis, and admission to the Higher Ordination of those who were mature enough in age and spiritual advancement. This was an eventful occasion where the initiative and physical participation of the royalty was indispensable. It is a strange fact to note that unsettled condition in the body politic of the country resulted in undisciplined conduct of the *Sangha* which had not been so during the Buddha's life time. Did the *bhikkhus* live a pretentious life in fear of king's wrath following the precedent of Asoka's religious revivification or due to lack of proper guidance in the matters of *Vinaya* discipline?

As was the usual order, the purification of the *Sangha* carried out by Senālakādhikāra did not last long. After a few decades the country fell again into chaos, which resulted in degeneration of *Sangha*. Alakeśwara, otherwise known as Alagakkōnāra after restoring the stable government decided following the previous kings to purge the *Sangha*. He was fortunate enough to be assisted by the Primate of the time Dhammakitti Mahāsāmi of Palābatgala forest dwelling and who was the first of that fraternity to hold the title of *Sangharāja* expelled quite a number of monks who were according to *Nikāyasangraha* 'alajjis' disreputable nominal monks. However much in good faith and determination it was done, before long further purge was found necessary in 1396 A.C. This purge was carried out by Virabāhu Āpa under the presidency of another Mahāsāmi of the same name, i.e. Dhammakitti. Orderliness and unblemished conduct of the clergy were to be seen always parallel to smooth running of the state free from internal or external strife.

During the reign of Parākramabāhu VI, (1411-66) a complete revision and reformation took place under his patronage. This purification of the *Sangha* community was performed under the presidency of Vanaratana Mahāsāmi. The result of this purge was such that Buddhism in Lanka was known far and wide for the most respectable "bhikkhus who

lived a pure religious life keeping to its letter and spirit. In this context Prof. Paranavitana says:

In the year 1968 of the Buddhist era, i.e. 1425 A.C., during the reign of Parākramabāhu VI, a number of Burmese, Siamese and Cambodian bhikkhus came to Ceylon, learned the scriptures here, received ordination anew at Kālaṇi from the hands of Vanaratana Mahāsāmi and Dhammacariya thera, returned to their own lands and established religious Orders modelled on the Sangha of Ceylon.⁷

During the reign of Wimaladharmasūriya I (1592 - 1604) again a degradation of *Sangha* was rampant and there were no *bhikkhus* on whom the ceremony of admission had been performed. In order to revive the *Sangha* he sent officials to the country of *Rakkhanga* (in lower Burma presently known as *Arakan*) inviting the Elder Nandicakka and other *bhikkhus* of Higher Ordination to arrive hither and perform the ceremony of admission in keeping with the *Vinaya* requirements. They came and duly honoured by the king had the ceremony of admission to the Order performed at *Ganthamba* (Geätambe) the landing place of Mahawāli river.

Just after about eight decades since the restoration of the Order under the patronage of Wimaladharmasūriya I the community of *Sangha* again sank into deplorable depths of corruption. Even the admission to the Order of *Sāmanera* was not done in terms of *Vinaya* as no monk of Higher Ordination was available. They were known as *Ganinnānses* to differentiate them from the laymen. They lived a lax life engaged in secular vocations maintaining families.

The king Wimaladharmasūriya II, who thought that it was incumbent on him to purify the *Sanghasāsana* sent some officials with gifts and a royal message to this king of *Rakkhanga* (Aracan) to fetch the qualified monks to perform the Higher Ordination.⁸

Some historical records support the view that the Dutch had supplied the vessels for conveying the monks from Burma to Lanka in order to establish the friendly relationship between them and the court of Kandy. At this time the king of Kandy got thirty three bhikkhus headed by the Thera Santana and performed the ceremony of *Upasampadā* again at Gätambe following the example of Wimaladharmasūriya I. Thus he purified the *Sangha* whose purified state continued only for half a century.

Now we come to the last phase of the annals of *Upasampadā* which continued even with intermittent interruptions from the time of Arahant Mahinda 3rd century B.C. We saw that it had no continuous existence unbroken and undeteriorated. Further we saw that it was the royal patronage of which the purity and perfection of monastic order depended. The monastic corruption re-appeared again much more perspicuously during the reign of Kirti Śrī Rājasinghe of Kandy (1747-80). Being thoroughly disgusted with the prevalent condition and deviations of the *Sangha* community the king felt that it was his obligation to purify it and bring it back to the position it ought to have been in. In this effort the king was positively assisted and encouraged by Vālivita Saraṇankara under whose tutelage the king had been trained in the Buddhist way of life before he ascended to the throne.

When the time was favourable, Kirti Śrī Rājasinghe, persuaded by Saraṇankara Sāmanēra sent an embassy to Siam in Dutch vessels in 1759. By this time the contact between Arakan and, Lanka was well established through religious relationship. Dhammika, the king of *Ayodjha* (Ayuthia in Siam) received the envoy with great honour and dispatched a group of *bhikkhus*⁹ of Higher Ordination with Ven. Upāli Mahāthera as the head of the delegation accompanied by Siamese ambassadors. The king of Lanka overwhelmed with serene joy received them with great respect and provided everything necessary for the performance of *Upasampadā*. Sāmanēra Saraṇankara, the beacon of the *Lanka Buddhasāsana* of the time was the first to attain *Upasampadā* (Higher Ordination) in 1753 and the rest followed him. The king, restored the hitherto lost high post of *Sangharāja* by appointing Ven. Saraṇankara thera to that post. Well equipped with essential ecclesiastical dignity the new *Sangharāja* devoted his whole life for upliftment of religion and letters. Re-establishment of *Upasampadā* on this occasion under the guidance of Ven. Saraṇankara and the patronage of king Kirti Śrī Rājasinghe survives to date. As it was revamped by Ven. Upāli of Siam it was known as *Syāmapāli Mahā Nikāya* which completes its 250th year in 2003.

NOTES

1. “Vinayō nāma Buddhasāsanassa āyu”, *Samantapāsādikā*, published by Peter Henry and Henry Peter de Silva, Mahābodhi Press, Māligakanda, 1933, p. 35.
2. *Anguttara Nikāya* (P.T.S) Tikanipāta, Section XXVI.
3. Gunasekara, B. Rājāvaliya, Government Printer, 1900, p. 19.

4. “Anujānāmi Bhikkhave rājunam anuvattitum” *Cullavagga*, Vattahkkhandha.
5. Jayatilaka, D. B., *Katikāvat Sangara*, 1922, p 22.
6. *Cūlawamsa*, lxxxiv, 32-34.
7. *University of Ceylon History of Ceylon*, Vol I, Part II, Ceylon University Press 1960, p. 755.
8. *Cūlawamsa*, xcvi, Geiger Translation, p. 239.
9. The number of monks of this group varies according to different texts.

**EARLIEST EVIDENCE OF CULTURAL RELATIONS
BETWEEN SRI LANKA AND DVĀRAVATĪ KINGDOM
IN THAILAND**

*Srī Mahā Bōdhi, Buddha Pāda Lāñchana and Inscription of 761 A. D.
Quoted Three Stanzas from the Telakaṭāhagāthā*

by
M Rohanadeera

The present writer, being invited by the Matijon news paper and *Silāpavathanathām, Bangkok*, conducted a research programme on cultural relations between Sri Lanka and Siam in ancient times. Accompanied by *Michael Wright* and *Sujith Wongthes* on a tour to *Prāchīnบุรี*, he had the opportunity to visit the ancient site of *Wat Sa Morakot* at *Dong Sī Maha Bōd*. To him there were three main attractions: *The Buddha Pāda Lāñchana*, the imprints of Lord Buddha's Foot Prints recently discovered at *Wat Sa Morakot*, the *Śrī Mahā Bōdhi* Tree, which is believed to have grown from a sapling brought from Anuradhapura, and the inscription found at the temple complex of *Wat Sa Morakot* containing three delightful Pāli stanzas in the *Vasantatilakā* metre.

With the first reading of these stanzas, the writer felt them very near and dear to him, so much so, that they were, as if lying hidden in some corner of his memory awaiting to respond. This instinct, kindled him to make an intimate study of the inscription; and its background environment, the results of which constitute this paper.

Śrī Mahā Bōdhi in Prāchīnบุรี

The area around *Wat Sa Morakot* where the foot prints were discovered is generally called *Dong Si Maha Bō*, meaning *Siri Mahā Bō* Forest, because there is a large old *Bōdhi* tree in the vicinity of *Wat Sa Morakot*. This *Bō* tree is considered the most sacred in eastern Thailand. It is deeply rooted in the cultural life of the people in the eastern province of Thailand. During the Ordination ceremonies in the area, it was considered compulsory that the novice is accompanied in a big procession to the *Bō* tree and he was made to pay homage to the *Bō* tree by circumambulating three times around it. On the *Viśākha* full moon day people even from distant areas

flock together in thousands to perform the *Vaiśākha pūja* torch lighting festival, the tradition of which has come down from unknown days.

Śri Mahā Bōdhi, Siri Maha Bō are the terms by which the sacred Bōdhi tree in Anuradhapura is referred to, in both literary and folk traditions in Sri Lanka. The fact that the old sacred Bō tree in Prāchīnburi is referred to as *Sī Maha Bōd*, the Thai pronunciation of Siri Maha Bōdhi, points to the close connection of it with the sacred Bō tree in Anuradhapura. In fact, it is the unanimous belief in Thailand that this old Bō tree was grown from a sapling taken from the Anuradhapura Bō tree. At the entrance to the Bō tree, one can see even today a name board having a picture depicting the scene of a Bō sapling being carried in a ship and a legend below it announcing the arrival of Maha Bō from Lanka. Under the circumstances, one can reasonably argue that the sacred Bōdhi tree and the festival and rituals connected with it have some bearing on the sacred Bōdhi tree and the culture connected with it in Anuradhapura.

The Buddha Pāda Lāñchana in Prāchīnburi, Thailand

In 1986, a pair of foot Prints of the Lord Buddha was discovered at an ancient *vihāra* complex called *Wat Sa Morakot* (The temple of emerald pond) in *Dong Sī Maha Bō* area in Prāchīnburi, 150 kilo metres to the east of Bangkok. Prāchinburi is generally considered as a flourishing center of Dvarāvātī, which will be introduced later.

This pair of foot Prints, nearly two meters long, with the impressions of natural traits of human soles like marks of the heels and slender toes of uneven length, was carved concavely on the natural laterite floor. In the middle of each foot a *chakra* was carved. It was not indented like the rest of the foot but the rim and the spokes of the *Dharmachakra* were depicted in low relief convexly. There is a circle incised around the pair of footprints². The whole thing looks so natural as if an unusually huge human being having alighted there on the wet floor, left the impression of his soles and later the spot became dry. There is a deep hole between the two wheels and at the mouth of the hole is a *svastika* like mark carved in deep. It is generally believed that this hole and the *svastika* mark may be a device to fix a pole supporting an umbrella over the footprints.

Commenting on the footprints. Prof. Prince Subhadradis Diskul, the renowned authority on art history of Thailand, has suggested that the footprint worship prevalent in Anuradhapura would have been known in Dvāravatī and the Prāchīnburi footprints would reflect that awareness.³

Prof. S. Paranavitana in his paper, “*pāda-lāñchana* at Anuradhapura”, published in the *University of Ceylon Review* commenting on a reference made in the *Cūlavamsa*, chapter 54, v. 44, that “Mahinda IV, (956-972) restored the beautiful temple of the four *cetiyas* in ‘*pāda-lāñchana*’, which was burnt down by the troops of the Cōla-king” Paranavitana argued that “*pāda-lāñchana*” in this context was not the famous *pāda-lāñchana* on the peak of mount Samanala but some other place.

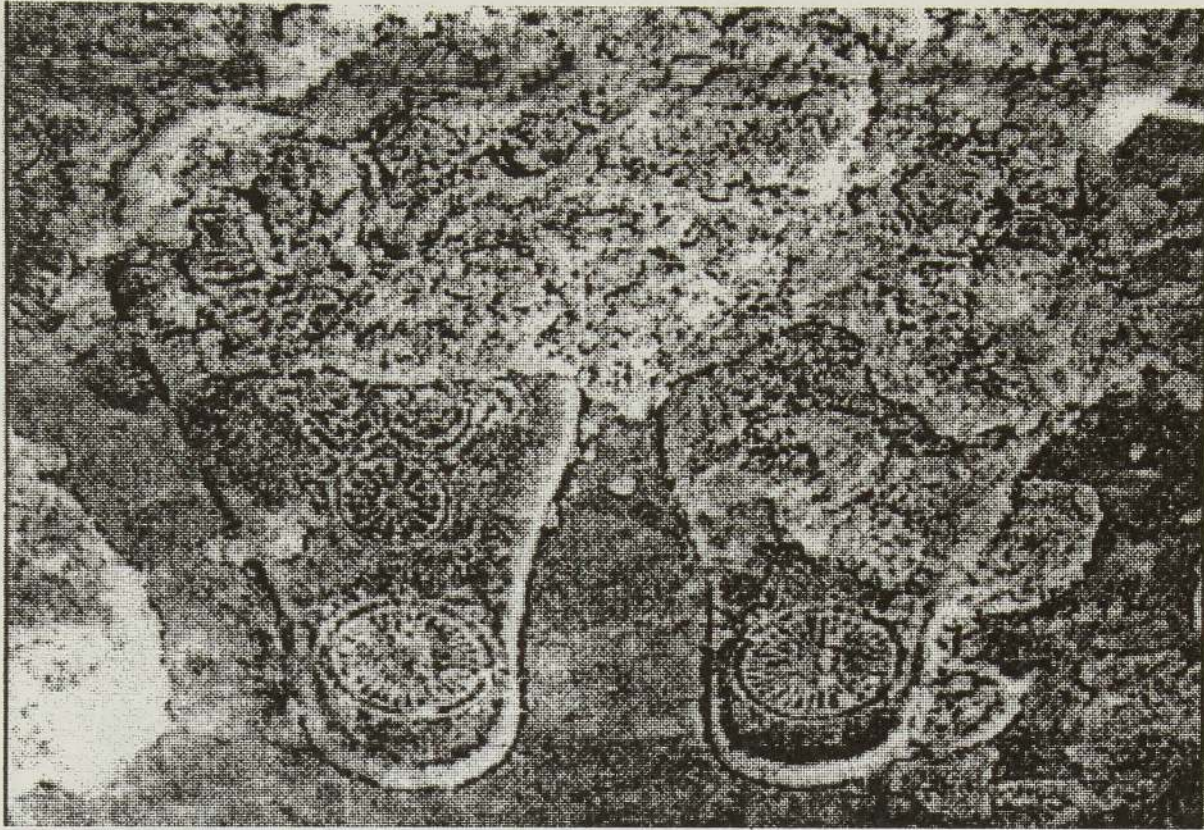
“*Pāda-lāñchana*” in this context has been identified by him as the area to the east of Thūparama in Anuradhapura, on the basis of the evidence from the *Mahāvamsa*, *Mahābodhivamsa* and the *Mahābodhivamsa Gāṭapadaya*. In this ‘*pāda-lāñchana*’, he points out that there were four *śilā stūpas* built over the footprints left at the spots from which the four Buddhas: Kakusaṇḍa, Konāgamana, Kāsyapa and Gautama of this Bhadra Kalpa, rose to the air for their return journey to Jambudvīpa after the visits they were believed to have paid to Sri Lanka. “The ancient belief thus seems to have been that an indelible impress of a Buddha’s foot would remain at a spot from which he rose to the air or to which he alighted. In these actions it is natural that greater pressure would have been exerted on the ground than in normal walking”, says Parānavitana.⁴ We noted earlier that the Prāchīnburi footprints were so naturalistic that they looked as if a huge human being had left the mark having pressed his feet on the spot. It is therefore, reasonable to believe that the footprints at Prāchīnburi and Saraburi would correspond to the footprints *pāda-lāñchana* in Anuradhapura. Fa-Hsien who stayed at Abhayagiri for three years, has recorded that he was told by the Abhayagiri inmates that the *stupa* was built over the footprint of the Buddha. According to Paranavitana Vattagāmiṇi Abhaya built a stone *stūpa* probably over the footprint and it became the core of the colossal *stupa*. In the *pāda-lāñchana* at Anuradhapura it is mentioned that the stone stupas were built over the footprints of the four Buddhas, thus making footprints the foundation deposits of *cetiyas*. It is also recorded that there were *chetiyagharas*, sheltering houses built over the *cetiyas*.

In this connection it should be mentioned that some archaeologists who examined the architectural features of the site at Prāchīnburi have conjectured that the footprint there, would have been a foundation deposit of a *stūpa* and that *stūpa* would have been associated with a *cetiyaghara*, a hall sheltering a *Cetiya*⁵ Under the circumstances, it is reasonable to believe that the footprints at Prāchinburi as well as at Saraburi, both

belonging to Dvāravatī period, could be regarded as reflections of the footprint worship that prevailed in Anuradhapura. We are in no way to grasp any idea about the appearance of the kind of footprints that could have been inside the stone *stūpas* at the *pāda-lāñchana* area or in the Abhayagiri *stūpa*, as none of these monuments can be opened up. There is only one footprint stone slab found on the stone pavement of the Abayagiri *stūpa* in Anuradhapura, which is different from the host of footprint slabs found at various ancient Buddhist sites in Sri Lanka. While all such common footprints are concavely carved, the one referred to above has two convexly carved footprints. It is very interesting that this pair of footprints is very similar to that of Prāchīnburi. The heel and slender, uneven toes are so naturally impressed, with uneven depth just as in the Prāchīnburi footprint. As such we have to depend on that Abhayagiri specimen and the Prāchinburi footprint as these two are the only specimens at our disposal even for the purpose of understanding the appearance of *Anuradhapura pāda-lāñchana* [next page plate.]

Pāda Lāñchana at Prāchīnburi

Pāda Lāñchana at Abhayagiri

Noen Sā Buā Inscription of 761. A.D.

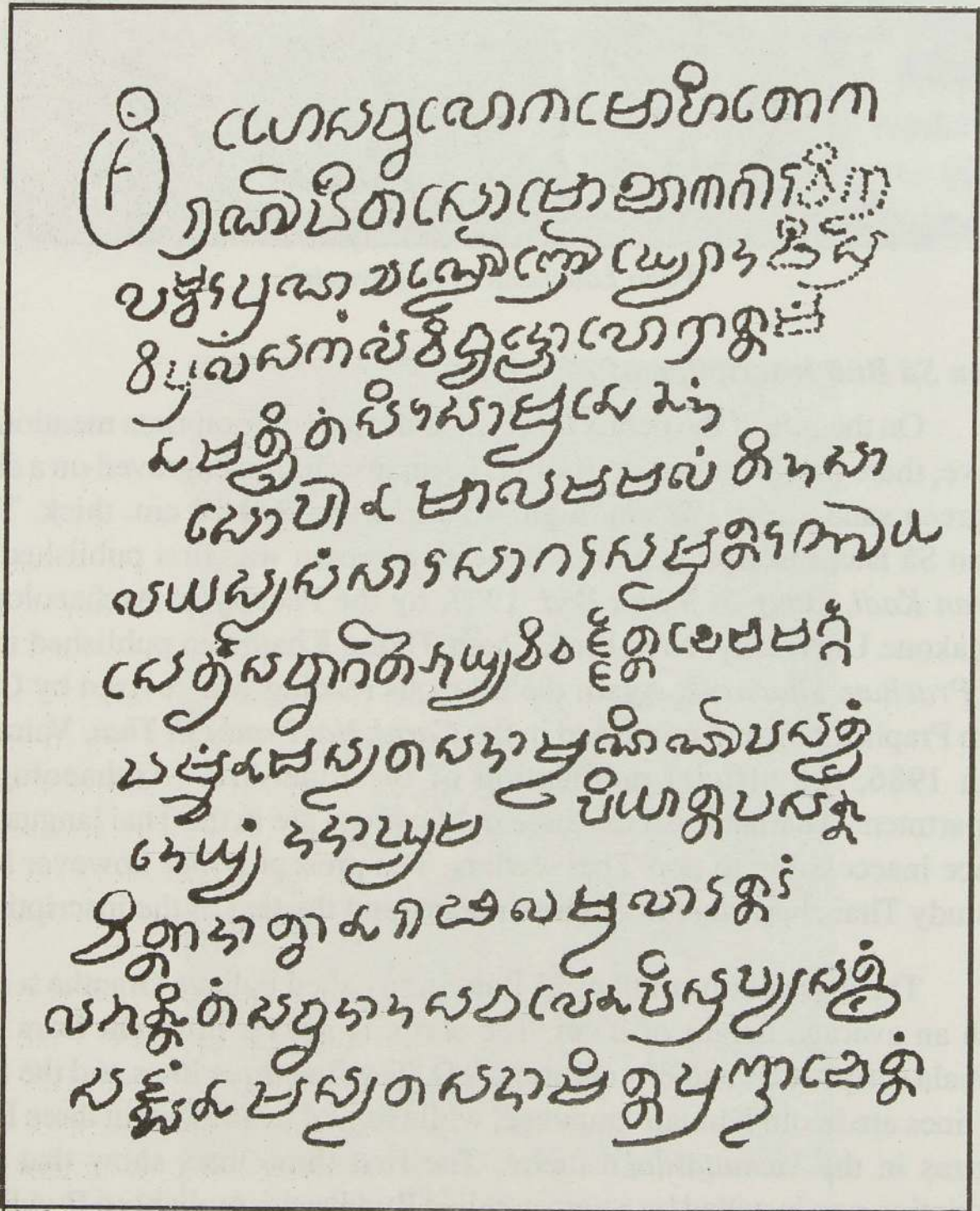
On the pile of the debris that buried the pair of footprints mentioned above, there had been earlier discovered an inscription engraved on a slab of green sand stone 177 cm. high, 40 cm. wide, and 28 cm. thick. The Noen Sā Buā Inscription as it is generally known was first published in *Boran Kadi, Dong Si Maha Bōd*, 1967, by the Faculty of Archaeology, Silpakone University. Next Prof. Cham Thong Khamwan published it in the *Prachum Silacaruk*. Again the previous reading was revised by Col. Yam Praphrthong and published in the *Caruk Nai Prathesh Thai*, Volume I, in 1986, the official publication of the Fine Arts (Archaeology) Department, Thailand. All the three publications are in the Thai language, hence inaccessible to non-Thai readers. The present writer however had to study Thai characters in order to understand the text of the inscription.

The inscription contains 27 lines in so called Pallava Grantha script with an average height of 2 cm. The script is not far different from the Sinhala script of 7th and 8th centuries A.D. The first three lines and the last ten lines are in old Khmair language, while lines 4 to 16 contain three Pāli stanzas in the *Vasantatilakā* metre. The first three lines show that the inscription was installed by a person called Buddhasiri, probably a Buddhist monk and the date is given as Śaka 683, which corresponds to 761 A.D. The last lines speak of certain donations made to the place. However, the main focus in this study is on the three stanzas spread in lines 4 to 10.

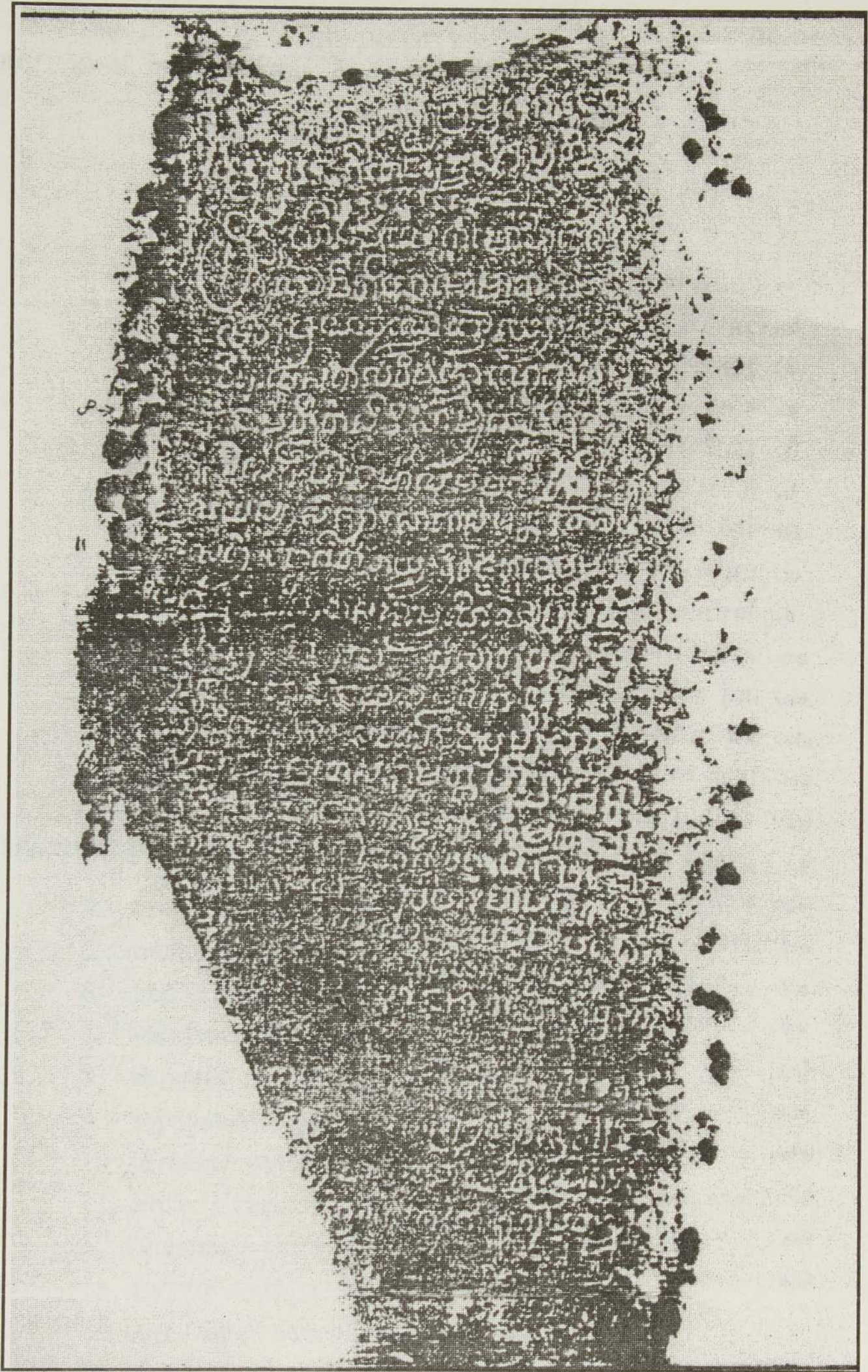
Certain lines, phrases, words and some *akśaras* were not satisfactorily deciphered and interpreted, mainly due to their fragmentary nature. However, the present writer after a thorough examination on both the stone and the plate, was successful in restoring the lines to almost what actually were on the stone.

The plate, the Thai version of the reading and the final text adopted in *The Caruk Nāi Prathesh Thai*, the official publication and their transcriptions are given below line by line.⁶

An eye copy of the Noen Sā Buā Inscription, Section containing three Pāli stanzas from the *Telakaṭāhagāthā*.

Prepared by the author.

Noen Sā Buā Inscription

สระบัว ตอนที่แปดภาษาบาลี ระหว่างบรรทัดที่ ๔-๑๖ รวม
พิมพ์ไว้ใหม่ลำดับต่อไปด้วย

คำจารึก

- ๑. (๖๘๓ ฤๅนม) ฤๅ นฤๅนตฺร ภูว โรจ เษบฺจ
- ๒. วุฑฺฒวาท นุ(ราเตง) วุฑฺฒสิริ ปุริตฺตฺนุจ
- ๓. วุระ ศาษุญฺญ เณาะ ฯ
- ๔. ฯ ศรี ฯ โย สวฺวโลกโมหิโต ก-
- ๕. ฐณาธิวาโส โมฆา กโร (นิรม)-
- ๖. ลี วรฺพฺยฺยเตยฺยโต โยโยโย ท(โม น)
- ๗. วิกฺกั สกถํ วิวฺวฺทฺโต โลกุตฺตโร
- ๘. นนตฺถิ ตี สิริสา มฺนุณฺนุท
- ๙. โสปานมาถมมถํ ลีรณา-
- ๑๐. ลยสุส สจฺจสารสฺส สรสมุคฺคฺตฺรณาย
- ๑๑. เสตุํ สิวฺวาทีรายยปี จชฺชตฺตฺตฺตฺตฺต (กุก)
- ๑๒. ฐมฺมํ นนตฺตฺต ต สทา มฺนุณฺณา ปสฺสตุํ
- ๑๓. เทยฺยิ ททา ปุญฺย ปิยาคฺคฺคฺคฺคฺค -
- ๑๔. จิตฺตฺตา ทเรวฺวา นนตฺตฺตฺตฺตฺตฺต (น)
- ๑๕. สรณฺนุติ ลี สวฺวทา ทสวฺวเนนปี สฺสุปฺปสฺสตุํ
- ๑๖. สจฺจํ นนตฺตฺต ต สทา นนตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
- ๑๗. วุระ โศ เณะ โยว ตี อญฺฺจฺจวณ ต กมฺมฺมฺมฺม
- ๑๘. .. ต วุระนท โนรฺุ อุนากุคฺคฺคฺค ปญฺญา
- ๑๙. .. อุนากุคฺคฺค สีสานปุญฺญูปปาริชา
- ๒๐. ุ อัจฺจติ ปุริส (ณฺณตฺต) เลง ฆาป เณะ .
- ๒๑. อุนาก เณะ ุ อัจฺจติ โยก บ โย
- ๒๒. .. (ุ อัจฺจติ) โยก บ โยตฺต กฺวณ ุ อัจฺจติ
- ๒๓. ย โย
- ๒๔. ตบะ มฺนุณฺณะ เณะ (กิริยานุณฺนุชฺชารม)
- ๒๕. โคตฺตรกฺกุลปาทว

วิเศษ ะให้คำจารึก

เฉพาะตอนที่ เป็นภาษาบาลีระหว่างบรรทัดที่ ๔-๑๖

โย สัพพโลกมहिโต	กรุณาธิวาโส
โยกุกโข กโรสี ฆมล	วารุณณจบุโท
เนตฺโตโยทโยนวิกุกฺล	สกถ วิพุกฺโท
โลกุตฺตโร นมต ต	สิวสา มุเนนฺธี ๑
โสปาณมาตมมต	ติรณาลยสุส
สัสสารสากร สมุตฺตรณาย เสตุ	
สมุโหตฺตโร มโหตฺตรณมมต	
ทมฺมํ นมสฺสสธ สทา มุณีนา ปชฺชุกฺโข ๑	
เทชฺชํ ทนฺตฺตมฺมมโหตฺตรณมจิจฺจตา	
ทลฺลวา นรา มลฺลมฺมํ วจนํ สรณฺต	
นํ สหฺพทา นสทณนป สฺสฺสฺสฺสฺส	
สจฺจํ นมสฺสสธ สทา มิตฺตปฺปณฺณเขตฺตํ ๑	

The reading propped by the Caruk Nāi Prathesh Thai

4. Sri yo sabbalokamohito ka
5. ruṇādhivāso/ mokhāṃ karo (nirama)
6. laṃ varapuṇacando/ ñoyyo da (mo na)
7. vikulaṃ sakalaṃ vibuddho // lokuttaro
8. namatthi taṃ sirasā munendaṃ
9. sōpāṇamālamamalaṃ Tiraṇā
10. layassa / saṃsārasāgarasamuttaraṇāya
11. setuṃ // saṃbbāratīrāyyapi cājattakhemama (ggam) /
12. Dhammaṃ namassta sadā muninā pasatthamā /
13. deyyaṃ dadāpyamapiyāttapasanna
14. cittā / dātvā narā phalamulaṃ ratta (naṃ)
15. saranti // taṃ sabbadā dasabalenapi suppasattham/
16. sanghaṃ namassata sadā mittapuññakhettaṃ //

The final Text properly the *Caruk Nai Prathesh Tai*

Srī, yō sabba lōka mōhito - karuṇādhivāsō
Mokkhaṃ karōsi amalaṃ - vara puṇṇa candō
 Ñeyyodamō navikālaṃ - sakalaṃ vibuddhō
 Lokuttarō namatha taṃ - sirasā munendaṃ

Sōpāṇa mālamamalaṃ - ti *raṇā* layassa
 Saṃsārasāgara samuttaraṇāya setuṃ
Sambodha tira mapicuttara khemamaggam
 Dammaṃ namassatha sadā muninā pasatthaṃ

Deyyaṃ dadantyaṃ yatha pasanna cittā
 Datvā narā *phalamulaṃ ratanaṃ saranti*
 Taṃ sabbadā dasa balenapi suppasatthaṃ
 Sanghaṃ namassatha sadāmita puñña khettaṃ

The words in italics are the main concerns of this writer and they will be examined in consultation with the plate and the reading adopted by the *Caruk*.

***Mokkhaṃ karōsi amalaṃ*'-line 1, verse 1**

This does not appear to be grammatical in Pāli, *Karōsi* being second person present tense singular verb, requires a corresponding subject like *tvam*, which is impossible in the context. *Mokkhaṃkaro* is clear on the plate, but the next three *akśaras* are not clear at all, though *niramalaṃ* has been suggested and corrected as *si ama*. If *si* is replaced with *ti* to make *karōti*, which is grammatically correct with *yo*, then *mokkhaṃ karoti amalaṃ* does make sense, but in the relevant space on the plate, it is impossible to discern *a* and the *akśara* looks more like *vi*, and then it reads as *mokkhaṃ karōti vimalaṃ*, yet *ti*, *ma*, *akśaras* are not free from doubt.

***Vara puṇṇa candō*-line 2, verse 1**

This seems to be correctly read and restored but *vara puṇṇa candō* without a qualifying adjective does not yield a complete sense and also does demonstrate poor poetry. Since the first three *akśaras* of line 6 on the plate are clearly seen as *laṃ*, *va*, *ra* and if *va* can be read as *ba*, then we can make *lambara* and read together with two preceding *akśaras vima*, it makes *vimalambara*, which yet is open to doubt. Any way let us tentatively restore the second line as *mokkhaṃkaro suvimalambara puṇṇa candō*.

Tiranalayassa-line I, verse 2

Tiranālayassa looks clumsy and meaningless, *tiranālaya* can be considered a compound with *tirana* and *ālaya* as the two components, but the first word *tiraṇa* is uncommon in Pāli. Unfortunately on the plate too though *ti* and *layassa* are clear, the two *akśaras* in between are very difficult to decipher. The space demands one short and one long syllable clear, the two *akśaras* in between are to fit in to the *Vasantātilakā* metre eg: *ti-vlayassa*. If the two syllables can be identified as *dasa*, then it makes *tidasā layassa*; when arranged the line as *sōpāṇamālamamaḷam tidāsālayassa*, it yields the meaning, (the Dhamma) a stainless flight of steps to the abode of the heaven of *tidasa* (*tāvatiṃsa*)

Sambōdhi tīramapicuttara khemamaggam - line3, verse 2

The whole line except for the last word *khema maggam* looks like a riddle, and too far from the plate. Some *akśaras* which are very clear on the plate have to be replaced or totally rejected, if the line is to be read as proposed. For example, *yya* has to be replaced with *ma* which is of an entirely different shape and *jja* has to be totally rejected if *cajjatta* is to be rendered as *cuttara*.

As such, the whole line deserves to be read and interpreted afresh. The line starts with the third *akśara* of the eleventh line on the plate. The third and fourth are clearly visible as *sabbā*. The next *akśara*, in no way can be recognized as *ra* or *dha*. The *akśara* is of the shape, \circ which easily can be identified as *ga*, and the next *tī* is clear. Thus we can form the word *sabbāgatī*, *sabba + agati*. The *akśara* next to *tī* has been read as *ra*, but a sharply focused eye on the plate, would catch it as which can then be identified as *bha*; the next is very clear and correctly read as *yya*, thus making *sabbāgatī bhayya*, meaning “all fears resulting from evil”. The next *akśara* to *yya* is identified as *pi*, but as it appears on the plate there is no opening at the neck and the upper part of the *akśara* is also not broad enough to be identified as *pi*. As such it can be easily recognized as *vi*. The *akśara* next, though read as *ca*, also can be *va*, as well. The conjoint *akśara* next, has been recognized as *jja*, but with the faint mark over the upper *ja*, it may be read as *jji*, and with the next conjoint *tta* the word forms itself *vivajjitta*. The last two words *khema maggam* are clear and correctly rendered. Thus we get the line as *sabbāgatī bhayya vivajjitta khema maggam*, “the path of safety devoid of fears of all evils.”

Datvā narā phalamularam ratanam saranti

Phalamulam is uncommon in textual Pāli language. *Saranti* appears to be incompatible in the context, where a close examination of the plate will help recognize the first two *akśaras* as *labha* making the word *labhhanti*.

Elongation of vowels and duplication of consonants - A peculiar phenomenon

As evident on the plate there are some vowels elongated without reasons such as to keep pace with the metre, as for example, *yāttha*, in line 13; *dātvā*, in line 14. Also at some places consonants are duplicated unnecessarily; for example *bhayya* and *vivajjitta* in line 11, *rattanam* in line 14. and *mitta* in line 16. How can we explain this phenomenon? Could it be due to the peculiar way of Pāli pronunciation adopted by the ancient people of *Dvāravatī*? If so, it can be surmised that the scribe executed his engraving while somebody was reciting the stanzas, and that he incised *akśaras* as he heard them.

After the preliminary survey outlined above, one fine evening, the writer, while relaxing in solitude, was reciting three stanzas in resounding *Vasantatilakā metre*, it suddenly dawned on him that he had read some similar stanzas in the *Telakatāhagāthā* which he had committed to memory, when reading for his first Degree. Being kindled by this he rushed to his library, he was surprised to note that these stanzas form a part of the opening verses of the *Telakatāhagāthā* which run as follows.⁷

Telakatāhagāthā
Ratanattayam

1. Lankissarō jayatu vāraṇa rājāgāmi,
Bhōginda bhōga rucirāyatapīṇa bāhū
Sadhūpacāra niratō guṇa sannivāsō,
Dhamme t̥hitō vigata kodha madāvalēpō
2. Yo sabba lōka mahitō karuṇādhivāsō,
Mokkhākarō ravi kulambarapuṇṇa candō
Ñeyyōdadhim̐ suvipuḷam̐ sakalam̐ vibuddhō,
Lokuttamam̐ namatha tam̐ sirasā munindam̐

3. Sōpāṇamālamamaḷam tidaśālayassa,
Samsāra sāgara samuttaraṇāya setuṃ,
Sabbāgatī bhaya vivajjita khema maggaṃ
Dammaṃ namassatha sadā munīnā paṇitaṃ
4. Deyyaṃ tadappamapi yattha pasanna cittā
Datvā narāphalamuḷārataṃ labhanti
Taṃ sabbadā dasabalenapi suppasatthaṃ
Sanghaṃ namassatha sadāmita puññā khettaṃ
5. Tejō balena mahatā ratanattayassa,
Lokattayaṃ Samadhi gacchati yena mokkhaṃ
Rakkhā nacatthi ca samā ratanattayassa
Tasmā sadā bhajatha taṃ ratanattayaṃ bho!

In comparison, it is clear that the three stanzas appearing in the *Noen Sā Buā* inscription are identical with opening stanzas 2, 3 and 4 of the *Telakaṭāhagāthā*. Before discussing the contents and the authenticity of the *Telakaṭāhagāthā*, let us attempt to restore the inscription, relying faithfully on the *akśaras* appearing on the plate, refining the reading on the plate and the reading given in the *caruk* and the rendering suggested above by the author and, comparing them with the stanzas of the *Telakaṭāhagāthā*.

Let us examine whether the reading and the editing of the inscription can be still improved with the help of the *Telakaṭāhagāthā*.

Line 4, in *mohito*, *mo akśara* is correctly read and editing as *mahito* is justified.

Line 5, in *mokhāṃkaro* a dot like mark over the *akśara kh* is not seen on the plate, and the rest *mokhākaro* is correctly read and has to be edited as *mokkhākaro*. The last three *akśaras* read as *nirama* and edited as *si ama* by the editor of *caruk* and *tivima* by us, demand further revision in the light of the *Telakaṭāhagāthā*. As noted above these three *akśaras* are almost totally defaced, but with the scarcely visible signs in the relevant space *raviku* as given in the *tela* can be easily accommodated, in the context of the plate

Line 6, the first two syllables can be read as *lamba* and read together with the last three *akśaras* of line 5 it makes *ravikulambara* as

given in the *tela*. *puṇacandō* reading is correct and editing it as *puṇṇacando* is justified.

Ñoyyo reading is correct and should be edited as *ñeyyo* the last two *akśaras* read as *mo na* needs revision. If one were to decipher more carefully he will discover the *akśaras dhimsu*, which then will tally with *ñeyyodadhimsu* in the *tela*, which means “the ocean of what should be understood.”

- Line 7, the second *akśara* is read as *ku*, and taken together with two *akśaras* on either side, it makes *vikulam*, but in the *tela* we get the word *suvipulaṃ*, with *su* as has been suggested to be the last *akśara* of line 6 on the plate, the remnant of the second *akśara* can easily make *pu* instead of *ku*, thus tallying with *suvipulaṃ* in the *tela*, The last *akśara* is read as *ro*, but looked at more carefully, *ma* with a dot over it comes out clearly making the word *lōkuttamaṃ* exactly as it appears in the *tela*.
- Line 8, *namatthi* is faithful to the plate and editing *namatha* is desirable. *Ne* in *munendam* is correctly read. But may be edited as *munindaṃ*, which is the word in the *tela*.
- Line 9. The last two *akśaras* already suggested above as *dasa* tallies with the *tela*.
- Line 11, The revised reading adopted above as *sabbāgatī bhayya vivajjittakhemamaggamaṃ* is confirmed by the *tela* and *bhayya, vivajjitta* may be edited as *bhaya, vivajjita*.
- Line 12, Both *nā* in *muninā* on the plate are cerebral, but editing it as dental is justified and is in accordance with the *tela*. The last word appearing on the plate is *pasatthamaṃ* but the *tela* has it as *paṇītaṃ*, to mean ‘narrated’ which appears to be the most appropriate in the context, “*muninā paṇītaṃ dhammaṃ*” “the Dhamma narrated by the sage.” On the other hand there is *suppasatthamaṃ* in line 15, used in the same sense as *pasatthamaṃ* on the plate; and this amounts to the fault of using repetition, *punaruttadōsa*, which in no way can be attributed to the author of the *tela*, especially considering his erudition and mastery of versification, as amply demonstrated in his work. In the circumstances *paṇītaṃ* appears to be the ideal in the context. But the word *pasatthamaṃ* is quite clear on the plate and cannot be

rejected. What could be surmised is that the author of the inscription may have made a slip in his memory in using the word *pasattham* in place of *paṇītam*. Yet to be more fair by the author of the inscription, Buddhasiri, we may adopt *pasattham*, what is actually on the stone.

Line 13, *dadapyamapi*, is almost accurate to what is on the plate, although it slightly differs from *tadappamapi*, of the *tela*; *da* instead of *ta* and *pya* for *ppa* may be attributed to faulty hearing of the engraver, as such *tadappamapi*, *taṃ+appaṃ + api*, *deyyaṃ* “that even a little that should be offered” may be adopted instead of *dadanti + yam+ api* as has been edited. Editing of *yattha* is desirable.

Line 14, *dātvā*, as read and *datvā* as edited are both acceptable. The last seven *akśaras* have been read and adopted as *phalamuḷam ratanam*; In the *tela* this phrase appears as *phalaṃ uḷārataram phalaṃ + uḷārataram* “greater benefit”, a meaning well appropriate in the context. When we look at the plate, there is a vague dot over *la* which cannot be taken seriously. On the other hand, a vertical stroke parallel to the right arm of *la*, is seen, which cannot be ignored. When *la* is read with the parallel vertical stroke, it becomes *lā*, The next two *akśaras* have been correctly read as *ratta*, and the final *akśara*, though read as *naṃ*, can also be recognized as *raṃ*. Thus we get *phalamulāttaram* which when edited as *phalamulārataram*, is what appears in the *tela*. Now we have *deyyaṃ tadappamapi yattha pasanna cittā, datvā, narā phalaṃ uḷārataram labhanti* meaning “to whom, having offered even that little that should be offered, human beings obtain very great benefit,” exactly what is in the *tela*.

Line 15, The first four *akśaras* which have been read as *saranti* are corrected above as *labhanti*.

The final version edited by the present writer in consultation with the *Telakaṭāhagāthā*

1. *Sri, yō sabbōlaka mahitō karuṇādhivāsō*
Mokkhākaro ravikulambara puṇṇa candō//
Neyyodadhiṃ suvipulaṃ sakalaṃ vibuddhō
Lokuttamaṃ namatha taṃ sirasā munindaṃ//

2. *Sopāṇamālamamaḷam tidaśālayassa*
Saṃsāra sāgara samuttaraṇāya setuṃ //
Sabbāgatī baya vivajjita khema maggaṃ
Dhammaṃ namassatha sadā muninā pasatthaṃ //
3. *Deyyaṃ tadappamapi yattha pasanna cittā*
Datvā narāphalam uḷārataraṃ labhanti //
Taṃ sabbadā dasa balenapi suppasatthaṃ
Sanghaṃ namassatha sadāmita puñña khettaṃ //

Translation⁸

1. Pay homage with (bowing) head to that great sage; the highest of the world revered by the entire world; (the sage) who is an abode of kindness; a mine of emancipation; the full moon in the sky of the solar clan; and, who has understood the entire vast ocean of knowledge.
2. Pay homage, always, to the Doctrine, praised by the sage; (the Doctrine) - which is the stainless flight of steps to the abode of *Tidasa* heaven (*tāvatiṃsa*); the bridge to cross the ocean of *Saṃsāra*, and which is the path of safety devoid of fears of all evil.
3. Pay homage, always, to the Community - (the Community) - which is an immeasurable field of merit, to which, having offered even a little that should be offered with delighted mind, human beings obtain very great benefit and which has been well praised by the ten- powered one.

The rendering of the *Noen Sā Buā* inscription in the way suggested above and comparing it with the three stanzas in the *tela* which are identical with the text on the plate, one is compelled to deduce that the text of the inscription has been borrowed from the opening of the *Telakaṭāhagāthā*.

The writer now propose to deal with the question of the authorship and the authenticity of the *Telakaṭāhagāthā*. In doing so we would firstly quote Professor G. P. Malalasekera, the renowned author of the *Pāli Literature of Ceylon*.

“The *Telakaṭāhagāthā* - the stanzas of oil cauldron, is a delightful Pāli poem of 100 stanzas which ... purport to be the religious exhortations of a great Elder named Kalyāna Thera, who was condemned to be cast into a cauldron of boiling oil, on suspicion of his having been accessory to

an intrigue with the Queen Consort of King Kālaṇṭissa, who reigned at Kālaṇṭiya (306-207 B.C.) The story is related in brief in the 22nd chapter of the *Mahāvamsa*. The *Rasāvāhini*, written by Vedeha in the first half of the thirteenth century, gives us greater details of the story. There we are informed that the King's attendants placed a cauldron of oil on the hearth and, when the oil was boiling, buried the thera into it. The thera at that instant attained *vipassanā* and, becoming an Arahāt rose up in the boiling oil and remained unhurt, " like a royal *haṃsa* in a emerald vase" and in that position reciting a hundred stanzas, looked into the past to ascertain of what sin this was the result. He found that once upon a time when he was a shepherd, he cast a fly in boiling milk, and this was the punishment for his former misdeed. He then expired, and the king had his body cast into the sea. A *vihāra* seems to have been built later on the spot where the thera was put to death, for, the *Sālahiṇi Sandesa* written in 1451 A.D., refers to it as still existing.

"The decorated hall, which in their zeal
The merit - seeking people built upon
The spot where stood the cauldron of hot oil
Into which King Kālaṇṭi - Tissa threw
The guiltless sage, a mere suspect of crime"

Neither the author of our version nor his date is known. There is no doubt, however, that he was a member of the order, well versed in the *pitakas* and commentarial literature.

The stanzas show great depth of religious and metaphysical learning. The verses embody in them the fundamental lenency of Buddhism and are an earnest exhortation to men to lead the good life. They open with a blessing upon the king, apt beginning for the utterances of a holy man before his murderer.⁹

The author or the date of the composition of the *tela* is not mentioned in the work. Malalasekara assigns the poem to either the tenth or the early part of the eleventh century A.D., however, it is only a conjecture not based on any concrete evidence. Now we see that stanzas 2, 3, 4, of the *Telakaṭāhagāthā* have been quoted in the *Sā Buā* inscription of 761 A.D. As such the *Telakaṭālagāthā* should have been available in Prāchinburi before 761 A.D. , which leads us to the inevitable conclusion that the *Telakaṭāhagāthā* predates the inscription.

If we accept that the actual poem was recited by the Arahāt himself as given in the chronicles, then the date would be some where around 250 B.C.

If that is the case, then the poem would have been brought down through oral tradition to be committed to writing in the Vaṭṭagāmiṇi Abhaya period (89-77 B.C.) like the *Tripitaka*, *Heḷaṭuvā*, the commentaries in original Sinhala and history of the *Sāsana*. The written *Telakaṭāhagāthā* then would have been refined and perhaps recomposed in Pāli in the 5th century A. D. in the same manner as the Sinhala Commentaries mentioned above were refined and translated in to Pāli by the learned Acāriyas like Buddhaghōsha, and also in the same way as the *Mahāvamsa* came to its final form in the hand of Mahānāma There in 5th century A.D. The latest date of the *Telakaṭāhagāthā* can be 5th century A.D.

However, the most important questions that arise from our study are how, when and through whom this Sri Lankan text reached Prāchinburi, possibly the *dvāra*, the gate way to the Dvāravatī kingdom. Could it be that the knowledge of the *Telakaṭāhagāthā* was brought by Buddhasiri himself. Who was the author of the inscription? If so was he a Sri Lankan monk or a Dvāravatī monk who had been in Sri Lanka before 761 A.D. ? What ever it may be in the light of this new evidence it can now be established that the Sri Lankan Teravāda has found its way to south –east Asia., even before 8th century A.D. through Dvāravatī, and not in the eleventh century through Rāmaññadesa as has been generally believed.

What is Dvāravatī in Thailand ?

In the cause of about discussion we have been referring to a Dvāravatī kingdom in Thailand. What in this Dvāravatī? Archaeologists and art historians who were engaged in Southeast Asian studies during the last hundred years, have brought to light an ancient Buddhist civilization that existed in Thailand from about seventh century to 11th century AC, and that was called Dvāravatī civilization.¹⁰ Its political history is still in darkness. Only a vague picture of its religious life has been portrayed with the help of inscriptions in *Pallava Grantha* characters, ranging from 7th to 11th centuries and many artifacts including beautiful Buddha statues of high aesthetic qualities. French scholars like George Coedes and Pierre Dupont have stressed that some of the Buddha statues found in the Dvāravatī sites have very close resemblance to Anurādhapura Buddha images.¹¹ A.B. Griswold has gone to the extent of suggesting that some of

the Dvāravatī bronze Buddha statuettes were direct imports from Anurādhapura.¹² It is therefore necessary to examine whether any definite traces of Anurādhapura culture are left in Dvāravatī.

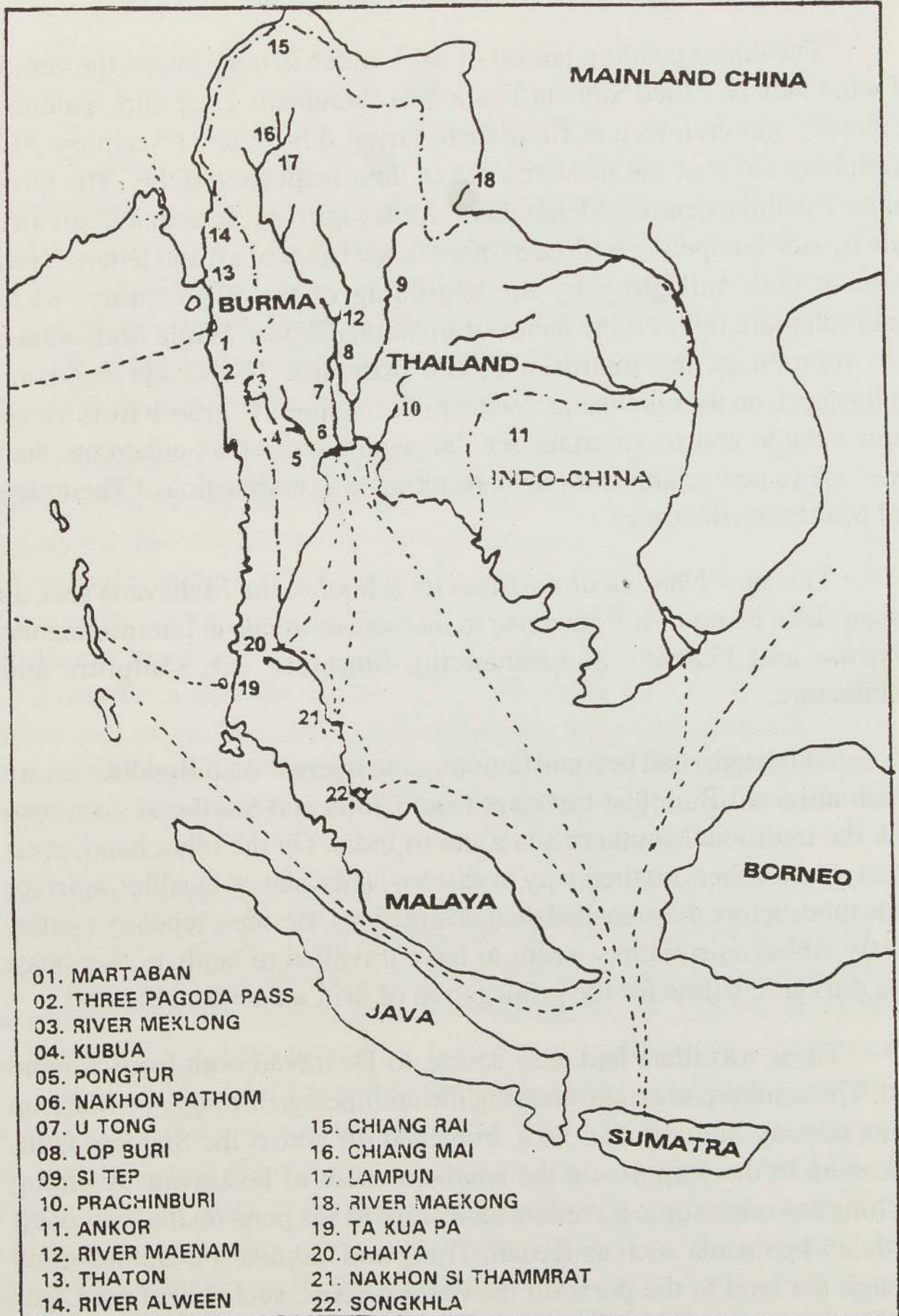
The corresponding period of Sri Lankan history marks the zenith of what may be called Sinhala Theravāda Buddhism. Literature, painting sculpture and architecture flourished during this 7th to 11th century AC, producing some of the masterpieces in their respective fields. The three major Buddhist centres, Mahāvihāra, Abhayagiri and Jetavana flourished side by side competing with each other in the fields of art and letters. They were in their full glory by the beginning of the 11th century, when Anurādhapura fell into the hands of invading Chōlas. While Mahāvihāra was reputed as the guardian of the orthodox Theravāda doctrine, Abhayagiri, on the other hand, owing to its readiness to absorb fresh views from outside and to entertain secular aspirations of its adherents, had developed a new school of thought, resulting in a combination of Theravāda and Mahāyāna doctrines.

This new Dharma of the Sthavira school of the Mahāyāna sect, as Hsuan Tsān heard of it,¹³ gave rise to innovative trends in interpreting the *Dharma* and *Vinaya*, and enhancing literature, art, sculpture and architecture.

Abhayagiri had become famous as an international Buddhist centre which attracted Buddhist travelers from China and Southeast Asia who took the traditional southern sea route to India. On the other hand, great Mahāyāna teachers on their way to eastern lands, stayed at Abhayagiri for some time, before they reached their destinations. Besides, scholarly monks, mostly Abhayagiri monks, seem to have travelled to lands in Southeast Asia during this time for the propagation of Sri Lankan Buddhism.¹⁴

These travellers had easy access to Dvāravatī both from sea and land. The southern sea route entering the archipelago through the Malacca straits passing Sumatra and Java, branched off across the Siamese Gulf, took them to the seaports on the southern shore of Dvāravatī. Avoiding this long sea route some travellers took ships to sea ports on the west coast of Malay Peninsula such as Kedah, Trang and Takuva- Pa and travelled through the land to the ports on the eastern coast, such as Patani, Ligor and Jaiya, and took ships to Dvāravatī ports. Another land route was from Martaban in Lower Burma, through the Three Pagoda Pass to Mae Nām basin in central Siam. Travellers from and to Sri Lanka seem to have taken both these routes.¹⁵

ANCIENT TRADE ROUTES AND DVĀRAVATĪ SITES

Since the *Noen Sā Buā* Inscription stands out as a glaring testimony to cultural contacts between Sri Lanka and the Dvāravatī kingdom the *Bōdhitree* after which the area was known as *Don Si Maha Bōd*, also could have had some connection with Sri Lanka. It is noteworthy that a legend connected with *Don Si Maha Bōd* has it that it was brought from Anurādhapura. The use of the term *Si Maha Bod* itself supports this belief, for the sacred Bōdhi tree in Anurādhapura, has usually been referred to in literature throughout the period as Sri Mahā Bōdhi, or Siri mā bō. It is also possible that Buddhasiri, the author of the *Noen Sā Buā* Inscription planted Sri Mahā Bōdhi having brought it from Sri Lanka, as had been the general habit of pilgrims from that region to Lanka, bringing on their return, sacred objects such as corporal relics of the Buddha, replicas of the Foot Prints of the Buddha on Samantakūta and saplings of the Sri Mahā Bōdhi at Anurādhapura. If so both the Inscription and the *Si Maha Bōdh* can have a common birth certificate, with the father as Buddhasiri, the place as *Don Si Maha Bodh* Pracinbury and the date as 761 AD. On the other hand, it is also not impossible that the *Buddha pāda lāñchana* discovered in February 1986, at the same site at *Wat Sa Morokot Don Si maha Bōdh* too would have been connected to this episode.

It should be noted that in line 26 of the *Noen Sā Buā* inscription there is a phrase as *Pra Pāda Pratishṭha* which means “established the footprint”. The question is who established? Was it Buddhasiri himself, the author of the inscription?

If so the date of the establishment of the footprint too would be the same as that of the inscription and the *Si Maha Bōdh*. This will then point to the influence of the foot print worship prevalent in Sri Lanka during Anurādhapura period, as has been suggested by Professor H. S. H. Subhadradis Diskul in his article *A Pair of Lord Buddha's Footprint at Sa Morakot, Dong Si Maha Pho, Pracinburi*.

Thus the three monuments; the *Noen Sā Buā* inscription, *Si Maha Bod* and the *Buddha Pāda* at *Wat Sa Morakot* in Pracinbury can be considered as concrete evidence on close cultural contacts between Sri Lanka and the Dvāravatī kingdom in Thailand as early as 8th Century A.D.

Notes

1. Śri Śakra Vallibhottama, Si Maha Bo, *Muan Boran Journal*. Vol. 12, No. 3, 1986, pp. 59- 64.
2. Phiraphon Phisanuphon, The Lord Buddha's Foot Prints at Sa Morokot, *Muan Boron*, *op. cit.* p. 38.
3. Prof. H. S. H. Subhadradis Diskul, A pair of the Lord Buddha's Foot Prints at Sa morakot, *op. cit.* p. 31.
4. Prof. S. Paranavitana, Pāda Lāñchana at Anurādhapura, *University of Ceylon Review*, Vol. 16, 1958, pp. 56- 61.
5. No Na Paknam, The Cetiya Site at Sa morakot, in Pracburi, *Muan Boran*, *op.cit.* pp. 44,45.
6. The plate reproduced from *Caruk Nai Pratesh Thai*, Vol. 1, 1986, p. 180, for the reading, *ibid*, p, 182.
7. The complete poem edited by Mudliar, Edmond R. Goonaratna with an introduction appears in the *Journal of the PTS*, 1884 pp. 49- 68.
8. The writer is indebted to Dr. L. P. N. Perera, the late Prof. of Pāli and the Vice Chancellor of the University of Sri Jayawardhanapura for the valuable instructions in this translation.
9. G. P. Malalasekara, *The Pāli Literature of Ceylon*, 1958, pp. 162-163.
10. H. G. Quaritch Wales, *Dvāravatī, The Earliest Kingdom nsusiyam*, London, 1960, alone is sufficient for one to understand Dvāravatī in general.
11. P. Dupont, *L ' Archeologie Mon du Dvaravati*, Paris, 1957,
12. A. B. Griswold, Imported Images and the nature of copying in the Art of Siam, *Essays offered to G. H. Luce*, Vol. II, pp. 41 -58.
13. Samuel Beal, *Buddhist Records of the World*, Vol. 11, p. 247.
14. For further information, see, S. Paranavitana, *Ceylon and Malasia*, Clombo, 1966, pp. 178- 183, also, R. A. L. H. Gunawardana, *Robe and Plough*, University of Arisona Press, 1979, pp. 277- 281.
15. Dorothy H. Fickle, The Indianization of South- east Asia, The Artistic Heritage of Thailand, *Sawaddhi Magazine*, Bangkok, p, 27, for sea routes, see, Map of South-east Asia .

සියමට සිංහල ථේරවාදය හඳුන්වා දුන් ධම්මකිත්ති සංඝරාජ*

පුජ්‍ය ගම්මැද්දේගොඩ පුඤ්ඤසාර හිමි

දඹදෙණිය සහ සුබෝදය සමකාලීන රාජධානිය දෙකකි. තුන්වන විජයබාහු රජු 1232 දී රජ පැමිණීමෙන් දඹදෙණිය ද, තායි ඉතිහාසයේ පළමුවරට 1238 දී සුබෝදය අගනුවර කොට ගෙන ඉන්ද්‍රාදිත්‍ය රජ පැමිණීමෙන් දෙරට නවයුගයන් දෙකක් උදා විය. මෙතෙක් අප දන්නා තරමින් සියම් ලංකා සම්බන්ධය පිළිබඳ ප්‍රථම වූ ද, ඉතා වැදගත් වූ ද අවස්ථා දෙක සුබෝදය රාජධානිය සහ බැඳේ. ලංකාවේ මූලාශ්‍රයක නොඑන දඹදෙණිය සමයෙහි බුදුපිළිමයක් සුබෝදයට වැඩමවා ගැනීම ජිනකාලමාලයෙහි පෙනෙන්නකි.¹ ඒ සඳහා ඉන්ද්‍රාදිත්‍ය රජුට, අතරමැද රාජධානියක් වූ සිරිධම්ම රාජ නගරයෙහි² එවකට රජ කළ චන්ද්‍රභානු රජුගේ (1230-65) සහාය අවශ්‍ය වූ බව පෙනේ. සුබෝදයේ සිට සිරිධම්ම නගරයට පැමිණි ඉන්ද්‍රාදිත්‍ය රජු (1238-59) ඒ සඳහා චන්ද්‍රභානු සහාය ලබා ගෙන ඇත. එය සිදු වූ වර්ෂය ස්ථිර ව සඳහන් නැත ද 1256 පමණ සිදු වූවක් ලෙස සැලකීමට අවකාශ ඇත. එවකට දඹදෙණියෙහි සිටියේ දෙවන පැරකුම්බා රජ (1236-71) ය. එවිට සුබෝදය-සිරිධම්ම රාජ නගරය සහ දඹදෙණිය සමකාලීන සම්බන්ධයක් පැවති රාජධානි ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

මිලහ සිදුවීම 1247 දී³ චන්ද්‍රභානු පළමුවරට ලංකාව ආක්‍රමණය කිරීම යි. පුජාවලියෙහි II පැරකුම්බා රජුගේ ආගමික හා වෙනත් තොරතුරු සංග්‍රහ කෙරෙන අයුරින් 1248 දී පමණ තව ද අගනා සිදුවීමක් වේ. එ නම්, තමලිංගමු නම් වූ ඒ සිරිධම්ම රාජ නගරයෙහි එදා වැඩ සිටි 12,000 ක් හික්ෂුන් අතර සිල්වත් ධර්මකීර්ති නම් මහතෙර නමක් පණ්ඩිත පැරකුම්බා රජු විසින් වැඩමවා ගැනීම යි. එම පුවත පුජාවලියෙහි මෙසේ දැක් වේ:

තව ද, තමලිංගමුයෙහි වසන දොළොස් දහසක් හික්ෂුන්
අතුරෙන් ධර්මකීර්ති නම් මහාස්ථවිරයන් සිභා යන පෙර

*සංස්කෘති ප්‍රකාශන සභාපති ආචාර්ය එස්. ජී. සමරසිංහ මහතාගේ අනුග්‍රහයෙනි.

මහ පියුම් පැන නැංගයහ යි අසා, දළදා වැඩු ගඳ කලේ
ආදී දහම් පඩුරු රජපඩුරු තමලිංගමු යවා ඔවුන් සිංහලයට
වඩා ගෙන්වා බුදුන් රහතුන් දුටුවා සේ මහත් වූ ප්‍රත්‍යය
දානය දී මහපින් රැස් කළ හ.⁴ යනුයි.

ඉන් වැඩියක් විස්තර මහාවංශයෙහි එයි:

අළු සෝ තම්බරට්ඨමිහි විහරන්තේසු සන්තතං
ලජ්ජි භික්ඛුස්වතේකේසු ධම්මකිත්ති විස්සුතෝ

අත්ථ එකෝ මහාථෙරෝ සීලතේජේන භාසුරෝ
තස්ස ඛෝ පන ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතාය ගච්ඡතෝ

කදාවි පුරතෝ මග්ගේ පදුමං උබ්භවී ඉති
සුත්වා විමිහාපිතෝ හුත්වා සම්පුට්ඨං දන්තධාතුයා

ගන්ධ වන්දන පඬිකාදිං ධම්මපාහතකං තථා
රාජපාහතමුක්ඛට්ඨං පෙසෙත්වා තම්බරට්ඨකං

ආනෙත්වා තං මහාථෙරං ලංකාදීපං මහීපති
අරහන්තං ච පස්සන්තෝ මෝදමානෝ පුනප්පුනං

කත්වා තස්ස මහාපුජං පුජා සක්කාරභාජනං
චතුපච්චය දානේන සක්කච්චං තමුපට්ඨති.⁵

නැවත ඒ රජ තෙමේ තඹරට අනවරතයෙන් වසන්තා වූ
නොයෙක් ලජ්ජි භික්ඛුන් අතුරෙන් ධර්මකීර්ති යයි ප්‍රසිද්ධ
වූ සිල් කෙදින් බබලන්නා වූ එක් මහතෙර කෙනෙක් ඇති,
පිඩු පිණිස වඩනා ඒ මහතෙරුන් ගේ ඉදිරියෙහි මහ
කිසිකලෙක පියුමෙක් පහළ වි යයි විස්මිත කරන ලදුව
දළදාවෙන් ස්පර්ශ කරනලද්දා වූ සුවද සඳුන් කලේ ආදී
වූ දහම් පඩුරු ද එසේ ම උත්කෘෂ්ට වූ රජ පඩුරු ද
තඹරට යවා මිහිපල් තෙමේ ඒ මහතෙරුන් ලක්දිවි
වැඩමවා රහත් කෙනෙකුන් සෙයින් දක්නේ නැවත සතුටු
වෙමින් උන්වහන්සේට මහාපුජා කොට පුජාසක්කාර
භාජන වූ ඒ මහතෙරහු සිවුපස දානයෙන් සකසා උවටන්
කළේ ය.⁶

එතෙකුදු වුව, මෙතෙක් අප දුටුවේ උන්වහන්සේගේ සිල්වත්කම
හා රාජ්‍ය ගෞරවය ලැබීම පමණි. එසේ වැඩි උන්වහන්සේගෙන්

ලක්වැසියනට වූ සෙතක් නොදිටිමු. ඒ විස්තර තුළත් අප දක්නා උන්වහන්සේ පිළිබඳ ස්වභාවය ද අවිෂය ය. එය බොහෝදුරට සිතා ගැනීමට උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයා විසින් සම්පාදිත සද්ධම්ම සංගහයෙහි එන නිගමන ගාථා හතෙන් මුල් තුන උපකාර වේ. එය මෙසේ යි:

වන්දෝව සාසනාකාසේ යෝ විරෝචිත්ථ සීහලේ
බෝධෙන්තෝ ඤාණ රංසීහි ලංකාවාසී ජනම්බුජේ

ධම්මකිත්‍යහිධානෝ ච සීලාවාර ගුණාකරෝ
පාකටෝ සීහලේ දීපේ ගගනේ විය වන්දිමා

පිටපක්ඝු ච සබ්බත්ථ සද්ධ සත්ථාදිකේඝු ච
පාරජ්ජත්තෝ මහාපඤ්ඤෝ ලංකාදීපජ්ජසාදකෝ⁷

යම් මහතෙර නමක් ඥාන නමැති රශ්මියෙන් ලක්වැසියන් නමැති උපුල් ප්‍රබෝධ කරවමින්, ශාසනාකාශයෙහි වන්ද්‍රයා මෙන් සිංහලයෙහි බැබළුණේ ද, අහසෙහි වන්ද්‍රයා මෙන් සිංහල ද්වීපයෙහි ප්‍රකට වූ ශීලයට හා ආචාර ගුණයන්ට ආකාරයක් වූ, පිටකත්‍රයෙහි ද ශබ්ද ශාස්ත්‍රාදියෙහි ද පරතෙරට පත් වූ මහාප්‍රාඥ වූ ලක්දිව පැහැදෙව් ධර්මකීර්ති නම් මහතෙර නමක් වී ද (උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය-).

ශාසනාකාශයෙහි වන්ද්‍රයා මෙනැයි කීමෙන් වෙනත් බෞද්ධ රටවල ද උන්වහන්සේ ගේ කීර්තිය ව්‍යාප්ත වූ බව ඇහේ. සිංහලයෙහි බැබළුණේ යයි කීමෙන් උන්වහන්සේ එදා මෙහි වැඩසිටි බව වැටහේ. උන්වහන්සේගේ ඥානයෙන් එදා ලක්වැසි හැම දෙනා පල ප්‍රයෝජන ගත් බව සිතා ගත හැකි, ලක්වැසියන් දැනුම දියුණු කර ගන්නට උන්වහන්සේගේ උපකාරය ලබා ගත් සැටි හඟව යි. උන්වහන්සේගේ දැනුමෙන් තව තවත් නුවණ දියුණු කළහ. සිංහල ද්වීපයෙහි වන්ද්‍රයා මෙනැ යි කීමෙන් යම් සේ සඳ නොහඳුන, සඳින් සැනසුම නො ලබන කිසිවෙකු මිහිපිට නැතිවා සේ උන්වහන්සේ නො හඳුනන කෙනෙකු එදා ලක්දිව නැති තරම් විය. උන්වහන්සේ සිල්වත් ය. තව තවත් සිල් පහළ කරන කෙනෙකු බව ඇහෙ යි. ආචාර ගුණයන්ගෙන් පිරිපුන් කෙනෙකි. සිල් ආචාර ගුණ තව තවත් උදා කරන ආකාරයකට උපමා කරන ලද්දාහු. ශබ්ද ශාස්ත්‍රයන් හි ද, ත්‍රිපිටකයෙහි ද පරතෙර පැමිණි මහාප්‍රාඥය හ. ලක්දිව පැහැදෙව් උතුමාණ කෙනෙකි. "දෙවන මිහිඳු මාහිමි කෙනෙකු"යි කිය යුතු තරම්. ඒ මේ කියන උතුමාණන්ගේ

ශිෂ්‍යයාණෝ ය. ධම්මකිත්ති මහාසාමි සංඝරාජයාණෝ, දැන් අපි ඔබ වෙත යමු.

ධම්මකිත්ති මහාසාමි

පුජාවලිය, මහාවංසය සහ සද්ධම්මසංගහ උදව් කර ගනිමින් දෙවන පැරකුම්බා රජු තමලිංගමුවෙන් වැඩමවා ගත් ධර්මකීර්ති මහාස්ථවිරයන් වහන්සේ හඳුනා ගතිමු. ඒ පැවිදි කළ ගුරුවරයාණෝ ය. මේ උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයාණෝ ය. එනම් ධර්මකීර්ති මහාස්ථවිරයන් වහන්සේ ය. සිහි තබා ගත් යුක්ත නම්, ගුරුවරයා මහතෙර, මහාථෙර, මහාස්ථවිර ය. ශිෂ්‍යයා මාහිමි, මහාසාමි, මහාස්ථවිර ය. සංඝරාජ ය.

යට දැක් වූ පරිදි නියත වශයෙන් ධර්මකීර්ති මහාස්ථවිරයන් හඳුනා ගැනීමට අපට අවකාශ ලැබුණේ උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයා කළ සද්ධම්ම සංග්‍රහයෙනි. එම සම්ප්‍රදාය ම මෙහි දී ද යෝග්‍යය යි හැඟේ. ධම්මකිත්ති මහාසාමිගේ සීලවංස නමැති ශිෂ්‍යයා ථෙර (තෙර, ස්ථවිර) අවධියෙහි පාරමි මහාසතකය (1290?) නමින් කළ පොතක් ඇත. එහි කර්තෘ ගැන කියැවෙන තැන මෙසේ ද එයි:

"සදේස දේසන්තරමම්බරමිහි
අනන්තරං පත්ථට කිත්තිසෝසෝ
යෝ ධම්මකිත්තිරිත නාමධෙයෝ
මහාදිසාමිත්ථු විරෝචයිත්ථ

සීලාදි සෙට්ඨ ගුණ භූසන භූසිතස්ස
සම්බුද්ධ සාසන විභාසන භාකරස්ස
සත්ථෙසු ආචරියතං අසමං ගතස්ස
සිප්පේතච්ඡ චිපුලේ ච සුකෝචිදස්ස

රාජිත්ථ මෝලි මණි රංසි විරාජිතග්ග
පාදරචිත්ථ යුගලස්ස විසාරදස්ස
සද්ධම්ම කේසරි වසා හරි භාජනස්ස
සුව්‍යන්ත සිස්ස ගණ සෙවනකස්ස තස්ස..."⁸

"දෙස් විදෙස් අහස් කුස පුරා, නිරතුරු ව පැතිර සිටි කිතු ගොසින් හෙබි, උතුම් ධම්මකිත්ති මහාසාමි නම් උතුමෙක් වී, ශීලාදී ශ්‍රේෂ්ඨ ගුණයන් ගෙන් හෙබියේ ය. බුදු සසුන බබුලුවන කරුණින් හිරු වැනි ය. ශාස්ත්‍රයන්හි අසාමාන ආචාර්යත්වයක් පිහිටියේ ය. නිරවද්‍ය ශිල්පයන්හිදු මහත් කුශලතාවයක් වේ. රජහු දෙපා නමදිති. ඔවුන්

පළන් ඔටුනු අග මැණික් කාන්තියෙන් බබලන දෙපා ඇත්තේ ය. විශාරදත්වය මැනෙවින් පිහිටියේ ය. යම් සේ සිංහ තෙල් රත් බඳුනෙක ම වේ ද සද්ධර්මය ද උන්වහන්සේ වෙත ම ඇත. අතිදක්ෂ ශිෂ්‍ය සමූහයක් ද ඇත්තේය"යි කියන්නාහු සීලවංස තෙරණුවෝ ය. ඒ නම් ධම්මකිත්ති මහාසාමීගේ අතිජාත⁹ ශිෂ්‍යයාණෝ ය. පසු ව මහාසාමී - සංඝරාජ පදවි ලද උතුමාණ කෙනෙකි.

මෙම චරිතාංගයන් විවරණය කරන්ට යාම වෙනුවට ධම්මකිත්ති මහාසාමීගේ කෘතියක් වන සද්ධම්ම සංගහයෙන් උන්වහන්සේ හඳුනා ගැනීමට ඇති අවස්ථාව තෝරා ගනිමු.

"තස්ස සිස්සෝ ධම්මකිත්ති මහාසාමී'ති විස්සුතෝ
ලංකා ගමන උස්සාහෝ පත්වා ලංකං මනෝරමං

තත්ථ පුඤ්ඤං බහුං කත්වා ලද්ධා ථෙරුපසම්පදං
සුනාගතෝ සකං දේසං සම්පත්තෝ යෝදයංපුරං

පරමරාජාභිධානේන මහාරාජේන කාරිතේ
ලංකාරාම මහාවාසේ වසතා සත්තචුත්තිනා

ධම්මකිත්තෝරුසාමිනා ධිමතා රචිතෝ අයං
සද්ධම්ම සංගහෝ නාම සබ්බසෝ පරිනිට්ඨිතෝ"¹⁰

"-ඒ ධර්මකීර්ති මහාස්ථවිරයන් ගේ ශිෂ්‍ය වූ-, ධම්මකිත්ති මහාසාමී යයි ප්‍රකට යම් මහාස්ථවිතී කෙනෙක් වී ද උන්වහන්සේ, ලක්දිවට යාමට බලවත් කැමැත්තක් ඇති සේක්, ඒ මනරම් දිවයිනට ගොස් එහි දී බොහෝ ආගමික කටයුතුවලට සහභාගි වීමෙන් අපමණ පින්රැස්කර ගත්තාහු එහි දී ස්ථවිර සම්ප්‍රදායානුකූල උපසම්පදාව ද ලබා ගත්හ. ඉන්පසු තම රටට ආහ. එහි සිට (සුඛෝදය බලා යෙමින්) අයෝදය පුරයට ළඟ වූය. (සුඛෝදයට සේන්ද්‍ර වීමෙන් අනතුරු ව) පරමරාජ මහරජු විසින් කරවන ලද ලංකාරාම මහා ආවාසයෙහි වෙසෙන ශාන්ත පැවතුම් ඇති ප්‍රාඥ වූ ධම්මකිත්ති මහාසාමී විසින් රචිත මේ සද්ධම්ම සංගහය සර්වප්‍රකාරයෙන් නිමියේ ය" යනු අදහස යි.

උන්වහන්සේ තමන් ගැන අද පවා අපට වැදගත් තොරතුරු රැසක් එහි ඇතුළත් කර තිබීම සැලකිය යුත්තෙකි. සද්ධම්ම සංගහය සියම් සුඛෝදය - ලංකාරාම මහාවාසයෙහි සිට ලියන ලද නිසා, ලංකාවට ගිය - ස්වකීය දේශයට ආ වැනි යෙදුම් නිවරද වනු අමුතුයෙන්

කිය යුතු නොවේ. තමන් ගැන "ධීමතා, සන්තචුත්තිනා" යන සීමිත පද භාවිත ය, "ධීමතා" යන්න ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි ද දැක්ක හැකි යෙදුමකි.

ධම්මකිත්ති මහාසාමී උපන් දේශය, හඳුනා ගැනීම අසීරු නොවනුයේ උන්වහන්සේගේ ගුරුවරයා "තමලිංගමුයෙන්" ආ බැවිනි. එයට බොහෝ නම් ඇති බව කීමු. සිරිධම්මරාජනගර, නගර ශ්‍රී ධර්මරාජ නමින් තිබී, උච්චාරණ වශයෙන් "නකොන් ශ්‍රී තමිරත්" යි ද යෙති. එය හවැනි සියවසේ සිට ඉන්දියානු වෙළෙන්දන්ට කදිම මධ්‍යස්ථානයක් විය. කෘෂිකර්මයෙහි සහ වෙළඳාමෙහි නියුක්ත වූ ඔවුහු භාරතීය ව්‍යවහාරයට අනුව "වෛශ්‍යයෝ" ය. වර්ණ ධර්ම අනුව තෙවන ගණය යි. යට කී සීලවංස ධම්මකිත්ති මාහිමියන්ගේ අනුජාත ශිෂ්‍ය වූ දේවරක්ඛිත ජයබාහු ධම්මකිත්ති මාහිමියන් කළ සද්ධර්මාලංකාර නිගමනයෙහි, පරපුරින් ආ වෛශ්‍ය වංශයට ධම්මකිත්ති මහාසාමී අයත් වනු පෙන්වා දී තිබේ.¹¹

තමලිංගමුවට යාම තම මවු බිමට සේවාවක් කිරීමට අවස්ථාව උදා කර ගැනීමකි. එය සපුරාලමින් සිටිය දී උන්වහන්සේට ලැබුණු ආරාධනයකි. එනම් සුඛෝදය රාජධානියෙහි සිටි රාමි කම්භෙං රජු, එහි වඩින මෙන් ආරාධනය කිරීමයි. එම ඇරයුම පිළිගත් ධම්මකිත්ති මහාසාමීහු අයෝදයපුරය හරහා එහි වැඩම කළහ. එම තොරතුරු ඒ රජුගේ සෙල්ලිපියෙක දැක්වේ. එය 1292 දී කරවන ලද්දකි.¹² මේ අනුව ඊට පෙර තම මවු බිමටත් සුඛෝදයටත් වැඩම වූ බව ස්ථිරව ම කිය හැකිය. අපි ඒ ගැන තව දුරටත් විමසමු.

සංඝරාජ

රාමි කම්භෙං රජු ගේ යට කී සෙල් ලිපියෙහි සිරිධම්ම රාජ නගරයෙහි නිර්මල ලංකා චේතනාදාය උගන්වමින් සිටි සංඝරාජයන්, ඒ රජු විසින් කරන ලද ආරාධනා ඇතිව සුඛෝදයට වැඩම කළ පසු උන්වහන්සේ ප්‍රධාන සංඝා අරණ්‍යවාසීන් වූ බැවින් නගරයට බටහිර දිග "අරක්කික මී බිහාර" නමින් සුවිසල් අරමක් කරවා දෙන ලද අයුරු සවිස්තර ව දැක් වේ.¹³ ඒ කියන කාලයෙහි එසේ වඩින්නට එවකට ලක්දිව සිටි සංඝරාජයෝ කවුරු දැ යි හරිහැටි හඳුනා ගත් විට නිසැකයෙන් ශිලා ලිපියේ හුදෙක් "සංඝරාජ" නමින් එන උන්වහන්සේ කිනම් වන්නාහු දැ යි තෝරා බේරා ගත හැකි වේ.

පාරම් මහාසතකයෙහි සහ සද්ධම්ම සංගහයෙහි "ධම්මකිත්ති මහාසාමී" නමින් එනු දුටුවු. 'මහාසාමී' යන පදවි නාමයට පර්යාය නාමයක්

වූයේ "සංඝරාජ" යන්න යි. ඇතැම් විට ඒ පදවි නම් දෙක ම එම පදවිය දැරූ උතුමෝ භාවිත කළ හ. නැතහොත් උන්වහන්සේ සඳහා සෙසු අය යෙදූ හ. එවකට පදවි නාමයක් නොවූව ද මහපැරකුම්බා රජු (1153-86) ඇරයුමෙන් කැරුණු ශාසන සංග්‍රහය ප්‍රසිද්ධ ය.¹⁴ ඒ නිසාම ඒ රජුට "සසුන බේරාගත් වීරයා" යන විරුදාවලිය ප්‍රදානය කරන ලදී. එදා ඒ ඓතිහාසික අවස්ථාවෙහි ප්‍රමුඛත්ව දැරුවාහු දිඹුලාගල මහාකාශ්‍යප සංඝපරිනායකයාණෝ ය. එ තැන් සිට සියලු සංඝයා නියෝජනය කෙරෙන ශාසනානුශාසක පදවිය ඉදිරියට ආ අතර එම පදවි දැරූ මාහිමිවරු ද වූ හ. දඹදෙණි කතිකාවතින් "මාහිමි" යන පදවි නාමය සම්මත යි.¹⁵

දඹදෙණි යුගය ආරම්භ වන්නේ සංඝරක්ෂිත මාහිමියන්ගෙනි.¹⁶ II පැරකුම්බාවන්ගේ භාරකාරත්වයෙහි සිටි උන්වහන්සේ ඒ රජු රජ වනවිට එම පදවියෙහි ම වූහ. ඒ රජුගේ මෙහෙයවුමෙන් 1253 දී පමණ දඹදෙණි කතිකාවත සම්පාදනය කරන විට සිටියාහු ආරණ්‍යක මේධංකර මාහිමියෝ ය.¹⁷ රජුගේ අවසාන කාලයේ අත්තනගල්ලේ අනෝමදස්සි මාහිමියෝ වූ හ.¹⁸ කෙසේ නමුත් රජුගේ අවසාන වර්ෂය වූ 1271 දී ඔහු දෙටු පින් බෝසත් විජයබාහු විසින් දහස්තොට දී සිදු කළ මාහැහි මලුකම් පූජාව අවසන "මාහිමි" යානාන්තරය ද දෙන ලදබව කියැවේ.¹⁹ ඒ අනුව දඹදෙණි සමයේ සිටි ඒ මාහිමිවරුන්ට අනුමානයෙන් වුව මෙසේ පදවි කාලය දැක්වීම මෙහි ලා උපකාර ය. සංඝරක්ෂිත මහාසාමි (1232-45), ආරක්ෂක මේධංකර (1245-58), අනෝමදස්සි මහාසාමි (1258-71) වෙති.

මෙහිදී අප විමසා හඳුනා ගත යුත්තේ 1271 දී 'මහාසාමි' පදවිය දෙන ලද්දේ කවුරුන්ට ද යන්න යි.

පණ්ඩිත පැරකුම්බාවන් ඇවෑමෙන් IV විජයබාහු (1271-3) රජ පැමිණියේ ලක්වැසියන් තුළ රටත් සසුනත් පිළිබඳව පැවති බොහෝ බලාපොරොත්තු සමග ය. ඒ සියල්ල මුලිනුපුටා දැමීමක් පරිද්දෙන් එතුමා දිවි කෙළවර කෙළේ ය.²⁰ එදා සිටි මාහිමි නමක් ගැන කියවෙන තැනක් ඒ රජු ගේ කාලයේ නැත.

බෝසත් IV විජයබාහු රජුගේ අභාවයත්ව සමග දඹදෙණි රාජධානිය ද අවසන් වේ. ඔහු සොයුරු බුවනෙකබා කුමරු යාපවුව රාජධානිය කොට ගෙන රජ පැමිණියේ ය. රාජ්‍ය කාලය 1273-84 වි ය. රටට හා ශාසනයට හිතවත් වූ ඔහු ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධකම් ඇති කෙරෙමින් මනා පාලනයක් පවත්වා ගෙන ගිය ද පාණ්ඩ්‍ය ආක්‍රමණ

නිසා දළදා වහන්සේ පවා අහිමි වූ අවාසනාවන්ත යුගයක් උදා කෙරෙමින් ඒ රාජ්‍යයන් රාජධානියන් අවසන් වී ය.²¹

තුදුස් වන සිය වසේ අවසාන යේ දී පමණ ලියන ලද සද්ධර්මාලංකාරයෙහි මෙසේ දැක්වේ.

"ලක්ඛී නිවාස භුවනේකභුජේ නරින්දේ
වාරුරු සුන්දර ගිරි පුරමාවසන්තේ
ආරක්ඛ සංඝ පමුබෝ පුට්ඨත්තසේලේ
පාරම්පරානුගත විස්සුක වෙස්සවංසෝ

සදේස දෙසන්තරමම්බරම්හි
අනන්තරං පත්ථට කිත්ති සෝසෝ
යෝ ධම්මකිත්තිරිත නාමධේයෝ
මහාදිසාමිත්ථු විරෝචයිත්ථ."²²

"ශ්‍රී නිවාස වූ බ්‍රුවනෙකබා රජු, මනෝඥ වූ සුවිසල් වූ යාපවු නුවර වසන කල්හි පළාබත්හගල වැසි, අරණ්‍ය සංඝයාට ප්‍රමුඛ වූ පරම්පරාගත ප්‍රකට වෛශ්‍ය වංශ ඇති, ස්වදේශ විදේශ ආකාශයෙහි නිරතුරුව පතළ කිතු ගොස ඇති, "ධම්මකිත්ති" නමැති මහාස්වාමීන්දුවරයෙක් බබලමින් වූයේ ය" යනු ඉන් ගම්‍යමාන අරුති.

දහස්තොට දී මාහිමි පදවියක් ද දෙවුනේ 1271 දී ය. යාපවුවෙහි I බ්‍රුවනෙකබා රජ පැමිණියේ 1273 දී ය. ඔහු ගේ රාජ්‍ය කාලය 1284 දී අවසන් වී ය. එම රාජ්‍ය කාලය තුළ, එ නම් බ්‍රුවනෙකබා යාපවුවෙහි රජ කළ සමයෙහි පළාබත්හගල ධම්මකිත්ති මහාසාමී වෙතැ යි ඇසෙත් ම, ඒ නම්, 1271 දී දහස්තොට දී මාහිමි පදවි ලත් උතුමා ම ය යි සිත් පහළවනු නිසැක ය. මෙ තැන දී ම තව ද කරුණෙක් සඳහන්කළ යුතු ය. ඒ නම් ඒ යාපහු බ්‍රුවනෙකබා රජු දවස ම, එ නම්, 1279 දී සුබෝදයෙහි රාමි කම්භෙං රජ පැමිණීම ය. එවිට I භුවනෙකබාහු-ධම්මකිත්ති මහාසාමී-රාමි කම්භෙං සමකාලීනයෝ වෙත්.

යාපහු රාජධානිය, පරසතුරු උවදුරු, අභ්‍යන්තර අවුල්, දුර්භික්ෂ, වෙනත් අසහනකාරී සිදුවීම් ආදියෙන් අඳුරට යද්දී ඒ පළාබත්හගල ධම්මකිත්ති මහාසාමීහු, සද්ධම්ම සංගහයේ කියූ පරිදි උන්වහන්සේගේ නිෂබ්ම වූ තමලිංගමු හෙවත් සිරිධම්ම රාජ නගරය බලා ගියහ. මෙය 1280 පමණ සිදුවූවකැ යි සිතීම සාධාරණ වේ. එහි නිර්මල ධර්මය දේශනා කරමින් සිටීම එයට උතුරෙන් පිහිටි අල්ලපු රටේ රජුට රහසක් නොම වන්නේ ය. එහි ප්‍රතිඵලය හෙවත් අවසානය, උන්වහන්සේට

සුඛෝදයට වඩින්නට ආරාධනය කිරීම යි. එයි පිළිගෙන එහි වැඩම කළ හ. එබැවිනි ඒ රජුගේ 1292 සෙල් ලිපියෙහි "සංඝරාජ" නමින් දැක්වෙනුයේ.

"ලද්ධා ථෙරපසම්පදං"

සද්ධම්ම සංගහ නිගමනයෙහි පෙනෙන "ස්ථවිර උපසම්පදාව ලැබී" යන අරුත් ඇති මෙම අදහස නො වළඟා වටහා ගත යුත්තෙකි. ථෙරිය, ථෙරවාද, ථෙරිය නිකාය, දක්ෂිණ බුද්ධාගම, අර්ථිඨ වංශය, මහාවිහාර පරම්පරාව, ඇතැම් විට සුළු කොට කීමේ අටියෙන් නම් කළ භික්ෂුන් ආදී නම්වලින් පැවසෙන අන්තේවාසික පරම්පරාව වූ ආචාර්ය පරපුර, නිර්මල ලෙස බුද්ධ ධර්මය හෙවත් ධර්ම - විනය ආරක්ෂා කළ සංඝයා ම ඉන් අදහස් කරනු ලැබේ. උපාධ්‍යාය - සද්ධම්මචාරික වශයෙන් ද ආචාර්ය - අන්තේවාසික වශයෙන් ද එහි ශුද්ධියෙක් වේ. පැවිද්දේ දී මෙන් ම උපසම්පදාවේ දී ද සියලු විනය කර්මයන්හි සහ සංඝයා පිළිබඳ සෑම කටයුත්තක දී ම එයට ම ආවේණික විරාගත චාරිත්‍ර විධි හෙවත් ධර්ම විනයානුකූල සම්ප්‍රදාය රාශියක් ඇත.

එය ම ලක්දිව දී වැඩි වශයෙන් මහාවිහාර පරම්පරාව නමින් හැඳින් වේ. මහණ මහඵ පැවිදි දෙක්හි එය අනුගමනය කරන පිළිවෙත් වේ. විදේශිකයෙකුට ලක්දිව දී පැවිදි වීමට බාධාවක් නැත. විදේශයක දී ලත් මහණ, උපසම්පදා ඇති කෙනෙකුට ලක්දිව දී යළි මහණ වීමට හෝ යළි උපසම්පදා වීමට ද අවකාශ ඇත. එහි දී ඒ දෙකට ම ඇති සුදුසුකම් සපුරාලූ ව මනා ය. ඒකාන්ත වශයෙන් මහාවිහාර මහණ උපසම්පදා ලැබීමට එම පරපුරට අයත් ආචාර්ය උපාධ්‍යායයන් සිටිය යුතු ම ය.

II පැරකුම්බා රජු තමලිංගමු නම් වූ සිරිධම්ම රාජ නගරයෙන් ධර්මකීර්ති නම් මහාස්ථවිර නමක් වැඩමවාගත් අයුරු මින් පෙර දුටුවෙමු. උන්වහන්සේ සමග වැඩි සංඝයා²³ අතර ශිෂ්‍යයෙකු ද සිටිබව යට කියන ලදී. එම ශිෂ්‍යයා ස්ථවිර උපසම්පදාව ලත්බව එක එල්ලේ ම කිය යි. එවිට ඒ ගුරු ධර්මකීර්ති මහතෙරුන්ගේ ආචාර්යත්වයෙන් හෝ උපාධ්‍යායත්වයෙන් එසේ උපසම්පදාව ලැබී ද යනු විමසිය යුත්තෙකි.

එදා සිරිධම්ම රාජ නගරයෙහි වූයේ මහායාන බුද්ධාගමයි. ස්වර්ණභූමියට වැඩි සෝණ උත්තර දෙනම ව්‍යාප්ත කළ ථෙරවාදය එම පෙදෙසෙහි ද පැතිර ගියබව පෙනෙතත්, ජාවා සහ කාම්බෝජ ආදී රටවලින් සංක්‍රමණ වූ මහායාන බලපෑම් සහ ඉන්දීය (හින්දු) සංස්කෘතිය

හා බැඳුණු සංස්කෘතය මාධ්‍යය කොටගත් බුදු සමයෙක මහණ උපසම්පදා ඇති ධර්මකීර්ති තෙරුන් ආචාර්ය වීමෙන් කිසිසේත් ලංකා උපසම්පදාව ඒ ශිෂ්‍යයාට ලැබිය හැකි නොවේ. මෙ පරිද්දෙන් ලක්දිව ආචාර්ය උපාධ්‍යයන් ඇතිව ධම්මකිත්ති මහාසාමි ලක්දිවට පැමිණි අවස්ථාවෙහි, 1248 දී පමණ ස්ථවිර සම්ප්‍රදායානුකූල උපසම්පදාව ලබන ලදැයි සිතා ගත හැකි ය. එය සිතා ගන්නට සමකාලීන කෘතියක් නැත ද 1753 ට ආසන්න වර්ෂයක අස්ගිරි සහ පරපුර ගැන ලියැවුණු මහින්දාගමනයෙහි සිට ශාසනික තොරතුරු සැකෙවින් දැක්වෙන කදිම කුඩා වංශකථාවක් වූ අස්ගිරියේ තල්පත අපට මෙහි දී අත දෙයි. එහි "...මහරජාණෝ බොහෝ කරුණා සන්තෝෂ ලැබී, ඇමතියන් හා කථා සංසන්දනය කොට යාපහු නුවර අස්ගල් විහාරයෙන් වනවාසී සංඝයා වැඩමවා ගඩ සිතා බොහෝ ශ්‍රමණ සාරූප්‍ය දේ සාදා දී, දිඹුලාගල දීපච්ඡර තෙර සාමිත් අතවැසි පළාබත්ගල ධර්මකීර්ති තෙර ප්‍රධාන සංඝයා වෙතට රාජමාත්‍රයන් පිටත් කළ තැනේ දී මහතෙරනුවෝ අස්ගල් වෙහෙර නිවාසි සංඝයා රැස්කරවා, මේ කටුපුදු දනවිවේ සෙංකඩගල නුවරට වඩිඬ නිසි තැන් ඒ මහසහ සම්මුතියෙන් තෝරා ඇමතියඩ බාර කළ සේක. ...අස්ගල් විහාර නිවාසි පළාබත්ගල ධර්මකීර්ති මහතෙර සාමිත් අතවැසි දඹදෙණියේ වනරතන තෙර සාමිත්..."²⁴ යනුවෙන්, කරුණු ලබන පැහැදිලි කිරීමෙන් අපට එකක් සිතා ගත හැකි ය. එනම් යට කී ධම්මකිත්ති මාහිමි යනු දිඹුලාගල දීපංකර තෙරුන්ගේ අතවැසිබව යි. ධම්මකිත්ති මහාසාමි අතවැසි (අන්තෝවාසික) වන විට ආචාර්ය වනුයේ ඒ දීපච්ඡර තෙර සාමි ය. එවිට උපාධ්‍යය වූවෝ කවුරු ද? යන ප්‍රශ්නයකි. එයට ද පිළිතුරක් වේ.

මහණ-උපසම්පදා දෙකෙහි ම ආචාර්යයන්ට වඩා ධර්ම විනයධර කෙනෙකු උපාධ්‍යය වනු ආගම නියම යයි.²⁵ ධර්මකීර්ති මාහිමියන් එදා උපසම්පදාව ලබන විට, දීපංකර තෙරුන්ගේ ආචාර්ය ආරණ්‍යක මේධංකර මාහිමියෝ "මහාසාමි" ධුරයෙහි වූ හ. එවිට, දීපංකර තෙරුන්ගේ ආචාර්ය වූ නිසාත් මහාසාමි පදවිය දැරූ නිසාත්, අනිවාර්යයෙන් ධර්මකීර්ති මාහිමියන්ගේ උපාධ්‍යයත්වය මේධංකර මාහිමියන් කෙරෙහි පැවරේ.

ධර්මකීර්ති මහාස්වාමීන්වහන්සේ, අස්ගිරියේ තල්පතෙහි "තෙර, මහතෙර, තෙරසාමි" යනුවෙන් තෙ පරිද්දෙකින් වෙසෙසා ඇත. එය එසේ වූයේ අස්ගිරියේ තල්පත්කරු මහාසාමි පදවිය පිළිබඳ පූර්ණ අවබෝධයකින් වචන භාවිත නොකිරීමයි. ආරණ්‍යක මේධංකර මහාසාමීන් පවා, "...උදුම්බරගිරි නිවාසි බුද්ධවංශ වනරතන මහතෙරසාමීන් අතවැසි

මේධංකර මහතෙර සාමිත්." යනුවෙන් ද නම් කර ඇති සැටියෙන් සිතා ගත හැකිය. ඒ එකක් වත් නොවේ, මෙහි දී අපට අවශ්‍ය වූයේ, ලංකාවේ දී පෙරවාද උපසම්පදාව ලැබීමෙහිලා, ධම්මකිත්ති මාහිමියනට ආචාර්ය වූ මහාවිහාර පරම්පරාවේ හිමියන් කවුරුන් දැයි හඳුනා ගැනීමට ය. එය අස්ගිරියේ තල්පතින් මොනවට වාච්‍ය වේ.

එසේ උපසම්පදාව නොලබන්නට ලාංකික හික්ෂුවක් නොවන්නේ ය. ලාංකික හික්ෂුවක් නොවන්නට පළාබත්ගල අධිපතිත්වය ලැබීම ද උගතට ය. එසේ ම අරණ්‍ය සංඝයා අතර ප්‍රමුඛත්වයට ද හිමිකම් නො ලබන්නේ ය. එසේ නොවී නම් "අරණ්‍යවාසී මහාපෙර" පදවියට පත්කර ගනු නොලබන්නේ ය. එ මෙන් ම මාහිමි අයාමෙහි "මහාසාමි" පදවියට පත් වීමට ද අවකාශ නො ලබන්නේ ය. එයින් තොර ව සංඝරාජ කෙනෙකු වශයෙන් සිරිධම්ම රාජ නගරයට යාමෙක් කොයින් ද? රාමි කම්බෙං රජුට සැල වූයේ ත්‍රිපිටකධාරී උගත් සිල්වත් ලංකාවේ සංඝරාජ කෙනෙකු, එහි නිර්මල ලංකා පෙරවාදය උගන්වමින් සිටිනබව යි. මෙපමණකින් ස්ඵට්ඨවාද උපසම්පදාව ලැබීමේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය සිතා ගත යුතු ව ඇත.²⁶

සද්ධම්ම සංගහ

අප මෙතෙක් දැරූ මතය වූයේ සියම් රාජ්‍ය ඉතිහාසය ආරම්භ වීමෙන් පසු, එම රටේ දී ලියැවුණු මුල් පොත මෙය බව යි. මේ ගැන කලකට සිට කළ සොයා බැලීම අනුව එ වත් තීරණයක් ගත් නමුත් **සෝතබ්බ මාලිනි**²⁷ නම් පාලි බණ කථා අසුවක් ඇති පොතක් ද දැක ගතහැකි වූ පසු සාධාරණ ලෙස එය **සද්ධම්ම සංගහය** කළ ධම්මකිත්ති මහාසාමි කළ ප්‍රථම කෘතිය ලෙස නිගමනය කරන ලදී. **සද්ධම්ම සංගහයෙහි** එකොළොස් වන පරිච්ඡේදය එහි එක්තරා සම්පිණ්ඩනයක් වන බව පෙනී යන කරුණකි.²⁸

සද්ධම්ම සංගහයට එම නම යෝග්‍ය වනුයේ "සදහම් සභරා" කකළ අරුතෙන් ම නොව සද්ධර්මය නිර්මලව ආරක්ෂා කරන්නට දඹදිව ලක්දිව රහත්, නොම රහත් මහතෙරුන් වහන්සේ දරූ තැන සභරා කිරීමෙක් වශයෙනු යි හැඟේ. 1-3 පරි. දඹදිව සංගීති ත්‍රය සදහා ද, 4-9 පරි. ලක් බුදු සසුනේ තතු උදෙසා ද, 10 පරි. සද්ධර්මය ලිවීමේ අනුසස් දැක්වීම පිණිස ද, 11 පරි. ධර්ම ශ්‍රවණානිසංස සනාථ කෙරෙන සිත් ගන්නා බණ කථා එකොළසකට ද වෙන් වනු පෙනේ. එය කෙසේ වුව ද විදේශිකයෙකු විදේශයක සිට ලංකාව ගැන මේ තරම් වටිනා තොරතුරු ලිවීමක් ගැන නොදනිමු. වෛශ්‍ය වංශිකයකු

හැටියට සිරිධම්මරාජ නගරයෙහි උපත ලැබූ, එහි දී ලත් පැවිදි ඇති ව ගුරුවර මහතෙරුන් සමග ලංකාවට පැමිණ පේරවාද උපසම්පදාවත්, ඉන් අනතුරුව එහි අවස්ථා වන අරණ්‍ය මහාපේර පදවිය මෙන් ම උසස් ම තනතුර වූ මහාසාමී ධුරය ද ලබා යළි තම නිජබිමටත් එතැන් සිට අයෝදය (අයුධ්‍යා) පුරය හරහා සුබෝදයට වැඩමවා රාමිකම්භෙං රජු ප්‍රධාන මුළු මහත් තායි ජනතාවට පේරවාදය හඳුන්වා දී ඔවුන් එය මැනෙවින් පවත්වා ගෙන යන අතර ඒ නවතම තායි බෞද්ධයන්ට දිනපතා ධර්මය දේශනා කළ අයුරින් සෝතබ්බ මාලිනිය ද පේරවාදයේ උතුම් කම හා එය තව තවත් ලියමින් ඉදිරියට ද මැනෙවින් පවත්වා ගෙන යාමට අවශ්‍ය අනුශාසනයක් ද ඇතුළත් කෙරෙමින් "පේරවාදයේ නිර්මල ඉතිහාසය" මේ යයි කියා දෙන අයුරින් සද්ධම්ම සංගහය ද රචිත යි. කතුවර ධම්මකිත්ති මහාසාමීහු ග්‍රන්ථාරම්භයෙහි තෙරුවන් වැදීමෙන් අනතුරුව පවසන ගාථා දෙකින් උන්වහන්සේගේ සිතූම් පැතූම් පළමුව හෙළි වේ.²⁹

සද්ධම්ම සංගහය ඉතිහාස පොතක් ලෙස පිළිගෙන අවසාන ය³⁰. අවසන් නො වූ කරුණු වනුයේ, එහි කතුවරයා, රචනා කළ කාලය, කතුවරයා ගේ ගුරුවරයා, එය රචනා කරන අවස්ථාවෙහි වැඩ සිටි ආරාමය කරවූ මහරජතුමා ආදී බොහෝ දේ ය. 1885 දී ඇරඹී ඒ "අනන් මනන්" යුගයට සිය වසරක් ගෙවී ඇත.³¹ සුඵචෙන් නමුත් ඒවායින් කීපයක් ඉදිරිපත් කිරීම ප්‍රයෝජනය වේ. කතුවරයා කුමන් ජාතියකට අයත් දැයි කිව නොහැකි බව ජී. සේදේස් මහතා 1915 දී පළකළ අදහසක් වූවත්³² පරණවිතාන සූරිහු 1232 දී ද 1944 සහ 1960 වර්ෂවල දී ද "සියම් ජාතිකයෙක්" යි කී හ.³³ එය එසේ ම අනුමත කළෝ ද වෙති.³⁴ ලුවී ද සොයිසා මහතා 1885 දී "ඉන්දියානු ජාතිකයෙක්" යි ඉදිරිපත් කළ මතය මහාවාර්ය මලලසේකර ආදී විසතුන්ගේ පිළිගැනීමට භාජන වූවකි.³⁵

ධම්මකිත්ති මහතෙරුන් සහ උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයාගේ (ධම්මකිත්ති මහාසාමී) නිජබිම වූ තමලිංගමුව ඉන්දියාවට අයත් ලෙස ද සලකති.³⁶ එසේ සිතීමට හේතුවූයේ බටහිර බෙංගාලයේ මින්ඩපුර් දිස්ත්‍රික්කයේ පිහිටි තම්ලුක් පෙදෙස පැරණි පොත් පත්වල තාමුලිජ්නියි එනු දැකීමෙන් විය යුතු ය. සද්ධම්ම සංගහයෙහි එන අයෝදය පුරය, පුරාණ කෝසල රාජ්‍යයෙහි වූ අයෝධ්‍යාව ලෙස සැලකීම තව ද කරුණක් විය හැකි ය. එවිට වුව ද කතුවර ධම්මකිත්ති මහාසාමී ද ඉන්දියානු ජාතිකයෙකු බවට පත්වනු වැළැක්විය නොහේ. මහාවංසයෙහි එන තම්බරට්ඨ යනු බුරුමයට යි සිතුවෝ ද වෙති³⁷.

සඳ්ධම්ම සංගහ නිගමන ගාථා දෙකෙක ම "ධම්මකිත්ති මහාසාමි-
 උරුසාමි" යි පෙනී පෙනී එය "ඤාණකිත්ති" යි පිටපත් කරන්නටත්³⁸,
 මහනුවර යුගයේ ලියැවුණු සඳ්ධර්මාවවාදයෙහි, "සඳ්ධර්ම සංගුහය" යි නම්
 කර තිබෙනු දුටු පමණින්, එ නමින් පොතක් ඉන් පෙර නො වූ බව
 දැන, "එසේ නම් එය වැලිවිට සරණංකර සංඝරාජයන්ගේ කෘතියක්
 විය යුතු ය" යි කල්පනා කිරීම නිසා දෝ කතුවරයා උන්වහන්සේ ය
 යි කියන්නටත්, කිසිදු පසුබිමකින් තොරව "මහාකස්සප" කර්තෘ යි
 පවසන්නටත් යුහුසුලු වීම් ද පෙනේ³⁹.

නිකාය සංගුහයෙහි එන ධර්මකීර්ති නම දැරූ "තෙරුන්" දෙ නම
 ගෙන් එක නමක් සඳ්ධම්ම සංගහයෙහි කතුවරයා විය යුතු ය යි ලුච්චි ද
 සොයිසා මහතා 1885 දී ඉදිරිපත් කළ අතිශය දුර්වල මතයට, 1915
 දී එක් වුවකි. ජී. සේදේස් මහතාගේ "පරමරාජ (i)"⁴⁰ පරමරාජ මහාරාජ
 විසින් ලංකාරාම මහාවාසය කරවන ලදැ යි සඳ්ධම්ම සංගහයෙහි දැක්
 වේ. එය දුටු පමණින් එසේ නම් කිරීම, එතෙකින් නොනිමියේ ය. ඒ
 මත දෙක 1932 දී පරණවිතාන මහතා තවදුරටත් තව තවත් දේ
 කියන්නට උපකාර කර ගති.⁴¹ එහි අනිෂ්ට ප්‍රතිඵල ලෙහෙසියෙන්
 විසඳුමකට ඉඩ නොතැබී ය.

ලංකාරාම මහාවාසය සුබෝදයෙහි වූවෙකි. I පරමරාජ (1370-
 88) අයෝධ්‍යාවෙහි වූවෙකි. පරණවිතාන මහතා 1932 දී පරමරාජ
 අයෝධ්‍යා අගනුවර ලංකාරාමය කරවී ය යි කියා 1960 දී ලංකාරාමය
 සුබෝදයෙහි වූබව පිළිගනී⁴². යළි 1958 දී ලංකාරාමයට අම්බවනාරාමය
 යි කියන්නට ද පෙළෙඹේ.⁴³ පරමරාජ, මහාරාජ කෙනෙක් ද නොවේ⁴⁴.
 පංඤෝආ නමින් සිටි හේ තම කැමැත්තෙන් රජ වීමේ දී ඒ නම
 ගත්තේ ය.⁴⁵

පරමරාජ මහාරාජ යනු රාමි කම්භෙං රජුට ම නමකි. පළමුවැන්න
 ධම්මකිත්ති මහාසාමි සංඝරාජයන් විසින් ද, දෙ වැන්න ඔහුගේ පියා
 වූ ඉන්ද්‍රාදිත්‍ය රජු කුන් සම් ජන් පරාජය කිරීම නිමිත්තෙන් "නිර්භීත
 රාම" යන අරුතින් ද, දුන් ශෞරව නාමය යි⁴⁶. "උතුම් රජ" යන
 අරුතෙන් "පරමරාජ" ද "ශ්‍රේෂ්ඨ අධිරාජයා" යන අරුතෙන් "මහාරාජ"
 ද එක් ව තැබූ නම යි. ඒ රජු 1292 දී කරවූ සෙල් ලිපියේ කොටසක
 ගල් වඩුවා අතින් ම ලියැවී මෙසේ කියැ වේ. "රාමි ගම්භෙං තායි
 ජාතිකයන්ගේ නායකයාත්, පාලකයාත් වෙ යි. සෑම තායි ජාතිකයෙකුගේ
 ම ගුරුවරයා ද එතුමා ය. කුසල් සහ නීතිය ඔවුන් දැන ගත්තේ එතුමා
 ගෙනි. තායි ජනතාව තුළින් එතුමාට සම වන්නේ කවරෙක් දැ යි
 සෙවීම තේරුමක් නැති දෙයකි. විද්‍යාව සහ ශිල්ප අතින් ද, නිර්භීතකමින්

ද, එඩිතරකමින් ද ශක්තියෙන් හා ධෛර්යයෙන් ද එතුමාට සම කෙනෙකු සොයාගත නොහැකි ය"⁴⁷. එතුමා ගැන සාධාරණ ලෙස සලකා බැලූ ජී. සේදේස්, රෙජිනෝල්ඩ් ලී මේ සහ ඩී. ජී. ඊ. හෝල් යන විද්වතුන්" ශ්‍රේෂ්ඨතම අධිරාජයා, සියමේ පළමුතායි රජ, තායි ජාතිකයන්ගේ අසහාය වීරයා" යනුවෙන් නම් කර ඇතිබව සඳහන්කළ යුත්තකි.⁴⁸ මෙහි දී සඳහන්කළ යුතු අනෙක් කරුණ වනුයේ "මහාරාජ" යන්න පිළිබඳව පූර්ණ අවබෝධයක් ඇති ව ම ධම්මකිත්ති මහාසාමී විසින් එම උප පදය එතුමාට යෙදීම යි. සිරිධම්ම නගරයෙහි උසස් ම රජුන් සඳහා එය යෙදුනකි⁴⁹.

"රාම කම්භෙං පරමරාජ මහාරාජ" යන නම් දෙකින් "රාම-පරමරාජ" දෙක අයුධ්‍යා යුගයේ (1350-1767) රජුන් තම රාජ්‍ය නාමය ලෙස ගෙන තිබීම පැහැදිලි කරුණකි. බැන්කොක් යුගයේ සියලු රජුන්ට "රාම" යනු භාවිත යි.

සඳ්ධම්ම සංගහයෙන් අප දක්නේ, ධම්මකිත්ති මහතෙරගේ ශිෂ්‍යයා ධම්මකිත්ති මහාසාමී බව යි. පාරමිමහාසතකයෙන්දක්නා ලද්දේ, ඒ ධම්මකිත්ති මහාසාමීගේ ශිෂ්‍යයා සීලවංස චේර බව යි. ඒ සීලවංස චේර පසුව සීලවංස ධම්මකිත්ති මහාසාමී ය. සඳ්ධර්මාලංකාරය කියනුයේ ධම්මකිත්ති මහාසාමීගේ අතිජාත ශිෂ්‍යයා සීලවංස ධම්මකිත්ති මහාසාමී බවත්, ඒ සීලවංස මාහිමියන්ගේ අනුජාත ශිෂ්‍යයා දේවරක්ඛිත ජයබාහු ධම්මකිත්ති මහාසාමී බව යි. සෙසු මූලාශ්‍රයන් පසෙක තිබිය දී මෙ පමණෙකින් වුව ද වටහා ගතහැකි මෙම සත්‍ය තත්ත්වය ඉදිරියෙහි "ලවක් දෙවක්" නැති දෙයින් වියත් ලේඛකයන් විසින් කරනු ලැබ ඇති අවුල ලෙහෙසියෙන් පහසුවෙන් විසඳිය හැකි නොවේ.

ලුවී ද සොයිසා මහතා සඳහන් කරන්නේ සඳ්ධම්ම සංගහ කතුවරයා, යට කී සීලවංස සහ දේවරක්ඛිත දෙනමගෙන් එක නමක් ලෙස යි.⁵⁰ ඒ ආචාර්ය-අන්තෝවාසික දෙ නම සිටි කාලය නිශ්චය කළ නො හේ. IV වික්‍රමබාහු රජු (1356-73) දවස, එ නම් 1369 දී සිදු කරුණු ශාසන ශෝධනයෙහි සීලවංස මාහිමී ද II වීරබාහු රජු (1391-1409) දවස, එනම් 1396 දී කරන ලද ශාසන ශෝධනයෙහි දේවරක්ඛිත මාහිමී ප්‍රමුඛත්වය දැරූහ. අනුමානයෙන් එම දෙනමට දිය හැකි පදවි කාල මෙසේ යි. සීලවංස ධම්මකිත්ති මහාසාමී (1360-92) සහ දේවරක්ඛිත ජයබාහු ධම්මකිත්ති මහාසාමී (1392-8) වේ. මහාචාර්ය මලලසේකර කියනුයේ කතුවරයාගේ ආචාර්යවරයා, ඒ දෙනමගෙන් එක නමක් බව යි.⁵¹ පරණවිතාන සූරිත්කියනුයේ ගඩලාදෙණි විහාරය කරවූ සීලවංස

ධම්මකිත්ති මහාසාමීගේ ශිෂ්‍යා බවයි.⁵² මේ එකක් වත් පිළිගත නොහේ. "තාත්තා යනු පුතා හෝ මුණුබුරා ය. පුතාගෙන් හෝ මුණුබුරාගෙන් පියා හෙවත් සීයා උපන්නේ ය. තාත්තා යනු පුතාගේ පුතා ය" කීම වැනි ය. සද්ධම්මසංගහය හා එහි කතුවරයා ධම්මකිත්ති මහාසාමී තුදුස් වනසිය වස අග භාගයට අයත් සේ වරදවා ගත් මලලසේකර සහ පරණවිතාන යන මහාචාර්යවරුනට සද්ධර්මාලංකාරයෙහි පෙනුණු උන්වහන්සේ හඳුනාගත නොහැකි වූයෙන් ඒ "අන්‍ය ධම්මකිත්ති තෙර" යි⁵³ නම් කිරීම ද තවත් අසාර්ථක ප්‍රයත්නයක් පමණි. ඒ නිසා ම සමකාලීන හා පශ්චාත්කාලීන ගවේෂකයනට මහත් අසීරු තත්වයක් උදාවීය.⁵⁴ දීප්තිමත් ශාසනික ඉතිහාසයක් ද අඳුරෙන් අඳුරට ගියේ ය.

පරම්පරාවක් හා වංශයක්

ස්ථවිරෝපසම්පදාව ලත් බැවින් ධම්මකිත්ති මහාසාමී අයත් වනුයේ මහාවිහාර පරම්පරාවට යි. ඒ බව සද්ධර්මරත්නාකරයෙහි. "...මහාවිහාරවාසී ස්ථවිර පරම්පරානුගත පුට්ඨත්තසේල වනවාසී ධර්මකීර්ති මහාස්වාමීපාදයන් වහන්සේ..."⁵⁵ යි දැක් වේ. එම තත්ත්වය අස්ගිරි තල්පතට අනුව යමින් දිඹුලාගල කාශ්‍යප මාහිමියන්ගේ සිට මහාචාර්ය මැන්දිස් රෝහණදීර පෙන්වා දෙයි.⁵⁶ I බුවනෙකබා රජු දවස පළාබත්ගල වැඩසිටි උන්වහන්සේ "පළාබත්ගල ධම්මකිත්ති" වනු අස්ගිරියේ තල්පතින් ද පෙනේ.⁵⁷ උන්වහන්සේ ලක්දිව ඇතිකළ දක්ෂ භික්ෂු පරපුර "පළාබත්ගල වනවාසී පරම්පරාව, පළාබත්ගල වනවාසී වූ ධර්මකීර්ති පරම්පරාව, ධර්මකීර්ති පරම්පරාව"⁵⁸ යනුවෙන් සද්ධර්මරත්නාකරයෙහි නම් කෙරේ. තවදුරටත් එය "...මහාවිහාරයෙහි වාසය කරන්නා වූ මහාසංඝයා වහන්සේගේ පරම්පරාවෙන් අසම්භින්නත්වය නො හළ..." යනුවෙන් මහාවිහාර පරම්පරා අයිතිය විදහා දක්ව යි. එහි ආරම්භකයා හෙවත් ආදී කර්තෘවරයා පළාබත්ගල ධම්මකිත්ති මහාසාමී ය. පුත පුතා කියතොත් පළාබත්ගල ධම්මකිත්ති මහාසාමී මහාවිහාර පරම්පරාවටත්, උන්වහන්සේගෙන් ඇරඹී පරපුරට යට කී සීලවංස සහ දේවරක්ඛිත යන මාහිමීවරු අයත් වෙති. ඒ දෙනමගේ උපාධ්‍යායන්වයෙන් හා ආචාර්යත්වයෙන් පැවිදි උපසම්පදා ලත් සිද්ධාර්ථ ධම්මදින්නාචර්ය විමලකීර්ති ධම්මකිත්ති මාහිමී ද යනතුන් නම එම පරපුරේ මාහිමීවරු ය.

මේ අනුව බළාබත්ගල පරපුරේ ප්‍රථමස්ථානය සීලවංස මාහිමියන්ට ද, ද්විතීය ස්ථානය දේවරක්ඛිත මාහිමියන්ට ද තෘතීය ස්ථානය විමලකිත්ති මාහිමියන්ට ද අයත් වේ. මෙය නොවටහා ගත්

බොහෝ දෙනා මහත් අවුලක් ම කර ගත් හ. මෙම මාහිමිවරු පිළිබඳ තොරතුරු පළට බැවින් විස්තර නො කරමු.

යට දැක් වූ පරිදි 1248 දී පමණ ලක්දිවට වැඩි ධම්මකිත්ති මාහිමියන් 1271 දී මහාසාමී ධුරයට ද පත්ව 1280 පමණ පෙරළා තමලිංගමු "සිරිධම්මරාජ නගරයට ගොස් 1283 පමණ සුබෝදයට වැඩමවා ඇති. උන්වහන්සේ ඇතුළු සංඝයාට කර වූ ඒ අරණ්‍ය මහාවිහාරය, සද්ධම්ම සංගහයෙහි දැක්වෙනුයේ ලංකාරාම මහාවාසය නමිනි. ඒ අනුව 1295 පමණ සද්ධම්ම සංගහය කරන ලද බව සිතිය හැකි ය. රාම කම්භෙං රජු ගේ අභාවය 1299 පමණ සිදු වූ බවට, පිළිගතහැකි පරිදි අනුමාන කරන බැවින්⁵⁹ ඉන් පසු යළි ලක්දිවට පැමිණ සිටි බවට 1312 දී අස්ගිරියට සංඝයා පත් කළ සිද්ධියෙන් ඔප්පු වේ.

සුබෝදය සෙල් ලිපිය පවසන පරිදි රාම කම්භෙං රජු ප්‍රධාන තායි ජනතාව නිර්මල ථේරවාදය පමණක් නොව ලේඛන කලාව, ගෘහනිර්මාණ ශිල්පය යටතේ වෛත්‍ය සහ විහාර කිරීමාදිය ද හඳුන්වා දෙන ලද බවට තොරතුරු තිබේ. ශාස්ත්‍රයන්හි ආචාර්යත්වය හා නිර්වද්‍ය ශිල්පයන්හි අතිදක්ෂතාවය උන්වහන්සේ තුළ පැවති බව පාරමී මහාසතකයෙහි දැක් වේ. සිරිධම්මරාජ නගරයෙහි සුබෝදයෙහි හා විශේෂයෙන්ම යන නගරවල නටබුන් අතර ඇති ලංකා සම්ප්‍රදායානුකූල වෙහෙර විහාර ආදිය උන්වහන්සේ මහ පෙන්වීමෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස සැලකිය හැකි ය. සුබෝදය සියමි ශිෂ්ටාචාරයේ තොටිල්ල වූයේ උන්වහන්සේ නිසා ය.

බෝයගම විමලසිරි හිමියන් පෙන්වා දෙන පරිදි සියමේ "ලංකා වංශය" රාම කම්භෙං රජු ඇරයුමෙන් සුබෝදයට වැඩම කළ සංඝරාජයන්ගෙන් ආරම්භ වූවකි. එය භික්ෂු පරපුරකි.⁶⁰ එවිට අපට මේ බඳු නිගමනයකට එළඹිය හැකි ය. එනම් මහාවිහාර පරම්පරාව 1290 පමණ වන විට සියමෙහි ද ව්‍යාප්ත වූ බව ය. "මහායානිකයන් සහ පුරාණ ථේරවාදීන් සංස්කෘතයෙන් කටයුතු කළ නිසා සුබෝදය යුගයේ ආරම්භයත් සමග ම ලංකා වංශයේ භික්ෂූන් පැමිණෙන විට සියමේ පැවතුනේ සංස්කෘත භාෂාවෙන් කටයුතු කරන මිශ්‍ර බුද්ධාගමකි. ලංකාවේ දීඋපසම්පදා වී සිංහල භික්ෂූන් ද සමග පළමුව තමලිංගොමුවට ද දෙ වනුව සුබෝදයට ද වැඩ, ලංකා ථේරවාදයේ පාලි ත්‍රිපිටකය උගන්වන්නට වූ... බොහෝ කල දරුවන් පැවිදි කොට ලංකා වංශය පිහිටුවා පාලි අධ්‍යාපනය දියුණු කොට..."⁶¹ යනුවෙන්

තවදුරටත් විමලසිරි හිමියන් පවසන පරිදි නිසැකයෙන් එරට සිල්වත් සහ පරපුරක් බිහිවූයේ ධම්මකිත්ති මාහිමියන් නිසා ය.

නිර්මල බුද්ධ ධර්මය, ථෙරවාද උපසම්පදාව, පාලිභාෂාව සියම් රටට ලැබුණේ ද ධර්මකීර්ති මහාස්වාමීන් නිසා ය. එය රාමි කම්භෙරජුගේ විශිෂ්ට ඥානය සිතා ගැනීමට කදිම අවස්ථාවකි. එදත් අදත් එම උත්කෘෂ්ඨ දායාදයන් තායි ජනතාවගේ ජීවනයේ ප්‍රධාන ලක්ෂ බවට පත්ව තිබීම ගෞරව ලැබිය යුත්තෙකි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වනුයේ ඔවුන් ලංකා බුද්ධ ශාසනය කෙරෙහි දක්වන විශේෂත්වය යි.

මෙම ලිපිය අවසන් කරන්නට, සීලවංස ධම්මකිත්ති මාහිමියන් ස්වකීය ආචාර්යවර ධම්මකිත්ති මහාසාමි පිළිබඳ ව පාරම් මහාසතකයෙහි කියුවත් යළි සිහිපත් කරමු. "රාජීන්ද මෝලි මණිරංසි විරාජිතග්ග පාදාරවින්ද යුගලස්ස" යනු යි. පළාබත්ගල ධම්මකිත්ති මහාසාමි සංඝරාජයන්ගේ "දෙපා පියුම් බැබළුණේ ශ්‍රේෂ්ඨ රජුන්ගේ ඔටුනුවල වූ මාණිකාස රශ්මියෙනි." උන්වහන්සේ ලංකාව-සිරිධම්ම රාජ නගර-සියම යන රටවල එම අවධියෙහි සිටි රජුන්ගේ ගෞරවයට පාත්‍රවූහ. එදා සම්බුද්ධ ශාසනය උන්වහන්සේගෙන් බැබළියේ ය. එහි ප්‍රතිඵල එදත් අදත් පවතී.

සටහන්

1. පිඹ. පිනකාලමාලි. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි. 1956: 72-3, 178 -9 පි.
JKM. **Jinakalamali**, ed. A. P. Buddhadatta Thera, PTS. 1962; pp. 120-3; CGM. Corrections of Geiger's Mahavamsa etc.; A. P. Buddhadatta Thera, PTS. 1962; pp. 87-8; EC. The Sheaf of Garlands of the Epochs of the Conqueror, (trans. of Jinakālamālippakaranam) N. A. Jayawickrama, PTS. 1968; pp. 120-3; CGM. Corrections of Geiger's **Mahavamsa** etc; A. P. Buddhadatta Thera, 1957; "13. King Chandrabhanu and miraculous Image", pp. 241-6; **CHBAS. A. Concise History of Buddhist Art in Siam**, Reginald Le May, 1963; pp. 116-7; CSEA. **The Culture of South East Asia**. R. L. May, 1956; pp. 172-3; අආස. අග්නිදිග ආසියාවේ සංස්කෘතිය. රෙජිලඩ් ලී මේ. 1971 : 132-3 : තාබොස. තායිලන්ත බෞද්ධ සංස්කෘතිය, බෝයගම විමලසිරි හිමි, 1970 : 30-1, 255-7 පි.
2. තමලිංගමු (පුජාවලිය), තම්බරට්ඨ (මහාවංස), තඹරට (එම සි.), තඹලිභවිසය (හත්ථවනගල්ල විහාරවංස), තඹලිභමුද්දෙශ (එම ස.), තමලිංගොමු දේශ (එළු අත්තනගල වංස) යනුවෙනු දැක්වෙන සිරිධම්මනගරය යි. තාමුලිංග, සිරි ධම්මරාජනගරය යනු ද නම්. සියම් මලයානු අර්ධද්වීපයෙහි නැගෙනහිර පිහිටි මෙහි අගනුවර වූයේ ලිගෝරය යි. දැනට නකොන් ශ්‍රී තම්මරන් (Nakon Sritammarat) නමින් හැඳින් වේ.
3. "...තමන්ට එකොළොස් වැන්නෙහි" පුවලි. 790 පි. දෙ වන ආක්‍රමණය 1262 දී පමණ වී ය. රෙජිනෝල්ඩ් ලී මේ 1236, 1256, යි ද 1230, 1256 යි ද දක්ව යි. අආස 53 පි. CSEA. p. 80 CHBAS. pp. 40, 115.

- 4. පුවලි, පුජාවලිය, චේරගොඩ අමරමෝලි හිමි, 1953 : 791 පි.
- 5. මව. මහාවංසො, පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, 1959: 82, 11-6.
- 6. මවය. මහාවංසය, ශ්‍රී සුමංගල නාහිමි-බටුවතුඩාව, 1930:264 පි. 1889 දී ඇල්. සී. විජේසිංහ මහතා ද 1953 දී විල්හෙල්ම් ගයිගර් මහතා ද ඉංග්‍රීසි භාෂාවට අනුවාදය කර ඇත. ගයිගර් මහතාගේ පරිවර්තනය අතිශයින් දුර්වල යි.
- 7. සස. සද්ධම්ම සංගහෝ, කහඳාමෝදර පියරතන හිමි, 1962 : 65 පි. එය ම දැක්වෙන තැන් නව ද වේ. ථේබො. චේරවාදී බොද්ධාචාර්යෝ, පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි, 1960:125 පි. පාසා. පාලි සාහිත්‍යය. පො. බු. හිමි, 1966 : 384-5 පි. අ. වි. 10 බ.

SS. Saddhamma Samgaho, Nedimale Saddhananda Thera, PTS. 1890; p. 90; BEFEO. Bulletin de i 'Ecole Francalse d' Extreme Orient, Vol. XV (1915), p. 43.

- 8. පාමස. පාරමි මහාසතක, චූලිපටන්විල දීපංකර හිමි, 1921 : 97-8 පි. 112-4 ගා. අච්. 22.5 ගා.බ.
- 9. "සිස්සෝරසෝ තස්සතිජාතභුතෝ" සඅල. සද්ධර්මාලඪිකාරය, කලුතර සාරානන්ද හිමි, 1931 : 764 පි. 6. ගා.
- 10. අච්. 7 බ.
- 11. "පාරමිපරානුගත විස්සුත වෙස්සවංසො" සඅල. 764 පි. 4 ගා.
- 12. RIS, Recueil des Inscriptions du Siam, Vol. I. Inscriptions de Sukhodaya, Coedes, 1924; pp. 39-43 (Siamese), 44-8 (French)

මෙහි 41 වන පිටුවේ "සංඝරාජ" යි යෙදුනේ ධර්මකිත්ති මහාසාමී සඳහා ය. එය පරණවිතාන සූරීන්ට පෙනුනේ ලංකාවට පෙර එම පදවිය එහි තිබීමක් ලෙස ය. 751, පි. පාසටහන 15. ලඉ. 708 පි. ලිමා. ලිපිමාලා, සෙනරත් පරණවිතාන, 1972:95 පි. දැනට පෙනෙන අයුරින් එම වචනය මහාසාමී අර්ථයෙහි පළමුවරට යෙදීම එය යි. 1270 දී පමණ අනෝමදස්සි මාහිමියන් සඳහා හත්වනගල්ලවිහාරවංසයෙහි "සබ්බ යති රාජ" යි යෙදුනේ ව්‍යඤ්ජන වශයෙන් වෙනස් ව ය. "සංඝරාජ" යන පදය පවා භාෂාවට එක්වූයේ 1265 දී පමණ රචිත උම්මග්ග ජාතකයෙහි. උජා. ෧. තෙන්නකෝන්. 1961. 3 පි.

- 13. "arññika mi bihara" (monastere des Araññikas) RIS. pp. 41, 46. "the monastery of Anannika" CSEA. pp. 175, 179; "Wat Tapan Hin" (the Stone Bridge Temple) CHBAS. p. 120; Wat Sapan Hin (The Ceylon Monastery) JSS. Journal of the Siam Society, Vol. LVII (1969) pp. 33, 46.

සුඛෝදයෙහි අශෝකාරාම භූමියෙහි 1399 පිහිටුවන ලද ශිලාලිපියෙහි, ලංකාරාමයට උපස්ථායක පවුල් දහයක් සම්මත කර තිබේ. එතෙක් එය ආරක්ෂාවූවකි.

"and assigning ten families as servants for that monastery; the Lankarama is also to be counted..." "The Asokārama Inscription of 1399 A. D." JSS. Vol. LVII, p. 46.

- 14. පොළොන්නරු ගල් විහාර පර්වත ලිපිය හෙවත් මහාපරාක්‍රමබාහු කතිකාවත එම තතු පවස යි. හෙළදිව රාජවර්ෂ විමර්ශ, කරනම්පිටිගොඩ සුමනසාර හිමි, 1968, 187-92 පි. : කස. කතිකාවත් සඟරා, ඩී. බී. ජයතිලක, 1955 : 1-5 පි. EZ. Vol. ii. 263-8 පි. මව. 76. 1-21, ශ්‍රී සද්ධර්මාවවාද සංග්‍රහ, චේරගොඩ අමරමෝලි හිමි, 1956 : 294 පි. නිකාය සංග්‍රහය, ඩී. එම්. ද ඉසෙඩ් වික්‍රමසිංහ, 1890 : 20-2 පි. සරක. 305 පි.
- 15. කස. 13 පි.
- 16. පුවලි. 787 පි. මව. 79. 76.

- 17. කස. 9 පි.
 - 18. ඉවල. 796 පි. මව. 84: 37-40.
 - 19. "දහස්තොට දී ...ස්ඵවිර-මහාස්ඵවිර-මාහිමි යනාදී ධානාන්තර දෙවා..." ඉවල. 805 පි. "තතො පුන මහාසාමීපදං මූලපදං තථා -" මව 87. 64.
 - 20. මව 88, 1-3 : පාමස. 96 පි. සංස්කාරක දීපංකර හිමි ii විජයබාහු ලෙස ද පරණවිතාන මහතා V විජයබාහු ලෙස ද වරදවා ගත්ත. HC. 637 ලඉ. 603 පි. ඒ බෝසත් විජයබාහු, මහා විජයබාහු යයි ගයිගර් මහතා ගනී. CV' II 208 පි.
 - 21. මව. 88 43-7 : හෙරාවි. 95 පි.
 - 22. සඟල. 764, පි. 4, 5 හ. අච්. 8, හ. 112 බ. පළාත්බන්ගල, සමනොල අසල පිහිටි බවට පැවති පැරණි මතය වෙනස් කොට එය දඹදෙණි අසල වූ බවට ඒ. ඇස්. හෙට්ටිආරච්චි මහතා කරුණු දක්වයි. සාහිත්‍ය (1981) 40-8 පි.
 - 23. දඹ. දළදා සිරිත. වැලිවිටියේ සොරක හිමි, 1970 : 44 පි.
 - 24. අතප. අස්භිරියේ තල්පත. මැන්දිස් රෝහණදීර, 1960 : 6 පි.
 - 25. "උපජ්ඣාය මූලිකා පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව, උපජ්ඣායෝව තත්ථ ඉස්සරො න ආචරියෝ" සමන්ත පාසාදිකා. 3. කා. 754 පි. සිංහල විශ්ව කෝෂය. 2. 420-1, 4. 724-5 පි.
 - 26. 1292 සෙල්ලිපියේ සඳහන් පරිදි සංඝරාජයන් සිරිධම්මරාජ නගරයේ සිට වැඩමවීමාදී තොරතුරු ඉතිහාසය හැදෑරුවන් විස්තර කෙරේ. තාබොස. භාෂිලන්ත බෞද්ධ සංස්කෘතිය. බෝයගම විමලසිරි හිමි, 1970 : 16 පි. පාසා. 385. වෙබො. 131. අආස. 134. 138, 141 පි.
- CSEA, pp. 175, 179, 184; CHBAS, pp. 36, 124, 129. **Hinduism and Buddhism**, Vol. III, Charles Eliot, 1957; pp. 80-1; **Visakha Puja**, (B. E. 2501) H. H, Prince Dhaninivat Kromamun Bidyalab, pp. 6-7, **JRASCB**, Vol. XXXII. p. 192; 195; **EZ**. Vol. IV p. 70; **HC**. pp. 624, 780; **JSS**. Vol. 75 (1987) pp. 75-7.
- සාහිත්‍ය මණ්ඩලීය ලිපිමාලා, 1967, 46, 50 ලිමා 16, ලඉ. 591 පි. පරණවිතාන සූරීන් ගේ ඉදිරිපත් කිරීම්, "ආද මාඵ ඉරෙට්ටන් කූම" වැනි ය. ඒ මහතා ගේ උත්සාහය වී ඇත්තේ 1362 දී පමණ "අමුකුම" සංඝරාජ කෙනෙකු සියමට යෑවීම ය. ලිමා. 65-72, 93-5 : **HC**. 751. ලඉග 591 පි.
- 27. මෙය 1911 දී පළ කරවූ අනුන්ගල්ලේ විමලසිරි තිස්ස හිමියන් ගේ අදහස වනුයේ සියමේ විශිෂ්ට ඥානයෙන් හෙබි ආචාර්යවරයෙකු (සුධිමතා-ආචාර්යෙන) සම්පාදිත බව යි. බුරුම ගන්ධ වංසයෙහි, සෝතප්ප මාලිනී, සෝතප්පභාලිනී යනුවෙන් නම් දෙකක් ලෙස දැක් වේ. එහි එසේ සඳහන් පමණින් බුරුම පොතක් ලෙස සලකනු නො වටි. **JPTS** (1886) p. 62:(1896) p. 82 : **HC**. p. 59 : ලඉ ග 59 පි. 1753 දී යළි උපසම්පදාව දීමට වැඩිය ප්‍රා උපාලි හිමියන් ප්‍රධාන පිරිස සද්ධම්ම සංගහය ද එම අත් පිටපත ද ගෙන එන ලදී. ම. 98. 118-9: පාසා. 437-8 තාබොස. 291පි. කලුගල සරණපාල හිමියන් විසින් 1986 දී සිංහලට අනුවාදිත යි.
 - 28. සද්ධම්ම සංගහයේ i, ii, iv, v, vi, x කථා. සෝතබ්බමාලිනියේ 121-3, 69-71, 117-8, 12-5, 8-9, 7-8 පිටුවල දැක්වේ. ධම්මසභා මණ්ඩලය, එහි මණ්ඩලමාලා, දම්මසභා යන නම් දෙකින් ද දැක්ක හැකි ය. කථාවල ආරම්භය සහ අවසානය බොහෝ දුරට සමානය. විදේශයක ධර්මදූත සේවාවෙහි යෙදෙන කෙනෙකුට, උචිත අන්දමින් සෝතබ්බමාලිනිය සහ සද්ධම්ම සංගහය සකස් වී ඇත.

- 29. "පිටකට්ඨ කථා මග්ගං ආදාය සබ්බමත්ථතෝ ජිනසාසන වුද්ධත්තං පිටකත්තය ලේකිනං පසාද ජනනත්ථං ච ධීමතා රචිතං ඉමං සුනාථ සාධචෝ සබ්බේ සෝතකුකාමා ඉධාලයේ සද්ධම්ම සංගහං නාම පරිපුණ්ණමනාකුලං" සස. 1 පි. 3, 4 ගා.
 (සර්වඥ ශාසනාභිවාදධිය සඳහා අර්ථ කථා සහිත තුන් පිටකය අර්ථ වශයේ සියල්ල සලකා ගෙන ප්‍රසාදය ඇති කිරීම පිණිස රචනා කරන ලද, නිරවුල්, සද්ධම්ම සංගහනම් වූ මෙය දම්සාවෙහි වන සියලු සත්පුරුෂයෝ අසත්වා.)
- 30. පාසා. වංශකථා : 383-6," ශාසන ඉතිහාසය පිළිබඳව මිලහට ලියන ලද වැදගත් පොත නම් සද්ධම්මසංගහයයි." ලඳු. 56 පි. "එය ලංකාවේ බුද්ධාගම සම්බන්ධ ඉතිහාසයකි" ලපාසා. xviii.
 "The next work of importance which deals with the history of Sasana is the Pali work, the **Saddhammasangaha**. "HC. p. 57. "It is a history of Buddhism in Ceylon" **PLC. The Pali Literature of Ceylon**; G. P. "It is a history of Buddhism in Ceylon" **PLC. The Pali Literature of Ceylon**; G. P. Malaseka, 1958, p. 10." "C'est d'abrod le **Saddhammasangaha**, histoire sommaire des conciles bouddhiques et des premiers temps du bouddhisme a Ceylon" G. Coedes, **BEFEO**. Vol. XV-1915; p. 43.
 (සද්ධම්ම සංගහය වූ කලී බෞද්ධ සංගායනාවන් ගේ සහ ලංකාවේ බෞද්ධාගම පිළිබඳ මුල් යුගයේ සංක්ෂිප්ත ඉතිහාසයයි)
- 31. **Cat. Z. A. Catagolue of Pali, Sinhalese and Sanskrit Manuscripts in the Temple Libraries in Ceylon**, Louis de Zoysa, 1885; pp. 19-20; **Vidyodaya J. Jan.** 1985; p. 29 fn. 8.
- 32. **BEFEO** ; Vol. XV-1915; p. 43.
- 33. **JRASCB**. Vol. XXXII-1932; p. 204; **JGIS. Journal of the Greater India Society**, Vol. XI No. I. Jan. 1944; p. 18; **HC. History of Ceylon**, 1960; p. 754.
 ලිඛ. 58: 70: ලඳු 711 පි.
- 34. ආස. ආගම හා සමාජය, කොටහේනේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, 2500 : 206 පි. ලඳු. 56 පි. අගප. 4 පි. ශාස්ත්‍රීය ලිපි හා කථා. වාල්ස් ගොඩකුඹුර, 1971:331 පි. ලඳු. 56 පි. **HC**. p. 56, මෙම හැඳින්වීමේ ඇති අයහපත් ප්‍රතිඵලය වූයේ සද්ධම්ම සංගහය තුළ ස් වන සියවසට ඇද දැමීම යි. ලංකා ඉතිහාසය කියන අන්දමට සිලවංශ ධම්මකිත්ති මාහිමි ශිෂ්‍ය කෘතියෙකි.
- 35. සරණාභිකර සංඝරාජ සමය. කොටගම වාචිස්සර හිමි, 1964, 135 පි. **PLC**. p. 245. ලපාසා. 184 පි. මෙහි දී තමලිංගමුවෙන් වැඩි ධම්මකිත්ති මහතෙරුන් ගේ තැන දී ඇත්තේ සිලවංශ සහ දේවරක්ඛිත යන ධම්මකිත්ති මාහිමිවරුන්ගෙන් එක නමකට ය.
- 36. දසී. 96 පි.
- 37. සාසනවංස දීපය, ඤාණතිලක හිමි, 1914 : 697 පි. 1352 ගා.
- 38. ඤාණකිත්ති : **BEFEO**. Vol. XV. p. 43 : භාබොස. 56, 228 පි. ධම්මකිත්ති නමින් කෙනෙකු සියමේ නො දුටු පිටපත්කරුවන් එරට සුප්‍රසිද්ධ ග්‍රන්ථාකාර හිමියන් කෙරෙහි ආරෝපණය කිරීමක් විය හැකි ය. සේදේස් මහතා සියමේ වජිරඤාණ පුස්තකාලයෙහි හා කාම්බෝජයේ බත්තම්බන්හි වත් වාල් (Vat Val a Battamban) නම් ස්ථානයේ අත් පිටපත්හි ද එම වරද දැක ඇත.
- 39. වැලිවිට සරණාකර සංඝරාජ : ත්‍රිපිටක පරික්ෂණ, හින්තැටියේ උදිත හිමි, 1956 : 210, 220 : ශාසනවංස ප්‍රදීපය. මැදඋයන්ගොඩ විමලකීර්ති හිමි, 2498. 231 පි.
Maha Kassap: G. H. A. van Zeyst, **Ency. Bam**. Vol. I p. 49.

40. **BEFEO.** Vol. XV, p. 43; **Cat. Z.** pp. 19-20.
41. **JRASCB.** Vol. XXXII. (1932) p. 204.
 සාමලො. 58 පි. සද්ධම්ම සංගහ නිගමනයෙහි "ධම්මකිත්ති" මහතෙරුන් ගැන (1-3 ගා. අවි. 7) කියූ වචන, පරණවිතාන මහතාට පෙනුනේ ගඬලාදෙණියේ සිලවංස ධම්මකිත්ති මාහිමියන් ගැන කියුවක් ලෙස ය. **HC.** 754. ලඉ. 711 පි. **JRASCB.** Vol. XXXII, p. 204; **HC.** p. 754; සාමලො. 57-8 : ලඉ. 711 පි.
42. **JRASCB.** Vol. XXXII, p. 204; **HC.** p. 754; සාමලො. 57-8, ලඉ. 711 පි.
43. ලො 1.95 පි.
44. මහාරාජ (the Great King) ගණයට ඇතුළත් සිවු දෙනෙකි. සුඛෝදයේ රාමිකම්භෙං (Ram Kamheng) ද විසං සෙංහි ප්‍රොම් (Prohn) ද අයුටියාවෙහි නරේසොං (Naresuan) සහ නරායි (Narai) ද බැන්කොක්හි චුලාලංකාර (Chulalogkorn) ද වෙති.
HT. A History of Thailand, Rong Syamanada, 1977 ; p. 207.
45. "The new king (Pangoa) took upon himself the title of Boromaraja i" **HT.** p. 34'
46. **RIS** p. 39, 44, "brah rama gamhen" p. 39 "Brah Rama Gamhen" p. 44. **HSEA. A History of South East Asia,** D. G. E. Hall, 1961; "Rama Khamheng or "Rama the Brave" p. 145.
47. **RIS.** pp. 42-3, 48.
48. **EhI Les Etats Hindouises d' Idoochine et d' Indonesie,** G. Coedes, 1948 ; "Rama Kamheng est chef et le souverain de tous les Tais" p. 242; "The Rama Khamheng is Sovereign lord of all the Tais "**HSEA.** p. 148; "...Ram Kamheng, who may justly be called the first Tai king of Siam" **CHBAS.** p. 112. අආස. 129 ප.
49. **CSEA.** pp. 79, 84, 86, අආස. 53, 57, 58 පි.
50. **Cat. Z.** p. 20
51. **PLC.** 245. ලපාසා. 183 පි.
52. **JRASCB.** Vol XXXII. p. 204; **HC.** p. 754 සාමලො. 58 : ලඉ. 711 පි.
- 53.
54. සමකාලීන වාද, විද්‍යෝදය (1930) 192-6, 258-61, 287-8, 299-300, 310-14, එම (1931) 18-23, 56-9 පි. සිඵම්ණ 1936 6-7 කාණ්ඩ, 50, 52, 2-3, 8-13 කා. සෑම පඩිවරයෙකු ම පාහේ ධර්මකීර්ති නාමාවලි කෙරෙහි අවධානය යොමු කොට ඇත. දඹදෙණි, යාපහු, කුරුණෑගල යුගවල, තමලිංගමු ධම්මකිත්ති මහාථෙර, පළාබත්ගල ධම්මකිත්ති, සිලවංස සහ දේවරක්ඛිත හැර වෙනත් ඒ නමින් උතුමෝ නො වූහ. සි. ධ. වි. ධම්මකිත්ති මාහිමි අවසැන වී ය. හුදෙක් තම පමණක් ද ථෙර, මහාථෙර, මහාසාමි සංඝරාජ යන භාවිතයන් නො සලකා කළ විවරණ ද අවුලට හේතු වී ඇත. මූල වරදවා ගත් විට මැද අග ගැන කියනුම කවරේ ? මෙම පසුබිමෙහි මැන්දිස් රෝහණදීර සුරින් ගේ අස්ගිරි තල්පතින් අඵත්වන ලංකා ඉතිහාසයත්, ශ්‍රී ලංකාවේ සංඝ සංවිධානයන් පාඨකයනට මහඟු මෙහෙයක් ඉටු කර යි. එසේ ම තවත් ලිපි දෙකක් වේ.
J. Vidyalkara UC. Vol. I. No. 2. (1972) pp. 1-8; **J. Vidyodaya UC.** Vol. 13. No. 1 (Jan 1985) pp. 27-43.
55. සරක. සද්ධර්මරත්නාකරය. වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, 1930:76 පි.
56. අතපඉ. 15-6:ලසස. 113-4 පි.

57. අගප. 6 පි.
58. සරක. 309, 524-5 පි.
59. විවිධ අයුරින් රාජ්‍ය වර්ෂ දක්නට ලැබේ. 1275-1317 ඉන් මුල් තැන ගනී, සියම් සමිති සභරාවේ හොඳ ම අනුමානය ලෙස 1279-99 ඉදිරිපත් කර ඇත.
"...the best guess is c. 1279c 1299" JSS. Vo. LVII, part I (1969) p. 59.
60. විමලසිරි හිමියන්ගේ අදහස වනුයේ බු. ව. 1820 (-543-1277- දී ලංකා වංශය සුඛෝදයෙහි ආරම්භ වූ බව යි. භාබොස. 20 පි. "ලද්ධා ථෙරපසම්පදං" යටතේ අප විස්තර කළ පරිදි, තමලිංගමු ධම්මකිත්ති මහතෙරුන්ගේ ශිෂ්‍යයා සාමනේර තත්වයෙහි පැමිණ උපසම්පදාව ලත්බව යි. විමලසිරි හිමි කියනුයේ ලක්දිව දී යළි උපසම්පදාව ලත්බව යි.
61. සම්භාවනා-බෝයගම විමලසිරි මහානායක ස්වාමීන්ද්‍ර ප්‍රශස්ති. 1987 : 68 පි.

ලක්දිව මහාසාමි (සඟරජ) පරපුර

අබයරත්න අදිකාරි

මහාසාමි > මහාසාමි > මාහිමි වශයෙන් වධිනය වූ නිරුක්තිය අනුව පොලොන්නරු රාජ්‍ය යුගයේ සිට පත්ව සහ සසුන මෙහෙය වූ, සංඝරාජ නාමයෙන් අදවිතීය තනතුරකින් පුදනු ලැබ, සසුන පාලනය කළ සංඝනෙතෘ ශාසනානුශාසක මාහිමි මහා සථවිර පාදයන් වහන්සේලා කවරහුදැයි හඳුන්වා දීම මෙම ලිපියෙහි අරමුණ යි. සමනතපාසාදිකා අටුවාවට අනුව අනුබුදු මිහිඳු හිමියන්ගෙන් ඇරඹුණු සහ සසුනේ මුල්ම පන්තිස් නම අවසන් වන්නේ එවක ටුපාරාමයේ වැඩසිටි කුන්තගත්ත තිසු හිමියන්ගෙනි. ඔබ පෙරිය නිකායික මහාවිහාර වංසික මහා සථවිර වශයෙන් පෙනී සිටියහ.¹ ක්‍රි. පූ. 543 සිට 77 දක්වා සියවස් පහකට වැඩි දිගු කාල පරාසයක් තුළ සසුන ආරක්ෂා කෙළේ ඔබවහන්සේලා ය. අනතුරු නවානුවක් දෙනා වහන්සේ ශාසනභාරධාරීව ක්‍රියා කළහ. එසේ කල එක්සිය පන්තිස් වන තැන ලැබූ සංඝ නෙතෘන් වහන්සේ අරණ්‍යවාසි මහකසුප් මහතෙරපාණෝ ය.² මේ වන විට ක්‍රිස්තු වර්ෂයෙන් වසර දහස ද ඉක්මවා පැවැත්තේ ය. තව ද, පළමුවන පරාක්‍රමබාහු නරේශයන්ගේ (1153-86) රාජ්‍යාදය ද අවසන් වෙමින් ගම්වැසි, වනවැසි දෙකුල ද ඇති වී, තුන්තිකාය, මහවෙහෙර, දෙනාතක හා බගිරිතක එක්සත් වී කතිකාවත් නීති ද පැනවී ඉමහත් ශාසනික විපයභාසයක් ද සිදු වී තිබිණ. ඒ අතර උතුරුමුළ, ගලතුරුමුළ, විල්ගම්මුළ, මහනෙත්පාමුළ, දකුණුමුළ, කපාරාමුළ, සෙනෙවිරත්මුළ, වාදුම්මුළ යන අෂට මූලායතන ද තෙර, මහතෙර, අයතන්, වාස, මහාපෙර හා මහාසාමි, සංඝරාජ පදවි ද ඇතිකිරීමෙන් සසුනේ, දහමේ හා සදසතරේ පුනර්දීප්තියක් ඇතිවිණ.

මහාසාමි පදවිය

ආරම්භයේ දී මිහිඳු හිමියනට පවා යොදා ඇත්තේ 'පෙර' යනු පමණක් බැව් I "මිහිඳුතෙරහතුබෙ"³ 2 "මිහිඳු තෙරහ ව"⁴ යන රජගල හා මිහින්තලේ බ්‍රාහ්මී ලිපිවලින් සනාථ වේ. සහ සසුනේ ප්‍රධානියා මහාසාමි උපපදයෙන් නම්කොට ඇත්තේ මිහිඳු යුගයෙන් සියවස් ගණනාවකට පසු ය. "අනුබුදු මහ මිහින්දු මහ හිමියන්"⁵ "මහිඤ මහ (හි)මි"⁶ යන සෙල්ලිපි පාඨයන්ගෙන් එය සනාථ වේ.

නිකාය ප්‍රධාන මහතෙර නමට ද මහාසාමී උපපදය යෙදූ අයුරු "සාගලී මහ හිමියන් නමින් පාල වූ අපිස්සකොස් තිස් මහතෙර නම් පිහිටි දෙනා මහ වෙහෙරේහි."⁷ යි ඡේතවන පුවරු ලිපි පාඨයෙන් ඔප්පු වේ. පදවි නාමයන් වශයෙන් නිකායේ මහතෙරණුවන් ලෙස පිළිගෙන ඇත්තේ තුන් නිකාය එක්සත් කළ 1165 වසර ට පසුව ය. ඒ අනුව දොළොස්වන සියවසේ මධ්‍ය භාගයේ සිට සතළොස්වන සියවස දක්වා වූ දිගු කාල පරාසය තුළ රචිත කිසිදු සම්භාව්‍ය ග්‍රන්ථයක හෝ ඓතිහාසික අභිලේඛනයක මාහිමී (සංසරාජ) පදවිය නිලවශයෙන් නොලත් කිසිදු හිමි නමක් සඳහා 'මාහිමී' යි නම් කොට නැත.⁸ එසේ වුව ද මුගලන් රජුට ද (495-513)⁹, දප්පුල රජුටද (653-62),¹⁰ මහාසාමී අභිධානය පිරිනමා තිබේ. රුහුණු ප්‍රදේශයේ ප්‍රවාදයක් අනුව මහාසාමී අභිධානයක් පුච්චාකන්ත දප්පුලට ලැබිණ. රුහුණේ සිටි රෝහණ සාමී ගේ දියණියට ඔක්කාක වංශයේ මහානිසස නිසා දරුවන් සිව් දෙනෙක් උපන්හ. දප්පුල දෙවැන්නා ය, පළමුවැන්නා වූ අගභොධිගේ මරණයෙන් පසු දප්පුල සාමී රජ විය. හේ රට නිදහස් කොට සශ්‍රීක කෙළේ ය. ප්‍රසන්න ඡතතාව ඔහුට 'මහාසාමී' යි ව්‍යවහාර කළහ.¹¹ මේ ප්‍රයෝගය පාලක රජු වෙනුවෙන් යෙදුනක් මිස හිමි නමක් සඳහා වූවක් නොවේ. තව ද, දෙවන ප්‍රවාදයක් මහාවංසයේ තෙවන කොටසේ එයි. ඊට අනුව රාජ්‍යයට උරුමය පැවති වැඩිමහල් මානවම්ම ස්කන්ධ කුමාර වරයෙක් අපේක්ෂාවෙන් ගෝකණ්ණ කීර්ථයේ මන්ත්‍ර පිරිවහමින් සිටියේ ය. කඳ කුමරුගේ මොනරා මානවම්මගේ ඇස බිඳ ඉන් දිය බිවේ ය. ඔහුට කඳ කුමරුගේ වරය ලැබිණ. ඇස අක්‍රමික නිසා හේ රාජ්‍යය අතහැර දැමීමේ ය. මලණු මානවම්ම අක්‍රම සහෝදරයා අභයගිරියේ දී පැවිද්ද ලබා දී එහි වූ උක්කරොඤා පිරිවෙන කරවා පුද කොට හික්කුන් හයසියයක් පිරිවර කොට දී, අවශ්‍ය දෑ සියල්ල සපුරා දළඳා ආරක්ෂාව ද භාර කෙළේ ය. ප්‍රධාන මහතෙර නම බවට පත්ව රට දැහැමින් පාලනය කිරීම සඳහා අනුශාසනා ද කෙළේ ය. ඉන් මහාසාමී බවට පත්වූ අතර පැවිදි නුවු තක් පරපුරේ ගෘහස්ථයෝ ද මහාසාමී අභිධානය රීසිසේ භාවිත කළහ.¹² මානවම්ම තෙරුන්ගේ පරපුරෙන් පැවත ආ අයෙකි, විජයබාහු රජු. ඔහුගේ පියා මොග්ගලාන නම්. හෙනෙමේ ද මහාසාමී නමින් හැඳින්විණ. පනාකඩු සන්නසේ "අප පිය මහ සැමිය මුගලන් රජ පා වහන්සේ"¹³ යන පාඨයෙන් එය සනාථ වේ. මානවම්මගේ පියා දෙවන කසප රජු ය (650-659). ඔහු රුහුණේ දප්පුල මහාසාමී ගේ සොහොයුර් කුමරියක සමඟ විවාහ වී ඇත.¹⁴ කසප නිසා ඇය ලද දරුවෝ මානවම්ම හා සහෝදර තෙරණුවෝ ය. දොළොස්වන සියවසට පළමු යටත් පිරිසෙයින් අභයගිරියේ මහතෙරුන් ද, ඡේතවනේ මහතෙරුන් ද සාසන පරම්පරාවේ මහාසාමී උපපදය

ලබා ඇත. රත්මලානේ ශ්‍රී ධර්මාරාම නාහිමියන්ට අනුව සිරි රහල් මාහිමියන්ගේ යුගයත් යනතුරු භාවිත වූ කඳවුරු කුලය ආරම්භ වී ඇත්තේ පුච්චෝක්ත මානවම ම තෙරණුවන්ගෙනි.¹⁵ ශ්‍රී ශාරිපුත්‍ර මාහිමියන් පවා තත් කඳවුරු කුලටයත්, උත්තරොඤ්ඤ මූලයටත් අයත් බැව් සනාථ වී තිබේ. උක්ත කරුණු අනුව මහාසාමී පදවිය කරුණු තුනක් සඳහා භාවිත කළ අයුරු පැහැදිලි වන්නේ ය.

1. රාජකීය දේශපාලන නායක පදවිය තහවුරු කරනු සඳහා.
2. මානවම ම තෙරණුවන් උත්තරොඤ්ඤ ආයතනයේත්, අභයගිරියේත් ප්‍රධානත්වයට පත්වීමෙන් ආගමික නායකත්වය දක්වනු සඳහා.
3. 1165 දී සිදු කළ තුන්තිකාය එක්සත් කිරීමෙන් අනතුරුව බිහිවූ අග්‍ර සංඝ නායකත්වයට ශ්‍රී ශාරිපුත්‍ර සංඝරාජයන් පත්වීමත් සමඟ උභය වාසයේ මහා සඨවිර දෙනමගෙන් සුදුසු නම එකී පදවියට පත් කිරීමේ සංඝ හා රාජ සම්මුතියෙන් සිදු කළ කතිකාවත් නියමයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම, ශ්‍රී ශාරිපුත්‍ර මාහිමී ද මානවම ම තෙරුන්ගෙන් ආරඛධ කඳවුරු කුලයට හා උත්තරොඤ්ඤ මූලයට අයත්ත. එහි පාරම්පරික උරුමයක්ද වෙයි.

මහාසාමීවරු

රාජ්‍ය යුග වශයෙන් ගත් කල පොළොන්නරු යුගය තුළ මහාසාමීවරු දෙනමක් ශාසනයක්, මහ සභරුවනත් පාලනය කළහ. තුන්තිකාය එක්සත් කිරීමේ භාරදුර කාර්යයේ දී ලතාමණ්ඩප රැස්වීමේ මූලසුන ඉසිලුවේ දිඹුලාගල මහා කාශ්‍යප හිමිපාණෝ ය. ඔබ එවක සංඝනෙතරාහු ය. සංඝචීතරාහු ය. සංඝ පරිනායකයහ. ශාසනානුශාසකයහ. තුන්තිකාය එක්සත් කිරීමේ දී රාජ්‍ය බලය ද, අනුග්‍රහාදිය ද නොමදව ලබාදිණි. ඒ 1165 දී ය. සියලු කටයුතු නිමවන තුරු පළමුවන පරාක්‍රමබාහු නරෙගයෝ හිටිපියවන ම ලතා මණ්ඩපද්වාරයෙහි නිසි තන්හි හුන්හ. අපෙක්ෂිත පරිදි ම තුන්තිකාය එක්සත් වී එකම මහා විහාර සම්ප්‍රදාය ය පිළිගත් තිකාය හේදයෙන් තොර ථෙරිය නිකාය බවට පත් විය. මූලසුනේ වැඩසිටි මහ කසුප් හිමි සංඝ පරිනායක වුව ද මහාසාමී නීල පදවිය භාරගෙන ක්‍රියා නොකෙළේ, තමාගේ ජීවිතය සදාරඤ්ඤවාසී වූ නිසා ය. සෙනසුනේ සිට මුලුමහත් සභරුවන ම මෙහෙයවීමේ පාලනය කිරීමේ භාරදුර කාර්යය ඉටුකිරීම සඳහා මහා සංඝයා අතරේ ගැටසීමට තරම් කැමැත්තක්

උන්වහන්සේ තුළ නොවීය. නිල මහාසාමී පදවියට පත්වූයේ සාගරමති ශ්‍රී ශාරීපුත්‍ර මාහිමි ය.

නිකාය සංග්‍රහය රචිත දෙවන ධර්මකීර්ති මාහිමියන් විසින් ශාරීපුත්‍ර සංඝරාජයන් හඳුන්වා ඇත්තේ "එක ශ්‍රීතීන් නෛක ග්‍රන්ථ සහග්‍ර ධාරණයට සමත් වී ව්‍යුඤාන ඇති සාගරමති ශාරීපුත්‍ර සංඝරාජයන් වහන්සේ"¹⁸ යනුවෙනි. නිල පදවියට පත්වන අවස්ථාවේ සාර්වභෞම ත්‍රිපිටකධාරී බැවින් ද, සියලුම අටුවාවන් සඳහා ටීකා ලියූ ප්‍රධාන ආචාර්යවරයා වශයෙන් ද පෙනී සිටි මාහිමි ස්වකීය පාණ්ඩිතයේ හා ජීවිත පරිඤානයේ පාරප්‍රාප්තව සිටියහ. නව ථෙරීය නිකාය මහසඟරුවන, විනයධර්මාවයට සහ පාරම්පරිය සේ මුල් තන්හි තබා ක්‍රියා කළහ.¹⁹ "මහාවිහාර සථවිර පරම්පරාව" "මහාරඨ වංසය" යන විශිෂ්ට සංකල්ප ම මහ සඟරුවන පාලනය කිරීමේ මූලික සිද්ධාන්ත විය. ථෙරීය නිකායක මූලික පාරම්පරිය සේ සලකන ලද්දේ "සිත්ති ධරා පවත්වාගත ආවාචු පිටකත්‍රය පාළි ධර්මය අප බුදුහු පිරිනිවී සාරසිය සු පණස් වසක් ඉක්ම ගිය තැනේ දී සංගායනා කොට ග්‍රන්ථාරූඪ කළසේක්"²⁰ යන අස්ගිරි තල්පත් මූලාශ්‍රයෙන් ද, වංසකථාවන්ගෙන් ද අනාවරණය වන ශාසනික කර්තව්‍යයන් ය. එක්සිය පන්තිස් තැනට පත් සංඝ පරිනායක මහකසුප් හිමියන්ට අනතුරුව මහාසාමී නිල පදවිය හෙබවූ, නිසමුක්ක, ථෙර, මහාථෙර, පිරිවෙන්පති, මූලායතනාධිපති, ගම්වැසි, වනවැසි, මහා සථවිර යන ශාසනික පදවි අවස්ථාවන් පසුකොට මහාසාමී - සංඝරාජ - නිලපදවියට පත් සුවිසි මහ තෙර නමක් ගැන මෙරට ප්‍රධාන වංසකථා ඇතුළු සම්භාව්‍ය අභිලේඛන මූලාශ්‍රයන්ගෙන් තොරතුරු එළි පෙනෙළි වෙයි. පිළිගත් සංඝ හා රාජ්‍ය සම්මත ක්‍රම විධි අනුව ලක් බුදු සසුනේ ශ්‍රේණි නිල පදවිය වන මහාසාමී සංඝරාජ පදවියට පත් සංඝනෛකයන් වහන්සේ සාගරමති ශ්‍රී ශාරීපුත්‍ර ප්‍රථම ටීකාචාර්යවරයන් වහන්සේ ය.

උදුම්බරගිරි වනවාසී මෙධකර හිමිලියු විනය සන්නයේ "සැරියුත් මහ හිමි" යි අමතා ඇත.²³ පරීක්ෂක ධුරන්ධර රාජගුරු ධර්මකීර්ති හිමියන්ගේ දායාවංස කාව්‍යයේ "සාරිතනුජසස මහාදිසාමී" යි දක්වා ඇත.²⁴ වාචිසුර මහතෙරණුවන්ගේ විනය ටීකාවේ "මහාසාමී" යි ද²⁵ බුද්ධනාග හිමියන්ගේ කඬාවිරණී ටීකාවේ "මහාසාමී" යයි ද²⁶ ශ්‍රී සඨසරකත්ත මාහිමියන්ගේ බුදුකසිකඬා ටීකාවේ "මහාසාමී" යයි ද²⁷ ගෞරවපුච්චකව සඳහන් කොට ඇත. ප්‍රථම මහාසාමී සංඝරාජ ශ්‍රී ශාරීපුත්‍ර මහ තෙරපාණෝ 1166 පමණේ සිට 96 දක්වා වූ දිගු කලක් නිලපදවිය දැරූහ.

වෛය්‍යාකරණී මෞද්ගලායන මහාසාමී

පූජ්‍යවෘත්ත සාගරමති ශ්‍රී ශාරිපුත්‍ර ප්‍රථම සංඝරාජයන් දිගු කලක් නිල තනතුර දරා අපවත්වුවායින් පසු ද්විතීය සංඝරාජ මහාසාමී වශයෙන් පත්වුවෝ සුප්‍රසිද්ධ විජයරත්න ආචාර්ය මුගලන් මහතෙරණුවෝ ය. මෙම ධාතානතර ප්‍රාචීය බොහෝ විද්වතුන්ගේ අවධානයට යොමු නොවුවකි. ඡට්භාෂා පරමේශ්වර ශ්‍රී රාහුල මහාසාමී සංඝරාජයන් විසින් ලියූ ග්‍රන්ථ දෙකක ම වෛකරණී මෞද්ගලායන මහාසාමී ගැන සඳහන් කොට තිබේ. සිරි රහල් මාහිමි සාධකීය පඤ්චකාප්‍රදීපයේ දෙවන සංඝරාජයන් ගැන ලියා ඇත්තේ, පහත දැක්වෙන පරිදි ය:

"අනුරාධපුර සුප්‍රපාරාම විහාරවාසී ශ්‍රද්ධා වීර්ය, ප්‍රඥා කෘපාදී ලෝකික ගුණරත්න භූෂණයෙන් විභූෂිත වූ "යො ශක්ති: පාණිනො යා ව - වාඤ්ඤ කාත්‍යායනාදිඤ්ඤ, සොයං මූර්ති මති මනො මෞද්ගලායන රූපිනීං" යනාදීන් සාධකාත ව්‍යාකරණ ශ්‍රවණ පරිණත ප්‍රීතිහරිත තදානිත්තන මහා වෛය්‍යාකරණ කවිවරයන් විසින් ශබ්ද ශාස්ත්‍රකරණයෙහි දක්‍ෂාභිෂේක ඇති භූමණ්ඩල මණ්ඩන සකල ගණිගණයන් විසින් සම්භාවනීය වූ ආචාර්ය මෞද්ගලායන සාමී පාදයෝ".²⁸

ගල්විහාර ලිපියේ අන්තර්ගත කතිකාවත් වගන්ති 1118 න් පටන් ගත් පූජ්‍යවෘත්ත දේශපාලන අරගලත්, අනතුරුව කාලිංග මාස (1213-32) ගේ ශාසන විලෝපයත් නිසා අගනුවර සාකලයෙන් ම විනාශයට පත් විය. අස්ගිරි තල්පතේ සඳහන් වන්නේ මහාසාමී ප්‍රධාන මහසභන දළදා පාදා පොළොව යට ආරක්ෂිතව සභවා, රාමඤ්ඤ දේශයටත්, උදුම්බරගිරියේ එක් හිඤ්ඤ කොටසක් දඹදෙණියේ විජයබාහු රජු (1232-36) වෙතත්, ඉතිරි කොටස යාපහුවේ ශුභ සේනාපති වෙතත් වැඩම කළ බවයි.²⁹ 1215 ට පෙර අගනුවර හැර දමා රාමඤ්ඤ දේශයට වැඩමවූ මාහිමි 1200-15 අතර එම තනතුරට පත්වී සිටි මුගලන් මහතෙර බැව් නිශ්චිතව සඳහන් කළ හැකිය. ඒ වනවිට මාහිමි අනුවයස් තරමේ වූහ. ඒ වර දළදා පාදා භූගත කොට ඇත්තේ කොත්මලේ පෙදෙසේ ය. වංස කථාවට අනුව මහතෙරවරුන් වෝළ පාඩ් දේශය කරා ගිය බවත්, මහාසාමී ඇතුළු තෙරවරුන් රාමඤ්ඤ දේශයට වැඩමවූ බවත් අස්ගිරි තල්පතත් වාර්තා කොට ඇත. පරණවිතාන සූරීන්ගේ අදහස නම් මාස ආක්‍රමණයට වසර පසළොස්කටත් පෙර සිට ම පොළොන්නරු අගනුවර බිඳවැටීම ආරම්භ වූ බවයි.³⁰ මහසභන පොළොන්නරුව හැරදමා යාම ඇරඹුනේ ද 1212 ටත් පෙර සිට ම ය. මේ අතර තුර රට තුළ මාහිමි පුරප්පාඩුව සසුනේ ඇතිවීම නිසා හිස්

තනතුර පිරවීම සඳහා සැරියුත් මුගලන් දෙනමගේ ම ශිෂ්‍යවර ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහාසථවිර සංඝරාජ පදවියට පත් වූ බැව් නිශ්චිතව කිව හැකි ය.

තෙවන සංඝරාජ ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහාසාමි.

වෛය්‍යාකරණී මෞද්ගල්‍යායන මහාසථාමීන්ගේ පදවි කාලය දීර්ඝ එකක් නොවී. 1200 සිට දැලේ පදවිය දරා ඇත්තේ සීමිත වසර ගණනාවකි. ඒ අතර මොහොලොත වියරණය ලියන කාලයේ වැඩ සිටියේ අනුරාධපුර චූපාරාමවාසීව ය. නිල පදවි කාලය පොළොන්නරුවේ නිල අරමෙහි වැඩ සිටියහ. 1215 ට පෙර සිට ම පොළොන්නරු රාජධානියේ රාජ්‍ය උරුමය පිළිබඳ අරගල ඇතිවී සශ්‍රීකව පැවැති සෞභාග්‍යය පිරිහෙමින් පැවැත්තේ ය. වයෝවෘද්ධව සිටි මුගලන් මාහිමි ප්‍රමුඛ මහ සහන පොළොන්නරුව හැරදමා මලයට, රුහුණට හා විදේශයනට වැඩම වූහ. කෙසේ වුව ද මුගලන් මාහිමි විදේශගතවීමත් සමඟ ඇතිවූ ශාසනානුශාසක පුරප්පාඩුව පිරවීම සඳහා එතෙක් ග්‍රාමවාසී මහාසථවිර පදවිය හෙබවූ ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහතෙරණුවෝ තෘතීය මහාසථාමි පදවියට පත් කරනු ලැබූ, සාර්වභෞම පාණ්ඩිත්‍යයෙන් හෙබි ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහාසාමි අරගල බාධා මදධ්‍යයේ 1200 න් පසු කළ්‍යාණවතී රැජිනගේ (1208-08) සමයේ මුගලන් මහාසාමිගෙන් පුරප්පාඩු මහාසාමි තනතුරෙහි වැඩ අරඹා පොළොන්නරුව හැරදමා සොළී, පාඩි, අරමණ දෙශ කරා වැඩම වූහ.³¹ මේ අතර බෝපිටිය සෙල්ලිපියට අනුව පොළොන්නරුවේ හටගත් අරගල නිසා කළ්‍යාණවතී රැජිණට පවා සටනින් පැරදී මහනුවර හේවාහට බෝපිටිය පියසට පලා ඒමට සිදු විය. එවිට මහසහන ඇතුළු ප්‍රභූ පුරවැසියනට ද පලායාමට සිදුවූ බැව් සත්‍යයකි.³² **සුබොධාලංකාර** පරිච්ඡේද අවසානයේ "ඉති සඬසරකිත මහාසාමි පාද විරචිතෙ"යි එන සඳහනින් අනාවරණය වනුයේ ග්‍රන්ථය ලියා ඇත්තේ ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහතෙර පාදයන් මහාසාමි පදවිය හොබවමින් සිටි කාලයේ බවකි. ඒ අතර වුනෙතාදය ලියා අවසන් කරමින් නිගමනයේ දක්වා ඇත්තේ "ඉති සඬසරකිත ථෙරපාද විරචිතෙ වුත්තොදයො" යනුවෙනි. ඉන් ගම්‍යවනුයේ මාහිමි ථෙර තත්වයේ සිටිය දී **වුනෙතාදය ඡන්දස් ග්‍රන්ථය** ලියා ඇති බවයි. තව ද **යොගච්චිචජය, සුසද්දසිඬ්ඬි** යන ග්‍රන්ථ ද මාහිමි පදවිය ලබන්නට පෙර ලියන ලද ග්‍රන්ථ වශයෙන් සැළකිය යුතු වේ. මාහිමි පස්වන ග්‍රන්ථය **බුද්දකසිකඛා ටිකාව** ද **සම්බන්ධවිනතා** නම් වූ සයවන ග්‍රන්ථය ද ලියා ඇත්තේ මහාසථවිර පදවිය ලබා සිටි කාලයේ දී ය. කෘති දෙකේ ම අග තමා මහසථවිර බැව් පැහැදිලිව දක්වා තිබේ. 1222 දී කතිකාවත් සම්මේලනයේ මුලසුන

හෙබවු ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහයතිවරයෝ මහාසාමී පදවි ලබා සිටියහ. එම නිසා පුඵොක්ක ග්‍රහථ මහාසාමී පදවිය ලබන්නට පෙර ලියන ලද බැව් සනාථ වේ. සමකාලීන ග්‍රහථ කාරක තෙර නමක් වන ආනන්ද යති සඤ්ඤා ආචාර්යවරයා ලෙස දිඹුලාගල මෙධඤ්ඤර මහා සථවිර හඳුන්වා ඇත. ආනන්ද තෙරණුවන් ලියූ පදසාධන සන්‍යයේ ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත යතිවරයන් මහාසාමී ලෙස හඳුන්වා තිබේ. අනතුරුව දෙවන පැරැකුම්බා දවස (1236-71) දෙවන කතිකාවතක් දඹදෙණි නුවර ශ්‍රී විජයසුන්දරාරාමයෙහි දී පැවැත්විණ. දිඹුලාගල ආරණ්‍යක මෙධඤ්ඤර මහාසාමී එහි මුලසුන දැරූහ. ඉන් පැහැදිලි වනුයේ ඒ අවස්ථාව වන විට දිගු කලක් මහාසාමී පදවිය දරමින් වැඩසිටි පැවිදි පඩිවරුන්ගේ පමණක් නොව දෙවන පැරැකුම්බා ප්‍රධාන ගෘහස්ථ බොහෝ ප්‍රභූන්ගේ ද ආචාර්ය භූත ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මහාසාමී සංඝරාජ අපවත්ව සිටියහ. එහෙයින් වනවැසි නිකායික මහාසථවිර පදවිය හොබවමින් වැඩ සිටි දිඹුලාගල ආරණ්‍යක මෙධඤ්ඤර මහතෙරණුවෝ මහාසාමී නිල තනතුරට පත්වූහ. ඔබ ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මාහිමියනට සමවයස්ක තත්වයේ වූහ.

දිඹුලාගල ආරණ්‍යක මෙධඤ්ඤර මහාසාමී

දඹදෙණි කතිකාවතේ මෙධඤ්ඤර මහාසාමී ගැන සඳහන් වන්නේ "තත්කාල ශාසනානුශාසක ආරණ්‍යක මෙධඤ්ඤර මහාසාමී" යනුවෙනි. 1222 කතිකාවතේ අඩංගුව පැවති වගන්ති මෙම කතිකාවතෙහි ද අඩංගු කොට ඇත. නිකාය සංග්‍රහය මාහිමී ගැන සඳහන් කොට ඇත්තේ "දිඹුලාගල පරම්පරාවෙන් පැවතෙන ආරණ්‍යක මෙධඤ්ඤර මහා සාමී" යනුවෙනි.³³ අස්ගිරි තල්පතේ සඳහන්ව ඇත්තේ "මෙධඤ්ඤර මහාසාමී" වශයෙනි.³⁴ කතිකාවත් සඟරා වාර්තාවනට අනුව මෙධඤ්ඤර මහාසාමී වනරතනාහිධාන බුද්ධවංස මහතෙරපාණන් වහන්සේගේ ප්‍රධාන ශිෂ්‍යවරයා ය.³⁵ නිකාය සංග්‍රහ වාර්තාවට අනුව වනරතන බුද්ධවංස මහාසථවිර දිඹුලාගල පරම්පරාවෙන් පැවත එන මහතෙර නමකි.³⁶ ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මාහිමියන්ට 1222 දී කතිකාවත නිම කිරීමට සහායව වනවැසි කුලයෙහි ප්‍රධාන මහතෙර වශයෙන් පෙනී සිටි ඔබ 1266 වන විට තත්කාල ශාසනානුශාසක පදවියට පත්ව සිටියහ. දැනට පවත්නා දඹදෙණි කතිකාවත සම්පාදනයට මෙන්ම ක්‍රියාත්මක කිරීමට තත් සම්මේලනයේ මුලසුන හෙබ වූ මහාසාමීවරයා ඔබවහන්සේ ය. ඔබ වනරතන බුද්ධවංස මහතෙරනමගේ මෙන්ම ශ්‍රී සංඝරක්‍ෂිත මාහිමී පාණන්ගේ ද ශිෂ්‍යවරයෙකි. ආක්‍රමණකාරී තත්වයන් යටතේ පොළොන්නරුව දිඹුලාගල විසීම දුෂ්කර වූයෙන් මාහිමී දඹදෙණි රාජධානිය කරා වැඩමවා ශාසනික කටයුතුවල නිරතවූහ. ඉහත කී

පර්දි, ශ්‍රී සංසරකෂිත මහාසාමි ස්වකීය සමබන්ධ විනා නිගමනයේ දී ආරණ්‍යක මෙධධිකර මහතෙරණුවන් හඳුන්වා ඇත්තේ ශිෂ්‍යවරයකු වශයෙන් පමණක් නොව කළ්‍යාණ මිත්‍රයකු වශයෙන් ද බැව් ප්‍රසාදනයෙනිලා අතිශයින් වැදගති. සම්බන්ධවිනා නිගමන පද්‍යයේ අන්තර්ගතය අතිශයින් වැදගත් වනුයේ සුපෙෂල ශික්ෂාකාමී මහතෙරනමක් තුළ තිබියයුතු සකල ගුණාංග ආරණ්‍යක මෙධධිකර මහ තෙරණුවන් තුළ පැවති බැව් පවසා ඇති අයුරිනි.

අනවමදර්ශී මහාසාමි

ජ්‍යොතිෂ විශෙෂඥ මහතෙර නමක වශයෙන් කීර්තියට පත් ඔබ, මහාසාමි පදවිය ලබා ඇත්තේ පූජ්‍යෝක්ත ආරණ්‍යක මෙධධිකර මහාසාමීන් 1257 ට පෙර නුදුරු කාලයක අපවත්වීමෙන් අනතුරුව ය.⁵¹ දෙවඤ්ඤ කාමධෙත්‍ර ජ්‍යොතිෂ ග්‍රන්ථයෙහි තමා ගැන පෙර පදවිය පමණක් සඳහන් කොට තිබීමෙන් අනාවරණය වනුයේ ඔබ මහාසාමී පදවියට පත්වන්නට පෙර එම ග්‍රන්ථය ලියූ බවයි. 1257 දී පැවැත් වූ මලුකම් පූජාවේ දී මහාසාමී පදවියට පත් වූ ඔබ 1266 දී පුජාවලිය ලියන විටත් එම පදවිය හෙබවූහ. රජුගේ පන්තිස් වන වසරේ දී පැවැත් වූ මලුකම් පූජාව 1270 ට වැටෙයි. දෙවන පැරැකුම්බාගේ පොත්පත් සුලබ කිරීමේ මහා ක්‍රියාදාමයට එකතු වූ ඔබ තෙර, මහතෙර, මහාසාමී අවස්ථා තුනේ දී ම ග්‍රන්ථ නිෂ්පාදනයෙන් හා සංස්කරණයෙන් අනුස්මරණීය විශිෂ්ටතම සේවයක නියුක්ත වූහ. විසුඬුමග්ග පිටපතක අග එන ගාථා කීපයකින් අනවමදර්ශී මාහිමි සෙනෙවිරත්මුල මහතෙරුන්ගේ බෑණනුවන් බැව් හැඳින්වෙයි.

වෙසසවංසික ධර්මකීර්ති මහාසාමි

1270 දී රජුගේ පන්තිස්වන වසරේ දී බෝසත් විජයබා (1270-72) විසින් පැවැත්වූ මලුකම් උත්සවයේ දී අනවමදර්ශී මහාසාමීන්ගෙන් පසු එම උත්සවකර තනතුර පිරවීම සඳහා අනිකුත් මහ තෙරනමක් පත් කරන ලදහ. පසු කලෙක ලියූ සදධර්මාලංකාරයේ නිගමන ගාථාවන්හි "බුවනෙකබාහු රජ යාපහුවේ රජකරන කල පළාබත්ගල වනවාසයේ ආරණ්‍යක සංඝයාට නායක වෛශ්‍යවංශික ධර්මකීර්ති නම් මහා සාමී නමක් වැජඹුණාහ." යි සඳහනක් වෙයි.³⁸ පරසතුරන් විසින් බෝසත් විජයබා ඝාතනය කළායින් පසු ඔහු මලණු පළමුවන බුවනෙකබාහු යාපහුවට පළාගොස් එහි දොළොස් වසක් රාජ්‍යය කෙළේ ය. 1270 දී පත්කළ මහාසාමී වනාහි බුවනෙකබා දවස පළාබත්ගල වනවාසයට අධිපතිව වැඩ විසූ වෛශ්‍යවංශික ධර්මකීර්ති

මාහිමි බව සැකයෙන් තොරව නිගමනය කළ හැකිය. ග්‍රන්ථයෙහි අන් තන්හි විස්තරවන ගම්පළ සමයේ වැඩ විසූ ශිලවංස ධර්මකීර්ති තත් අනුජාත ශිෂ්‍ය ජයබාහු ධර්මකීර්ති හා කෝට්ටේ රාජධානි යුගයේ වැඩ විසූ ධර්මාචාර්ය ධම්මදින්න විමලකීර්ති ධර්මකීර්ති යන මහාසාමිහු එකී වෛශ්‍යවංශික ධර්මකීර්ති මහාසාමීන්ගේ පරපුරේ කීර්තිමත් ශිෂ්‍ය ප්‍රශිෂ්‍යවරයන් වහන්සේලා ය.

උපගුප්ත මහාසාමී

ලක්දිව සංඝරාජ පරපුර ගැන කරුණු විමර්ශනය කළ විද්වතුන් උපගුප්ත මහාසාමීන් ගැන කිසිදු විස්තරයක් එළි පෙහෙළි කොට නැත. බොහෝ වියතුන් වෙස්සවංසික ධර්මකීර්ති මාහිමියන් ගැන විස්තර ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අනතුරුව කිත්සිරිමෙවන් කැළණි සෙල්ලිපිය පිහිට වූ විල්ගම්මුල මාහිමියන් පිළිබඳ ඓතිහාසික ප්‍රවෘත්ති ගෙන හැර දක්වා ඇත. 1270 දී පත් කළ මහාසාමීන්ගෙන් පසු 1344 දී පිහිටුවූ එකී කැළණි ලිපිය ඇසුරින් වසර 72 ක් ම වෙනත් මහාසාමී නමක් පත්ව සිටි බවට උගතුන් විසින් තොරතුරු ඉදිරිපත් කොට නැත. සමසතළිස් වියෙන් පසු මහතෙර පදවි ලැබ වයස්ගතව ලබන මහාසාමී පදවිය දිගු කලක් ඉසිලීමට කවර යම් යතිවරයෙකුට හෝ අවස්ථාවක් නොලැබේ. එහෙයින් 1270 සිට 1344 දක්වා වූ කාල සීමාව තුළ තවත් මහාසාමී යතිවරයකු පත්ව සිටියාට සැකක් නැත. අස්ගිරි තල්පතට අනුව 1295 දී වත්හිමි බුවනෙකබා කුරුණෑගල රජ විය. දළදා සිරිතේත්, රාජරත්නාකරයේත් එන වාර්තාවන්ට අනුව මලුකම් අටක් පැවැත්වූ රජු මහාසාමී නමක් ද පත්කොට ඇත.³⁹ එක්තරා පුස්තකොළ පොතක සතරවන පරාක්‍රමබාහු 1325 දී රජවූ බව සඳහන් වන නිසා දෙවන බුවනෙකබා 1303 දක්වා විසූ බවක් පෙනේ. ඒ අනුව 1295-1303 අතර කාලය තුළ පූජ්‍ය මහාසාමී පත්ව සිටිය යුතු ය. වේගිරි පූජා පත්‍රයෙන් ඒ මහාසාමී කවරෙක්දැයි අනාවරණය කරගැනීමට හොඳ සාක්ෂියක් ලැබේ. "දඹදෙණියේ පළාබත්ගල වනවාසයේ උපගුප්ත මාහිමි සාමීන් වහන්සේ සමනල වදින්නට අවුත් කැරගල මල් පැල අඹේ යයි යන තැන රාත්‍රියේ දී සැතපුණු තැනේ දී උඩකන්දේ ගල්ලෙනක් ඇත යයි කියා මහාසාමීන් කැඳවා ගෙන ගොසින්" යන මෙම වාර්තාවෙන් උපගුප්ත නම් මහාසාමී නමක් ශ්‍රී පාද වන්දනාවේ ගිය අතරමඟ නාථ දෙවිරුව දැක නාථ දෙවොල ඉදිකොට නිමවා එහි නඩත්තුවට තමාට එතෙක් පුද ලැබ තිබුණු ඉඩම් දේපොළක් ද වෙන්කොට පවරා දී ඇත.⁴⁰ මේ පූජා පත්‍රය ලියා ඇත්තේ පරම්පරා එකොළසක් ගත වී 1529 දී ය. විහාර භාරකාරත්වය වසර විස්සක්

යයි උපරිම කාලයක් දී සැලකුවහොත් පරම්පරා එකොළසක් වසර 220 කි. එසේ තීරණය කළහොත් උපගුප්ත මහාසාමීන් වැඩ සිටියේ 1309 යයි නිගමනය කළ හැකිය.

විල්ගම්මුළ මහාසාමී

උපගුප්ත මහාසාමීන්ගේ අපවත්වීමෙන් පසු, විල්ගම්මුළ මහතෙරපාණෝ ඊළඟ මහාසාමී පදවියට පත්වූහ. සිව්වන පැරකුම්බාගෙන් අනේක අනුග්‍රහ ලත් මාහිමි රජුගේ ආරාධනයෙන් **අනාගතවංශ, සිංහල බොධිවංශ** ආදී ග්‍රන්ථ රචනා කළහ. ග්‍රන්ථ රචනා කළ අවදියේ මාහිමි මහාපේර වශයෙන් වැඩ සිටියහ. ඒ බැව් **මහාබෝධි වංශයේ** "කීර්ති ශ්‍රී මෙඝවර්ණ රාජාධිරාජ කළ්‍යාණ විහාරාධිපති වූ ...ගුණානිශයෙන් යුක්ත විල්ගම්මුළ මහා සඨවිරපාදයන් වහන්සේ" නිගමන පාඨයෙන් කිත්සිරි මෙවන් කැළණි විහාරයේ අධිපතීන් වහන්සේ වූ බැව් ප්‍රකට වේ. එහි අධිපතීත්වයට පත්වන්නට පෙර ඔබ වැඩ සිටියෝ කුරුණෑගලේ පුරවරයේ වූ අරමිහි ය. පූජ්‍යෝකත කිත්සිරිමෙවන් විහාරය දෙළොස්වන සියවසේ මහපැරකුම්බාගේ සුළු පියා මායා රට පාලනය කළ කීර්ති ශ්‍රී මෙඝවර්ණ රජු විසින් කරවූවකි. එහි මුල් ම තෙර නම "ගහතලා කරඹවලාන" පියසින් පැමිණි කෙනෙකි. එහි අයිතිය ශාසනබන්ධු පරම්පරාවට ය. කිත්සිරිමේ රජුගේ සිට එකී මුල්තෙර නම අයත් පරපුරේ දසවැන්නා විල්ගම්මුළ මාහිමි ය.

පස්වන පැරකුම්බා දවස දැදිගම ආශ්‍රමයේ වැඩ සිටියෝ ශ්‍රී පරාක්‍රමබාහු විල්ගම්මුළ මහාසාමී නොවෙති. උන්වහන්සේ කවරෙක්දැයි මහාචාර්ය පරණවිතාන සූරීන් සොයාගත ඇත.⁴¹ එනම් උදුම්බර මෙධකර මහාසාමීහු වෙති. මෙරට මූලාශ්‍රයන්හි මාහිමි ගැන නිශ්චිත වාර්තා නොදක්නා ලැබේ. **චුත්තමාලා සංදේස සතකයේ** පමණක් ඔබ ගැන මෙසේ දැක්වේ:-

"සබ්බා දෙසප්පහුතා ගතඛුධමධුපා සෙවනාධාර භුතෙ
සීලකිඤ්ඤ සුගතෙධ සකුලසරසභේ සංඝරාජාරච්ඤෙ"

මින් ගම්‍යවන සංඝරාජ මාහිමි උදුම්බරගිරි මෙධකර නමැයි නිහඬ විද්වතකු වන ඒ. එස්. හෙට්ටිආරච්චි සූරීන්ගේ මතයයි.⁴²

I ලොකප්පදිපකසාර නිගමනය, II සුබොදයේ ලීදයා රජුගේ සෙල්ලිපිය, III ජිනකාලමාලී යන විදේශ මූලාශ්‍රයවල ඉතා පැහැදිලිව මාහිමි ගැන විස්තර සඳහන් වේ.⁴³ තුදුස්වන සියවසේ මැද සියමි,

බුරුම රටවල ඔබ හඳුන්වා ඇත්තේ සංඝරාජ නමිනි. මුල දී පස්වන පැරකුම්බාගේ නොමඳ අනුග්‍රහ ලත් මාහිමි රජු තෙවන වික්‍රමබාහු අතින් පරාජයට පත්වුවායින් පසු ඊට එකඟ නොවී මාහිමි තමා ඇසුරු කළ විදේශිකය් සිටි රාමක්කු සියමි දේශයකරා වැඩම කළහ. මුලින් 1359 දී රාමක්කු (බුරුම) දේශයට වැඩම කළ විට එහි මුත්තිම නුවර බිංගආ රජුගේ මව වන සුසඤා දේවිය විසින් කරවා පුදකළ ආරාමයේ විසුහ. 1361 දී සුබොදයේ ලීදයා රජුගේ ආරාධනයෙන් එහි වැඩමවා අම්බවන විහාරයේ විසුහ. ලීදයා රජු මාහිමි වෙත ප්‍රවෘත්තාව ලැබීය. විදේශගතව අපමණ ශාසනික සේවාවන්හි නිරතවීමෙන් මෙරටට මහත් කීර්තියක් අත්කර දුන්හ.

යළිදු සාගරමති පළමුවන සංඝරාජ ශ්‍රී ශාරීපුත්‍ර මාහිමිගෙන් ආරම්භව ශ්‍රී දෙවරකෂිත ජයබාහු ධර්මකීර්ති මාහිමිගෙන් අවසන් වන කාලය තුළ සංඝරාජයන් වහන්සේලා එකොළොස් නමක් ශාසනානුශාසක වූහ. පූජෝක්ත උදුම්බරගිරි මෙධඬකර මහාසාමී ඔබ වහන්සේලා අතර නවවන තැනට පත්වෙති.

අනතුරුව පිළිවෙලින් අමරගිරි වනරතන මාහිමි, ගණවැසි වංශික සීලවංස ධර්මකීර්ති මහාසාමී, මහදැලියාවංශික දෙවරකෂිත ජයබාහු ධර්මකීර්ති මහාසාමී, වික්‍රමබාහු රජු (1357-74) දවස පිළිවෙලින් තනතුරු හෙබවූහ.⁴⁴ සවැනි පැරකුම්බා රාජ්‍යයට පත්කිරීමට හදා වඩා සම්පූර්ණ කාර්යභාරය ඉටුකළ වීදාගම මහතෙරපාණෝ ද මහාසාමී පදවිය හෙබවූහයි අලකේශ්වරයුද්ධය නම් කෘතියේ දක්වා තිබේ.⁴⁵ අනතුරුව පසළොස්වන, සොළොස්වන සියවස්වල මාහිමි පදවිය හෙබවූ මාහිමිවරුන් දස නමගේ කාල පරිච්ඡේදය සසුනේත්, ශබ්දශාස්ත්‍රයන්හිත් සවර්ණ යුගය සේ සැලකේ.

ඔබ වහන්සේලා පිළිවෙලින් මෙසේ දැක්විය හැකි වේ. ජයවර්ධන පුර වනරතන සංඝරාජ, සිද්ධාර්ථ ධම්මදින්නාවාර්ය විමලකීර්ති ධර්මකීර්ති සංඝරාජ, ඡට්ඨාඡාපරමේශ්වර ත්‍රිපිටක වාගීශ්වර ගලතුරුමුල මෙධඬකර සංඝරාජ, ඡට්ඨාඡා පරමේශ්වර ත්‍රිපිටක වාගීශ්වර තොටගමුවේ ශ්‍රී රාහුල වාචිසාර සංඝරාජ මේ යතිවරු සවැනි පැරකුම්බා දස (1412-67) හා ජයබාහු අන්තිමට (1467-69) කාලය තුළ තමා අයත් නිල තනතුරුවල විශිෂ්ටතම සේවයක නියුක්ත වූහ. මහානෙත්‍රප්‍රාසාදමුල වීදාගම මෙත්‍රීය සංඝරාජ සවන බුවනෙකබා රජු (1468-1475) දවස ද, සුනෙත්‍රා මහාදේවී පරිවේණාධිපති මහානෙත්‍රප්‍රාසාදමුල මංගල සංඝරාජ අටවන පරාක්‍රමබාහු රජ (1475-78) දවස ද, කැරගල පද්මාවතී

පර්වේණාධිපති චන්රතන සංඝරාජ, ධර්ම පරාක්‍රමබාහු (1488-1510) දවස ද, ගඩලාදෙණියේ ධර්මකීර්ති සංඝරාජ වීරවික්‍රමබාහු රජු (1542-45) හා මායාදුන්නේ (1510-80) දවස ද, අස්ගිරි ගණනායක ගුණදාහේ උපසංඝරාජ- අනුමහාසාමී - එම දෙවනගල රතනාලංකාර වැඩබැඳු සංඝරාජ පළමුවන විමලධර්ම සුරිය රජු (1592-1604) දවස ද, ගම්පළ රාජගුරු ධර්මකීර්ති වැඩ බැඳු සංඝරාජ හා වැලිවිට පිණ්ඩපාතික අසරණ සරණ සරණඬකර සංඝරාජ කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ (1747-81) රජ දවස ද සපුන් කෙත හෙබවූහ. මේ සියවස් ගණනාවක් තිස්සේ මහ සභරුවන ලැබූ උසස් ම පදවියයි. එය ද පියවරින් පියවර උසස්වීමකි. පර්වේණාධිපති හිමිවරුන් අතුරින් සුදුසු ම නම මූලායතන ධුරයටත්, උන්වහන්සේලා අතුරින් සුදුසුම නම උභයවාසාධිපති තනතුරට ද, උන්වහන්සේලා දෙනම අතුරින් සුදුසුම නම සංඝරාජ - මාහිමි - පදවියටත් පත්වූහ. එසේ පත්වනුයේ මහසභනගේ සම්මුතියෙන් හා රාජ අනුමතියෙනි.⁴⁶

අමරගිරිවාසී චන්රතන මහාසාමී

ගංගා ශ්‍රී පුර සිව්වන බුවනෙකබා රජු (1347-56) දවස මේණුවරවංශාභිජාත සෙනාලංකාධිකාර සෙනෙවිරත් ඇමතියේ අනුග්‍රහයෙන් උභය වාසයට අයත්මහා සංඝයා රැස්ව මෙම චන්රතන මහාසාමීන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් 1351 දී ශාසන ශෝධනයක් සිදු කළහ.⁴⁷ තෙවන ධර්මකීර්ති මාහිමියන්ගේ **සඳ්ධර්මරත්නාකරයෙහි** මෙම ඇමතිවරයාගේ ශාසනික කර්තව්‍යයන් ගැන සඳහන් කර ඇත ද චන්රතන මහාසාමීන් ගැන හෝ අදාළ ශාසන සංශෝධනය ගැන හෝ සඳහන් කර නොතිබීම ඓතිහාසික වශයෙන් ඉමහත් අඩුපාඩුවකි. රාජාවලියේ හා රාජරත්නාකරයේ ද කිසිත් සඳහන් නොවීම ද අඩුවකි. එහෙත් **අස්ගිරි තල්පතේ** මෙම ශාසන ශෝධනය අස්ගිරි විහාරය පිදීමෙන් තිස්නව වසරකට පසු එනම් 1351 දී සිදුකළ අවස්ථාව ගැන මැනවින් දක්වා තිබේ.⁴⁸ ඒ වනවිට අමරගිරි චන්රතන හිමි මහාසාමී පදවියට පත්ව සිටියහ. **චූත්තමාලාව** මෙම වර්ෂයට පෙරවූ නුදුරු වර්ෂයක ලියූ බවට ඇති මතය පිළිගතහොත් එහි මහතෙරවරුන් අතර මුලින් සඳහන්වන චන්රතන මහතෙර අමරගිරි චන්රතන මහාසාමී සේ පිළිගැනීමට බාධාවක් නොපෙනේ.⁴⁹ **චූත්තමාලාවේ** 47 වන පද්‍යයේ සඳහන් මහාථෙරපාදයන් වහන්සේ වනාහි ජයවර්ධන පුර වැඩසිටි පසුව මාහිමි පදවිය හෙබවූ චන්රතන සංඝරාජයන් වහන්සේ යයි ද පිළිගැනීමක් වෙයි.⁵⁰

ජයවර්ධනපුර වනරතන මහාසාමී

1424 දී ජයවර්ධන පුර සියම් කාම්බෝජ භික්ෂුන් දෙකිස් නමකට උපසම්පත්තිය ලබාදුන් විනය කර්ම උත්සවයක් විය. ඒ ලක්දිව පාරම්පරිකව පැවත ආ මහාවිහාර සම්ප්‍රදායානුකූල උපසම්පදාවයි. බුරුම භික්ෂුන් හය නමක් ද මහාවිහාර උපසම්පදාව ලබනු සඳහා මෙහි ආහ. මේ සවැනි පැරකුම්බා රාජ්‍යෝදයයි. මේ උපසම්පදාවන්හි කර්මාවාර්ය ලෙස පෙනී සිටි වනරතන මාහිමි ජයවර්ධන පුර වනරතන මහාස්වාමීහු ය.⁵¹ උක්ත බුරුම භික්ෂුන් ගැන එරට **ශාසනවංශය** ඇතුළු මූලාශ්‍ර වල කිසිත් වාර්තාවක් දක්නට නැත. සිරිපායේ හිමියන්ගේ පරච්ඡේද සඳහන් වනුයේ ජයවර්ධන පුර වනරතන මාහිමියන් ගැන ය. උපසම්පදා උළෙලේ උපාදායාය ධම්මාවර්ය හිමි ගිරාවේ දහම් ඇදුරු සේ ද **ජිනකාලමාලයෙහි** සඳහන් වික්‍රමබාහු මහතෙර 1417 දී **සද්ධර්මරත්නාකරය** ලිවීමට ආරාධනාකළ උපසම්පත්තිය ලැබූ සියම් භික්ෂුන් විසින් කැඳවාගත තම රටට ගෙන ගිය උපාදායාය මහතෙරණුවන් සේ ද හඳුනා ගත හැකිය. 1425 දී පැවැත්වූ සුවණණසොහන රාමස්ස භික්ෂු උපසම්පදා උළෙලේ දී ඔබ උපාදායාය වශයෙන් ක්‍රියා කළහ.⁵² දිගු කලක් මාහිමි පදවිය හෙබවූ ඔබ මහත් කීර්තියට පත්වූවෝ ජයවර්ධන පුර වනරතන මාහිමි නමිනි. විද්වතුන් දිගු කලක් පිළිගෙන සිටියේ **හංසයේ වර්ණිත කැරගල වනරතන මාහිමිත්**, ජයවර්ධන පුර වනරතන මාහිමිත් එකම නමක් වශයෙනි. මහාවාර්ය එස්. පරණවිතාන ද එම මතය පිළිගෙන සිටි අයෙකි.⁵³ මාහිමි පදවිය ලැබීමත් සමඟ රාජ අනුග්‍රහය ලත් ඔබ අගනුවර නිල අරමිහි වැඩසිටියහ. සුවණණසොහන උපසම්පදාවෙන් පසු මාහිමි ගැන පළවන වාර්තා නොදක්නා ලැබේ. ඉන් අනාවරණය වනුයේ 1450 න් පසු ළඟම වසරක මාහිමි අපවත්ව වෙනත් නමක් මාහිමි පදවියට පත්වූ වගයි. විවිධ විමර්ශනවලින් සොයාගත් කරුණු අනුව ඊළඟට පත්වූ මහාසාමී ධම්මදින්නාවාර්ය විමලකීර්ති ධර්මකීර්ති යතිවරයන් වහන්සේ ය. ගිරාවේ "දහම් ඇදුරු මාහිමි" නමින් හඳුන්වා ඇත්තේ ඔබ වහන්සේ ය.⁵⁴ ගිරා, **කොවුල් සංදේශ** සමකාලීන කෘතිය, සංදේශ භාරකයින් දෙදෙනාට ම ජයවර්ධන පුර දකුණු පසවූ නිල අරමිහි දී පිළිවෙලින් වනරතන, විමලකීර්ති, ධර්මකීර්ති මාහිමිවරුන් දෙනම ම හමුවී ඇත.⁵⁵

ධම්මදින්නාවර්ය විමලකීර්ති ධර්මකීර්ති මහාසාමී

විශ්වකීර්තිමත් ධර්මකීර්ති පරපුරේ කෝට්ටේ ජයවර්ධන පුර යුගයේ වැඩ සිටි මහාසාමීවරයා ය. උන්වහන්සේගේ මුල් පැවිදි නම "ධම්මදින්නාවාර්ය විමලකීර්ති" ය. ආචාර්යවරයා පූජ්‍ය චෝකක මහදැලියාවංශික ශ්‍රී දෙවරක්ෂිත ජයබාහු ධර්මකීර්ති සංඝරාජයන් වහන්සේ

ය. පළාබත්ගල ආරණ්‍යක පිරිවෙන්පතිධුරය ද හෙබවූ විමලකීර්ති ධර්මකීර්ති සංඝරාජයන් වහන්සේට සවැනි පැරකුම්බා මහරජ (1412-67) විවිත්‍ර පොහෝ මැදුරක් කරවා පූජා කොට ද ඇත. ගිරා හා කෝකිල සංදේශ කතුවරුන් විසින් ද තත් උපොසථ මන්දිරය ගැන පවසා ඇත.⁵⁶ ශිෂ්‍යානු ශිෂ්‍ය පරම්පරාව අනුව ඔබ හඳුන්වා ඇත්තේ තුන්වන ධර්මකීර්ති මාහිමි වශයෙනි. ප්‍රාචාර්යවරයෝ ගණවැසිවංශික ශීලවංශ ධර්මකීර්ති මාහිමි හා ඉහතින් වැඩ සිටි වෙසුවංශික ධර්මකීර්ති, රාජගුරු ධර්මකීර්ති ආදී යනිවරු ය. තෙවන ධර්මකීර්ති මාහිමියන් විසින් තම යුගයේ විශාලතම වාසගම් බණපොත වන සඤ්චරමත්තාකරය රචනාකරන ලදී. ධර්මකීර්ති පරපුරු දෙකකි. උක්ත රාජගුරු ධර්මකීර්ති මහතෙරපාණන් අයත් වනුයේ දිඹුලාගල වනවාසී පරපුරට ය. ඔබ ශ්‍රී ශාර්පුත්‍ර සංඝරාජයන්ගේ සිව්වන ශිෂ්‍යවරයා ය. දාඨාවංස හා වුලවංස කතීභූත යනිවරයෝ ය. සෙසු ධර්මකීර්ති මාහිමිවරු පළාබත්ගල වන වාසයට අයත් වෙති.

ගලතුරුමුල මෙධඬකර මහාසාමි

ගෞචදේශීය බෞද්ධාගම වක්‍රවර්ති ශ්‍රී රාමවක්‍රභාරතී බමුණු පඩිතුමන් විසින් ලියූ වෘත්තමාලාවෘතී වර්ණිත දීපඬකර හිමියන් පැවිදි කරන ලද්දේ ගලතුරුමුල ශ්‍රී මෙධඬකර මාහිමි විසිනි.⁵⁷ මින් අනාවරණය වනුයේ සවන පැරකුම්බා (1412-167) දවස ගලතුරුමුල මාහිමි නමක් වැඩ සිටි බවයි. අවසන් වරට මාහිමි පදවිය 1460 දැල් වසර කිහිපයක් දැරුවෝ පූජෝක්ත ධම්මාවරිය විමලකීර්ති තෘතීය ධර්මකීර්ති මහතෙරණුවෝ ය. උන්වහන්සේගෙන් පසු මාහිමි පදවියට පත්වූවෝ ගලතුරුමුල මෙධඬකර මහ තෙරණුවෝ ය. ධම්මාවරිය මාහිමි දවස ඔබ මහාථෙර තත්වයේ වූහ. ඒ පැරකුම්බාගේ එකුත් සාළිස් වසර ය.⁸⁷ පූජෝක්ත රම්මුංගොච දීපංකර, සුනෙත්‍රාමහාදෙවි පරිවේණාධිපති මංගල, විජයබා පරිවේණාධිපති ශ්‍රී රාහුල යන මාහිමිවරු ගලතුරුමුල ශ්‍රී මෙධඬකර සංඝරාජයන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යවරයෝ ය. එවිට තුන්තම ම පැවිදි සහෝදර තෙරවරු ය.⁵⁹ සිරි රහල් හිමි තොටගමු විහාරවාසීව වෙසෙමින් පරෙවිය ලියූ අවස්ථාවේ එම වෙහෙරේ අධිපති වූවෝ ගලතුරුමුල මෙධඬකර මාහිමිපාණෝ ය.⁶⁰

ශ්‍රී රාහුල මහාසවාමි

මෙරට ඉතිහාසයේ මහාවිහාර පිරිවෙන හැරුණු විට විශ්ව කීර්තියට පත් සමස්ත ශාස්ත්‍ර ශාලාවක් සේ විරුදාවලී ලත් තොටගමුවේ විජයබා පිරිවෙන හා එහි නිවාසවාසී, කුලපති වාචිස්සර දෙරණ සපැමිණි ගුරුවන් ත්‍රිපිටකවාගීශ්වරාවාර්ය සිරිසඟබෝ ශ්‍රී විජයබාහු

පර්වෙන් මහතෙර සාමීන්ගේ විස්තර කථාව අතිශය විචිත්‍ර වූවකි. ඔබ විසින් රචිත සංස්කෘත වෘත්තාරත්නාකර පඤ්චකාවේ 33, 34, 37, 47, 57 හා 97 වන පිටුවල ඔබ ලබා සිටි ඥාන සම්භාරය මැනවින් ප්‍රකටව දක්වා තිබේ. එමෙන් ම ඔබගේ පඤ්චකා ප්‍රදීපයේ 116 වන පිටුව ඔබ වෙනුවෙන් ප්‍රයෝග කළ අභිධානයන් කවරේදැයි මොනවට කියාපායි. ඔබ ශිෂ්‍යවර රාමවක්‍රහාරතීගේ හකති ශතක කාව්‍යයේ 119 වන පිටුව මාහිමියන්ගේ, කුශාග්‍ර බුද්ධිමත් ඥාන පරිපක්‍චතාව දේශීය විදේශීය විද්වතුන් ගේ මනස මොනවට පිනවයි. මාහිමි (සංඝරාජ) පදවියට පත්ව ඇත්තේ 1459 දී ය. ඒවන විට ඔබ 59 වන වියෙහි වූහ. 1491 දී අපවත් වනවිට වසර දෙකිසක් ම අතිඋතුම් සංඝරාජ පදවිය දරමින් සසුන් කෙත හෙබවූහ. පරමායුෂ වර්ෂ අසූතුන් වසරක් ගෙවා ඇත.

1408 දී වීරසුන්දර ජයබාහු කුමරු නමින් කඳවුරු කුලයෙහි උපත ලබා පැරකුම්බා රජ මැදුරෙහි රාජ පුත්‍ර තනතුරෙහි හැදී වැඩී පසළොස් වියේ දී කඳසුර්ඳුන්ගේ වර ලබා සතළොස් වියේ දී වාචිස්සර නමින් සාමණේර පැවිද්ද ලැබී ය. විසිවයස්හි රාහුල නමින් උපසම්පත්තිය ද, ඊළඟ වසර දහය ඉක්මවා ථෙර පදවිය ද ලද වාචිස්සර රාහුල තෙරණුවෝ සතළිස් වන වියේ දී මහාථෙර පදවියට ද පත්වූහ. අනතුරුව එක් පණස් වියේ දී අති උත්තම පදවිය වන සංඝරාජ තනතුරට මුලු මහත් මහ සහනගේ එකඟත්වයෙන් හා රාජ අනුමතියෙන් පත්වූහ. සාමාන්‍ය ක්‍රමය වූයේ මහාථෙර පදවියේ ද කලක් ගතකළ මහතෙරනමක් දෙවාසයෙන් එකක වාසාධිපති පදවිය දරා වයොවාදධව සිටිනාතර මාහිමි -සංඝරාජ- බවට පත්වීමයි. එය වසර කිහිපයකට පමණක් සීමාවනුයේ අඩු වසර ගණනක් තනතුරේ කටයුතු කොට කම් වූ පරිද්දෙන් අපවත් වීමයි. එහෙත් සිරි රහල් මාහිමි (1459-91) වසර දෙකිසක් මහපදවියෙහි හිඳිමින් ධර්මශාස්ත්‍රීය සේවාවක යෙදීම සුවිශේෂ අවස්ථාවක් වශයෙන් පිළිගැනේ.

වීදාගම මෙමතෙය මහාසාමී

1474 දී පැවැත්වූ උපසම්පදා උත්සවයේ ප්‍රධානත්වය උසුලා ඇත්තේ වීදාගම මහතෙරණුවෝ ය. ලෝවැඩ සඟරාව ලියන විට ථෙර පදවිය ද,⁶¹ කවිලකුණු මිණිමල හා බුදුගුණාලංකාරය ලියන විට මහාථෙර පදවිය ද⁶² පසුකළ උන්වහන්සේ 1478 ට පසු නුදුරුම කාලයක මහාසාමී-සංඝරාජ-පදවියට පත්වූහ. වීදාගමාභිධාන මහාවිහාරාධිපති ශ්‍රී මෙමතෙය මහාසවාමීපාදයන් වහන්සේ කථිතවූ ඒ සංඝරාජෝත්තමයාණන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයකු විසින් ලියන ලද එළු අත්තනගලුවංසය ග්‍රන්ථාරාමිහක පාඨයෙන් ඒ වනවිට මාහිමි පදවිය

ලබා සිටි බැව් සනාථ වේ. සවැනි බුවනෙකබා රජුගේ (1468-75) අභිෂේකයෙන් තෙවන වසරේ **බුදුගුණාලංකාරය** ලියා ඇත. රජු ආවයට පත්වූයේ 1475 දී නම් ඒ වනවිටත් ඔබ මහාපේර තත්වයේ ම විසුභ. ඒ වනවිට මොනතරම් ගරු කටයුතු ශාසන භාරධාරී තත්වයක වැඩ සිටියේ ද යත්, අපමණ රාජානුග්‍රහය ලබමින් 1474 දී පැවැත් වූ රාමඤ්ඤ උපසම්පදා විනය කර්මයේ දී ගර්භාපරොපවාද මාත්‍රයකුත් නොලද මහතෙරවරුන් සුවිසි නමක ප්‍රධානත්වය ඉසිලීමේ වරප්‍රසාදය ද ලැබීමෙන් මොනවට අවබෝධ වේ. **කළුතැණි ශාසන වංශයෙහි** සඳහන් වනුයේ "රාජකුලපගවූ විදාගම මහාසාමිපාදයන් වහන්සේ ලවා" යනුවෙනි. ඉන් තේරුම් යනුයේ එවකි තවත් මහාපේර තත්වයේ වූවන් කොතෙකුත් සිටිය ද විදාගම මහා සාමිත් හට ම වගකීම පැවරීමට තරම් රජු හා සමඟ පැවති අසීමිත කුලපගත්වයයි. ඒ අනුව මහාපේර පදවියෙන් මාහිමි පදවියට පත්ව ඇත්තේ 1480 දැලේ අවස්ථාවක දී බැව් සනාථ වේ. සවැනි බුවනෙකබා පමණක් නොව සත්වන පරාක්‍රමබාහු ද ස්වකීය රාජ්‍යකාලය අවසන් කොට තුබුයෙන් අටවන පරාක්‍රමබාහු ද (1475-88) තම රාජ්‍ය කාලය අරඹා තිබිණි.⁶³ ඒ අනුව 1480 ට පෙර රජුගෙන් **එළු අත්තනගලු වංශය** ලිවීමට ආරාධනා ලැබුණු අතර, ඒ නුදුරු වසරක මහාසාමි පදවියට පත් වූ බව පිළිගත යුතු ය.⁶⁴ මාහිමි ඒ වනවිට වයෝවෘද්ධව, ඇස් ද දුබලව පැවැති හෙයින් තමන් විසින් කියන ලදුව ශිෂ්‍ය නමක විසින් ග්‍රන්ථය ලියූ බැව් කෘතියේ ම සඳහන් වේ. ග්‍රන්ථකරණයට පසු 1489 දැලේ අවස්ථාවක මහාසාමි අපවත් වන්නට ඇත. සවන පැරකුම්බා හදාවඩා රු කවරණ දී අකුරු කරවා සිහසුනට ද පත් කරවූයේ මහා විදාගම තෙරණුවන් ප්‍රථම විදාගම හිමි ලෙසත්, පූර්වික ක විදාගම ශ්‍රී සනාතනඤ පරිවේණාධිපති මෙත්‍රෙය මහනෙත්‍රප්‍රසාදමූල මහතෙර දෙවන විදාගම තෙරණුවන් ලෙසත් අවධාරණයෙන් දක්වා ඇත්තේ අග්‍රමහා පණ්ඩිත පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහනාහිමියන් විසිනි.⁶⁵

මඩගල මහාසාමි

සුනේත්‍රා මහාදේවී අනුස්මරණය කිරීම සඳහා සිරි පැරකුම්බා මහරජු විසින් (1410-67) දේවියගේ නමින් සුනේත්‍රාදේවී මහා පිරිවෙන පිහිටුවන ලදී.⁶⁶ එම පිරිවෙන් අධිපති ධූරය දැරුවෝ මංගල මහා සාමිහු ය.⁶⁷ මෙත්‍රෙය මාහිමිගෙන් පසු සඟරජ පදවියට පත්වූවෝ ඔබය. ඒ 1489-1500 පමණ වූ කාලයක් සඳහාය. **පරෙවි, කෝකිල සංදේශයන්හි** ඔබවහන්සේ ඉමහත් ගෞරවයෙන් විස්තර ගෙනහැර පා තිබේ.⁶⁸ ශ්‍රී රාමවඤ්‍ය පඩිතුමා ශ්‍රී රාහුල මාහිමිගේ මෙන්ම මංගල

සංඝරාජයන්ගේ ද භිෂ්‍යවරයෙකි. ඔහු විසින් ලියූ **වෘත්තමාලාඛ්‍යාවේ** ශ්‍රී නිවාස පර්වේණාධිපති රම්මුංගොඩ දීපංකර මහතෙර, ශ්‍රී මංගල සංඝරාජයන්ගේ පැවිදි සහෝදරයකු ලෙස දක්වා තිබේ. මෙම දෙනමත්, විල්ගම්මුළ මහා සාමීන්, උතුරුමුළ රාහුල මහතෙරුන්ගේ ශිෂ්‍යවරයෝ වෙති. එවිට තුන්තම ම පැවිදි සහෝදරයෝ වෙති. රාමවන්දු භාරතීගේ **භක්ති ශතකයට** සිංහල සන්නයක් ලියා ඇත්තේ රාහුල මහාසාමීන්ගේ ශිෂ්‍යවර මංගල නම් තෙරණුවන් විසිනි.⁶⁹ මේ මංගල මාහිමි ම දැයි සිතීමට බොහෝදුරට ඉඩ තිබේ. උන්වහන්සේ නොවේ යයි තීරණයක් දීමට ඉඩක් නොවන්නේ රාමවන්දු භාරතීගේ **වෘත්තමාලාඛ්‍යාවේ** මංගල සංඝරාජයන් ගැන ද සඳහන් කොට ඇති හෙයිනි. සුනෙත්‍රාමහාදෙවි පර්වේණාධිපති පදවිය ද හෙබවූ මංගල මාහිමි ගලතුරුමුළ මෙධංකර මහා සාමීන් ගේ ද ශිෂ්‍යවරයෙකි.⁷⁰ සංයුත් සහි පුස්කොළ පිටපතක නිගමනයේ එය ලියවූ සුනෙත්‍රා මහාදෙවි පිරිවෙනේ ත්‍රිපිටකධාරී ගණුවාවක මංගල තෙරුන් ගැන සඳහන් කොට ඇත. ඉන් අනාවරණය වනුයේ මංගල මාහිමිට පර්වේණාධිපති වශයෙන් පැවරී තිබුණු කාර්යභාරයකි. තව ද **වෘත්තමාලාවෘත්තමාලාවේ** 52 වන ශ්‍රේණියේ "මංගල සංඝරාජා" යන්නට "මංගල මහතෙත් පාමුල මහාසාමීපාද"යි පැරණි සන්නයේ තේරුම දී ඇත. ඉන් නිශ්චිත වනුයේ ඔබ මහතෙත් පාමුල මූලායතනාධිපති පදවිය ද ඉසුලු බවයි.⁷¹ උක්ත තනතුරු පමණක් නොව මහ සමන් දෙවොලේ නායක පදවියෙන් ද බුහුමනට පත්ව ඇත.⁷² සංඝරාජ පදවියට පත්වීමෙන් හිස් වූ මූලායතනාධිපති පදවියට පත්වූවෝ රම්මුංගොඩ දීපංකර මහතෙරණුවෝ ය. සවැනි පැරැකුම්බා රාජ්‍යාදයේ ම මාහිමි වැඩසිටි බැව් බොහෝ දෙනකුගේ පිළිගැනීමයි. රාමඤ්ඤ උපසම්පදා උළෙලට සහභාගි වූ මහතෙරවරුන් අතර පස්පිරිවෙන් වැසි මංගල තෙරණුවෝ මංගල සංඝරාජයන් වහන්සේ බවට සැකයක් නැති. එවක උන්වහන්සේ ථෙර තත්වයේ පසුවන්නට ඇත.⁷³ එහි ප්‍රධානත්වය ඉසුලු මෙමත්‍රෙය මාහිමි 1489 දී පමණ අපවත් වූවායින් පසුව හිස් වූ පදවියට පත්වූවෝ මංගල මාහිමි ය. මෙම උත්තරීතර පදවියට පත්වූ බවට ඇති ප්‍රබල සාක්ෂිය ශ්‍රී රාමවන්දු භාරතීගේ පූර්වෝක්ත **වෘත්තමාලාඛ්‍යාවේ** "යො මංගල සංඝරාජා තසොත්තමසා අනුජම්" යන ශ්‍රේණියක පාදයයි.⁷⁴ ග්‍රන්ථය රචනා කොට ඇත්තේ එහි කථානායක රම්මුංගොඩ දීපංකර හිමි මහාථෙර බවට පත්වූවායින් පසුව ය. මහණකම ලබා ඇත්තේ දොළොස්වන වියේ 1464 දී ය. 1492 දී මහාථෙර පදවියට පත්වී ඇත. ග්‍රන්ථය ලියා ඇත්තේ එම වසරට පසු ය. ඒ වනවිට මංගල මහා ථෙර මාහිමි පදවියට පත්ව වසර ගණනාවක් ගතවී ගොස් ය. මාහිමි 1454 දී නිසමුක්ත ව, 1469 දී ථෙර තත්වය පසුකොට මහා ථෙර බවට ද

පත්ව 1474 දී ප්‍රභූත්වයෙන් උපසම්පදා උළෙලට ද සහභාගි වී විදාගම මාහිමි 1480 දැල් අපවත් වුවායින් පසු සංඝරාජ පදවියට පත් වූ සේ ගැනීම නිරවද්‍ය ය. ගලතුරුමුල මෙධකර මාහිමියන්ගේ තුන්වන ශිෂ්‍යවරයා වන මංගල හිමි ළාබාල විශේ දී ම සුනෙත්‍රා මහාදේවී පිරිවෙන්පති පදවියට හා සමත් දේවාල විහාර නායක පදවියට ද පත්ව ඇත්තේ සවන පැරකුම්බා නරේශයන්ගේ නියමයෙනි. 1480 දැල් මාහිමි පදවියට පත්වන විට අටවන පරාක්‍රමබාහුගේ රාජ්‍යාදය (1488-1510) ආරම්භ වී පැවතිණ.⁷⁵ මංගල මාහිමි ත්‍රිපිටකධාරී ය. මසකට ත්‍රිපිටකයෙන් ග්‍රන්ථ 1700 ක් ලිවීම සඳහා නඩත්තු කටයුතුවලට අවශ්‍ය දීමනා විස්තර පැපිලියාන සෙල්ලිපියෙහි අඩංගු වී තිබේ. ප්‍රධාන කතුවරයා වූවෝ ද පිරිවෙන්පති මංගල ථෙරපාදයෝ ය. ඔබ ගණුවාවක තෙරුන් වහන්සේ ලෙස ද හඳුන්වා තිබේ.⁷⁶ 1500 දැල් කැරගල වනරතන මාහිමි උත්තරීතර මහපදවියට පත්ව සිටි නිසා ඒ වනතෙක් මංගල සංඝරාජයන් වහන්සේ එම පදවියෙහි ශාසනික හා ශාස්ත්‍රීය සේවයේ නිරතව වැඩ විසූහ.⁷⁷

කැරගල ශ්‍රී රාජගුරු වනරතන මහාසාමි

කැරගල සෙල්ලිපියෙහි "ශ්‍රී රාජගුරු" උපපදය සඳහන් වේ. **භංස සංදේශයේ** දස පද හැල්ලෙන් එහි 183-197 පදයන්ගෙන් වර්ණිත මාහිමි පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහ නාහිමියන් විසින් හඳුන්වා ඇත්තේ දෙවන වනරතන සංඝරාජයන් වහන්සේ වශයෙනි.⁷⁸ මේ අටවන පැරකුම්බා රාජ්‍යාදයයි. මාහිමිගේ පරපුර ගැන **භංස සංදේශයේ** 183 වන පදයෙහි සඳහන් වේ. **චුත්තමාලාවේ** 47 වන පදයෙහි "වනරතන මහාදී ථෙරපාදොචිරාජේ" යි දක්වා තිබේ. "පාද" යන්න ගුරුවරයා යන අරුතින් යොදා ඇති බැව් පිළිගත යුතු නිගමනයකි.⁷⁹ බුරුම ධම්මවෙතිය රජුට ලංකාවේ දී උපසම්පත්තිය ලැබූ බුරුම හික්කුන්ත ලවා එරට දී උපසම්පදා කර්මයක් සිදු කිරීම අවශ්‍ය විය. එහි මුලසුනට තෝරා ගත්තේ, සුවණ්ණ සොහන තෙරුන් ය.⁸⁰ විසිහය වසරකට පෙර ලක්දිව දී වනරතන සංඝරාජයන්ගේ උපාධ්‍යායත්වයෙන් ද, රාහුල හඳු තෙරුන්ගේ කර්මාචාර්යත්වයෙන් ද උදකුකේප සීමාවක දී උපසම්පදාව ලත් බව අනාවරණය වෙයි. උපසම්පදාවෙකෙහි හික්කුන් ගිහි බවට පත්කොට ඒ සමඟ ම මහණ උපසම්පදාව දී නිස විනය කර්මය අවසන් කොට තිබීම සුවිශේෂ සිද්ධියකි.⁸¹ 1474 උපසම්පදාව සිදුකළ කාරක සංඝ සභාව විදාගම මහතෙරපාණන් විසින් තෝරා ගත්තේ සවන බුවනෙකබා (1468-75) රජුගේ අනුග්‍රහයෙනි. සංඝ සභාව ධර්මකීර්ති මහාථෙර, වනරතන මහාථෙර පස්පිරිවෙන් වැසි

මංගල මහාපෙර, සිංහල යුවරාජාවරිය පෙර යන ප්‍රභූ හිමිවරු ප්‍රධානත්වය උසුලා ඇත.⁸² මෙහිදී රාමඤ්ඤ හිඤ්ඤන් සිව්සාළස් නමක් උපසම්පත්තිය ලබා ඇත. තෙරවරුන් ආපසු යාමේ දී,

- I සිංහල මහතෙරුන් දුන් කතිකාවත් පිටපත,
- II වනරතන මහතෙරුන් විසින් නිෂ්පාදනය කළ ගාථා රචනාව,
- III සිංහල රජුගේ සංදේශය⁸³ යන ලියවිලි ගෙන ගොස් ඇත.

මෙහි සඳහන් වනරතන මහාපෙර වනාහි පසුව මහාසාමී පදවි ප්‍රාප්ත තෙවන වනරතන මහාසාමීහු වෙති. මේ තෙවන වනරතන මහාසාමී දෙවන වනරතන සංඝරාජයන්ගේ ශිෂ්‍යයවරයෙකු විය හැකි යයි පූජ්‍ය පො. බුද්ධදත්ත මහනාහිමි පවසති.⁸⁴ **හංසයේ** දසපදනැල්ලට අනුව මාහිමිගේ ප්‍රවේණි සහිත පරපුරක් 183 සිට 197 දක්වා වූ පද්‍යයන්ගෙන් ඔබගේ බහුග්‍රහභාවය හා කීර්තිය මොනවට විස්තර කොට ඇත. මේ පරපුර දඹදෙණි යුගයේ වත්තල නාගසේන තෙරණුවන්ගෙන් ඇරඹිණ. තෙවන පරපුරේ දී අලගක්කෝනාරයන්ගේ සහෝදරයන්ටත්, අත්තනායක දළසෙන්ගමු මිනන්තරුටත්ලද පුතුගේ බැණනු සිභානා සුදසුන් මහලේනාගේ මුණුබුරා මෙම වනරතන සංඝරාජයන් ය. **හංසයේ** එන කරුණු සෙල්ලිපියෙන් සනාථ වේ. ඔබ මහාසාමී පදවියට පත්වූයේ 1500 දැලේ අවස්ථාවක ය. එවිට ඔබගේ මුල් අවදිය අටවන වීර පරාක්‍රමබාහු (1475-88) රාජ්‍යාදයට අයත් ය. බොහෝ විද්වතුන්ගේ පිළිගැනීම වනුයේ කැරගල ලිපිය මෙම රජ විසින් පිහිටවූ බව ය. පසළොස්වන, සොළොස්වන සියවස්වල වැඩසිටි රාජපූජ්‍ය මහාසාමීවරුන්ගේ අවසන් මාහිමි කැරගලට වැඩමවීමට සිදුවූයේ 1505 දී පැමිණි පෘතුගීසීන්ගේ කෙළවරක් නුදුටු අරගල වියවුල් අධිකවීම හේතුවෙනි. මහාසාමී ප්‍රමුඛ මහසභන ද, සසුන හා පිරිවෙන් ආයතන සමඟ භාෂා ශාස්ත්‍ර සේවා ද අභාවයට පත් විය. මේ පසුබිම යටතේ මහාසාමීවරයකු පත්වීමේ ක්‍රියාවලිය ශාසනික වශයෙන් අඩාල විය. එහෙත් ධර්මකීර්ති පරම්පරාවේ ගඩලාදෙණියේ ධර්මකීර්ති මහතෙරසාමී මහාසාමීවරුන්ගේ කර්තව්‍යය ඉටුකළ බැව් ප්‍රකාශ වේ. ඔබ වීර වික්‍රමබාහු (1542-92) රජුගේ අනුග්‍රහ ලබමින් ගැටඹේ මහවැලි ගංතෙර දී උපසම්පදා කර්මයක් සිදු කළහ. පන්සියයක් හිඤ්ඤන් ඊට සහභාගි වී ඇති අතර අට මාසයක් උළෙල පැවතිණ. මෙවක මහාසාමී පදවියට පමණක් දෙවන අනුසාමී පදවියක් පැවතිණ. අස්ගිරි ගණනායක ගුණදාහේ පඤ්ඤාදීප මහතෙර එකී අනුසාමී පදවියට රජු විසින් ම පත්කොට ඇත. කොනජ්ජු බණ්ඩාර පළමුවන විමලධර්මසූරිය (1592-1604) නමින් සිහසුනට පත්කළ දෙවනගල රතනාලංකාර මහතෙරුන්

ද අනුමනාසාමී ලෙස අදාළ ශාසනික කර්තව්‍යයන් ඉටු කළ බැව් ඓතිහාසික ප්‍රවෘත්තීන්හි සඳහන්ව ඇත.

1698 උපත ලබා, රජ මැදුරේ හැඳී වැඩි වැලිවිට සරණාධිකර නමින් ප්‍රසිද්ධව නැතිව ගිය උපසම්පත්තිය යළි මෙහි ගෙන්වා 1753 දී උපසම්පත්තිය ලබා කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ (1747-81) රජුගෙන් සංඝරාජ පදවිය ලැබුවේ ලක්දිව අවසන් මහා සංඝරාජ පදවිය හෙබවීය.

ආශ්‍රිත මූලාශ්‍ර

1. කතිකාවත් සගරාව, 8-9 පිටු
2. ශ්‍රී ලංකාවේ සම්භාව්‍ය අභ්‍යන්තර සහ මහ සගන- ආචාර්ය ජී. අදිකාරී, 107 පිට, යුනයිටඩ් මර්චන්ට් සමාගාම, 1993
3. මහාවංසය, 81 පරි, 1-9 ගාථා
4. මහාවංසය, 81 පරි, 22-46, 47, 59, 65-79 ගාථා හා පුජාවලි, 691 පිටුව
5. නිකාය සංග්‍රහය, "අමුතු කතිකාවකුළු කරවා බොහෝ ශාසනෝපකාර කළ විජයබාහු වත්තිම නම් මහරජාණගේ", 21 පිටුව, කුමාරණතුංග සං.
6. මහාවංසය, පරි 84, 71 පිටුව හා දඹදෙනි කතිකාවත
7. පුජාවලි, අමරමෝලී නාහිමි සංස්කරණය, 804 පිටුව
8. මුලවංසය, 88 පිට 91 දක්වා, පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහනාහිමි
9. නිකාය සංග්‍රහය, කුමාරණතුංග, 19 පිට
10. **Epigraphia Zeylanica**, Vol. V. No 12
11. පුජාවලි, 790 පිට, වේරගොඩ අමරමෝලී නාහිමි
12. දඹදෙනි අස්ත, 3 පිට
13. නිකාය සංග්‍රහය, කුමාරණතුංග, 19 පිට
14. කුලසික සන්නය, 123 පිට
15. විශුද්ධිමාර්ග සන්නය, 3 පිට, බෙ. ශ්‍රද්ධානිෂ්‍ය
16. පාළි සාහිත්‍යය, 295 පිට, අගගමනා පණ්ඩිත පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහනාහිමි
17. අස්ඹිරි තල්පත, 5 පිට
18. අලුත්නුවර දේවාලය ගැන වූ ලිපියක් කඳවුරු සිරිත සමඟ පළවී ඇත. එහි එන රජු රෝගාතුර වූ අවස්ථාව දැක්වෙන උධාතයකි. සාහිත්‍ය ලිපි, 63-68 පිටු බැලිය යුතු
19. ශ්‍රී ලංකාවේ සංඝ සංවිධානය, 5 පිට
20. පාළි සාහිත්‍යය, 317 පිට, අගගමනා පණ්ඩිත පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහනාහිමි
21. දළදා පුජාවලිය, 49 පිටුව හා මහාවංස 90 පරි, 80-84 පද්‍ය
22. මෙම ගම් බිම් පිහිටා ඇත්තේ ගම්පළ අසලය, තව ද මහාවංස 88 වන පරිච්ඡේදයේ වාර්තා වී ඇත්තේ ජාතක කථා රජු විසින් ම සිංහලට නැගූ බවයි
23. සිංහල සාහිත්‍යය ලිපි, පරි ඩී. බී. ජයතිලක සූරිත්
24. මුහුණතලා සංඥා සහකය, 51-59 පද්‍ය
25. අස්ඹිරි තල්පත, 7 පිට
26. **Ephigraphia Zeylanica**, Vol. V. P463
27. **Epigraphia Zeylanica**, Vol. IV. No 19

- 28. නිකාය සංග්‍රහය
- 29. අස්ගිරි තල්පත, 5 පිටුව
- 30. කතිකාවත් සඟරාව, 9 පිටුව
- 31. නිකාය සංග්‍රහය
- 32. නිකාය සංග්‍රහය, 20 පිටුව
- 33. සබරගමුවේ පැරැණි ලියවිලි, 24-26 පිටුව
- 34. සාහිත්‍ය සඟරාව, 1972, 48 පිටුව, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව
- 35. I දළදා සිරිත, රාජසේකර, 51 පිටුව
II රාජරත්නාකර, තිසේරා, 144 පිටුව
- 36. අස්ගිරි තල්පත, 5 පිටුව
- 37. පරණවිතාන ලිපි මාලා
- 38. "මෙධාකර තෙරවරු" යටතේ ඒ. එස්. හෙට්ටිආරච්චි මහතා විසින් සපයා ඇති ඓතිහාසික නිබන්ධනයේ 39, 40, 41 පිටු බැලිය යුතු
- 39. ශාසනවංශය, 33 පිටුව, ජනකාලමාලි, 69-70 පිටුව
- 40. මේ IV වන විකකම බාහු ය.
- 41. අලකේශ්වර යුද්ධය, 21 පිටුව
- 42. ගුණදානේ මහතෙර සාමීන්ගෙන් පසු සංඝ සම්මුතියෙන් දෙවනගල රතනාලංකාර මහතෙර සාමීන්ට සංඝරාජ පදවියේ රාජකාරී ඉටුකිරීමට විරවික්‍රමබාහු රජු විසින් පැවරූ බව අස්ගිරි තල්පතේ සඳහන් වෙයි.
- 43. නිකාය සංග්‍රහය, 28-29 පිටුව, අමරමෝලි සංස්කරණය
- 44. අස්ගිරි තල්පත, 7 පිටුව
- 45. ග්‍රන්ථාර්ථවය, 178 පිටුව
ගුණරතන සමුද්දො දීපදීපාය මානෝ - ජනනයන මුත්‍රුකො වාදිමනෙහ සිහො ජන ගදිත කිසිකිං රකිතා සනත විනො - වනරතන මහාදී ථෙරපාදො විරාජේ" මුත්තමාලා, 47 පද්‍යය
- 46. සිරිපත් මාහිමි, 20-21 පිටුව, පූජ්‍ය, ග. පුඤ්ඤසාර හිමි, කොළඹ, 1978
- 47. ක්‍රි. ව. 1501 දී සියමේ රතනපක්‍ක හිමියන් විසින් ලියූ ජනකාලමාලි ග්‍රන්ථයෙහි මේගැන වාර්තා වේ. ජනකාලමාලි සංස්කරණය, 77 පිටුව, පූජ්‍ය. පො. බුද්ධදත්ත මහනාහිමි, කොළඹ, 1956
- 48. මූරුම ශාසන වංශය හා මහා විහාර වංශාලංකාරය
- 49. University of Ceylon, History of Ceylon, Vol. I, PP 658-659
- 50. ශිරා සංදෙස විවරණය, 56 පද්‍යය, මුනිදාස කුමාරණතුංග, කොළඹ, 1963
- 51. I සංදෙශවලි, පූජ්‍ය. හින්තූටියේ උදිත හිමි, 189 පිටුව, කොළඹ, 1949
II කොවුල් සංදේශය, 119 පද්‍යය
- 52. 55 හා 56 පද්‍ය
I "අවුත් සොදුරු විසිතුරු මේ වෙහෙර තුරු"
II "විනයනය දැන නැණ- පහනින නිවන යනමෙන"
III "දහම් විදුරු පාරින'රිත පිළි ඇදුරු
දහම් ඇදුරු මාහිමි සඳ සහ සොදුරු"
- 58. වෘත්තමාලාව, 28 ශ්ලෝකය
- 59. I පැපිලියානේ ශිලා ලේඛන, II කතිකාවත් සඟරා, 40 පිටුව, සර් ඩී. බී. ජයතිලක
- 60. I වෘත්තමාලාව, ග්‍රන්ථාර්ථවය, මංගල හිමි දීපංකර හිමියන්ගේ බාල පැවිදි සහෝදරයා
II හත්ති ගතක සන්නයේ අග ශ්ලෝකයක "ශිෂො යො වරජසුමංගල මුනිර්" යන්නෙන් මංගල හිමි ශ්‍රී රාහුල හිමියන්ගේ බාල සහෝදරනමක බැව් සනාථ කෙරේ.

61. දීපවංශ, 39 පරි, 58 පද්‍යය
62. "විදාගම වෙහෙරෙහි මෙන් තෙරිඳු සඳ" - ලෝවැඩ සගරාව, නිගමන පද්‍යය
63. I "කිත් යස කොත් දසදික් දිගුයටග බඳ - මෙන් මහනෙන් පාමුල මහ තෙරිඳු සඳ"
II "නො යෙක් කවිතඵ සඳ - විසරණලකර ලකරින්, බුදු ගුණාලංකාර නිගමන පද්‍යය
වියකුන් සැරු මෙන් - නෙන්පාමුල මහතෙරිඳු", කවිලකුණු මිණිමාලා නිගමන පද්‍යය
64. රාජවර්ෂ විමර්ශ, ක. සුමනසාර නාහිමි, 1968, 125, 162 පිටු
65. "විදාගම ප්‍රබන්ධ" කෘතියෙහි රු. තෙන්නකෝන් පළ කොට ඇත්තේ අටවන පැරකුම්බා විසින් ආරාධනය කළ බවයි. මහාචාර්ය රෝහණධීරයන් හා මකුලුදුවේ පියරතන හිමියන් පිළිගෙන ඇත්තේ සත්වන පැරකුම්බා විසින් ආරාධනය කළ බවයි.
66. චේතනාදී බෞද්ධාචාර්යවරයෝ, 151 පිටුව, අනුල මුද්‍රණාලය, කොළඹ.
67. "මව් බියොවුන් සඳහා අප නිරිඳු සඳ" ගිරා සංදේශය, 65 වන පද්‍යය
68. "අමාකර විනය සිඳු නය රුවන්ගල
නමා නැණ නිරිඳු කිරිණින් උදම් කළ"
"පැහැදමහත් මුනි බණ දෙසුමෙහි පසිඳු
නැමඳ සුනෙන් මහදෙව් පිරුවන් තෙරුඳු", ගිරා සංදේශය, 69 පද්‍යය
69. ගිරාවේ 57 පද්‍යයේ සිටත්, කෝකිලයේ 116 පද්‍යයේ සිටත් පරිශීලනය කළ මැනවි
70. "ශිෂ්‍යා යො වරජස්සුමංගල මුනිර් ධීමාත් ස්වයා භාෂයා
කාරුණ්‍යන මුනිඤ්ඤ භක්ති ශතකං ව්‍යාඛ්‍යානමාඛ්‍යාතවාන්" භක්ති ශතක සන්නයේ
අවසන් පද්‍යය
71. I වෘත්තමාලාවක II කොලඹ කටුගෙයි ඇති සංයුත් සඟ පුස්තකාල පොත, නිගමන පද්‍ය
72. ජයවර්ධන පුර සංසරාජ, 51 පිටුව, මහාචාර්ය මැන්දිස් රෝහණදීර, 1978, දීපානි,
නුගේගොඩ
73. -එම-
74. කළුනාණි ශිලා ලිපි, 70 පිටුව, 1924
75. වෘත්තමාලාවක, ග්‍රන්ථාර්ථවය. 52 පද්‍යය
76. හෙළදිව රාජවර්ෂ විමර්ශ, 129, 162 පිටු, ක. සුමනසාර නාහිමි, 1968
77. "සුනෙතන දෙව් පරිවේණ නාමෙ - රමෙම විභාලෙ ගණවාචකො යො
සඬා ධනො සීල ගුණාභිරාමො - නිපෙටකො මංගල චේත නාමො
සබ්බසුඤ්ඤාචං අභිප්පථයං සො - ලෙඛාපසී පොථක මෙතදග්ගං" කොළඹ කෞතුකාගාර
පුස්තකාල පොත, නිගමන ගාථා
78. කැරගල සෙල්ලිපිය, ක්‍රි. ව. 1500 දී පිහිටුවා ඇත්තේ කැරගල ශ්‍රී රාජගුරු වනරතන
මාහිමියන් ගැන විස්තර සඳහන් කරමිනි
79. පිතකාලමාලි, 138 පිටුව, පි. බුද්ධදත්ත මහනාහිමි, 1956
80. චේතනාදී බෞද්ධාචාර්යවරයෝ, පී. බුද්ධදත්ත මහනාහිමි, 136 පිටුව, 1960
81. සිරිපාය මාහිමි, ග. පුස්තකාල නාහිමි, 1978
82. කළුනාණි ශිලාලිපි. 73 පිටුව
83. කළුනාණි ශිලාලිපි. 75 පිටුව
84. චේතනාදී බෞද්ධාචාර්යවරයෝ, 145 පිටුව
85. අස්ගිරි තල්පත, 13 පිටුව

**THAILAND'S SUBLIME GIFT TO SRI LANKA :
THE SERVICES RENDERED BY UPĀLI MAHĀ THERA AND
HIS ASSOCIATES**

by
Lorna Dewaraja

Introduction

Thailand and Sri Lanka are linked by an indissoluble bond, the bond of a common faith. Both countries, having an intensely devout Buddhist population, have maintained a close relationship for centuries: a relationship, which was mutually beneficial, which enriched and strengthened both societies. The extent to which this spiritual link developed and the indelible impact it has made over the centuries is clearly seen in the introduction of the *Sīhala Saṅgha* to Thailand in 1425 and the *Siam Nikāya* or Siamese Chapter to Sri Lanka in 1753. The establishment of the *Siam Nikāya* was realized under the patronage of two kings, Dhammika of Thailand (1733-58), known in Thai sources as King Boromakot and Kirti Śrī Rajāsinha, King of Kandy (1747-82). The outstanding personality on the Thai side was the saintly and erudite Upāli Mahā Thera, while on the Sinhala side it was the indefatigable Sarenaṅkara Thera. The establishment of the *Siam Nikāya* which in fact was the reintroduction of the *Sīhala Saṅgha* to Sri Lanka was the climax of centuries of endeavour on the part of Sri Lankan rulers, and hence it is considered as an event of singular importance in the religious, cultural and political history of the island and is recorded in elaborate detail not only in the *Cūlawam̐sa*¹ the official history of the island, but also in several contemporary and near contemporary works, some of which are not yet published. The impact of the Thai contact has been far reaching and longstanding for the *Siam Nikāya* still remains the most powerful and influential of all the chapters in Sri Lanka. To this day even a democratically elected President or Prime Minister, before he or she assumes responsibilities will visit the headquarters of the Siamese chapter in Kandy and receive the blessings of the Chief Prelate or *Mahānāyaka*.

It will be seen in the course of this study that up to the end of the fifteenth century, Thai-Sri Lanka relations have been more or less a one-

way traffic, Sri Lanka providing the inspiration and instruction and Thailand looking up to her for guidance. The Sinhalese not only cherished and preserved but were also instrumental in disseminating in South East Asia, the Theravāda tradition, and together with it an inward force which created and sustained the external manifestations of what we call civilization. All the religious and cultural influences, whether in the form of religious texts, art objects, sacred relics or erudite monks flowed from the little island across the Bay of Bengal to a fertile and receptive field. The climax of this process was the introduction to Thailand in the fifteenth century of the *Sīhala Saṅgha* or the Sinhalese fraternity of monks.² From the sixteenth century onwards the island became a prey to European colonial expansion and Christian missionary enterprise. The resources of the rulers were spent on preserving the political independence of the island and hence they had little time for matters spiritual. Buddhist institutions, art and education, which had entirely depended on royal patronage, suffered as a result. For three centuries the struggle for survival went on and in the thick of it a King of Kandy, set his shoulder to the task of resuscitating the Sangha and revitalizing Buddhism. The tide had now turned, for on this occasion Sri Lanka looked up to Siam³ for spiritual succour. The focus of this paper will be how Thailand gratefully responded to Sri Lanka's request to restore Buddhism from the abysmal depths it had fallen.

Historical Background and the Sri Lankan Contribution

Ever since the Thais established themselves in the region which roughly corresponded to present day Thailand, they embraced Theravāda Buddhism. In the second half of the thirteenth century the influence of Sri Lankan Buddhism was strongly felt specially after the reforms of Parakrāmabāhu the Great (1153-86) when there was an overflow of Sri Lankan Buddhist missionary enterprise into South East Asia. Inscriptions and other tangible remains found in Nakhon Si Thammarat, Sukhodaya and Ayōdhya such as the *Sihinga Buddha Pratimā* or the Sinhala Buddha image, *Lankārāma*, *Lanka Bō*, *Lankā mandap* not only testify to the esteem with which sacred objects from Sri Lanka were held, but also symbolically express the rapid dissemination of Sri Lankan Buddhism in Thailand.

The culmination of those events that were taking place for over two centuries was the establishment in Thailand of the *Sīhala Saṅgha*, in 1425. A detailed account of this ordination is given in the *Jinakālamāli*⁴ in the chapter entitled *Sihalasangamanakalo*. It is said that thirty-nine monks from Nabbisipura, Kamboja and Rāmañña, having heard of the

flourishing state of Buddhism in Sri Lanka and also the availability of the authentic scriptures there, decided to visit the island, gain ordination afresh, study the doctrine and introduce both the theory and correct practice of religion into their respective countries. This incident took place under the patronage of Parākramabāhu VI (1412-67) of Kotte, whose reign is well known for the literary and cultural activity. The event is not mentioned in Sinhalese sources but we learn from the *Jinakālamāli* that the visiting monks received ordination while mounted on a raft in the Kalyāṇi river (near Colombo) and in the presence of a chapter consisting of twenty monks. The newly ordained bhikkhus toured the island visiting sacred places of worship and returned to their native land taking with them two Sinhalese monks. The *Jinakālamāli* goes on to describe how the Sihala Sangha was popularized in Thailand. The monks tarried at Ayōdhya, Sajjanalaya, Sukhōdaya, conferring ordination and finally reached Nabbisipura, Khalanganagara, Haripunjaya and Yonarattha. In all these places ceremonies of ordination were performed with the active support of the rulers, ministers and people; so that soon there were many, bhikkhus belonging to the Sihala fraternity. All this goes to prove the prestige that Sri Lanka enjoyed in these countries as the home of orthodox Buddhism. Church discipline and ecclesiastical ceremonies were based on the patterns prevailing in Sri Lanka and Buddhist architecture and Pali scholarship were encouraged by its members. This was the last occasion that Sri Lanka was able to spiritually enrich her co-religionists abroad; for the reign of Parākramabāhu VI was the final flicker of a dying flame.

Foreign Invasions, Political Instability and the Extinction of the Sangha in Sri Lanka

For a brief spell in the reign of Parākramabāhu VI of Kotte the island was united under one sceptre. But soon after separatist tendencies were visible. Although the king of Kotte was regarded as the sovereign, Jaffna became semi autonomous. The central highland districts, which had for long nurtured separatist feelings, broke away from the overlordship of Kotte, and became another kingdom, with Kandy as its capital. Divided and weak the Sinhalese could offer but a feeble resistance to the Portuguese intruders. By the end of the sixteenth century a greater part of the Kingdom of Kotte and the whole of Jaffna was in Portuguese hands and only the King of Kandy was left to bear the brunt of the struggle against the foreigner. While the Dutch replaced the Portuguese as masters of the maritime districts, Kandy continued her valiant resistance to preserve her independence. Amidst political instability and economic decline Buddhism

suffered a severe setback. In the coastal areas controlled by Christian masters the religion lost its dignity; in the Kandyan areas, though under a Buddhist monarch it lost its vitality. The Sangha could not cope with the situation for it lacked its former leadership and direction. Right through the history of the island it is clear that royal vigilance was necessary to maintain the continuity of the Sangha and only the king's coercive power could preserve discipline within it. But in the sixteenth and seventeenth centuries the rulers were so pre-occupied with the struggle for survival that not only did the number of monks dwindle, but degeneration set in within the ranks of the Sangha. Economic causes too may have contributed to the corruption of the Sangha. A long period of generous patronage by all ranks of society led to the accumulation of wealth in the *vihāras*. It is possible that under these circumstances certain monks became more attached to temple property than to monastic vows. Earlier royal authority and the vigilance of the Elders of the Sangha helped to exclude avaricious monks from the Order but during the period under survey both those were lacking. The conversion of Dharmapāla king of Kotte (1551-1597) to Roman Catholicism and Rājasinha I of Sitāvaka (1581-92) to Saivism certainly contributed to accelerate the decline.

Just over a hundred years after the brilliant epoch of Parākramabāhu VI, the Order of monks in the island became extinct. The layman enters the monastery as a *Sāmanera* or novice. After a period of training and at the minimum age of 20 he becomes a full fledged *bhikkhu* after a ceremony known as the *Upasampadā*. For the performance of any ecclesiastical act according to the rules of discipline, 5 *bhikkhus* are needed. If at any given time 5 *bhikkhus* are not found in the country the Sangha becomes extinct and the *Buddha Sāsana* or Buddhist Church does not exist and has to be replenished by obtaining *bhikkhus* from abroad. It is for this reason that all Sri Lankan kings considered it their prime duty to admit *Sāmaneras* to the priesthood and also have regular *upasampadā* ceremonies performed.

Two attempts were made by Vimaladharmasūriya I (1592-1604) and Vimaladharmasūriya II (1687-1707) to restore the Sangha by inviting monks from Arakan in Burma but none of these produced any permanent results, and a few years after the death of the last mentioned ruler the Order had lapsed and some of the monasteries came to be occupied by a set of degenerate monks known as *ganas*. It is said in the chronicles that they "cherished evil, were of bad moral living, followed false doctrine, took pleasure in the maintaining of women and children and in domestic duties and devoted themselves to unseemly professions such as astrology,

medical activity and the like.”⁵ Hence orthodox Buddhist opinion was against them and the need for the revival of the Sangha was felt.

Dynastic Change and the Activities of Saraṇankara Sāmanēra

In 1739 there was a dynastic change in Kandy. Narēndrasinha (1707-1739) the last of the line of Sinhalese kings died without an heir, and a prince from Madurai, in South India, whose sister the king had married succeeded to the throne as Sri Vijaya Rājasinha (1739-1747). He was the first of the Nāyakkar kings of Kandy, so called because of their connection with the Nāyaks of Madurai. The King was a Hindu by birth, but on his accession he and his queens embraced Buddhism. This was a tactical move for by this means the foreign dynasty was accepted by the people who had an intense devotion for their traditional faith. The task of reviving the Sangha and restoring Buddhism now devolved on the new dynasty. Just at this critical juncture, as it often happens in history, a distinguished figure appeared on the scene. This was Saraṇankara Sāmanēra, who was born in 1689 in the village of Vālivita in Tumpane, renounced worldly life at an early age mastered Pāli, Sanskrit and the Buddhist texts, the study of which had been neglected, and rose to pre-eminence. He trained an energetic band of pupils and soon gained recognition in society and the respect of royalty. He entreated the Nāyakkar king to accomplish the most urgent need of the day - the restoration of the Sangha, by fetching monks from abroad.⁶

However, the King of Kandy had no ships to accomplish this task and he had to solicit help from the Dutch who were forcibly occupying the coastlands. The Dutch governor agreed to help the king because it was politically and economically advantageous for them to control the king's foreign relations. The next problem which confronted the king and the courtiers was to find out in which country Buddhism prevailed in its orthodox form. Emissaries were sent to various countries including, India, Arakan, Rāmañña, and Siam to find out the state of Buddhism in these countries. A very favourable report came from Siam where the Sihala Sangha of the Mahā Vihāra tradition was still flourishing. Under King Boromakot (1733-1758) of Ayuthaya, the country enjoyed peace and tranquility and religion, arts and letters flourished.⁷ On receiving the report Śri Vijaya Rājasinha sent a high powered delegation in 1747, headed by Vilbāgedera Rāla to king Boromakot who received the envoys with great honour. Unfortunately at this very juncture news reached Vilbāgedera that Sri Vijaya Rājasinha had died. Not knowing the religious views of the new

Statue of Vēlivita Saraṇankara Sangharāja from Algama Vihare

king, the Siamese monarch was reluctant to allow the monks to proceed to Sri Lanka. Greatly disappointed the envoys returned home and conveyed the greetings of His Siamese Majesty to the new king Kīrti Śri Rājasinha (1747-1782).

Mission Accomplished

Pressure was now brought on the new king to accomplish the task that his predecessor had begun. As a result and through the joint efforts of the kings of Kandy and Siam, on the 14th May 1753, eighteen theras headed by Upāli and Āryamuni, seven novices, three envoys and seventy-two others arrived at the harbour of Trincomalee in a Dutch boat. They were brought in procession to Kandy, the king with all his retinue meeting the distinguished visitors at the bank of the river. They were housed in the Malvatta Vihāra which had been suitably prepared for the purpose.

Saturday, the 20th of July 1753 was the full moon day of Āsela. That night the king brimming with joy went to the preaching hall on foot and placed his head at the feet of the Siamese monks, offered a fan and with all reverence invited them to perform the *Upasampadā*. In the presence of the king the following Sri Lankan monks were admitted to the Higher Ordination with Upāli Thera as their Upādhyāya and Brahmajōthi Thera and Mahāpuñña Thera as their Ācāriyas.

Kobbākāḍuve Unnānse
 Välivita Saranaṅkara Unnānse
 Hulangamuve Unnānse
 Nāvinne Unnanse
 Bambaradeniya Unnānse
 Tibboṭuvāve Siddhartha Buddharakkhita Unnānse⁸

“Thus after many years,” says the author of the *Syāmavarnanāva*, “the feast of the Great Ordination which had so long been neglected in Lanka, was re-established once more, amidst the rejoicing of the populace, the triumphant noise of drums, chanks and the 5 kinds of music and the roar of canon.”⁹

The *Upasampadā* was restored and the Siam Nikāya was established. The founding of this chapter was patronized by the king of Siam and the king of Kandy. In 1802 the British who were masters of the maritime provinces of Sri Lanka, at the time encouraged the founding of the Amarapura Nikāya with its headquarters in their territory. This was an

attempt on the part of the British to sever the bond that prevailed between the *bhikkhus* of the maritime provinces and the king of Kandy. In 1864 another chapter known as the *Rāmañña Nikāya* came into existence in the same way. On both these occasions the *Upasampadā* was brought from Burma. Hence the Siamese Chapter is not only the oldest of the three chapters in Sri Lanka but also the only one in the island which could boast of being established under royal patronage. It could also claim unbroken spiritual succession from the ancient Sangha of the *Mahāvihāra*, the first monastery established in the island by the apostle Mahinda, for in 1425 in the reign of Parākramabāhu VI of Kōtte, the Sīhala Sangha was introduced to Thailand and 325 years later it was re-introduced to Sri Lanka as the Siam Nikāya. It has preserved to this day, the name of its founder and the land of his origin, *Syāmopāli Vansika Mahā Nikāya*. It has to be stated that although there are three chapters in Sri Lanka today, there is no doctrinal variations among them. The difference is in the organisational structure and in very minor rules of discipline.

Training in Ecclesiastical Procedure

Having accomplished their main task which was the result of centuries of effort by a series of rulers, Upāli Thera and his associates did not stop here because there was much more to be done. It was mentioned that the study of the Pāli language and practices relating to monastic discipline had been grossly neglected in Sri Lanka, so much so that even the most basic ecclesiastical procedures had gone into abeyance. Upāli Thera had to teach the Sinhala monks the basic procedures and even the *Kammavācā* or the Pāli formula recited at the performance of ecclesiastical acts like *pabbajjā* (ordination) and *Upasampadā* (Higher Ordination). These rules are laid down in the *Upāli Kathikāvata* or set of rules formulated by Upāli Thera which is available in Thailand. When requested a copy of the *Kammāvācā* had been sent by king Dhammika to Sri Lanka and a fragment of this is still available in the library of the *Malvatta Vihāra* in Kandy.¹⁰

The newly ordained *bhikkhus* were given instruction in the performance of the *Pātimokkha* ritual, which was vital for the Buddhist monastic community to maintain and establish its purity and exercise control over its miscreants. Following the Thai royal tradition, Kīrti Śrī Rājasinha, invited the Thai *bhikkhus* and Sinhala *bhikkhus* to observe the *Vassāvāsa* or rains retreat, a monastic practice coming down from the time of the Buddha, which ensures that monks are confined to one

Statue of king Kīrti Śrī Rājasinha from Daṃbulla Vihāre

monastery for three months during the heavy rainy season and ends with the *Kaṭhina* festival. During the period of the retreat, Upāli thera with great wisdom and foresight admitted 97 samaneras belonging to both *Malvatta* and *Asgiriya Vihāras* to the Higher Ordination. Thus Upāli thera's endeavours helped to restore the sangha, revive monastic practices and strengthen it numerically. The dearth of monks in the island would have convinced him that many more were needed to ensure the stability of Buddhism in the face of many dangers for years to come.

Upāli thera's commitment and thoroughness in performing the task expected of him is clear when he effected the delimitation of ecclesiastical boundaries within which the sangha was expected to perform its activities according to *Vinaya* rules. All monastic rites like the *pabbajjā*, *Upasampadā* and *patimokkha* had to be done within a consecrated venue (*sīma*) or boundary. A great deal of importance is attached to the ritualistic validity of the (*sīma*) and Upāli thera demonstrated and explained in detail to the Sinhala monks, the procedure of the delimitation of the *sīma* and the ritual connected with it.¹¹

***Kaṭhina* Ceremony**

On the full moon day of November 1753 which fell on the 9th Saturday, the *Kaṭhina* ceremony which signified the end of the rains retreat was celebrated in great splendour with people from all parts of the island and also foreign merchants assembling in Kandy. This too was the impact of Thailand where the *Kaṭhina* Ceremony was a magnificent one with the royal family participating, offering new robes and lavish gifts to the priesthood. It was the practice in Thailand then and now and even in Sri Lanka from ancient times that the robes offered to the Sangha at the *Kaṭhina* Ceremony should be prepared within one day — that is spinning the yarn, weaving the cloth, cutting up the robes and sewing and dyeing them. The robes, thus prepared in the traditional manner were taken by the king in procession and offered first to the Temple of the Tooth Relic and then to all the bhikkhus who observed the rains retreat. At the successful conclusion of all these significant events, Kīrti Śrī Rājasinha brimming with gratitude towards his royal brother king Boromakot of Thailand held on the 14th October 1753, an exhibition of the Tooth Relic for the benefit of the Thai monks and envoys.¹²

The Thai monks and envoys were escorted by the Sinhala ministers to a pilgrimage of the ancient Buddhist sites and the 16 sacred shrines in

the island. While touring the kingdom Upāli Thera and his compatriots provided instruction to the *Sinhala Sangha* all over the kingdom on the rules of discipline applicable to the monks (*Vinaya*) and the correct performance of ecclesiastical acts, the observance of the *Vassāvāsa* and *Kāthina* and the recitation of the *Kammavācā*. On his return he delimited *sima* or boundaries in several areas. During his stay Upāli Thera had admitted 600 monks to the *Upasampadā* and ordained 3000 as *sāmaneras*.¹³ It is interesting to note that the Thai and Sinhala monks communicated in the Pāli language.

The Institutionalisation of the Sangha

Their main objective achieved, the Thai monks continued to labour for the welfare for the spiritual and moral upliftment of their hosts. After the restoration of the Order the king proceeded to re-organise and institutionalize the Sangha following the advice of Upāli Thera. The king placed Saranaṅkara as the head of the *bhikkhus* in the island and presented to him the insignia of office of *Sangharāja*. Tibbotuvāve Buddharakkhita was appointed *Upa Sangharāja* or Deputy. The nomenclature too was based on the Thai pattern for in earlier times the Primate of the Buddhist Church in Sri Lanka was known as *Mahā Sāmi*. From its very inception the Siam Nikāya had two chief monasteries in Kandy, *Malvatta* and *Asgiriya*. The king appointed heads to these two institutions and placed all the shrines and monasteries throughout the island including the ancient monuments of Anuradhapura and Polonnaruwa under the supervision of these two.¹⁴

Social Reforms

Apart from these reforms of a purely religious nature the Thai monks attempted to eliminate certain malpractices which had crept into Kandyan society. Due to the close social and political ties with South India, popular Buddhism had at this time imbibed many Hindu beliefs and practices. It is possible that with the accession of the Nāyakkar dynasty and the consequent influx of Hindu Nāyakkar relatives of the king to Kandy, the upper strata of Kandyan society became gradually Hinduised. There may have been Brahmin priests among the new comers who tried to maintain their dominance. Some of the Kandyan aristocrats too claimed descent from a Brahmin ancestor. Upāli Thera and his compatriots noticed that some of the Kandyan aristocrats entered places of worship in a very undecorous manner -with their headgear, shoes and swords. He had to advise them

against this kind of behaviour, but had difficulty in convincing the Brahmins that it was very unbecoming to enter places of religious worship in this manner. The Brahmins argued that these rules regarding dress should apply only to the low castes. As a result the proud Brahmins were refused entrance to the monasteries. It is said that when the king of Thailand heard of this state of affairs, he ordered to be sent to Sri Lanka, copies of certain books for the instruction of the people specially the Brahmins.¹⁵

The Transformation of the *Äsela Perahära* into the *Daladā Perahära*¹⁶

The Tooth Relic or the *Daladā* was brought to Sri Lanka in the reign of Kirti Śri Meghavanna (303-331) who ruled in Anuradhapura. The *Mahāvamsa* says that a great deal of money was spent in celebrating the festival in honour of the Relic and the king decreed that the Relic should be taken round the city of Anuradhapura annually. There is evidence to show that his decree was faithfully carried out by his successors for the well known Chinese traveller Fa Hsien who visited India and Sri Lanka in the 5th century describes in elaborate detail this magnificent festival. The *Devāle Perahāras* that form a part of the *Äsela Perahära* today did not form a part of the procession in Fa Hsien's time. Somewhere down the line the practice of taking the Tooth Relic in procession annually seems to have gone into abeyance very likely due to security reasons, as the Relic became the symbol of royalty. The *Äsela Perahära* of the 17th century as reported by Robert Knox consisted only of the *Devale Perahāras* honouring the Hindu and Mahāyana deities namely, *Natha*, *Vishnu*, *Kataragama* and *Pattini*. Upāli Thera who witnessed this was quite perturbed that in the heart of a Buddhist country, the deities should be honoured in all pageantry and the Buddha ignored. It is said that as a result of the agitation caused by Upali Thera, the king ordered that henceforth "Gods and men should follow the Buddha," in the procession. This is how the Tooth Relic of the Buddha became the focus of the *Äsela Mahā Perahära*. This indeed is a great service that Upāli Thera has rendered to Sri Lanka, for this procession which is now held in honour of the Tooth Relic is the greatest event in the entire Buddhist world.

The Second Mission from Thailand in January 1756¹⁷

Once the Order of *Bhikkhus* was firmly established and definite steps were taken for the maintaining of discipline, the need was felt for the training of newly ordained monks in meditation and the study of Buddhist texts. It is to meet this need that King Boromakot of Siam sent 16 theras

and 11 novices. The most prominent members of this mission were Suvisuddhācariya Mahā Thera and Varagnānamuni Anu Thera. The former belonged to the *Vidarsanādhura*, the school of monks who were committed to higher forms of meditation and the latter belonged to the *Granthadhura*, the school of monks who were devoted to the study of sacred texts. The two leaders of the delegation were apparently masters in their respective spheres. The monks brought with them 97 books that were not found in Sri Lanka and for the next 4 years worked for the welfare of the Sri Lankan Sangha.

The purge of the Sangha¹⁸

Once the Order was established the king found it necessary to hold a convocation to purge the sangha of its undesirable elements, advise those bhikkhus who remained, and promulgate a set of disciplinary rules for their guidance. On several occasions before this, rulers had attempted this task and Kirti Śrī Rājasinha was following their example. He gathered the support of pious monks like Saranaṅkara and “ordered an investigation, took strong measures against them (impious monks) and had them seriously admonished, that from now onwards those who had renounced the world, should forever avoid unseemly tasks like astrology, medical activity and the like and should foster the words of the Buddha.” According to the *Mandārampura Puvata*, the king on the advice of Saranaṅkara, tried and banished out of the kingdom, certain monks of Sitāvaka and Moravaka, who distorted the Dhamma and misled the laity. The set of rules known as the *Mahanuvara Katikāvata* or *Kirti Śrī Rājasinha Katikāvata* was framed after this convocation.

Literary Revival and Political Repercussions

The restoration of the Order and its reorganization under the leadership of the *Sangharāja* with its headquarters at Kandy had other repercussions which were of a longstanding nature. It was seen that learning had been completely neglected and there were only a few who knew the Pāli language. The arrival of the Thai monks bringing with them rare books on the Dhamma, the restoration of the *granthadhura* by Varagnānamuni thera, the need to study the texts, the importance attached to the Pāli language to understand the texts and also to communicate with the Thai visitors, the overwhelming generosity of Kirti Śrī Rājasinha and his successor, the dynamic leadership provided by the Thai and newly ordained Sinhala monks, gave a tremendous impetus to learning. The school of monks trained under the guidance of Saranaṅkara carried the torch of

learning outside the confines of the Kandyan Kingdom into the Dutch occupied *disāvany* of Matara in the extreme south of the island and began a literary and religious revival after a long period of darkness. Different centres of learning emerged headed by the pupils of Saraṅankara.¹⁹ The monasteries in the south became affiliated institutions of the *Malvatta Vihara* in Kandy. Thither the maritime *sāmaneras* went for their ordination and the relations between the Kandyan and maritime monks were very close and intimate. By placing all the monasteries in the island under the superintendance of *Malvatta* and *Asgiriya*, the king centralized the monastic administration. The religious revival thus tended to draw together the people of the Kandyan and coastal areas through the bond of a common faith. This gave strength and dignity to the Nāyakkar ruler, for like the Sinhala kings of yore he came to be regarded as the defender of the faith and could therefore command the loyalty of the Sinhalese wherever they lived whether in Dutch territory or his own. The sentimental attachment to king and religion became accentuated at this time cutting across political boundaries and strengthening the position of the Kīrti Śrī *vis a vis* the Dutch.²⁰

Conclusion

The impact of the Thai contact and the services rendered by Upali Thera cannot be over estimated. If, after a series of mishaps, he did not arrive in 1753, subsequent events in Sri Lanka and Thailand prove beyond doubt that the Siam Nikāya would never have been established in Sri Lanka and certainly not under a Buddhist king. King Boromakot the magnanimous ruler whose tireless efforts facilitated the restoration of the *sangha* in Sri Lanka died in 1758 and the country was plunged in a fratricidal struggle for the throne. During the reign of his son Ekatat (1758-1767) the Burmese sacked Ayutthia in 1767 which ended its existence as the Thai metropolis. This was the most terrible blow to Thailand as most of her treasures both material and cultural were lost for ever. In this situation the cordial relations with Sri Lanka and the exchange of missions could never have taken place. On the Sri Lankan side the situation was not much better. For soon after the arrival of the second mission trouble was brewing between the king of Kandy and the Dutch. The Dutch invaded Kandy in 1765 while the king and the royal family went into hiding. The Temple of the Tooth which was the target of their attack was looted, the king's palace was razed to the ground and the rest of the city lay at the mercy of the Hollander. After the invaders retreated the king regained his throne. However, the atmosphere in Kandy, the strained relationship with the Dutch and the confusion in Ayutthia was not conducive for diplomatic relations to take place. In the

last and auspicious moment in 1753 the *Upasampadā* was restored and it proved to be an unqualified success.

Summarising the impact of the Thai contact it must be emphasized that it retrieved Buddhism from the darkest chasm it had fallen into, during its long history of 2300 years in the island. The extinction of the *sangha* means the virtual disappearance of Buddhism from the island. This had happened before during the Cōla interregnum when the monks either disrobed or fled to South India and Burma to escape the harassments of the invaders. Matters were soon rectified by Vijyabāhu 1 (1055-1110) who held *pabbajjā* and *upasampadā* ceremonies and regenerated the Order. This practice was continued by successive rulers who thus quantitatively and qualitatively strengthened the *sangha*.

By the 16th century the situation had changed for the worst and a new danger threatened the very survival of Buddhism in Sri Lanka, the onslaught of Christian missionary enterprise. Kandy had now become the last bulwark of independent Buddhism. The once flourishing monasteries of Anuradhapura and Polonnaruwa were in ruins and the maritime provinces were ruled by Christian powers. The time and resources of the king of Kandy was exhausted in his attempts to maintain the sovereignty of his kingdom so that he had little time for matters spiritual. The island was devoid of the yellow robe, the monasteries came to be occupied by a set of degenerate, corrupt persons called *ganas*. Many temple libraries had been burnt down by the Portuguese invaders and also on the orders of Rājāsinha I of Sitāwaka and Pāli learning grossly neglected. This was the tragic situation when Thailand stepped in on the orders of King Boromakot of Ayuthia. The restoration of the *Upasampadā* was only one of Upāli Theras many achievements. In addition he set up *simas* or consecrated boundaries in 25 places in the country for the correct performance of ecclesiastical rites. Three or four centuries ago the *Sīhala sangha* gave instruction to the entire Buddhist world on these matters and Sri Lanka was looked upon as the repository of the pure Theravāda tradition. In the 18th century the Sinhala monks had to learn the correct intonation of the *Kammavācā* from the Thai monks. With the arrival of the second mission (1756), the *Granthadhura* and the *Vidarsanādhura*, which too was taken from Sri Lanka earlier was reintroduced. Thus Upāli Thera's work was completed in every possible way. It could be mentioned that the scholar monks who kept the flame of learning alive during the 19th century all belonged to the papillary succession of Saraṇankara Thera who was a pupil of Upāli Thera.

END NOTES

1. *The Cūlavamsa* being the more recent part of the Mahāvamsa, Parts I and II, translated by Wilhelm Geiger and from the German to English by Mrs C Mabel Rickmers, Pāli Text Society, London, 1929.
2. *University of Ceylon. History of Ceylon.* Colombo 1960, Vol. 1 Pt. II pp. 753 to 755.
3. The old name Siam will be used whenever the sources refer to the country by that name.
4. *Jinakālamāli* transcribed from a Siamese text and edited by A. P. Buddhadatta Mahāthera of Sri Lanka. P.T.S. 1962. This is a treatise on some historical facts relating to the Buddhist Order written in A.D. 1576 by a Thai Elder named Ratanapañña, who belonged to the Sinhala fraternity of monks. It is one of the few Pāli works dealing with the international contacts of Buddhism.
5. *Cūlavamsa* Part II 100.45.
6. Dewaraja, L. S. *The Kandyan Kingdom of Sri Lanka 1707-1782*, Sri Lanka, 1988, pp. 99 ff.
7. Symananda, Rong, *A History of Thailand*, Bangkok, 1981.
8. *Sangharājasādhucariyāva*, ed. Henpitagedara Piyananda, Sri Lanka, 1969.
9. Syāmavarnanāva, *Journal of the Royal Asiatic Society, Ceylon Branch.* Vol. XVIII, p. 38.
10. For details of the work done by Upāli Maha Thera in Sri Lanka see the excellent work written in Sinhala by G. Hemapala Wijayawardhana and P. B. Meegaskumbura, *Thai Sri Lanka Religious ties in the Eighteenth Century.* Sri Lanka, 1993.
11. *Sangharājasādhucariyāva.* pp. 23 ff.
12. *Cūlavamsa*, 100,16.
13. Letter written by the Commander in Chief of the King of Siam to the Commander in Chief of the King of Kandy. This letter written in Pāli in Cambodian characters is still found in the *Malvatta Vihara* in Kandy. See *Second Report of the Historical Manuscripts Commission*, Colombo. 1935.
14. Dewaraja, L. S. For details see, p. 115.
15. *Second Report of the Ceylon Historical Manuscripts Commission*, 1935, p. 38, "report by Mr S. Paravitane on a Pali Document in Cambodian characters found in the Malvatta Vihara, Kandy."
16. *Cūlavamsa*, pp. 99, 67.
17. *Cūlavamsa*, pp. 100, 172, 173, 174.
18. *Cūlavamsa*, pp. 100, 50-51. Also D. B. Jayatilaka, *Katikāvat Sangarā*, 1955, p. 26.
19. Hewawasam, P. B. J. *Matara Yugayē Sahitiyadharayan hā Sahitiya Nibandhana*, Sri Lanka, 1966, pp. 133-187.
20. Dewaraja, L. S., p. 115.

LOOKING FOR MONKS FROM ARAKAN

A chapter of the Kandyan-Dutch relations in the 18th century

by

Lodewijk J. Wagenaar

Hulamgamuve Jinadāsa, head of the Asgiriya Vihāra had died in 1729, and with him the last *bhikkhu* on the island of Sri Lanka. Since then only *sāmanera*'s or novices were left behind to promote Buddhism. Being laymen they were not allowed to perform any ecclesiastic act, a minimum of five *Bhikkus* were needed to do so, thus even before 1729, the Order or *Sangha* had become extinct. After his accension, King Sri Vīra Parākrama Narēndrasinha (1707-1739) or Narēndrasinha for short, showed more interest in wordly affairs, that's why the nickname 'playboy' had been often attributed to him. As a result he neglected one of the most important tasks of the Kandyan Kings, the duty to secure the continuity of the *Sangha* by holding annual ceremonies of ordination.

Narēndrasinha left no heirs. A younger brother of his wife succeeded as King Sri Vijaya Rājasinha (1739-47). With him the Nāyakkar Dynasty became heir to the Kandyan throne. Sri Vijaya Rājasinha and his brother-in-law Kīrti Sri Rājasinha (1747-82) were eager to promote the Buddhist cause as a way to consolidate their royal power. Their South-Indian offspring and by consequence their position as strangers in a Sinhala environment easily explain the need of this policy. Of course, there was also a personal drive. From the sources, however, it is difficult to interpret fully their motivation and therefore we have to stick to the facts. What we know is that both Kings tried to invite *bikkhus* from an orthodox *Theravāda* nation in South Asia to restore the Sri Lankan *Sangha* Order by performing the Higher Ordination or *Upasampadā*.

Sri Lanka in colonial times was an isolated nation with limited international contacts. In the 16th and 17th centuries there had been religious contacts with the Kingdom of Arakan which were still in memory in the 17th century. Therefore, it is understandable that the Nāyakkar Kings had Arakan in mind as a country where they could trust the true and orthodox character of Buddhism. Not aware of the political turmoil in this region, the Nāyakkars asked the Dutch East-India Company for help to

procure monks from Arakan to restore the Order of Sangha in Sri Lanka. This article will reveal that no Buddhist monks from Arakan have set foot on Sri Lankan soil during the 18th century. Nevertheless, it is proper to record some remarks on this abortive religious relationship and give some information from Dutch sources which show us the historical background of the *Upasampadā* which was performed on 20th July 1753 in Kandy in which monks from Siam (Thailand) were instrumental.

Restoration of the Sri Lankan *Sangha* order in 1753

“And thus after many years this feast of the great Ordination which for so long had been neglected in Lanka was re-established once more amidst the rejoicing of the populace, the triumphant noise of drums, chants and five kinds of music and the roar of cannon”, tells us the *Syāmavarnanāva*, reflecting on the occasion of the Higher Ordination or *Upasampadā* in 1753, in front of the Daladā Māligava or the Temple of the Tooth.¹ At last, after many years Kīrti Srī Rājasinha had been successful in restoring the extinct *Sangha* in Sri Lanka. Therefore, the *Upasampadā* of six novices in July 1753 was a glorious event, restoring the *Sangha* in Sri Lanka. However, it was Upāli Mahāthera from Siam who, with his retinue of monks sent by King Boromokot (1732-58) made it all possible to happen. This was the origin of the *Siyam Nikāya* or Siamese Chapter, patronised by the Kings of Kandy and that Siam. It could claim historical links with the famous sect of the ancient *Sangha* of the first monastery of Sri Lanka, the Mahāvihāra as well as with the Sinhala Order of Siam. The direct dealings of Sri Lankan monks with those of Siam commenced in the 14th century- by inviting a *Sangharāja* from Sri Lanka to *Sukhodaya* in Siam in 1339 to reorganise the order of the *Sangha* in that country. Almost a century later, in 1425, under the patronage of Parākramabāhu VI (1412-67) of Kotte, Siamese monks renewed their Ordination on a raft in the Kēlani River, studied the doctrine and re-introduced the Sinhala Order in Siam.

Contacts between Sri Lanka and Arakan, 1433-1697

This occasion, however, which took place in the reign of Parākramabāhu VI of Kotte (1412-1467), had not left much trace in Sri Lankan memory. Religious contacts with Arakan might have been at least as important, as is shown by Catherine Raymond. After the foundation of

1. From the *Syāmavarnanāva*, quoted by L. S. Dewaraja, *The Kandyan Kingdom of Sri Lanka, 1707-1782*. Second edition, Colombo 1988, p. 117.

Mrauk-U in 1433, the last capital of Arakan, the religious between Sri Lanka and Arakan or *Rakkhangadesa* continued, even grew more important as ever before. The 'golden age' of Arakanese Theravāda Buddhism thus was unthinkable without the import of many copies of the *tripitaka* or scriptures from Sri Lanka. Close to the *Mahāmuni*, the famous image of the Buddha, libraries had been built to keep those holy texts, to be venerated by the Arakanese Sangha, Long before the gift to Siam of a replica of the Tooth of the Buddha, Arakan had got one in the reign of Min Bin (1531-71), placed in a relic shrine in the *Andaw stupa*. This demonstrates how much the two countries esteemed each others.²

Sri Lanka experienced a wave of European colonialism during this period. Occupation of the Maritime Provinces by the Portuguese negatively affected religious life, even in such a way that under Rājāsīnha I (1581-93) the *Sangha* became moribund. His successor Wimaladharmasūriya I (1591-1604) successfully sent envoys to Arakan to invite *bhikkhus* to come to the island to celebrate the much needed *Upasampadā*. It must have been strange to observe the King, dressed in the Portuguese fashion of the time and using the Portuguese language as the *lingua franca*. Nevertheless he acted as champion for the Kandyan cause. He repaired temples which had been destroyed, by the Portuguese. The *Daladā Māligāva* or Temple of the Tooth was constructed on his orders in the newly fortified city of Kandy and he restored the Buddhist *Sangha* by resuscitation the Higher Ordination in 1596.

During the reigns of his successors, Senarat (1605-35) and Rājāsīnha II (1635-87) religious life in the Kandyan Kingdom again became affected by negligence. As a matter of fact, one cannot leave out the impact of colonial rule when interpreting the causes of this religious degeneration. The Dutch East-India Company (VOC) entered an alliance with Kandy in 1638, and promised to oust the Portuguese competitors. So did the Company, however, basically nothing was substantially changed. The Dutch stayed and prepared to protect the country from the Portuguese for ever. Both parties were exhausted with warfare and the Sinhalese population in the lowlands brought to starvation. Only after the administration of father and son Rijcklof van Goens, the famous fighters, and after the death of Rājāsīnha II, the new Dutch Governor Laurens Pijl (1679-92) was able to

2. C. Raymond, Étude des relations religieuses entre le Sri Lanka et l' Arakan du XIIe au XVIIe siècle: documentation historique et evidences archéologiques. *Journal Asiatique* 283 (1995), nr. 2, 469-462.

renew relations with Kandy. This change of policy was welcomed by Wimaladharmasūriya II (1687-07). Pijl's successors Thomas van Rhee (1692-1697), Gerrit de Heere (1697-1703) and Jan Simons (1703-1707) pursued this policy of more peaceful cohabitation. The new policy was based on the motto 'not to offend the King'. The Company even was inclined to assist the king when asked for, if only this help was given without affecting the Company's trade interests.

Wimaladharmasūriya II also had to remain in good relations with the Buddhist monks and wished to restore Theravāda Buddhism, as his grand-uncle and name-sake had done successfully a century before. He co-operated with the Dutch and sent a scouting mission to Arakan, as called in Sinhala, *Rakkangadesa*. The documents in the Colombo Museum (*Cūrnnikā Pota*) and in the British Museum (*Rakkanghasasana Cūrnikāva*) as well as the *Mahāwamsa* and *Cūlawamsa* chronicles give ample information about the three missions made to Arakan for this purpose³. Dutch sources give supplementary information to the sources referred to above. The first mission of 1693 was to find out who the King of Arakan was at the time, and to examine the nature of Arakanese Buddhism. No formal credentials or presents for the King or special gifts for the *Sangha* were taken, only a letter in Pāli was given to be handed over to the King. On Thursday, the 7th day in the dark half of the month of *Poson* in the *Saka* year 1615, as referred to in the first Sinhala source, the three envoys and their retinue of twenty persons left Kandy and after four days journey arrived in Colombo. They were presumably lodged in Wolvendahl, in the resthouse exclusively reserved for envoys from Kandy. There they had to wait some days before they could embark on their vessel on 29 June. Three days later, 2 July, they weighed anchor and after six days the envoys disembarked at Tuticorin, the Company's main settlement in Madura. A week later they departed again and sailed to Arakan in 18 days and arrived close to the Kaladan River, which in Sinhala sources had been calculated as the 7th day in the bright half of the month of *Nikini*.

Soon after, the first missionaries were sent to learn about the orthodox character of Buddhism in Arakan and to find out details about the King. They moved upstream waiting for court officials to receive them. D. B. Jayatilaka, who summarised the Sinhala story in English, states that the Arakanese Court was very much surprised about the arrival of the

3. P. E. E. Fernando, The Rakkhanga-Sannas-Curnikava and the date of the arrival of Arakanese monks in Ceylon. *University of Ceylon Review*, XVII (1959), pp. 41-46.

unexpected Dutch ship to their territory.⁴ In 1665 the VOC had abandoned the settlement in Arakan in order to safeguard the Dutch trade interests in Bengal. The Arakanese were under the impression that the Company could act as an ally against the Mogul expansion by the Nabob of Bengal, Shayista Khan. In 1670 Chittagong and other Arakanese parts of Bengal were lost. It was a major blow to King Sandathudamma (1656-96) of Arakan. Therefore, the Arakanese were rather suspicious in 1693 and asked why the Kandyans used a Dutch vessel and inquired whether any merchandise were on board. The Kandyan chiefs could disprove this suspicion by revealing the nature of their visit. After this and many other interrogations, which took place during the days after their arrival, the envoys were admitted to the Court in a pompous procession and escorted by royal elephants. During the audience they handed over the Pāli letter. The King promised to help and asked them to wait for a formal reaction, which indeed was written.

With this Royal Letter the chiefs arrived in Kandy, nearly a year after their departure. The letter from the King of Arakan was covered in silk, sealed and deposited in the Royal Treasury or *Maha-Aramudala*, on Sunday 29 April 1694, full moon day of the month of *Vesak* of the year *Bhava*. Only two months later, on 28 June 1694, obviously at the first suitable and auspicious moment, the letter was transferred to a pavillion set up for the occasion near the *Bōdhi* tree in front of the palace. The seals were broken, the silk cover unwrapped and the letter read before the King. After this the letter was wrapped and sealed again and filed in the palace archives.

Two years later a second mission arrives in Arakan, with gifts to be presented to the King, to the *Sangha* and to the *Mahāmuni*, being the prestigious and venerable statue of the Buddha. Among these presents were 550 sets of religious texts, *ata pirikaras* (eight utility articles) and other offerings, in consequence to this visit, some thirty three *bhikkhus* under the guidance of the Venerable Satanana and Longrapungi embarked on two ships from Arakan for Sri Lanka, as indicated in the Dutch sources. After their arrival in the island, representatives of Wimaladharmasūriya II accompanied the Arakanese *bhikkhus* all the way from Company's land to Kandy. There the King received them personally and arranged them to be lodged in the *Malvatta Vihara*, on Thursday 25 March 1697. Some time later Higher Ordination (*Usampasadā*) took place in front of the Temple

4. D. B. Jayatilaka, Sinhalese embassies to Arakan. *JRASC*, XXXV (1941), pp. 1-6.

of the Tooth.⁵ Three and a half month later the Arakanese *bhikkhus* returned to their fatherland. On 12 July they crossed the border between Kandyan and VOC territory, Governor Gerrit de Heere was informed of this event on the 20th of July, while on tour in Jaffna Two weeks later the Governor, still on circuit tour, received a copy of a letter from the King of Kandy addressed to the King of Arakan, 'Moeroepia Damma Ragia' (King Marupya, who usurped the throne from 1696-1698). This copy was sent as an attachment to a memo, dated the 10th of August and signed by the Political Council in absence of the Governor. This is recorded in the official diary of his circuit tour to Jaffna.⁶ Ten years later, the then Governor Joan Simons in his memoir to his successor wrote: "It is said that the late King [Wimaladharma II] carried no correspondence with any of the neighbouring kings or nations, except that in the year 1697 some priests were brought from Arakan in two of the Company's vessels, for the purpose of reviewing and promoting the religion which was nearly extirpated by Raja Singa. These priests returned the same way after completion of their work".⁷

Looking for monks again, 1739-42

After ten years of the resuscitation, a rapid degeneration of the Order of Sanga commenced. This was badly reflected on the administration of Narēndrasinha (1707-39), the last King of the Perādeniya dynasty. Dewaraja quoting the *Cūlawamsa* states that degeneration of monks "cherished evil, bad moral living, followed false doctrine, took pleasure in the maintaining of women and children and in domestic duties and devoted themselves to unseemly professions such as astrology, medical activity and the like."⁸ Hinduism and popular varieties of Buddhism emptied the essential doctrine of its meaning, to such an extent that in 1753 the Siamese monks felt confused and shocked by these aberrations.

-
5. Wilhelm Geiger (ed.), *Cūlawamsa being the more recent part of Mahāvamsa*. Reprint, New Delhi, 1992. Part II, 239 note 1 mentions the Higher Ordination took place at Gētamba.
 6. *Diary of occurrences during the tour of Gerrit de Heere, Governor of Ceylon, from Colombo to Jaffna, July 9 to September 3, 1697*. (Translation by Sophia Anthonisz.) Colombo 1914, p. 8.
 7. *Memoir of Cornelis Joan Simons, Governor and Director of Ceylon, for his successor Hendrick Becker, 1707* (translated by Sophia Anthonisz.). Colombo 1914, p. 7.
 8. Lorna Dewaraja, Thailand repays her debt to Sri Lanka: a study of the cultural contact between the two countries from the fifteenth to the eighteenth centuries. *Sri Lanka and the Silk Road of the Sea*, ed. S. Bandaranayake. Colombo 1990, pp. 253-259.

In 1739 a new dynasty of rulers in Kandy took over the royal sword. Sri Vijaya Rājasinha (1739-47), a younger brother of the South Indian wife of the last Sinhala King who had no family ties at all with the Kandyan nobility succeeded the throne. He, however, had been educated as a Buddhist prince, and might have understood quite well how to lay the foundation for his political power. This young boy, born to a Hindu family had distant relationship with the Nāyakkars of Madurai, realised that he was the defender of Buddhism and its cause in Sri Lanka. Accordingly, he embarked on the nationalistic revival of Buddhism so ambitiously built up by his successor Kīrti Srī (1747-87).⁹

In 1740, King Sri Vijaya Rājasinha requested the Dutch Governor in Colombo to make available a ship for a mission “to a country where the Theravāda Buddhist *Sangha* existed”. He expected that he might be as successful in restoring the *Sangha* as his Singalese predecessor Wimaladharmasūriya II did in 1697. The discussions and decisions of the Council meeting held on 20 June 1740, are summarized in the minutes of the Political Council. “It was decided to accomodate the Court with a yacht to transport Kandyan envoys to Siam”.¹⁰ It should be noted that no mention had been made about Arakan or Pegu but Siam. The real destination, however, is recorded in other Dutch sources. In 1751 Governor Stein van Gollenesse (1743-51) resigned. In the ‘Memoir’, left for his successor Gerrit Joan Vreeland (1751-52) Stein van Gollenesse recalled the mishap of this expedition and stated “You are not ignorant of the bad success of the first deputation sent from here to Pegu for this end of the year 1741 by the yacht *Constantia* which perished on that coast”.¹¹

Sinappah Arasaratman, the translator and editor of this Memoir of Van Gollenesse, reconstructs the growing friendly relationship between Kandy and Colombo with the help of the correspondence between Colombo and the Governor-General and Councils in Batavia. In a letter of 12 November 1739 Governor Van Imhoff reported on the Dutch undertaking

9. This revival sometimes is called ‘national’ or ‘nationalistic’. The religious policy of the Nāyakkara Kings had certainly also as a goal to strengthen the Crown. One may doubt if ‘Sinhalese’ or ‘Kandyan’ sentiments were at stake.

10. R. G. Anthonisz, *Report of the Dutch Records contained in the Government Archives, Ceylon*. Colombo 1907. An impressive series of Council Minutes are kept in the Sri Lanka National Archives, Colombo. For June 20th 1740, see: SLNA 1/78.

11. *Memoir of Julius Stein van Gollenesse, Governor of Ceylon, 1743-1751*, for his successor Gerrit Joan Vreeland, 28th February, 1751 (translated and edited with an introduction by Sinappah Arasaratnam). Colombo 1974, p. 48.

to help the King to procure brides from South India, Some Tamil officials in the service of the VOC accompanied the envoys to help in the negotiations. It is recorded in a report of April. 1740, sent to Batavia that the enterprise proved successful and, two brides am their retinue arrived in three themes, escorted by a Company's sloop. Another report, signed on 6 August 1740, refers to the King's request for assistance in transporting an embassy to Siam or to other countries in Southeast Asia to look for High Priest of Buddhism and to invite them to Ceylon to re-establish the Order of *Sangha* by re-introducing the higher ordination in order to and purify and strengthen the clergy. Therefore a ship was needed. Arasaratnam that the expected positive affects on Dutch-Kandyan relations directed the decision of the Dutch Governor and Councillors in Colombo to ask for approval from their superiors in Batavia, The Batavian Government responded positively, and as a result of this the Governor in Colombo had an official backing when he offered the yacht *Constantia* to transport Kandyan envoys to Pegu. This event was reported in a letter to Batavia dated 20 February, 1741.

Three days after this report was sent to Batavia, the yacht *Constantia* left the roadstead of Colombo on 23 February 1741, having on board a Kandyan mission lead by Doranagama Mohandiram. After a stop in Batavia from 28 April until 4 June, the party set sail for Malacca. Again the Kandyan Missionaries had to have patience, for they had to stay in Malacca from 19 June until 6 July. A month later, due to bad weather conditions, they lost two anchors. On the 10th of September it proved the ship was not sailworthy anymore. The shipper decided to abandon ship and to use the boat to reach the coast of Artaban. Two days later an English vessel picked them up. However, when changing to the English vessel the weight of too many persons at one side of the little boat caused another accident. The boat capsized and some Kandyans among whom one of the three envoys, were drowned. The survivors of the retinue and two envoys, and the complete Dutch crew were safely delivered in Siriam at the estuary of the Irrawaddi River. There the Kandyan missionaries asked for transport to Pegu but the English refused. Another English ship transported the Kandyans and the Dutch to Tegenapatnam, in the Coromandel Coast. The Kandyan missionaries had no other choice than to return from there to Sri Lanka. On 16 March 1742, about a year after the start of his unsuccessful mission, Doranagama arrived in Colombo. On his returned to Kandy, Doranagama Mohandiram complained to the King, accusing the Dutch of bad navigation techniques and of unpolite behaviour. A comprehensive file related to this

mishap was sent to Batavia as well as to the Directors of the VOC in the Netherlands. We find an extract in the Colombo *Daghregister* of 16 March 1742: "Today, Friday in the afternoon, the sloop *Hindersteijn* arrived from Mannar, bringing the Kandyan ambassador Dornegamme Mohandiram, coming from Pegu." The diary gives ample information on what happened on arrival. At 4 pm, special commissioners sailed to the sloop to welcome the Kandyan courtier. The boat was fitted with a sun shelter of red cloth in order to honour the high guest. The native soldiers of the Governor's guard offered their military salute. The Sinhalese musicians performed their ordinary skills. Dornegamme preceded to the residence of Governor Daniel Overbook with an escort. All higher officials were present at the reception. At Dornegamme's special request, the Kandyan monks who arrived there were also welcomed at the audience of the Governor. This followed the usual exchange of polite phrases. The Governor said he was pleased to find Dornegamme in good health after the unfortunate voyage. Dornegamme in his reply said that the mishap was very unhappy for the King as well as for the Company. His reception in Batavia and Malacca had been very pleasant, however, the last section of the voyage had been very dangerous. He had been warned against the risks of this route. "I had no choice but to obey the King's orders", he added. Then he complained about the behaviour of the Dutch in Siriam. Nevertheless, he had been able to carry presents to the King of Pegu, who in return gifted him with a purple velvet, decorated with gold ribbon from Suratte. He could have been successful in bringing *bhikkhus* to Kandy if not the yacht had been wrecked. The Governor silenced after this last remark. Then the Mohandiram asked for a tailor to make a robe according to Kandyan fashion, since the cloth from Pegu was not suitable for a courtier. After a while Dornegamme was accompanied to the resthouse near Pas Naklegamme, just outside the limits of Colombo. After having been received by the Governor during the farewell audience, Dornegamma left for Kandy, on Tuesday 20 March 1742.¹²

In the Dutch VOC-archives we also find an account of the officers of the *Constantia*, reporting about the journey from the day of departure in Batavia till their arrival in Siriam. The wreckage of 10 September was caused by the English pilot and his mate, they wrote. This account was written and signed in the English settlement of Siriam, on 23 October 1741. In a report sent to Steven Vermond, Dutch chief with the rank of under merchant in Portonovo, a small VOC-settlement at the coast of

12. SLNA, 1/3050, Extract of the Colombo Diary, 16. 03. 1742.

Coromandel, we find information on the efforts made by Dornegamma to complete his mission. The report, signed on 16 February, 1742 in Tegenapatnam, justifies the expenses made on behalve of the Kandyan envoy, as 2,000 rixdollars, which had been necessary to buy new presents for the King of Pegu, This report further refers that the Kandyan envoy proposed to travel overland to the English settlement of Madraspatnam and continue from there in a leased vessel to Pegu, which cost 33 1/3 pagodas. The presents cost 200 pagodas. The envoy needed these desperately, since he did not dare to leave for Sri Lanka without having met the King of Pegu.

The Dutch Government of Coastal Ceylon was eager to inform the Directors at home. The journal of the boat of the yacht *Constantia* was one of the reports sent to The Netherlands. Its short account starts on Monday, 11 September 1741, and gives a list of the passengers and crew who were saved after the boat capsized on 12 September 1741. They consisted of two Kandyan envoys, the shipper, the first and the second mate, the quartermaster, a carpenter, ten sailors, the English pilot and his servant being a freeman from Pegu, a clerk from Malacca who was to act as interpreter at the Court of Pegu, and finally a small boy from Sri Lanka being a young slave belonging to the master Earlier one Kandyan monk and a servant had left the yacht *Constantia* on 7 September, before the pilot came aboard. They had planned to travel overland to the capital of Pegu. The report signed in Jaffna on 27 February 1742, records that altogether there were 21 heads.

From Jaffna Dornëgamma sailed via Mannar to Colombo. There he arrived March 16th 1742, as mentioned above. It is not clear yet what actually happened in Siriam and Tegenapatnam. No account could be found relating to the visit to the Court of Pegu by the Kandyans, What refers to this in correspondance between Kandy and Colombo, and in other Dutch records now in Colombo and The Hague, is that the Court of Kandy was furious, especially since they suspected the Governor of having delayed the news about the mishap. Again and again they asked when and what date Colombo had received the news about it, and from what sources. The Dutch evaded the question, and even more, they bluntly underlined in their answering letters the high costs the Company incurred, suggesting that the Kandyan Court should compensate for these expenses. The Court of Kandy in return refused even to discuss this matter arguing that they also had incurred considerable losses.

How to convince the court, 1742-46

From a letter written by the Dutch Governor Julius Stein van Gollennesse to the Court of Kandy, dated 29 October 1744, refers that in 1742 fresh letters had been sent by the King of Kandy, through the Company, to the Kings of Pegu and Arakan. Van Gollennesse refers to these letters and stated that the Dutch Governor of Coromandel had not been able to deliver these letters to the expected destination. The Governor further wrote that all efforts made had been without success “since both kingdoms had been disturbed by wars and internal troubles, and as a consequence the people and especially the priests had fled to other places”. Further in this letter the Governor Van Gollennesse for guidelines that he should forward to his colleague, the Dutch Governor in Coromandel to retain the Royal Letters there awaiting better times or to return them via Colombo to the Court of Kandy?¹³

In the ‘Royal Letter’ signed 19 January, 1746, which was to be presented to the King during the audience in Kandy of that year, the Governor largely dwelled on His Majesty’s desire to send a mission to places “where the Buddhist religion was pure and orthodox”. Earlier he wrote, he had communicated to the Court that a mission to Pegu was out of the question, as the wars there are still continuing. To his astonishment the courtiers had retorted that Pegu was in and that the story about troubles and warfare in that region was only fabrications by the Governor. This made the Governor feel sad, he wrote in the said letter of 19 January, for never before the Company had been accused of uttering lies. Nevertheless, the Governor continued in his letter, the Company would prepare a ship to send envoys to Batavia and keep the vessel waiting there till the end of that very month.. Any refusal of this offer, he remarked, could cause a long delay because of adverse winds during the monsoon.¹⁴

In the written instruction of 18 January 1746, the two ambassadors were exactly prescribed how to answer to certain questions. Certainly, this was the usual procedure for all ambassadors who were sent annually to Kandy. Questions were expected related to the Kandyan Royal Letters, still waiting in Nagapattinam. A request from Kandy to bring them back had been communicated to Colombo only shortly before the departure to

13. NA, VOC 2621, Governor Julius Valentijn Stein van Gollennesse to the Court of Kandy, 29/10/1744.

14. NA, VOC 9897, Governor Julius Valentijn Stein van Gollennesse to the King of Kandy, 19/1/1746.

Kandy of the Dutch ambassadors. That request stated: “to collect the King’s Letter and carry it to a place where the Buddhist doctrine is practised in a pure orthodox way, to get a reply in the Pāli language and to send it to Kandy, accompanied by a letter of the Honorable Governor, indicating the name of the King and his Realm, its government and the nature of the priests”. If this subject was touched, the Dutch ambassadors had to answer that such a request was received only quite recently and that no action had been taken yet. Furthermore, they must stress that the execution of this request might take years. One year to carry the ‘ola’ from Nagapattinam to Batavia and another year to send it to Siam, one more year to get an answer to the Kandyan Court. Yet another one or two year’s necessary- to bring Kandyan envoys via Batavia to Siam and finally another year for their return to Kandy. Therefore, the ambassadors had to how to achieve its goal. The King might prefer to send envoys straight away to Batavia in that case they should embark not later than end of March. Thus, they could arrive in Batavia at the end of April or early May, which would be just in time to transit for ships leaving for Siam. In such a case, the envoys would be able to return to Sri Lanka in 1747. A later departure from Colombo, the Dutch ambassadors should add, might cause an unwanted extension of the stay in Batavia of nearly one year, depending on the change of prevailing winds. The Dutch ambassadors communicated this, as they were instructed.¹⁵

One should not certainly forget to view the events related to the restoring of the *Sangha* in a broader context. The Court was not happy about the closure of the ports by the Dutch. All trade, such as the export of arecanuts and the import of cloth from Coromandel had to through the hands of the Dutch. The Nāyakkar family closely linked with South-Indian trading tradition and the courtiers themselves were furious about it. Their economy was just tapped off by the Dutch without benefitting the Sri Lankans. As a reprisal, the Court time to time threatened to withdraw consent for the peeling of cinnamon in the King’s territory. Sometimes protesting Chalias were supported and strengthened their cause. This resulted in welcoming them many times when they fled to Kandyan territory. In certain instances, the Court refused to give consent to admit them to Kandyan territory for peeling cinnamon there, and to transport the costly bark to Company’s territory. The two parties, however, were dependant of each other. The Company occupied most of the sea shores and had the military power to enforce the *status quo* of this remarkable and odd

15. NA, VOC 9897, Instruction for the Dutch Ambassadors, 18/1/1746.

cohabitation. Therefore, the dependency was rather unilateral when seen from the Kandyan perspective.

However, that might have been the case, the Company had to look after her economical interests, even more so after earlier refusals by the Kandyan King to peel in Kandyan lands. Therefore, this Embassy of 1746 under Richard Minnen was meant as a kind of “good will” mission. The Gentlemen Seventeen in Holland, who got copies of all relevant correspondence and other documents, had followed the developments in Sri Lanka. In their ‘general despatch’ to Batavia, September 14th, 1748, they reflected on the policy to be followed concerning the King of Kandy. “Bring him in a good mood”, they wrote, “flatter him, do everything which does not injures the honour of the Company”. Therefore, assisting the Court logistically by transporting Kandyan envoys to other Buddhist nations, could only foster the cause of the Company. “Only if our possession is at peace, the Company can reap the fruits of this dearest conquest”, the Directors in Holland wrote. A copy of this letter to the authorities in Batavia was directly sent to Colombo, to instruct and guide the Governor in his policy towards the Court of Kandy.¹⁶

The Court was not too reluctant to ask for favours and even for help, even in a period of tense relations with Colombo. This can be demonstrated by the Kandyan request for medical assistance to the King. In 1746 Srī Vijaya Rājasinha (1739-1747) already was a very sick man which lead to a situation where the powers of the First Adigar Ähēlepola was strengthened. On his request, it must be noted, a special mission had left Colombo 15 December 1745, with a surgeon and much to the surprise of the King a ‘Cabinet of Rarities’ filled with medical samples or *simplicia*, including dead parts of animals¹⁷. The Dutch party, leaving behind the surgeon, returned 18 February 1746, carrying a letter from the said First Adigar in which he touched up on the foreign mission, among other matters such as the disputed frontiers between Kandyan and Company’s territories. On 21 February the translation of this and other letters was completed. The First Adigar wrote to the Dutch Dissave of Colombo, through whom all official mail was directed to the Governor where he stated on the mission to Arakan: “Since the Heeren Hollanders had brought in the past priests from Arakan for the augmentation of the Buddhist doctrine, His Majesty

16. SLNA, 1/824, Extract [concerning Ceylon] of the General Letter from the Gentlemen Seventeen to the Governor-General in Batavia, 14/9/1748.

17. NA, VOC 9898, Report by Jacob Heeser, 4/1746.

approves to engage in similar enterprise again Therefore, His Majesty would be pleased to learn from the Honourable Governor the name of the present King of Arakan, the nature of the Buddhist priests and their way of life and what trouble and dangers might be involved in sending a mission there".¹⁸ This letter was confusing to the Dutch as to why this sudden focus on Arakan? Information about this might be brought home from Kandy by the ambassadors who had left January 19th for the regular embassy to Kandy. But that was not the case. ¹⁹ As far as the Kandyan foreign mission was concerned nothing was accomplished during the annual embassy of 1746.

On the 12th of June, 1746, the Dissave of Colombo received a letter from the Dissave of the Three and Four Korles. Since his province was bordering Dutch territory, the former was the mouthpiece of the Dutch Governor; the latter acted usually as spokesman for the Court. In the 'ola' translated on 13 June by the official translator P. Philipsz., the Dissave was informed that the departure of three courtiers and their retinue to Colombo has been planned to take place on the 15th June, "to send the said persons with an ola to Arakan."²⁰ It was assumed that the Company would prepare ships to transport the envoys. The letter might have surprised the Governor, as this was not in line with his policy. He presumed that a clear answer would stop the envoys. Therefore, the Dissave of Colombo wrote a letter, dated 21 June, 1746, requesting to hold up the departure of the envoys who were about to leave for Colombo with an ola for the King of Arakan and stated "Since the persons sent by the Governor from Nagapattinam to Arakan, to investigate any impediments for His Majesty's envoys to set out for this country, had not returned yet, one cannot know yet what message they would bring". He concluded this letter with an interesting suggestion to his Kandyan counterpart for setting up of an extra post between the Caimelle River and Chilauw to accelerate the speed of delivery of possible news from Arakan about the matter of getting 'priests of the pure Buddhist doctrine'.²¹ It is not clear that whether they took any action to implement the second issue. However, the first issue was solved in the way the Governor wanted. The envoys for Arakan were thus withheld.

18. *Heeren* = Gentlemen.

19. SLNA, 1/3298, Report of the embassy to Kandy, 19 January-6 April 1746.

20. NA, VOC 9897, Translation of Sinhalese ola from the Dessave of Three and Four Korles to the Dutch Dessave of Colombo, 13/6/1746.

21. NA, VOC 9897, Concept ola from the Dutch Dessave of Colombo to the Dessave of the Three and Four Korles, 21/6/1746.

Three months later, on 4 October, Kandyan envoys arrived in Colombo. They brought with them a letter from the King, dated 25 September 1746. The translation of the letter was available for discussion by the Governor and his Council on the day after the arrival of the envoys. The letter referred to the earlier promise made by the Governor to inquire about the state of affairs in Arakan in order to bring priest from there “to augment the Buddhist doctrine”. Since then no news had been communicated regarding these inquiries. He was eager to be aware of the current situation, “because his predecessors had been so succesful in bringing priests from Arakan and continuing the Buddhist doctrine, of which the Dutch Gentlemen certainly should be aware of the fact themselves”.²² The Governor could easily understand that this text did not differ very much from the one sent earlier by the First Adigar. His comments were reserved until the next conference with the Kandyan courtiers, whom he would receive at the ‘Farewell Audience’ on Friday, 7 October 1746. The envoys were brought from their lodge in Wolfendahl to the Castle of Colombo in two of the Company’s official carriages with due honours. As usually the Kandyan Chiefs made a sightseeing tour through the Castle. Special attention was given to the printing press, which had been installed during the term of office of Governor Van Imhoff in 1739. The tour of the Kandyan courtiers ended with a visit to the Governor’s House.

Governor Stein van Gollenesse apologized for not being able to bring any good news. His colleague in Coromandel had tried everything possible, but in vain. They had written him informing that it was impossible to send for priests from, Arakan, as “at the moment this realm, not less than Pegu, has been troubled by heavy internal wars, and within several years six kings have been murdered, one after the other. As a result of that no Dutchman could visit there without fear of death.”

The Kandyans replied that the situation might change after some time, repeatedly stating that earlier Dutch Governors had been instrumental to bring priests from Arakan to Kandy. The Governor, however, reiterated by saying that he could not give any guarantee about any succes. While waiting for better times he might lose the possibility of performing his duty and help the King in obtaining Buddhists priests. The Governor therefore, suggested that a trip to Siam be organised as the Company had a settlement there. Then the Kandyan envoys asked which coast was more

22. NA, VOC 9897, Translation of Sinhalese ola of 25/9/1746, Srī Vijaya Rājasinha to Governor Julius Stein ven Gollenesse.

distant, Siam or Arakan, The Governor, in reply to this question said the route to Siam was longer, but safer. “Arakan has dangerous waters, which caused accidents to ships and men, though it is to be hoped that such misfortunes may not happen always”, the Governor added. The Governor tried to convince the courtiers by saying that if the departure could be planned in the good season, it would take only a month to travel to Batavia and another one month from there to Siam.

The courtiers were very stubborn with all these views expressed. The ola that they had brought with them referred only to Arakan and Arakan only. It was the land where they had succes in earlier occasions whereas the Court knew nothing about the state of affairs in Siam. The account of this conference in Colombo is very vivid. The Dutch preferred Siam to Arakan as there was no risk involved. The Governor repeatedly stated that Siam was safe. The kandyan envoys said “no, it isn’t the Dutch Governor replied that ‘yes, it is’ and the dialogue continued in that manner. The Governor at last suggested that the Governor-General in Batavia might be able to find ways to send for priests from Siam without a fact finding mission by Kandyan chiefs at all. The envoys repeated that the King would like to have more information about the country, its King and manners and morals of the inhabitants there. Then only the courtiers could be sent with presents and follow the procedures and give the necessary respect.²³

The resistance of Kandyan envoys to travel to Siam could be easily justified. The adventures with the ship *Constantia* were still fresh in their memory. They were well aware and had confidence on the Arakanese role in restoring the *Sangha* a century before.

On 13 October the Governor wrote to the First Adigar and informed him about the arrival of a ship in Nagapattinam which had been earlier to Arakan by the Governor of Coromandel, Galenus Merssen. The Dutch envoys visited there had reported that “the war there was being waged even heavier as was the case in Pegu. Accordingly, the hope of bringing priests from there was beyond reality.” After a long explanation the Governor again suggested Siam as the best place. No wars have disrupted the lives of the people there and matters could be easily handled with the Dutch settlement there. Travel arrangements too could be arranged without any problem and free of costs. In this manner the Company was able to

23. NA, VOC 9897, Report of the Conference othe Kandyan envoys andthe Dutch Governor, 7/10/1746.

transport the Kandyan envoys to Siam via Batavia. The Dutch Governor wrote to the King informing that a quick decision would be advisable, because of the change of the monsoon. "The desire of a thirsty soul wanting a drink of fresh water, cannot be stronger than my hankering after the honour to bring these priests this way", the Governor wrote humbly but full of diplomatic flattery.

The Governor also referred to another question. Earlier the Court had asked to buy a quantity of 1000 rubies from Pegu to make a costly ornament for the King. The Governor informed that the rubies were difficult to get at that moment as a result of the prevailing troubles in that region. However, the Governor of Coromandel had been able to collect only 52 pieces as samples. The Governor as a gesture of good will and to please the Court presented a magic lantern, being "an extra curious work from Europe which makes beautiful shows in the dark." The man who was sent with it could demonstrate a show with a lot of tricks. In this way the Governor expressed his intention of pleasing the Court of Kandy.²⁴

First Sri Lankan delegation to Siam, 1747 and its aftermath till July, 1753

At last the Court accepted the proposals by the Dutch Governor. A delegation of chiefs left Ceylon as passengers of the East-Indiamen *Woitkensdorp*. This ship, owned by the Amsterdam Chamber of the East-India Company, had called in Sri Lanka on its way to Batavia. It safely arrived in Batavia on March 15th. The *Sara Jacoba*, one of the many Dutch ships which formed the permanent fleet in Asia, had been waiting at the roadstead of Batavia with the explicit task to bring the news about the safe arrival of the Kandyan chiefs. On 17 September, the *Woitkensdorp* anchored at the roadstead of Colombo. The day after, the Governor Stein van Gollenesse wrote to Kandy that the Kandyan envoys had been received at Batavia with exceptional pomp, honour and respect as they have been sent by "the greatest monarch and supreme ruler of Sri Lanka". The Governor expressed his wish to act as intermediary and to pass the cordial greetings from the Governor-General in Batavia, Baron van Imhoff who formerly served as Dutch Governor in Colombo.²⁵

24. NA, VOC 9897, Letter from Governor Julius Valentijn Stein van Gollenesse to the First Adigar, 13/10/1746.

25. NA, VOC 2693, Letter from Governor Julius Valentijn Stein van Gollenesse to the King of Kandy, 18/9/1747. On the order of Governor-General, Gustaaf Willem Baron van Imhoff, the *Sara Jacoba* had been waiting on the roadstead of Batavia till the departure of the envoys to Siam. Only then it left to bring the news to Colombo.

The three envoys sent this time reached Siam without too many problems. However, the mission ended in a failure. Soon after the arrival of envoys in Siam, news reached at the Siamese Court to the effect that Srī Vijaya Rājasinha had died. The “Royal Letter” from Kandy carried by the Kandyan envoys lost its significance. The Siamese King could not arrange monks without having confidence of the new King. The young Nāyakkar, Kīrti Srī Rājasinha (1747-87) took up the continuity after August, 1747. Initially the King had to establish personal prestige and political power amidst the Sinhalese nobles at the Court. Only in January, 1750, the Company officially got news about the ascendancy to the throne of Kīrti Srī. Again the Company was asked to assist in sending a Kandyan mission to Siam. The relations between the Company and the Court of Kandy had been problematic during the reign of the late king. The succession to the throne by Kīrti Srī had not changed this situation. One of the disputes had to do with the Kandyan refusal to send back some 800 cinnamon peelers who had fled away from Company’s territory. How tense relations were we learn from discussions held in the Political Council in Colombo. On 17 February, 1750, envoys from Kandy had brought an ‘ola” from the Court. After translation it was found that the letter contained a complaint about the way the Company had tried to blackmail the Court by threatening to cancel any further action to assist the King in sending Kandyan envoys to Siam. The Political Council decided at its meeting of 28 February that a sharp statement should be made about this and other pending issues during the coming conference with the Kandyan envoys. On that occasion the Governor would underline the great efforts and expenses the Company had made in the past to assist the King with foreign missions. Then the Governor would proceed and express his disappointment about the refusal to release the *Chalias*, This only could be seen as a blow in his face. Such an unfair treatment had never occurred before. Therefore, a reconsideration of future operational assistance in sending Kandyan envoys to Siam was right and justified, the Governor would conclude, as “the detainment of the cinnamon peelers had caused so much damage to the Company’s interest, that one could not tolerate this anymore.”²⁶

Both parties had to climb down. One could not do without the other, and both parties lacked the power to change the situation of cohabitation by force. The Company needed good relations with Kandy in order to

26. NA, VOC 2726, Minutes of the meeting of the Political Council of 28/2/1750. With thanks to Nirmal Dewasiri, University of Colombo, who drew my attention to this document.

continue its lucrative cinnamom trade. Thus the Company arranged for transportation of a new mission to Siam.²⁷ After a lot of adventures the envoys arrived in Ayuthaya. That time the credentials were accepted without any problem and as a result of this a Siamese delegation of monks could be assembled and sent. The happy news of these developments was brought to Sri Lanka by the Kandyan envoys in January 1753. Before they left for Kandy the envoys reported on their Journey during their conference with the Governor at Thursday 16th of that month.²⁸ Soon after they left for Kandy, On 30 May 1753, the Dutch sources further reported that a group of Siamese monks had arrived in Trincomale and proceeded to Kandy. This time the group was lead by Ven. Upāli along with the native monk Wēlivita Saraṇankara Thera who took necessary steps to restore the *Sangha* community in Sri Lanka. ‘The *Sangha* which had become virtually moribund’ to quote Kotelawele, “with no leadership or organisation, was given form, shape and official recognition”.²⁹ For decades the Nāyakkar Kings had been looking for monks from Arakan to restore the *Sangha* and to consolidatate the royal power. Faṭe decided differently. With the Higher Ordination of 20th July 1753, the Siamese Chapter in Sri Lankan ecclesiastical history commenced.

-
27. Stein van Gollennesse clearly reveals the Dutch ‘agenda’ in these affairs. In his ‘Memoir’ he wrote: “In the meanwhile we live with them now for six or seven months in a perfectly good understanding for which it is possible that the trouble and expence which the Company takes to procure for them the long expected priests of the Buddhist religion from Siam have contributed not a little. .. In this manner we live with a Court whose friendship is necessary to us for a peaceable enjoyment of what the land yields ..”. *Memoir of Julius Stein van Gollennesse*, Governor of Ceylon, 1743-1751, for his successor Gerrit Joan Vreeland, 28th February, 1751 (translated and edited with an introduction by Sinappah Arasaratnam). Colombo, 1974, p. 48.
28. SLNA 1/3059, Extract of the Colombo Diary, 16/1/1753.
29. D. A. Kotelawele, The VOC in Sri Lanka, 1688-1766: problems and policies, in. K. M. de Silva (ed.), *History of Sri Lanka*, Volume II (c 1500-c 1800). Peradeniya 1995, 290.

REFERENCES

- Anthonisz, R. G., *Report of the Dutch Records contained in the Government Archives, Ceylon*, Colombo 1907.
- Cūlawamsa being the more recent part of Mahāvamsa*, Wilhelm Geiger (ed.), Reprint, New Delhi 1992. Part II.
- Dewaraja, L. S., The Kandyan Kingdom 1638-1739: a survey of its political history, K. M. de Silva (ed.), *History of Sri Lanka*, Vol II, Peradenya, 1995, 183-209.
- Dewaraja, L. S., *The Kandyan Kingdom of Sri Lanka, 1707-1782*, (second edition), Colombo, 1988.
- Dewaraja, Lorna, Thailand repays her debt to Sri Lanka: a study of the cultural contact between the two countries from the fifteenth to the eighteenth centuries, S. Bandaranayake (ed.), *Sri Lanka and the Silk Road of the Sea*, Colombo, 1990, 253-259.
- Diary of occurrences during the tour of Gerrit de Heere, Governor of Ceylon, from Colombo to Jaffna, July 9 to September 3, 1697*. (Translation by Sophia Anthonisz.) Colombo, 1914.
- Fernando, P. E. E., The Rakkhanga-Sannas-Curnikava and the date of the arrival of Arakanese monks in Ceylon, *University of Ceylon Review*, XVII (1959), 41-46.
- Hall, D. G. E., Studies in relations with Arakan, in: *JBRs* 26-27 (1936-1937), 67-97 (Kraus Reprint 1977).
- Jayatilaka, D. B. Sinhalese Embassies to Arakan, *JRAS(CB)*, XXXV, 1941, 1-6.
- Kotelawele, D. A., The VOC in Sri Lanka 1688-1766: problems and policies, K. M. de Silva (ed.), *History of Sri Lanka*, Vol II, Peradeniya, 1995, 233-280.
- Memoir of Cornelis Joan Simons, Governor and Director of Ceylon, for his successor Hendrick Becker, 1707* (translated by Sophia Anthonisz.). Colombo 1914.
- Memoir of Julius Stein van Gollenesse, Governor of Ceylon, 1743-1751, for his successor Gerrit Joan Vreeland, 28th February, 1751* (translated and edited with an introduction by Sinappah Arasaratnam). Colombo, 1974.
- National Archives, The Hague (NA): VOC 2621, 2645, 2693, 2756, 9897, 9898.
- Raymond, C., Étude des relations religieuses entre le Sri Lanka et l' Arakan du XIIIe au XVIIIe siècle: documentation historique et évidences archeologiques. *Journal Asiatique* 283 (1995), nr. 2.
- Sri Lanka National Archives, Colombo (SLNA), 1/824, 1/3050, 1/3270, 1/3298, 1/3305, 1/3308, 1/3309.

AN ACCOUNT OF KING KIRTI SRI'S EMBASSY TO SIAM IN
1672 SAKA (1750. A.D.)*

Translated from the Sinhalese
by
P. E. Pieris

Introduction

The learned Ratanapāla Sthavira, who wrote the Sinhalese translation of the *Vimāna Wastuwa* in the Saka year 1692 (1770 A.D.), has left a short sketch of the history of the decline of the priesthood in Lankā and of the attempts made under various kings to re-establish it on a sound basis. He says:—

Two hundred and forty years after the death of our Lord Buddha, the shelter of all the worlds, who departed this life after he had for forty-five years showered on all the heavenly food of his doctrine, and had accomplished every act which befits a Buddha (when the Mahā Rāja Pētissa was holding sway over our Island of Lankā), his doctrine was first introduced by Mahindu Mahā Thero and the other priests who accompanied him from Dambadiva. Ever since the faithful and wise kings who have reigned from time to time, aided by their great ministers and the efforts of pious priests learned in the law, had carefully swept away all schisms that had surung up and preserved the doctrine inviolate. But in recent times the disappearance of such kings and ministers, followed by the oppression of the unbelieving Paraṅgis and Damilās, had robbed the pious priests of the Four Necessaries: and as the religious young men of good families who assumed the robe had not the learning to study with care the Three Pitakas, which contain the *Vinaya*, *Sūtra*, and *Abhidharma*, and to order their lives in consonance with the precepts contained therein, by degrees power fell into the hands of low-born priests of profane life, to the great injury of the church. And as for the priestly succession, which beginning from Upāli Sthavirayō (whom the Buddha himself had named as the first in the knowledge of the

* Reproduced from JRAS(CB) vol. XVIII, No. 54, 1903, pp. 17-47

Vinaya), and continued in the persons of Dasekaya, Sonakaya, Siggavaya, Moggaliputtaya, Mihindu, &c., and recruited from all pious folk who assumed the robe without any distinction of family in proper and perpetual succession of master and pupil, this they ignored; and, confusing physical with spiritual kinship, refused to allow pious young men of good family to assume the robe, and treated all the estates and wealth which generations of godly kings and ministers had dedicated to the service of the priesthood as if they had been dedicated to the use of their private families. Accordingly, for the sake of this wealth, they had the members of their own families ordained, so that being robed they might receive the due *rājakāriya*; pretending that this was the succession appointed by the church. But indeed that succession, which was maintained immaculate by disrobing all priests who had violated their oaths and by the ordination of religious and well-born youths, was reduced to a mockery; and, save for a few holy priests, the majority were as men fouling themselves with hot ashes while the gems lay before them. And while the *Dharma* and the *Vinaya*, subjects for unending study, lay in their path, they preferred the study of such profane matters as astrology, medicine, and devil worship, all of which they practised in unbecoming fashion within and without the capital; and thus winning the goodwill of kings and powerful ministers they obtained much wealth and high office. They led scandalous lives and, ignoring the precepts of the law, they betook themselves to cultivation and trade, accumulating jewellery and clothes, and making the support of their brothers and nephews an article of their faith. When by the increase in the number of these shameless priests and by the oppression of the unbelieving Parangis and Damilās the faith was on the brink of destruction, it came to pass that a valiant and powerful king of the name of Rāja Siṅha succeeded to the throne of Lankā. In the year of Buddha 2199* he reduced the strong fortress of Colombo and crushed the power of the Parangis. He also invited over the Hollanders and, with the object of protecting the royal line and the inhabitants of the Island from the attacks of unbelieving foreigners, he appointed them to be the guardians of the coast.‡

“The way being thus cleared, Rāja Siṅha’s successor Vimala Dharma Sūriya devoted himself to the good work: and indeed the need

* A.D. 1656

‡ For full text (Sinhala) refer to appendix I.

was pressing, as it was admitted that not more than five Upasampadā priests of holy life were to be found in the Island. He accordingly sent an embassy to “*Rakkangu Rata*” (Arracan?) and obtained thence the ten ranks of priests who were required for the ordination ceremony.

This pious king died after a reign of twenty-two years, and was succeeded by the lukewarm Narēndra Siṅha ; under whom all the scandalous practices of the priesthood revived. “So far from begging from door to door,” The historian bitterly complains, “they regarded even the eating out of their alms-bowls as a disgrace. Their food was cooked in the same fashion as that of the great nobles among the laity: and it was eaten out of plates. In fact, they were priests in nothing but the use of the name.” There was one bright exception, in the person of Saraṅāṅkara the future Sanga Raja. He continued with a small band in the practice of the severest austerities and the pursuit of learning, waiting for the better day that was to dawn.

After a reign of twenty-three years Narēndra Siṅha was succeeded by Wijaya Rāja Siṅha, “a king endowed with all the virtues, the ornament of the Solar race, who sought his refuge in the Three-fold Gem,” says the enthusiastic chronicler. Early in his reign he sent an embassy to fetch a body of priests. The expedition was however disastrous, all except one perishing in the sea. The survivor made his way to Pegu, whence he returned home to tell the sorrowful tale.

But the king did not lose heart. A second embassy was soon ready and provided with suitable offerings. On arriving at Batavia the presents were left behind, while the ambassadors proceeded to Siam to inquire if priests were available; but on their return to Batavia they learnt that their good king was dead. As their Dutch hosts advised them not to convey the priests without first ascertaining the wishes of the ruling king, they reluctantly set sail for Lanka leaving the presents behind, their object unaccomplished. Their misfortunes were, however, only begun, as on the voyage the majority perished, but few surviving to reach their country.

There King Kīrti Srī Rāja Siṅha, the great reformer, had succeeded to the Crown; he applied himself vigorously to sweeping away all the abuses that had crept into the priesthood, ably and zealously supported by his Minister Ēhēlapola and Saraṅāṅkara Unnāṅse. His crowning work was the re-institution of the *Upasampadāwa* in Lankā. The romantic history of the embassy he sent to Siam to fetch the necessary priests will be shown in

the following account, which as appears from the internal evidence, must have been written either by Òllepola Mohottāla or Aittaliyadde Rāla, two out of the five Sinhalese ambassadors.

The present translation, which does not pretend to literal accuracy, is made from a paper manuscript which has been generously placed at my disposal by E. R. Gooneratne Mudaliyar of Galle; it was found among the papers of the late Valentine de Saram, Mahā Mudaliyar, and was given by his son-in-law the late Bandaranayaka Mahā Mudaliyar, to his own nephew, the present owner,

A second account, written by Wilbāgedara Muhandiram,[◊] another of the ambassadors, is in existence; the additional information contained therein will be found embodied in the notes.

I have been also favored with the comments of the Priest Jinawarawansa of royal blood, once known as the Prince Prisdang of Siam.[◊] These, too, will be found included.* I have further to acknowledge the great assistance I have received from Don Dines Dahanāyaka of Galle in the preparation of this article.

Translation

Our mighty lord, sprung from Mahā Sammata of the family of Manu, king of kings, and ruler of the world, our gracious and illustrious king, in the magnitude of his kindness and the splendour of his god-like knowledge gave order that ambassadors should proceed to the kingdom of Siam to fetch thence the priesthood and re-establish the festival of the Great Ordination.

Accordingly we started in the Saka year 1672 named Prabavadithmi, on the twelfth day of the solar month Kataka, being Thursday the fifth day of the lunar month, at dusk, from the noble city of Seṅkadagala called Siriwardhanapura, escorting the royal message and presents with all care. The following had been appointed to form the embassy, viz., Pattapola Mohottāla, the Atapattu Lekama ; Òllepola Mohottāla, the Vedikkāra Lekama : Īriyagama Rāla, the Yatinuwara Muhandiram of the Nānyakkāra Lekama ; Wilbāgedara Rāla, the Tumpanabe Muhandiram of the Padikkāra Lekama ; and Aittaliyadde Rāla, the Dumbara Mubandiram of the Vedikkāra

[◊] For full text (Sinhala) refer to appendix II.

[◊] For details about the Prince Priest refer to the article by Sumet Jumsai in this Number.

* See notes subscribed "J"

Lekama ; while Pinnapāta, Dissave of Mātale ; Angamma Mohottāla, the Mahā Lekama ; Dodanwela Rate Rāla of Yatinuwara : Nilawature Rāla, Muhandiram of the Lekama of Musketeers ; and Usgiriya Rāla, Muhandiram of the Nānayakkāra Lekama, had been commanded to accompany us on board ship.

Our first halt was at Wattārantenna. Thence we started on the fourth day, being Sunday, at the tenth hour, and approached Godapola Nuwara, where we rested two days. On Tuesday we started at the eleventh hour of the morning and halted at Nālanda. On Wednesday we halted at Gōnawala, on Thursday at Mingirivēwa, on Friday at Alutvēwa, on Saturday at Gantalē. and on Sunday we reached Tambalagamuwa, where we rested two days., On Tuesday we started at the thirteenth hour and about the eighth hour after dark we approached the harbour of Trincomalee ; where three officers from the fort met us and accompanied us with the royal message and presents together with our attendants and soldiers, amidst every mark of respect, to our halting-place. On Wednesday afternoon we were escorted with much ceremony within the fort, where we had an interview befitting the occasion with the Commander, after which we were again escorted back to our lodging, when the officers left us.

On the morning of the following Thursday, being the fifth day of the lunar month, about the twenty-eighth hour, in the propitious asterism Hata in the Makara Lagna, when Venus was in the ascendant, we went on board., Here we remained seven days till on Wednesday morning at the twenty-seventh hour the flags were run up and sail hoisted, the anchors were weighed, and we steered out of the harbour with a fair breeze. On the following Thursday night about the sixteenth hour a storm overtook us and the ship was in great danger. Two masts and sails and several ropes were destroyed, and the ship was driven round and round. In our peril we consoled ourselves with the reflection of the Three-fold Gem, till our gallant captain came and did us be of good cheer. Till Friday morning he was encouraging his skiful steersman to stand by the helm. and we rushed forward at a great pace. We roughly repaired the damage and drove the ship before the wind for twelve days and nights without ceasing, till on Monday morning we saw to the north a long stretch of level land and a high range of hills with three beautiful peaks, mountains of enormous size, shaped like corn ricks. Next we sighted Acheen and Sumatra and learned that they were inhabited by Javanese. Till noon on the eighth day, being Monday, these great plains and hills and rocky mountains remained in sight. On this day the wind dropped and we were at a standstill for seven days.,

and were even obliged to cast anchor to prevent the ship drifting back. At last on Sunday morning, the wind freshening, we weighed anchor again and started. By midday we sighted to the north a lofty range of mountains and two stretches of low land at the mouth of a river as well as a harbour; this was a country inhabited by Malays. To north, south, east, and west we saw four small vessels and on the north-east a large ship. Our captain was greatly alarmed, as he did not know if they were friends or foes, and while they were still at a distance he weighed anchor, turned his ship round, and steered back fifteen *gaw*.

Having thus escaped the danger, we started again on our way, and seven days later on Sunday morning we sighted on the east a great rocky mountain surrounded by a dense forest of *kolon* tree with a bank of sand stretching round it. The captain, telling us that if we drew near we would not be able to cross the bar, made great efforts for seven days to tack to the south. He succeeded at last and we started again at dawn on Sunday and sailed on for four days. In the evening we sounded and found twelve fathoms of water; and as there was a stretch of sand by the mouth of a river we furled sail and dropped anchor. On Thursday sail was hoisted in the ship's boat and several people with an officer started to explore. They returned on Friday morning and reported that extensive sandbanks lay on every side.

The captain accordingly fitted out another boat with all the necessary tackle and sent an officer with eight sailors to Malacca. On Saturday morning our ship snapped one of her cables, lost her anchor, and began to toss about; but our captain quickly lowered another anchor. Seven days later on Thursday, five hours after dawn, the officer who had proceeded to Malacca returned with the Company's factor and the chief carpenter called the Bass Thuvan Bramath, who brought with them in two sloops a large supply of water, betel, and arecanuts, with cocoanuts tender and hard; they addressed us with great kindness, and re-starting the ship we arrived the same evening at the harbour of Malacca. Here we waited three days till five officers came on board from the fort to welcome us and take us with the royal message and presents with our attendants on land. This was at dusk on Sunday, the twenty-ninth day of the solar month *kanya*, being the eleventh day of the waning half of the Lunar month. On landing we were conducted with great ceremony to our halting-place. On the seventh day following, being Wednesday, the Governor and the Fiscal called on us in the afternoon to inquire after our well-being and the next day five officers took us in horse carriages to return the visit and accompanied us back again. On Sunday the twelfth day of the solar month we were taken back

on boardship in sloops. Here we found all the damage properly repaired, and at dawn on Wednesday we set sail and proceeded without stopping for eight days, till on Thursday we saw a range of mountains, rocky plains, hills, and sandy stretches surrounding us like the embankment of a tank. The captain and officers after much deliberation declared that it would be useless to sail back; and examining their chart and noticing three leafy trees on one of the stretches of sand that lay in our way, they steered the ship through a narrow passage that lay near and after four days passed the range of mountains.

Then we proceeded four days till, on Thursday evening, on looking round us we saw that we had passed the ranges of hills and high mountains with their plains and great forests and the sea with its stretches of sand, and had reached the open. As the wind failed we cast anchor, having three mountains to our south. After ten days the wind freshened somewhat; so we weighed anchor and tacked about for five days and nights, trying in vain to get on to our course. As we were drifting back and were too far to the south to reach Siam, the captain and officers held a consultation, and as they saw from their books that there was no hope of a favourable wind for the next six months, they agreed that it was necessary to stop on the way till then. After informing us of their decision they turned back, and on the afternoon of Friday, being fourteen days later, we approached the harbour of Malacca a second time and cast anchor. After some delay five officers came on board from the fort to interview us, and took us on land with the royal message and presents in boats. This was on the afternoon of Saturday the seventeenth day of the solar month *Vrischika*. We were received with great distinction and the same halting-place as before was assigned to us, and all our wants were supplied without stint. From this day we remained here five months and eleven days till the twenty-seventh day of the solar month *Mēsa*, being Thursday the eleventh day of the lunar month in the Saka year 1673. On the morning of this day at the twentieth hour, we were taken on board with many presents and a large supply of necessaries; a skilled pilot was also ordered to accompany us, and 500 rix-dollars were placed at our disposal.

From this day, being Friday, till Monday the fourteenth day of the solar month *Vrasamba*, which is the thirteenth day of the dark half of the lunar month, we sailed on without casting anchor or meeting with any mischance. On the morning of this day at the eleventh hour we approached the harbour of Siam, and seeing a ship which was recognised from her appearance as the Hollander's ship. "Karta," the captain and officers were

greatly rejoiced and fired off the guns and celebrated games, speaking to us most kindly and asking us to join them. When we dropped anchor the Hollander's flag was lowered, and the Lion Flag of Lankā was hoisted at the masthead. At the same time the captain got into his boat and sailed quickly to the mouth of the river and up to the country of Siam.

Seven days later, on Monday morning, three messengers came on board from Siam and had an interview with us. They went and saw how the royal message was disposed, and prostrated themselves and made obeisance before it three times ; after this they presented us with cocoanuts tender and hard, with betel and arecanuts, and wen away the same day. On the twentieth day of the solar month Mithuna, which is the eighth day of the increasing moon of the lunar month Poson, beingg Wednesday, about the tenth hour of the morning, two officers came from the capital and accompanied us with the royal message and presents to the place called Amsterdam, which is built at the mouth of the river ; here we landed and remained two days. On the morning of the third day, being Friday the ninth day of the month, the message was transferre to a boat adorned with various devices, with hangings of silk and red stuffs which served as curtains, with awnings above and carpets below. The presents were taken in thirteen boats : five boats were set apart for the five ambassadors, and our attendants too were similarly provided for. The escort that had come from Siam accompanied us in forty-eight boats with their tents adorned in the manner described above, rowing on either side of us. Eight large boats with flags and umbrellas were attached to the one conveying the royal message by means of stout ropes, one to each, thus taking the latter in tow. We proceeded in this manner up the river amidst great rejoicings on the part of the people, and the same afternoon we reached the district called Bangkok. The Siamese officer stationed here received us with great respect and provided us with all necessaries.

The next morning, being Saturdey, the chief priests from the neighbouring vihāras were invited to the spot, and accepted alms at our hands with robes and the priestly necessaries, and the Panchasila was administered, after which we and our attendants were entertained at a feast. Leaving here the same morning we arrived in the evening at the district called Mung Nolak Van, where too the Siamese officer entertained us. The next morning, being Sunday, he arranged for the chief priests to come and accept offerings at our hands and to administer *pansil*, after which we were entertained in turn. Immediately after this we started, and by rowing the whole night we reached the spot called Wat Pro Yath at

dawn on Monday, and halted near the great vihāre there. Here too we were received with the same ceremony, and similar religious exercises were arranged for us by the officer in command; further, in obedience to the king's order he arranged an *Upasampadā Chāritra Pīnkama* at this temple, so that we might both derive pleasure and acquire merit by the sight.

We remained seven days, and at dawn on the eighth day, being Monday, five great Officers of State came from the capital and took the royal message in a large canopied litter which was placed on board a gilt boat, while we proceeded in five others accompanied by the presents and attendants. When we reached the spot called Bai Pas Sath the two banks of the rivers were adorned with arches of gold and silver cloth, while a large concourse of people holding flags and umbrellas of various kinds were thronged together on gaily decked boats. We were filled with admiration at the sights on this river, crowded as it was with every kind of merchandise.

About the eighth hour of the same morning we approached the capital of Ayōdhya Pura and were presented to the sub-king. We showed him the royal message and presents, at which he expressed his great pleasure and spoke to us most kindly for a short time and inquired about our journey. He further informed us that a subsequent communication would be made to us regarding the presentation of the royal message and presents at the court. After this he desired us to return to our halting-place. We accordingly returned down the river to the Dutch settlement.

When the Siamese officers had conveyed the news to the king, he sent orders that we and our attendants were to be fully supplied with all necessaries from the royal stores during our stay here.

Later some officers came with a large supply of all kinds of eatables and sweets of sugar, with mandarin oranges, ripe plantains, betel, arecanuts, lime, tobacco, and various other articles. They came a second time and distributed silver coins called *ticcā* and *masam-puwa* from the royal treasury among us all. Moreover, the tradespeople were ordered to attend the people from Lankā, the chief priests of the vihāras were requested to be so kind as to visit the men at all times and to preach *bana*, and to please them by allowing them to offer the usual offerings and thus acquire merit.

On the seventeenth day of the solar month Kataka about five hours before dawn three officers came and accompanied us in boats. We landed in the street at the great gate in the city wall and entered carriages drawn

by horses. The two sides of the street were decorated with various kinds of cloths and hung with gilt lamps shaped like pumpkins decorated with glass and plates of mica; the street shone as with moonlight in the blaze of a hundred thousand lamps. We drove up the middle of the street as far as the great gate called Yam Thak. It was one unbroken stretch of gold-worked cloths of five colours, trays and boxed of silver and gold, ornaments of copper, bronze, brass, and zinc, red and white sandalwood, embroidered quilts and curtains, all kinds of medical stores, rice, cocoanuts, plantains, mandarin oranges, oranges, seeetmeats, all manner of flowers, all manner of eatables and drinkables, with sweets and meats : the shops were adorned with gilding, and the street a blaze of splendour. When we arrived within sight of the palace, which shone with gilt work, we alighted from our carriages and rested a short time in a hall hung with beautiful curtains where, according to their custom, *sapu* floweres were presented to us. Then we proceeded within the palace, entering by two gates adorned with gilding and all kinds of colours. On either side of the great throne were arranged figures of bears, lions, rākshas, door-guardians, nāgas, and bairawa yākshayas, two of each, adorned with gold. In their midst rose the throne, which appeared about 10 cubits high; round it were fixed golden *sēsāt*, while marvellous golden embroideries were hung round. The walls themselves were gilt and the finials above the dais were of gold. Here we were brought before the king and presented the royal letter and presents, after which we were graciously permitted to visit the interior of the place.

To the right of this was a gilt elephant stall; within—covered with trappings of solid gold, with golden bells, frontlets, and eye-chains, gold worked *henduwa* and *aṅkusa* behind a network of ropes plated with gold, with a golden awning above secured to a post covered with plates of gold, with gilt tail and trunk, its tusks adorned with golden rings and encased with golden sheaths set with two magnificent gems at their tips, eating sugar-cane from a large gilt boat set up within, while another such held water for its use—there stood, on a gold-worked platform, a tusked elephant, with its eyes and hair the colour of copper. In a similar stall was a black tusker thickly covered with gray spots. Similarly on our left were two elephants in their stalls.

In front of the gate in a gilt stable, almost hidden beneath their trappings of solid gold, was a ring of horses; a similar ring faced this, also another of elephants with gilt trappings. In the intervals of these was an innumerable host armed with gilt swords and shilelds resting on their knees; another dressed in armour with tridents in their hands; another armed with

bows with gilt quivers suspended round their necks; another of specially powerful men wearing on their heads the spire-shaped Siamese hat; and another standing in line with guns and pouches. There was also a motley crowd resting on their knees, dressed in gorgeous clothes, with their heads wrapped in cloths of various hues; this consisted of Pattani, Moors, Wadiga, Mukkara, men of Delhi, Malacca, and Java, Kavisi, Chinese, Parañgis, Hollanders, Sannāsis, Yōgis, English, French, Castilians, Danes, men from Surat, Ava, and Pegu, representing every race. Within the great gate on either side were two platforms on which stood two palmirahs and two cannon made of the five kinds of metals; round these rested a band of fighting men armed with clubs. The palace gate, the hall in which the subking and the nobles were assembled, the doors, windows, and bars were all decorated in great profusion; the former were crowned with gilt spires, flowers, and wreaths. In the midst of all stood the king's palace of five stages, similarly adorned with gilt spires. At the four corners were four towers five stories high, pierced with many windows and lattice work. There were also many halls decorated with much gilding and built in two stages. The palace of the prince and the three palaces of the queens were similar in appearance. This magnificent pile is erected on the river wall, which commences at the river and encircles the whole city. The great gate is at the landing-place; the rampart starts from here and runs to the right; then it sweeps round in a circle encompassing the whole city and it finally meets the river again. Within the city there are canals running in parallel lines like the leaves of an *indi* branch. It is impossible to give any conception of the number of boats and passengers on these. Who will venture to say in what language the traffic on the great river can be described? There were also numberless streets thronged with people, full of shops displaying every kind of merchandise including images of gold. So far I have only attempted to describe the inner city just as I saw it.

As we were directed to return to our halting-place, two officers accompanied us back, first in carriages and then in boats.

Seven days later on Friday being full moon, two officers came and informed us that the king had given orders for us to go and worship at two vihāras on this day. We accordingly proceeded in boats and worshipped at the vihāre called Vat Puthi Suwan. The following is a description of the place. On the right of the great river there stretches a plain right up to the river bank; here are built long ranges of two-storied halls in the form of a square, with four gateways on the four sides; on the four walls were placed two hundred gilt images. Within the eastern gate is fashioned a likeness of

the sacred footprint with the auspicious symbol worked in gold. Right in the center is a great gilt dāgaba with four gates. On entering by the eastern gate there is found a flight of stone steps gilt: right in the womb of the dāgaba are enshrined the holy relics; and it was so built that it was possible to walk round within the dāgaba without approaching them. There was also within a gilt reproduction of the Sacred Foot. On either side of this gate were built two five-headed Nāga Rājas apparently descending to the bank of earth. To the north of this was a two storied building with a throne in the middle of it; on this was seated a gilt figure of the Buddha twelve cubits high. To the east of this and facing it was a five-storied building hung with awnings and adorned with paintings and gilding; the pillars in the middle were covered with plates of gold, and on a throne in the center was a life-size image of gold supported on either side by two similar gilt images of the two chief disciples Sāriyut Mahāsāmi and Mahā Mugalan Sāmi and numerous others. Above the gateway from the roof to the lintel there was pictured in gilt work Buddha in the Sakra world, seated on the White Throne and preaching his glorious *Abhidharma* to the god Mavu Dēva and to the gods and Brahmas of unnumbered worlds; and again, when his discourse was ended, he is depicted as descending by the golden stairs to Sakaspura. The vihāre itself is strongly guarded by walls and gates; round about are built pleasant halls and priests houses filled with the holy men, with worshippers of high rank and devotees of either sex.

From this place we proceeded to worship at the Pallāṅkara Ārāma Vihāre, the description of which is as follows. The building is of three stages, built on a piece of level land by the bank of the river. Along the four walls were ranked various images of the Buddha and of Rahats as well as of gods and Brahmas, in diverse colours and adorned with gilding. In the middle was a glittering image of the Buddha life-size and seated on a throne, supported on either side by images of Sāriyut and Mahā Mugalan, all profusely adorned with gold. Facing this were two two-storied halls; round about were gilt dāgabās; the very gateways were gilt, and the place was one labyrinth of preaching- and living-halls, thronged with priests, pious men, and devotees. After worshipping here we were taken back to our halting place.

On the twenty-first day of the solar month Kanyā, being Sunday, three officers came in the morning and accompanied us in boats to the vihāre called Mahā Dhanvarama, in the district named Na pu than, that we might make offerings there to the Buddha and acquire merit, and also see the beauties of the place; and this is what we saw there. The place was a

fertile stretch of level land enclosed by four walls, outside which ran four canals. From the water-course to the east up to the gate there was a long covered passage of two stages. On entering at the gateway we saw on the four sides eight holy *dāgabas*, so covered with gilding that they resembled masses of *kinihiriyā* flowers. In the intervals were various images. Among them at the four sides were four buildings of two stages against the inner walls of which, and rising to the roof were large gilt images of the Buddha. Within the space enclosed by these were four handsome gilt *dagabas* with images interspersed. In the very center of all was a *dāgaba* richly adorned, with doors on the four sides fitted with stairs, un and down which we could ascend and descend. At the four corners of the square base of the spire were four dragons with wings outstretched and meeting above; in the four panels were four images of gods adorned with all the divine ornaments, as well as images of the gods who preside at the four points of the compass, with their hands clasped overhead. In the intervals were images of door-guardians armed with swords, of *rākshas* with clubs and of *bairayās* with staves, while above the circular base of the spire were depicted in solid gold the sacred halo. On either side of the stair leading from the eastern gate ran two snakes, their bodies the size of palmirah palms; where they reached the ground their hoods were raised and resting on slabs of crystal; their open jaws and projecting fangs filled the hearts of those who saw them with terror. Starting from here there were ranged round the *dāgaba* images of lions, bears, swans, peacocks, *kindurās*, deer, oxen, wolves, buffaloes, *makaras*, and door-guardians armed with swords. Also, carrying palm fans, *chāmaras*, *sēsāt*, triumphal chanks, and various offerings, with their hands clasped above their heads, were numerous images of *Brahmas*, *Sakras*, and the *Suyama* gods, all adorned with gold. In the hall to the east, with its eyes fixed on the *dāgaba*, was an image of the Buddha supported on either side by images of the two great disciples with their hands clasped above their heads. Also there was another image of the lord as he was in life, begging for food with his bowl in his sacred hand. In another building, which was reached by a flight of steps, were various images of the Buddha and two figures of the Sacred Footprint with the auspicious symbols in gold. In a similar hall to the west were three images. Here was depicted in gold our lord reposing in lion fashion in his scented room, whilst *Ānada Mahāsāmi* is approaching holding in his right hand a golden candlestick.

On the four walls was depicted the *Vessantara* birth-story, and next his birth in the *Thusita* heaven, whence again he was begotten of King *Suddhōdana* in the womb of Queen *Mahāmāya* and was brought forth into

the arms of gods, after which he made his Great Renunciation, and on his gleaming throne under the sacred Bō attained Buddhahood; and, seated on the White Throne of Sakraya, he preached his *Abhidharama* to the gods, and after receiving the offerings of the gods and Brahmas he descended by the divine stair to the Sākya city;—all this was pictured in gilt.

Outside the great wall of the vihāre were several preaching-halls; to the west of this was the residence of the Saṅga Rāja. The dining and preaching-halls were adorned in diverse fashions with gilding. One room was hung with awnings and curtains embroidered with gold, whilst the floor was covered with flowers, whilst above were hung circular lamps. On two thrones on either side were placed two priestly fans: the handles of these were made of elephants' tusks, the ivory of which was sawn very fine like the leaves of the *kus-kus*, and woven with red velvet and thin strips of gold and silver like rushes to form the leaf of the fan. Two holy priests stood on either side making obeisance to where the Saṅga Rāja was. Behind a curtain curiously embroidered with gold was a throne on which the Saṅga Rāja himself was seated. His face was screened by a fan of golden-hued bird's plumes which he held in his right hand. We were led in at his command to make our obeisance to him and to acquire merit. After we had made suitable offerings to him we were served with betel and arecanut, and were graciously praised by him for the faithful devotion to the Triple Gem which had brought us on this toilsome but blessed voyage across the dangerous sea. He was also pleased to say that priests would be sent to accompany us back to Lankā.

Surrounding this spot were several houses occupied by a vast number of priests and Sāmanēras, devotees of either sex who observe *dasa sil*, as well as crowd of pious and courtly folk who provided daily offerings.

After all this we were taken back to our halting-place in the evening. Eight days later, being Monday the eighth day, of the waning moon, two officers came and accompanied us to a vihāre which was full of priests; houses. Here we saw a building of three stages the tiles on the roof of which were gilt and appeared as a mass of *kinihiriyā* flowers. In front of this were two golden dāgabās. Having made our obeisance to these, we rested a short time in a hall here; after which we were invited to a two-storied hall where we were received with every mark of respect by the second sub-king and several Ministers of State, and were entertained with our attendants at a feast and subsequently with betel and arecanut. Then

several dancers in various gold-worked costumes were brought in to sing and dance before us; after which we were taken back to our resting place.

On the morning of the next day two officers came from the palace and took us on horseback to the town. We arrived at a street one side of which was occupied by two-storied buildings and variously gilt Elephant stalls: on the other side were similar horse stables. It is impossible to give the number of horses and elephants, male and female that was here: the street was entirely occupied by the stables and stalls, and there was no dwelling house at all. We rested in a hall on the side where the horse stables were.

As the *was* season was now drawing to a close a *Chīvara Katina Pūjā* had been ordered by the king for this day at the great vihāre of Kujayoth Ratnārāma. In this vihāre are a multitude of gilt images of the Buddha and a host of priests and Sāmanēras. We saw the procession; and this was the manner of it.

First there came, mounted on caparisoned elephants, a body of men with gaily-worked flags, richly dressed with Siamese hats of white resembling silver *Karañdu* on their heads, and swords by their sides; a similar band mounted on horses followed; next came in succession a host with swords in gilt scabbards; another with gilt bows, their quivers slung over their necks: another similarly armed, with guns on their shoulders and powder pouches at their sides; another band similarly dressed with various kinds of arms; then a band carrying *dhajas* and *patākas* on gilt staves; a band of powerful men with gilt clubs; another with swords in scabbards worked with silver; another with swords; a similar band with instruments of music—trumpets, horns, fifes, lutes, durms large and small, all playing together. Along with these were two richly eaparisoned elephants with *chamaras* hung behind their ears and on their backs *howdahs*; within each was a Minister of State seated, holding in his two hands a gold salver on which were placed robes of the finest yellow silk: above were held gold-worked flags, *sēsāt*, and spears, two of each, while on the two sides walked two female elephants carrying three men each. The officer who came next in similar fashion carried the pristly necessaries on a gold salver. A number of beautiful boys followed on a female-elephant covered with gold-worked cloth: these carried the gilt swords, betel trays, chains, pendants, and gold bracelets of these two officers.

Next came a large crowd on foot armed with swords and the five kinds of weapons carrying flags and umbrellas, followed by a tusked elephant almost hidden under its gilt trappings, the gaps being covered

with button flowers, marigolds, *dunukē*, *wetakē*, *sapu*, the white and red lotus, and water lilies, carrying in its howdah a Minister of State who bore a set of robes and the priestly necessaries: on either side rode two officers accompanied by seven men carrying *sesat* spears and flags. The minister's attendant boys, variously dressed, followed carrying his sword and spear and other ornaments. After that that another throng as before.

[The writer next proceeds to describe five other ministers who followed in similar state.]

Next, walking four abreast and carrying gold-worked flags, came a band of men holding four strings so that their order might not be disturbed. Then came a row of elephants with and without tusks, male and female, with trappings of unheard-of splendour, carrying sets of robes and the priestly necessaries and all manner of offerings. Next came two great Officers of State employed in the inner palace, with the Master of the Chariots, the Custodian of the Sword of State, two Keepers of the Crown Jewels, two Officers of the Royal Betel Box, the two Chief Officers of the Treasury, two Admirals of the Great Boats, two Masters of the Horse, two of the King's Physicians, two Officers who were in charge, the one of the stores of copper, brass, tin, timber, horns, ivory, white and red sandalwood, of the villages which produce them, and of the men employed in their service, the other of the royal rice and betel villages, and of their tenants,-all these came on elephants holding with both hands on golden trays their offerings of robes and other necessaries as described before, each accompanied by his vassals. Behind came a host of hundreds and thousands of devotees, male and female, carrying on their heads robes and offerings. Next came the two second Anu-Rājas, carried on the necks of stalwart men in two couch-shaped thrones with a balustrade of ivory, adorned with gold and rows of pearls, and set with magnificent gems; above their heads were carried ten *sēsāt*, and they were followed by a host armed with the five kinds of weapons. Next, in the first of two similarly adorned thrones, was borne on the shoulders of stout warriors the Great Officer of State to whose hands are entrusted all the affairs of Siam, and who is called the *ūva Rajjuruvō*. Above him were carried five *sēsāt*, and behind him was a band with umbrellas and swords. In the second throne was the second sub-king carried in similar state. Next came the great State Elephant; the whole of its body was the colour of copper, and it was covered with full trappings of gold; on each side of it were carried four *sēsāt* and four flags; eight trays of gold filled with peeled sugar-cane, ripe jak, and plantains were carried for its food; its attendants-elephants with and without

tusks, male and female-followed: on them rode men carrying flags. A vast number of offerings to the Buddha were presented to the priests with the robes and priestly necessaries. The Siamese officers told us that by the royal command we too were to share in the merit acquired by this great *Kathina Pīnkama*, and of all the other religious services which his illustrious majesty had ordained in his great devotion to the Triple Gem.

After this we were taken back to our halting-place.

This description is taken from the account given by Siddamparam Chetty, who was attached to us as interpreter, and who knew the details well; a considerable portion, both of what he related to us and what we personally saw, has been omitted to avoid the risk of appearing to relate the incredible.*

On the night of Tuesday, about fourteen hours before dawn, two noblemen came from the palace and informed us that a religious torch procession was coming down the river for us to see; and this is the description of it. Tall bamboos were set up at the vihāras on either bank of the river of Siam; these were bent down, and on them were hung gilt circular lamps and lamps of various other kinds. The king himself, his son the prince, the second king, and the Ūva Rajjuruvō came in the gilt royal barges, on which were erected alcoves with curtains and awnings of various coloured cloths; these boats were fitted with gold and silver stands holding lighted candles of wax and sweet-scented oils; a host of noblemen followed in similarly illuminated boats. There were also lamps made of red and white paper shaped like lotus flowers, with wax candles fixed in their cups; myriads of these beyond all counting were floating down the river. Fireworks of various devices were also cast into the water; these would travel underneath for some time and then burst into tongues of flame in all directions, with an explosion as of a jingal; the whole surface of the water appeared paved with fire. There were also dancers in gilt clothes in boats, singing and dancing to the music of drums.

Next, the priests residing within the city and in the vihāras on either bank of the river were presented with offerings, with robes, and the priestly necessaries, the boats, which carried them forming an unbroken procession.

* Addendum. - As a discussion was raised on this statement I add the literal translation of the passage kindly supplied to me by Mr. W. P. Ranasinghe:

“Although we wrote them, many things were omitted from what was related to us and from what we saw, which seems to be incredible.” - P.E.P.

This solemnity was observed on the thirteenth day of the increasing moon of the month Binara, on the full-moon day, on the first, seventh, and eighth days of the waning moon, and on the new moon, when the Was season came to a close. It was explained to us that this festival has been observed from time immemorial by the pious sovereigns of Ayōdhyapura year after year in honour of the sacred footprint, the relics of the Buddha, and of that other footprint which at the prayer of the Nāga king the Lord had in his lifetime imprinted on the sands of the river Nerbudda. On the afternoon of Wednesday two officers brought us in boats everything that was required for a similar offering, with a message from the king that we too should celebrate such an offering with our own hands. We accordingly went with them and lit lamps, which were floated down the stream, and burnt fireworks; similar ceremonies were performed by us the following Thursday and Friday.

On the seventh day of the solar month Thulā being Wednesday, in the morning, two officers came and accompanied us in boats to near the palace of the Ūva Rājjuvo. There, in a two-staged octagonal hall hung with cloths of diverse kinds, among gorgeous gold-worked carpets stretched on the floor, was the sub-king himself seated on a marvellously wrought royal throne. Beautifully engraved swords of solid gold, trays and boxes of gold and silver, and various royal ornaments were placed on either side: there was a golden curtain drawn, and on this side of it the great ministers were on their knees making obeisance. Here we were ushered in and introduced. The sub-king inquired after our welfare, and betel was handed round on trays. We were then shown some books that were not to be found in Lankā at the time. We gazed at them in reverence, bowing our heads before the holy paper, and were graciously informed that these books and the priests would be given to us. Next a great feast of rice was served for us and our attendants, after which we received permission to withdraw.

On the eleventh day of the solar month Thulā, -being Sunday, three officers came from the palace in the morning and informed us that they had received orders to accompany us to worship the Sacred Footprint at the spot known as Swarna Panchatha Mahā Pahath. We accordingly proceeded up the river in boats, admiring the various vihāras, gilt dāgabās, priests' houses, villages, fields, gardens of jak, cocoanut, arecanuts, sugar-cane, and plantain, situated on either bank. We travelled a whole day and night, and at dawn on Monday we mounted on some female-elephants carrying gilt howdahs and proceeded accompanied by our attendants similarly mounted. By evening we arrived within sight of the pinnacle of

the gilt dāgaba erected on this sacred site, when we hastened down from our elephants and proceeded two miles on foot, resting in a hermit's cell in the neighbourhood of this august spot. The next day being Tuesday, the eight-day of the lunar month, we offered worship at the holy shrine. The following is a description of it. From the river of Siam to this place was a continuous line of vihāras, halls, villages, fields, and gardens; at intervals were large parks adorned with tanks and lakes and with shady groves of mangoes; among these could be procured food and drink and sweet things to help the traveller on his way. Where the road came to an end a great range of mountains rose on the right; this was formed by Sachcha Bandhana Paarvata and the caves where the hermits live. At their prayer the Sacred Foot had been imprinted as if it were in a mass of soft clay to the depth of about four inches right up to the ankle, showing the 216 auspicious signs, with the five toes separately marked. Enclosing this to the breadth of about a span were three rows of petals of pure gold, the inner rim set with priceless gems, the whole being covered with seven curtains curiously worked with gold. In the middle of the square structure were stone steps facing in every direction, and covered over with plates of silver so that the joining could not be seen. Above the sacred footstep and made of solid gold was a pagoda supported on suitable pillars, forming a shrine. At the four corners were placed four golden *sēsāt*, and from above hung four bunches of precious stones like bunches of ripe arecanuts in size. On the edge of the roof hung ropes of pearls, and on the point of the spire was set a sapphire the size of a lime fruit. Within and overshadowing the footprint like a canopy, there hung from the middle of the spire a full-blown lotus of gold, in the middle of which was set a ruby of similar size. Chariots, ships, elephants, and horses with their riders, all made of gold, and of a suitable size, were placed on a golden support above the silver pavement. This was slung on wires of gold, to which were attached ornaments set with pearls the size of the *nelli* fruit, as well as other jewelled ornaments, rings, and chains. By some skilful device all this could be moved along the silver pavement. There were rows of vases with lotus; water-lilies, *supu*, *dunukē*, *idda*, *soukenda*, and jasmine flowers, as well as flowering plants. Above this shrine, which rivalled in its blaze of splendour the abode of the gods, and four-square with it, was a structure of eleven stages. Its pavement was of silver, while the four walls were adorned with gilding and various paintings; the ceiling was also gilt. and above the shrine and at the four corners were hung up five large gilt *sēsāt*. In the intervals were large full-blown lotus flowers with sapphires, the size of lime fruits, set in their hearts. From the corners hung a network of pearls, while five bunches of

various gems the size of large ripe arecanuts hung at the corners and the middle. Within, against the western wall, was raised a large gilt throne on which rested a gilt facsimile of the sacred footprint. Two doors faced the south and north; the doors and the doorposts were covered over with plates of gold; the former were in panels, the first adorned with the figure of a Bramah carrying a *sēsat*, the second of a Sakrayā blowing a conch, the third of a Suyam deity with a *chāmara*, the fourth of a Santhusita god with a jewelled fan,—all with their hands clasped above their heads in adoration. Above the door were hung two golden curtains.

At intervals on the outer face of the walls were square openings set with glass, in which were arranged figures of lions, bears, elephants, horses, cattle, makarayas, dragons, swans, serpents, and kinduras, &c., plated with gold. The columns of the verandah outside and the tiles on the roof were gilt, and the floor covered with sheets of white lead. The various stages were separated by short walls supported at the corners by figures of the Sataravaran deities armed with swords, while those of other gods and Brahmas carrying offerings and the five kinds of lotus occupied the gaps. The spires terminating the roof were adorned with gilt five-headed snakes and dragons plated with gold lifting up their great hoods on high, while along the edges of the roof heads of snakes and dragons plated with gold were arranged alternately; in the intervals were figures of swans, peacocks, parrots, doves, pigeons, and other birds, all gilt and carrying lotus-flowers in their beaks, in such profusion as almost to hide the gilt tiles. On the walls were also gilt images of kinduras and *nāgas* blowing horns.

All the eleven stages were similarly gilt, and on the extreme point of the central spire was fixed a gem the size of an orange. The wall surrounding this was of various kind of alabaster; at the four corners and at the sides of the four gates were fixed twelve large lamps of alabaster shaped like *karandu*, while 380 smaller ones adorned the walls. There were also fixed round about figures of elephants, horses, lions, bears, crocodiles, snakes, makaras, and deer, all of the same material and in due proportion; these served as lamps, the lights being placed inside them. There were also here and there figures of yakshas, *rākshas*, and *bhairayās*, serving as door-guardians at the eight points.

Lower down the mountain was a cave, in which was a gilt image of the Sachcha Bandhana hermit. Close by the flight of stone steps on the north side stood two large stone pillars on which were fixed stout iron rods; to these were secured pole of the size of a large arecanut tree cased

in copper and gilt, supporting an umbrella also of copper gilt. At the north and south gates down either side the stone steps ran two snakes with bodies like large palmirah trees made of white lead; where they reached the ground their huge five-fold hoods made of bronze are raised aloft with such a fierce aspect as would strike terror in any beholder.

Encircling this spot and outside the walls there was a large number of *sēsāt* of various coloured cloths: lower down and towards the rising sun was a gilt *dāgaba* with relics of the Buddha; on its spire was designed in gilt the six-hued halo of the lord blazing forth. To the west, on the top of the mountain where he had alighted from the sky; was another similar *dāgaba*: around it were several images as well as a *poya-gē*, a preaching-hall, a life-sized statue of the Buddha, two *vihāras* containing many images, and a large dining-hall on the walls of which were illustrated incidents at the impressing of the Sacred Foot. There was also a tank of lead filled with cool water. Lower down again in a large cave to the south-east were three more gilt *dāgabas*.

Such was this marvellous place: none but the architect of the gods himself could have designed it.

There were two gates, carefully, secured with keys and bolts and watched by guards who were appointed according to the various watches. Here and there among the caves were seats fashioned for meditation. On all sides were priests' houses of two and three stages, adorned with gilding; these were crowded with holy priests and *Sāmanēras*, and pious devotees of either sex, while numerous tanks and wells of cool water adorned the spot.

After performing our religious exercises at this holy place on the morning of Tuesday, which was the first quarter of the moon, the Siamese officers informed us that there were several other sites to be visited, and accompanied us a distance of about $1\frac{1}{2}$ *gaw*; here we worshipped at the innumerable images we found at the *vihāras* and caves. One of the latter wound about in three directions and contained many images; but the darkness was so intense that we were obliged to conduct our worship by torchlight. The caves and *vihāras* here were to be counted by the thousand; gilt *dāgabas* crowned the summits of the mountains. At all these we worshipped and did our obeisance to the holy priests who had retired to live among them. Wherever we turned, as far as the eye could reach, on every level rock and cave, there appeared a gilt *dāgaba* or an image; and towards all these we worshipped.

Round about were streams and mountain torrents of cool water and tanks and lakes with the banks carefully built up with stone and mortar. Among these we wandered, resting in delight beneath the shadow of the lofty trees, till we had made a circuit of this holy spot. We celebrated worship again this night and listened in the preaching hall to a learned priest well versed in the *Dharmma*, who discoursed from the commentaries on the lives of the great disciples of the Lord. The next day we worshipped again both morning and evening, and also again on Friday morning; after which we bid farewell to the Great High Priests and the other priests who abode here, and immediately began the descent, accompanied by the Siamese officers. When we had left the sacred precincts behind we mounted our elephants and proceeded till we reached the river, where we joined the boats. We travelled all through the night, and about eight *pēyas* before dawn on Saturday we reached our halting-place.

On Monday morning three officers took us in boats up the river till we came to a vast stretch of fields. Here in innumerable running streams of cool water were growing the five kinds of lotus, -*ēmbul*, *upul*, *ōlu*, *nelun*, and *Mahānel*: encircled by these were three or four thousand *amunams* of fields and gardens, among which we wandered till sunset. The grain was in every stage; the young shoot, the ripening ear, the flower, the tender corn, and some already mown. At last, when we had reached one of its boundaries, we were told in reply to our inquiries that this stretch of fields extended as far as the city of Ava. We then made our way by a cross road across the fields to the river and rowed over to the western bank.

Thirteen fathoms further on was a spot where long ago a series of the kings of Siam had erected a three-storied temple with a great throne on which was placed a recumbent statue of the Buddha, with relics, as well as a standing figure; but the river had burst the embankments, and the flood-water had reached within two fathoms of the temple gate.

And so it came to pass that when his present majesty visited the spot in the twenty-fifth year of his anointing as king, he was greatly distressed; and exerting his royal zeal he had the image safely carried by his strong men with the help of various engines a distance of 80 fathoms to a spot where he had erected a new resting-place for its repose. Over this he also built a temple of three stages, which was adorned with gilding, and from the gate to river over the 80 fathoms that the image had been carried he erected a covered passage of one stage. He also built a preaching-hall and a new *vihāre*, and set up various other images, after which he celebrated a great *piṅkama*. All this was told us by the Siamese officers.

After worshipping at this place and paying our respects to the priests we started down the river, admiring the numerous vihāras and priests, houses on either bank and the villages with their teeming population; arriving at our resting-place in the evening.

On Tuesday evening three officers came from the palace with a large supply of robes and priestly necessaries, and informed us that his majesty as most favourably disposed towards us: and, in order that he too might share in the merit which we had acquired by our pilgrimage to the Sacred Footstep, had ordered a quantity of the coins called *ticcal* to be distributed among us: he also sent us much eatables and drinkables, with fruit, betel, and arecanut, lime, &c. We were directed to offer the robes ourselves to the priests, and so acquire merit. Accordingly we proceeded in boats to the vihāre called Wat Nun Ok, and worshipped the golden Buddhas there, and offered the robes to the Chief Priest and three others who resided here, and acquired merit by making our obeisance to them, and afterwards returned home.

On the twenty-ninth day of the month Tula, being Thursday, two officers came in the morning and proceeded with us in boats till we reached the street, where we entered horse carriages. We alighted when we approached the palace and waited in a *mandape* till our arrival was announced, after which we were led to the hall of the sub-king. Here we were received by the king, the prince, and the sub-king, with the greatest kindness, and presents were also bestowed on us, the Ārachchies, and our attendants: and we were also bestowed on us, the Ārachchies, and our attendants: and we were shown the presents destined for Lankā. We were also informed we would receive permission in a few days to start home, after which we returned accompanied by the officers.

On Monday, the fourth day of the solar month Vrishchika, two officers came and accompanied us in boats to the great vihāre called Talarama, which is built on the bank of the river. Here we worshipped before the golden image of the Buddha and the dāgabas, and made offerings of robes and the priestly necessaries to the priests who had been appointed, to proceed to Ceylon. These were Upāli Mahā Nāyaka Thero, Ārya Muni Mahā Nāyaka Thero, the Anu Mahā Thero the Mahā Theros who read the *Kammavācha* and who prepare for ordination, and the Mahā Theros Indrajōtassa, Chandra Jōtassa, Kotthita, Kiyavu, Bojuna, Thuiuvan, Thonsuvannana, Janna, Prakayavuthan, Lokon, Dabut, Premak, Premi, Kruvakya, being twenty-one Theros and eight *Sāmanēras*. After this we were taken back to our halting-place.

On the morning of Thursday two officers came and took us to the palace. We halted for a short time at a *mandape* while our arrival was being announced; after which we were presented and received with great kindness by his majesty the king, the prince, and the sub-king. We were informed that the presents destined for Ceylon would be ready to start in a short time, and then were given permission to withdraw, when we returned again to the same *mandape* for a short interval. And this was the manner of our departure therefrom. From the palace gate and as far as the landing-place at the river bank the two sides of the street were decorated with cloths embroidered with gold, various scented flowers and fruits, and examples of the painter's skill. Next, heralded by the five kinds of music, came the royal message carried in a gold litter on either side of which were held gold-worked *sēsāt* and flags. A new golden image of Buddha came next, borne in like fashion and accompanied by *sēsāt*, *chāmaras*, gold-worked flags, and music. The sacred books and various offerings followed, guarded on either side by a band of warriors armed with the five kinds of weapons. Upāli Mahā Thero came next, curried in a palanquin curiously worked with gold and followed by many offerings; next was Ārya Muni Mahā Thero in similar state. These two were accompanied by the other Theros and Sāmanēras destined for Lankā, all of whom had been presented with various gifts; a band of warriors followed them, preceding the presents that were to be sent to Lankā which were conveyed in gilt chests. Three officers had been appointed to proceed to Lankā as ambassadors, and numerous honours had been conferred on them. Two of them came next in two litters shaped like beds and richly adorned with ornaments of solid gold. These were carried on the shoulders of men, while the third rode behind on a richly caparisoned horse. We, who had been gazing at this rare sight with delight, were now directed to enter the horse carriages in which we joined the procession. The gorgeous decorations on either side of the road, the *vihāras* and crowds of priests, the masses of men, women, and children gay in jewels and gold, who thronged to gaze at us, cannot be described in words. We proceeded thus as far as the river, lost in admiration at the splendour of the crowded street. Here we found awaiting us the royal barges, decked with the heads of lions, bears, elephants, *kindurās*, *makarās*, crocodiles, serpents, buffaloes, deer, peacocks, parrots, pigeons, dragons, and *rākshas*: whilst in the intervals were carved trees, creepers, and plants, all gilt. On their decks were constructed booths of gold worked cloths gaily adorned, and similar curtains were hung around, while various flages and umbrellas were fixed at stem and stern. On board these barges were conveyed the image and

books and royal message as well as the priests. The king, the royal queens, the sub-king, the prince, as well as the nobles with their wives, accompanied us in similar boats; after them came a host of devotees of either sex and of citizens in boats in an unbroken stream, the boats being secured in rows by cables so as to move in line. In various boats dancing and singing were going on, while numerous drums kept up a continuous volume of sound. Thus we proceeded down the river till we reached the large new ship, which with its gilding within and without appeared like some ship of the gods. This was the vessel destined by his majesty for the use of the priests who were sailing for Lankā. So on Thursday, the first day of the increasing moon of the month Il, about ten hours after dawn, the sub-king bore the golden image reverently on his own head within the ship, and placed it on a throne surrounded by gold embroidered hangings of various colours: the holy books and the king's message were similarly disposed of, and the presents and offerings were stowed away. The priests were then taken on board amidst cries of "Sādhu" and the firing of guns and the accompaniment of music, and were followed by the three Siamese ambassabors who were proceeding to Lankā accompanied by many presents. A message was also conveyed to us from the king, giving us permission to depart and also directing that Wilbāgedara Muhandiram Rāla alone, who was well known to the Theros and ambassadors-he had been to Siam on a previous occasion-should travel in the Siamese ship. The rest of us were also requested to go on board the ship: but as the number of the Siamese attendants and the quantity of their baggage was great, we were to continue our journey by the Hollander's ship. Three Siamese nobles were also ordered to accompany us as far as the seaport of Siam.

Accordingly we started in great state, and as we proceeded down the river the priests who lived in the vihāras on the banks, with the chief men of the villages and the people themselves crowded round in boats so that the river could not be seen bringing with them presents for the priests who were starting for Lankā. We arrived in this manner at the temple called Wat Then Lak Dhan, where the chief people provided presents and robes to be offered by us to the priests accompanying us so as to acquire merit; while at the same "time we were entertained at a feast.

When we drew near Bangkok we were similarly received and treated; the same occurred at Amsterdam, where we arrived next: at last on the afternoon of Friday, the fourteenth day of the solar month Vrischika, being the eighth day of the increasing half of the lunar month, we reached the harbour of Siam. Immediately the four of us who were to travel by the

Hollander's ship proceeded on board with our attendants, and the two ships anchored side by side, while the luggage meant for the Siamese ship was taken there; where too Wilbāgedara Muhandiram proceeded with one servant and an attendant soldier. On Wednesday the fourth day of the solar month Dhanu at the twenty-third hour of the morning, the two ships hoisted sail, and we steered out of the harbour, the Siamese ship leading. On Thursday this latter disappeared from our sight, and though we were greatly disturbed in mind about her, we sailed on till on the afternoon of Monday, the twenty-third day of the solar month; we reached the harbour of Malacca and cast anchor.

Six days later, on Saturday morning, three officers came from the fort and took us on land in a sloop, where we were conducted with much ceremony to our halting-place. Later we were taken inside the fort, where the Governor and other officers exerted themselves to allay our anxiety and assured us that the ship would arrive in safety. They also fitted out a sloop to go and make inquiries, and sent despatches regarding the matter to Batavia in a ship. But though we questioned the captains of all the vessels that came from foreign parts, we could obtain no information whatever; accordingly we resolved to wait till we did get some definite news. We waited on till the next year, which was the Saka year 1674. till on the thirteenth day of the solar month Vrisabha, the captain of a newly-arrived ship came to our halting-place and informed us that the Siamese ship had lost her masts and could not proceed on her voyage, and had consequently been towed back by several boats to Siam itself.

As we heard that a sloop trading with Siam was lying idle in the harbour, we consulted the Governor and started her captain off with a letter. We waited till Saturday the tenth day of the solar month Dhanu, when the Governor sent us by an officer from the fort a letter which Wilbāgedara Muhandiram Rāla had forwarded. The purport of this letter was that His Majesty the King of Siam had graciously bidden them when taken before him not to be disheartened at their mischance: the priests destined for Lankā, the presents, and the three Simese ambassadors would start again in the month of Wak from the district of Mirigiya, and reach Lankā this year itself; the ambassadors who were waiting at Malacca should accordingly be directed to start home; in obedience to which command this letter was written.

We accordingly went on board on the thirteenth day of the solar month, being Friday, and on Saturday we steered out of the harbour, and

on the evening of the fifteenth day of the solar month Makara, being Monday, we landed at the Castle of Colombo. The Governor received us with great consideration and arranged quarters for us near the church at Borella, where we remained for twenty-eight days. In the meantime he sent two Mudaliyars with a letter to Siriwardhanapura: these went and delivered their message before the great nobles there, who conveyed the same to the knowledge of his gracious majesty, when the Mudaliyars received great rewards. Moreover he gave orders for the Padikāra Mohottāla, Dedigama Muhandiram Rāla, and Pussēlla Muhandiram Rāla to proceed to Colombo and accompany the newly landed nobles back. They accordingly came to Colombo and delivered their message to the Governor, who received them with every mark of honour and accompanied them from the castle. Six days later, on the eighth day of the solar month Kumbha, which is the fourteenth day of the waning moon of the month Navam, we arrived at the capital and were presented before our gracious and ever-victorious king. We were received with great kindness, and were anxiously questioned as to whether the priests were actually coming.

On the tenth day of the solar month Vrischehika messengers arrived with the news that the ship conveying the Siamese priests had cast anchor at the harbour of Trincomalee on Monday the fifth day of the increasing moon of the month Wesak, in the Saka year 1675,* which is called Srimukha. No sooner was this glorious message received than our gracious king, the mighty ruler of Lankā, gave orders that palanquins fitted with cushions and mattresses should be despatched, as well as a supply of robes of fine cloth, with sweetmeats and rice cakes to help them on the way. He also sent elephants to head the procession and a richly caparisoned tusker with a golden litter for conveying the king's message, with a body of trumpeters, drummers, and other musicians. The following were entrusted with this work, viz., Ēhēlapola, Mahā Adikārama: Aṅgammana, Dissave of Mātale; Hulaṅgamuwa, Dissave of Uda Palāta; Ēllepola Kabande Mohottāla, the Kodituwakku Lekama; Ēllepola Mohottāla, the Vedikkāra Lekama; Kahande Mohottāla, the Kuruwe Lekama; Wiyalla Mohottāla, Muhandiram, who was in charge of the *gabadāgama* of Madula; and Harasgama Muhandiram Rāla, of the Vedikkāra Lekama. These accordingly started for the harbour and accompanied thence the priests, the three Siamese ambassadors, the king's letter, and the presents with every mark of honour. The letter was placed on the golden litter which was carried by the tusked elephant with jewelled trap-

* AD 1753.

pings; the holy images and books were carried in state accompanied by flags and umbrellas; Upāli Mahā TerUnnānse, with the seventeen other Theros and seven Sāmanēras, travelled in palanquins richly fitted with mats and pillows; while the Siamese ambassadors followed in *andorus*. So they proceeded, helting at Olagamuwa, Gantale, Alutwēwa, Minihiriya, *Gonawela*, and *Nālanda*. On reaching Godapola nuwara five noblemen proceeded to meet them, viz., Dumbara Dissave of Mātale ; Aṅgammana Mohottāla, the Mahā Lekama; Moladanda, Rate Rāla of Yatinuwara, Ēllepola Kahandāwe Mohottāla, the Padikāra Lekama, and Wilbāgedara Kuda Muhandiram Rāla of the same Lekama.

These went and made their obeisance to the priests and saw that they were properly lodged, and the image, the books, the royal letter and presents deposited in a place of safety; after this the ambassadors were also conducted to their lodgings with great ceremony. Later Ēhēlapola, Mahā Adikārama. Hulaṅgamuwa, Dissave of Uda Palāta, and the afore-said chiefs returned to the capital and had an audience with the king. A few days later Uduwela Muhandiram Rāla and Aittaliyadde Muharidiram Rāla were sent to Godapolanuwara to inquire after the well-being of the priests and ambassadors and the report the same to the king without delay. Later orders were given to Samarakodi, the Udagampaha Adigār, Dodanvela, Dissave of ūva, and Miwature Mohottāla, the Attapattu Lekama, to proceed to Godapolanuwara and escort thence the holy images, the books, the king's letter and presents, together with the priests, to the capital. This they did and accompanied them as far as Alutgantota, where they halted. The next day being Friday the seventh day of the waning half of the month Poson in the Saka year 1675. His Gracious Majesty himself, lord of the earth, who is resplendent with every virtue, proceeded to the Bōdimuluwa by the side of the river. Here he made his obeisance to the priests and received them with every virtue, proceeded to the Bōdimaluwa by the side of the river. Here he made his obeisance to the priests and received them with all graciousness; and after *pirit* had been recited, they were brought in the evening to the Malwatte Vihāre, where lodgings had been newly erected and adorned for them with all speed: here they were lodged. and orders were given to provide them with all necessaries. At the same time the Siamese ambassadors with the letter and presents were sent to the Bōgambra Thānāyama, where every honour was paid to them and their wants attended to.

On the evening of the second day of the solar month Kataka, being Friday the thirteenth day of the lunar month, at the Malwatte Vihāre, Upāli

Mahā Thero admitted one of the Sāmanerās who had accompanied him from Siam into the *Upasampadāwa*. On the night of Saturday the full moon day of the month Esada, at the first watch. His Majesty, the lamp in the jewelled hall of the Solar race, took his seat in the preaching-hall filled with exultant joy and kindness, and at his request (which was addressed to Upāli Mahā Thero Ārya Muni Mahā Thero, and the other Theros), Kobbyyākaduwaē Unnānse, the Nāyaka Priest of the Uposatārāma, Wēliwita Unnānse. Hulaṅgamuwa Unnānse, Bambaradeniya Unnānse. Thibbotuwāwe Unnānse. and Nāvinne, the Nayaka Unnānse of Asgiriya, were admitted into the *Uapsampadāwa* and thus after many years this feast of the Great Ordination which had so long been neglected in Lankā, was re-established once more amidst the rejoicings of the populace, the triumphant noise of drums, chanks, and the five kinds of music, and the roar of cannon.

On the night of Tuesday the twentieth day of the solar month the Audience Hall was adorned with awnings and hangings of silk and gold embroideries. And here our mighty king, the lord of kings, seated on his throne, received with all graciousness the three Siamese ambassadors who brought the letter and presents from their king. They were at the same time presented with three chains and three gold rings. three embroidered *toppetti*, three red and three yellow, an extra one being given to the ambassador who carried the king's letter: various presents were also given to the attendants, and three thousand ridi were distributed among them all. After this Upāli Mahāsāmi and the other Theros who accompanied him were invited to worship the Sacred Tooth and so acquire merit: and subsequently the ambassadors were allowed to do likewise.

As for the king's letter, after the principal nobles had met in the Audience Hall, Wēliwita Terunnānse caused it to be unwrapped by Tibbotuwāwa Terunnānse: it was then wrapped up again, and sealed and deposited in the treasury, covering and all. As for the books that had been received, they were paraded round the streets with great pomp in a golden litter placed on the back of a tusker with jewelled trappings, accompanied by the five kinds of music, after which they were formally dedicated.

[Then follow the names of the priests, differing somewhat from the names already given.]

NOTES

1. Wilbāgedara Muhandiram has recorded the names of the sixtysix persons who composed the mission; they were—
 Pattepolā Mohottāla, three Ārachchies and nine men (hēwāyo) of his Lekama, and five personal attendants.
 Ēllepolā Mohottāla, three Ārachchies and seven men of his Lekama, and one attendant.
 Īriyagama Muhandiram, two Ārachchies and five men of his Wasama, and one attendant.
 Āittāliyadde Muhandiram, one Ārachchi and three men of his Wasama, and one attendant.
 Wilbāgedara Muhandiram, two trachchies and three men of his Wasama, and two attendants— a *wahumpurayā* and a *durayā*.
 In addition there were three trumpeters, three performers on the *tambōruwa*, five on the *singārama*, and two on the *horanēwa*.
2. The message to the King of Siam was written in Pāli by Vēliwita Saraṇāṅkara Unnāṅse of Malwatte Vihāre. There was also a second letter addressed to the Sanga Rāja.
3. At Trincomalee the ambassadors were housed in the Commander's flower garden.
4. The Dutch ship that conveyed them was named the "Vel Trek."
5. In Sumatra, the writer tells us, gold, lead, and the whetstone are found.
6. At Malacca the royal letter was deposited in a two-storied building attached to the Fiscal's residence.
7. They started again in the month of Vesak, Saka 1673 ; and sailed past Rio and Johore, where *ponambra* and *minambra* (amber gris?) is found. "The robbers here," naively adds the writer, perhaps referring to the piratical Malays, "even slay people." Next they passed Pulu Timung, Pulu Piang, Pulu Hovu, mere rocky points in the sea, as well as Pahang, Kalantang, Tranganu, Patani, which latter produce gold, lead, and camphor ; some of them were reported to be inhabited by cannibals; thence past Cambodjia to Siam.

8. On reaching the harbour the captain and Kannēdeniyē Ārachchi of the Padikāra Muhandiram Wasama were despatched to announce at the Siamese capital the arrival of the embassy: twenty- four days later the rest landed.
9. Amsterdam: the modern Paknam Samuddaprakar. - J.
10. Mung: a district under a governor. - J.
11. Wat Arama: the spot is the Wat Prode Satta, “the salvation of sentient beings. The ancient temple is still existing, and had been repaired by the late king’s brother. There is a sacred well here, the water of which is supposed to wash away sins.- J.
12. Bai: probably Ban (village); the name is Pa-sat, : “the foreset of animals.”J.
13. Puri : in Siam a provincial town, and is not applied to the capital ; the old capital was Sri Ayodhaya Mahā Nagara. - J.
14. The money distributed among the Sinhalese amounted to 700 ticcals. Masam-puva : unknown: not Siamese. *Ticcal* is the foreign name given to the Siamese coin of the largest denomination, called *Bat*. Coins of smaller denominations of the same round shape are *saliung* anu fiang, and *bia*, the last being only tokens. - J.
15. The elephant in the gilt stall opposite the palace gate was the white elephant ; facing it was the black elephant : but the description given in the translated version would appear to relate to the red elephant. According to Baldaeus, the King of Siam was styled “Lord of the Golden Thrones, also of the White, Red, and Round-tailed Elephants, three excellent draught beasts which the highest god has given to none other.”
16. The custom of drawing up the war elephants in circles in front of the palace also prevailed at the Sinhalese court.
17. After they had been granted an audience the members of the mission were entertained at a place named Mahā Sombath Kalan; the rooms were hung with a awnings and curtains. Each ambassador was provided with three silver trays each (or each three?) fitted with fifty one small gold dishes, filled with various dainties forming the five courses of a feast.

18. Vat Puthi Suwan: correctly Wat Buddhaiy S'van "Arama of the Heaven of Buddha" (s'van = *swarga*). - J.
19. Mahā Dharmārāma (?) : Neither Siamese nor Pāli : but there is a temple called Mahā Dhātu, the principal one in the city: from the description and the fact that it was the seat of the Sanga Rāja, the two are probably identical. In this temple was enshrined a solid gold image of great size, which was melted and carried away by the Burmese. A bronze one remains to this day in a state of decay. - J.
20. Naputhan: or rather Na-pa-tan, "the paddy field of the burnt forest." The name is still in existence. - J.
21. The Offerings made to the Sanga Rāja were:-
220 pieces of red and yellow silk	<i>Styli</i>
30 red fans	Toothpicks (metal)
30 Strings of prayer beads	Nailpicks (metal)
30 packets of needles	Looking-glasses
Arecanut cutter	Cloves, nutmegs, cinnamon
Chunam boxes	Wax candles
Scissors	2 alms bowls
Razors	1 web of cloth
22. The second sub-king must have been "The Palace of the Rear Guard" (great personages are called by the names of their residences), who is at the head of the Reserve forces. But more probably it was one of the great ministers, to judge from the reception. - J.
23. The Was season: the rainy season, when the priests retire from the forests into houses.
24. Kujayoth Ratnārāma : probably Wat Jayawardhanārāma, one of the well-known and royal temples, now in ruins. - J.
25. No Minister of State would be employed in carrying things even at a religious procession. These were probably minor officers dressed as Devas. - J.
26. No sub-Kings are entrusted with affairs of State except of the War Department and in building defensive works in war time. The

two great ministers are of the Interior and War, or of the North and South, having charge of the Government of the Northern and Southern Provinces respectively, and the latter of military affairs in time of peace as well. - J.

27. This is really the "Light Offering," or *Padīpa Pūja* performed on water twice at the end of the Was season on the full moon of the eleventh and twelfth months, and is continued three days on each occasion. The middle day is the full moon, on which the people indulge in extravagance, in music, singing and playing on the water, and make offerings of floating lights and flowers and fireworks in miniature temporary boats and vessels of all sorts. It is in fact a popular *fete*. - J.
28. Only three out of the five ambassadors, viz., Ēhellepola Mohottāla, Āittaliyadde Rāla, and Wilbāgedara, went on the pilgrimage to the Sacred Footprint: they were accompanied by seventeen of their *suite*, whose names are also stated.

On passing the first wall enclosing the sacred site the pilgrims knelt and worshipped with their foreheads touching the ground; then they passed the copper umbrellas with stocks three spans in circumference, and up the stone steps with the serpents on either side to the first stage; another flight of stone steps brought them to the second stage, which was sprinkled with sand. These stages appear to have run right round the mountain peak. The next flight was covered with lead, and led to the last stage, which was similarly covered. The imprint was of the right foot; it was enclosed in a building 14 carpenters' cubits square and 18 fathoms high; while the shrine over the imprint itself was 7 cubits high, raised on pillars of gold. Wilbāgedara also testifies to the extraordinary expenditure of gold over the ornamentation of the temple.

Reference is made to this shrine by Baldaeus, who also gives a list of the auspicious signs.

29. The rock on which the footprint was discovered had been named "Suwanna banphot:" *Panhata* is evidently *pabbata*, and *mahā pahatha* is *maha prāsata*. *Prāsata* is the corrupt *Pāli prāsada*, a building of from one to nine stories with a *dāgaba*-shaped top, like the Brazen Palace at Anuradhapura. The now existing build

ing, called the *mandape*, has replaced the original structure which was destroyed by lightning. - J.

30. Native resthouses for pilgrims, which abound to this day. - J.
31. Probably *Satapanna pabbata*, adapted from the name of the ancient cave in Rājagaha at which the first Buddhist Council took place. - J.
32. The description of these stages seems to correspond to the usual basement of a *pasāda* building, which is always elaborately moulded in ornamental lines in stages with figures supporting them. - J.
33. The offerings made at this shrine were-
1 gold pagoda (<i>varāgan</i>)	2 cloth water strainers
53 rupees	1 betel bag
50 current <i>ridis</i>	60 wax candles
1 ticcā ridi	8 bundles incense sticks
2 coloured cloths worth 30 ridis	1 log sandalwood
11 rolls of fine cloth, 18 cubits long. 5 1/2 spans wide. worth 175 ridis	9 alms-bowis
3 cloths, named Kaveniya, Samukkalama and Sarasaya	Cloves (<i>waswāsi</i>), nutmeg, cinnamon, camphor,, cardamoms
2 lansolu cloths	Needles
1 silk tuppātiya	Ridis, thuttus and cush
	Flowers
	Lamps, &c.
34. This is literally true even to the present day for rivers and creeks are the highways of Siam and no household is without at least one boat. - J.
35. *Lak*: a common name for a village temple, meaning pillar or post, probably referring to the mark set up when a site is selected for a temple. *Dhan*: perhaps Siamese *Dion*. "the pillar of charity." - J.
36. Wilbāgedara has left us the following additional information. On Thursday the eighth day of the increasing moon of the month Uduwak in the Saka year 1674, about midnight, Pattapoia

Attapattuwe Mohottāla died at Bangkok while the ambassadors were on their way home. The corpse was dressed in four cloths with an inner and outer vest and a “jaggalat thoppiya;” a mattress was spread at the bottom of the coffin closed. Over all a violet (*ailkarpa*) thuppatiya was cast as a pall and the coffin placed on the deck. The priests then recited *bana*, and after offerings had been made to them the coffin was lowered into the ship's boat, which sailed away under a salute of thirty-two guns. After sailing eight *gawwas* the coffin was landed at night and removed inside a house, while the twenty oarsmen were fed with rice bought at the spot. On Saturday at ten *pēyas* after dawn it was placed within the preaching-hall of the Vat Pakanoth Vihāre, wehn forty priests recited *bana*. Six hundred logs of wood were purchased, and the corpse cremated within apparently a crematorium.

A disgraceful incident followed: Nattabura Unnānse, who had accompanied the writer on his first voyage to Siam and had then deserted, now appeared on the scene in an attempt to obtain for himself the property of the deceased Mohottāla : in fact, as the writer usefully observes, he was robbed of a whole night's sleep by the importunities of this son of Belial, who was put off by a reference to the decision of the Court of Kandy. He then proceeded to the ship where the priests were, and demanded from them the offerings that had been made to them by the ambassadors : their refusal so exasperated him that he proceeded to strike the saintly Ārya Muni Thero and a novice on their heads with a club. The alarmed priests refused point blank to proceed and further: for, said they, if the men sent from Lankā are such what would those who remain at home be like? However, Ēllepola Mohottāla had the miscreant arrested and handed over to the authorities on land, while the Siamese ambassadors succeeded in pacifying the agitated priests; and they set sail.

A few days later the ship was discovered to have sprung a leak, and she began to fill so rapidly that they were obliged to cast their cargo overboard to keep her afloat; the priests however recited *bana* day and night without intermission, and with such effect that they succeeded the next day in driving her aground on a mud bank near the harbour of Muwang Lakaon, a dependency of Siam, with all the crew and the king's presents safe. Here they landed and proceeded to the capital, a fortified town named Pātaliputra; in the middle of it was a *dāgaba* (as large as the Ruwanwēli *dāgaba* at Plonnaruwa) which had been built by King Dharmāsōka to contain some relics of the Buddha. It was gilt from top to bottom, and the

gilding was in such excellent preservation that the whole resembled a newly polished gold *karanduwa*. Three hundred statues and two hundred gilt dagabas, varying in height from 9 to 11 carpenters cubits, encircled the central structure. There was also in the city a holy *bō*-tree which King Dharmasoka the Less had within recent times obtained from Anurādhapura. Every morning the priests of the various temples proceed to collect alms; three commissioners supervise the affairs of the clergy over all the Siamese dominions; and by their orders all, whether there to induced by religious sentiment or not, have to contribute to the support of the priesthood and the maintenance of the edifices.

The country is rich in deposit of black and white lead (tin?), rice, betel, arecanut, &c., but robbers are numerous and blood-thirsty, withch craft a bounds, and cancerous and leprous diseases are frequent.

From here the Siameso ambassadors sent a letter to their king to inform him of the misfortune that had overtaken them. This letter was sent by land in charge of ten people, who delivered it at the capital in a month and seven days. The king's order was that the ships should be repaired and taken back to Siam: which they accordingly proceeded to do, being hospitably received by all the magnates of the coast. For instance, two of them sent the following presents:-

15 durians	60 bundles betel
300 mangosteen	16 bunches arecanuts
100 mangoes	15 dried fish
7 jak	100 do. (small)
45 pineapples	60 duck eggs
10 plantain bunches	1 package limes
9 bunches tender cocoanuts	5 boxes of rice
70 cocoanuts	

At last, on Wednesday, the third day of the increasing moon of the month Esala, in the Saka year 1674, they arrived at the Siamese capital a second time, and were received in audience by the king. He addressed himself most graciously to the writer, and bade him not to be disheartened at his misfortune, as the king had given orders that everthing should be arranged for his return journey.

Their return, however, was still to be delayed. One of the king's great ships with a valuable cargo, including elephants, was lost on a voyage to Sinnapattanam, only seven or eight of the crew escaping in a boat; moreover, four ships riding at anchor in the harbour were destroyed by a cyclone; and to crown all, the sub-king himself died shortly after. The king accordingly hesitated about sending the priests to Lankā in such a year of disaster, and consulted Wilbāgedara, who sent the following reply:- "I, too, am in great distress at the misfortunes that have occurred; but the uncertainty of the future, grief, and death are no new thing in our world of sorrow: therefore should you hasten to frucify your desire to spread the knowledge of the one thing that is certain, the preaching of the Lord." Further, he went on to add how in the days of old there were no Hollanders in the Island of Lankā, but his majesty King Srī Rāja Siṅha had sent his royal message and summoned them from across the sea to guard his coasts, for which purpose he had put them in charge of his forts, and they had since served him with all loyalty: and every year embassies come from diverse countries to the court of our king to solicit his friendship with costly presents.

Apparently the king was greatly impressed. He sent courtiers to make further inquiries from Wilbāgedara, who informed them that the States of Sinnapattanam, Madura, Tanjore, Trichinopoly, Kilakkari, and Mysore send yearly tribute and obtain permission to participate in the pearl fishery.

Shortly after Wilbāgedara had a dream. He dreamt that he was leading a herd of elephants, one pure white in colour, and the rest speckled, to a freshly reaped field, where the Padikāra Mohattala and his own younger brother the Muhandiram came to meet him, removing the turbans they had round their heads. As they approached he noticed that leeches were climbing up his legs, and as he stopped to brush them off he awoke.

This dream was the harbinger of happy news. The following morning two ship captains named Nieholas Bath and Martino appeared, and with many declarations of their being the humble and loyal servants of their majesties of Siam and Lanka, placed their new ship the "Cecilia" at the service of the Sinhalese ambassador. This offer was joyfully accepted; and on Sunday the third day of the waning moon of the month Durutu, the priests and the Siamese mission of seventy-four souls, including the five ambassadors, their interpreters, clerk (*somiyān*), trachchies, (*mun*), "appus" (*thenei*), soldiers, two *massageurs* (*atapaya mirlema reddu*), musicians,

and attendant boys proceeded on board. After an uneventful voyage they reached Batavia; where they were hospitably received by the Dutch general, who presented them with various articles, including three guns. Here they transhipped into a larger vessel, the "Oscabel," in which they reached Trinacomalee on Monday, the thirteenth day of the increasing moon of the month Wesak, in the Saka year 1675.

THE UPASAMPADĀ-KAMMAVĀCĀ:*

Being the Buddhist Manual of the Form and Manner of Ordering of Priests and Deacons. The Pāli Text, with a Translation and Notes.

by
J. F. Dickson

In May, 1872, I was invited by my learned friend and pandit Kevīṭiyāgala Unnānse, of the Malvatte Monastery in Kandy, to be present at an ordination service, held, according to custom, on the full-moon day of Vesak (May–June), being the anniversary of the day on which Gautama Buddha attained Nirvāṇa B. C. 543. I gladly availed myself of this opportunity of witnessing the celebration of a rite of which Englishmen have but little knowledge, and which has rarely, if ever, been witnessed by any European in Ceylon.

Nothing could be more impressive than the order and solemnity of the proceedings. It was impossible not to feel that the ceremony was being conducted precisely as it was more than two thousand years ago.

The chapter house (Sinhalese, *Pōya-ge*) is an oblong hall, with rows of pillars forming an inner space and leaving broad aisles at the sides. At the top of this inner space sat the aged Abbot (Sinhalese, *Maha Nāyaka*), as president of the chapter; on either side of him sat the elder priests, and down the sides sat the other priests in number between thirty and forty. The chapter or assembly thus formed three sides of an oblong. The president sat on cushions and a carpet; the other priests sat on mats covered with white calico. They all sat cross-legged. On the fourth side, at the foot, stood the candidates, behind the pillars on the right stood the deacons, the left was given up to the visitors, and behind the candidates at the bottom was a crowd of Buddhist laymen.

To form a chapter for this purpose not less than ten duly ordained priests are required, and the president must be not less than ten years' standing from his Upasampadā ordination. The priests attending the chapter are required to give their undivided, unremitting, and devout attention throughout the service. Every priest is instructed to join heart and mind in

* Reproduced from *The Orientalist*, September, 1884, pp. 206-213.

the exhortations, responses, formulas, etc., and to correct every error, lest the oversight of a single mistake should vitiate the efficacy of the rite. Previously to the ordination the candidates are subjected to a strict and searching examination as to their knowledge of the discourses of Buddha, the duties of a priest, etc. An examination and ordination is held on the full-moon day in Vesak, and on the three succeeding Poya days, or days of quarters of the moon.

After witnessing the celebration of this rite, I read the *Upasampadā-Kammavācā* or book setting forth the form and manner of ordering of priests and deacons, and I was subsequently induced to translate it. This manual was translated into Italian in 1776, by Padre Maria Percoto (Missionary in Ava and Pegu), under the title of “*Kammuva, ossia trattato della ordinazione dei Talapoini del secondo ordine detti Pinzi,*” and a portion of it was edited in 1841, in Pāli and Latin, by Professor Spiegel. Clough translated it in 1834, and Hardy has given an interesting summary of it in his *Eastern Monachism*; but neither the text nor any complete translation is readily accessible, and I have therefore thought that this edition might possibly be acceptable to those who desire information respecting the practice of Buddhism in Ceylon, where, as is well pointed out by Mr. Childers, in his *Pāli Dictionary*, (s.v. *Nibbānaṇ*, p. 272, note), “Buddhism retains almost its pristine purity.”

With regard to the transliteration,¹ I have used the system adopted (after Fausböll) by Mr. Childers in his *Dictionary*. In the translation I have placed in italics the rubrical directions in the text, and all explanations and amplifications of the text I have placed in square brackets. I have thus endeavoured to give a translation of the text as it stands, and, at the same time, to set out the ordination service fully and completely, precisely in the form in use in Ceylon at the present time, as I have myself witnessed it. No one who compares this form with that given in article XV. of Hodgson’s “*Literature and Religion of the Buddhists in Nepaul,*” can fail to be struck with the purity and simplicity of the Ceylon rite as contrasted with that in use among the Northern Buddhists.

The Ordination Service

Praise be to the Blessed One, the Holy One, to him who has arrived at the knowledge of all Truth.

1. We need hardly say that the transliteration in this reprint is our own. —Ed. *The Orientalist*.

[The candidate, accompanied by his Tutor, in the dress of a layman, but having the yellow robes of a priest in his arms, makes the usual obeisance and offering to the President of the chapter, and standing says,]

Grant me leave to speak. Lord, graciously grant me admission to deacon's orders. *Kneels down*, Lord, I pray for admission as a deacon. Again, Lord I pray for admission as a deacon. A third time, lord, I pray for admission as a deacon. In compassion for me, lord, take these yellow robes, and let me be ordained, in order to the destruction of all sorrow, and in order to the attainment of Nirvāṇa. *To be repeated three times*. [The President takes the bundle of robes.] In compassion for me, lord, give me those yellow robes, and let me be ordained, in order to the destruction of all sorrow, and in order to the attainment of Nirvāṇa. *To be repeated three times*. [And the President then gives the bundle of robes, the yellow band of which he ties round the neck of the candidate, reciting the while the tacapañcakaṇ, or formula of meditation on the perishable nature of the human body, as follows : kesā lomā nakhā dantā taco—taco dantā nakhā lomā kesā. Hair of the head, hair of the body, nails, teeth, skin—skin, teeth, nails, hair of the body, hair of the head. The candidate then rises up, and retires to throw off the dress of a layman, and to put on his yellow robes. While changing his dress he recites the following :— Paṭisankhā yōnisō cīvaraṇ paṭisevāmi yāvad eva sītassa paṭighātāya uñhassa paṭighātāya ḍaṇsamakasavātātapasiriṇsap- asamphassānaṇ paṭighātāya yāvad eva hirikopīnapaṭicchādanatthaṇ. In wisdom I put on the robes, as a protection against cold, as a protection against heat, as a protection against gadflies and mosquitoes, wind and sun, and the touch of serpents, and to cover nakedness, *i.e.* I wear them in all humility, for use only, and not for ornament or show. [Having put on the yellow robes, he returns to the side of his tutor, and says,] Grant me leave to speak. I make obeisance to my lord. Lord, forgive me all my faults. Let the merit that I have gained be shared by my lord. It is fitting to give me to share in the merit gained by my lord. It is good, it is good. I share in it. Grant me leave to speak. Graciously give me, lord, the three refuges and the precepts. [He kneels down.] Lord, I pray for the refuges and the precepts.

[The tutor gives the three refuges and the ten precepts as follows, the candidate still kneeling, and repeating them after him sentence by sentence.

1.

Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Dutiyampi buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Dativampi dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Dutiyampi saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Tativampi buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Tativampi dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Tativampi saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi.
 Saraṇattayaṃ.

2.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Abrahmacariyā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Surāmerayamajjapamādaṭṭhānā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Vikālabhojanā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Naccagītavāditavisūkadassanā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanatṭhānā veramaṇī
 sikkhāpadaṃ.
 Uccāsayanamahāsayanā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Jātarūparajatapaṭiggahanā veramaṇī sikkhāpadaṃ.
 Dasasikkhāpadaṃ.

1.

The Three Refuges.

I put my trust in Buddha.
 I put my trust in the Law.
 I put my trust in the Priesthood.
 Again I put my trust in Buddha.
 Again I put my trust in the Law.
 Again I put my trust in the Priesthood.
 Once more I put my trust in Buddha.
 Once more I put my trust in the Law.
 Once more I put my trust in the Priesthood.

2.

The ten precepts or laws of the Priesthood.

Abstinence from destroying life;

Abstinence from theft;

Abstinence from fornication and all uncleanness;

Abstinence from lying;

Abstinence from fermented liquor, spirits and strong' drink which are a hindrance to merit;

Abstinence from eating at forbidden times ;

Abstinence from dancing, singing, and shows;

Abstinence from adorning and beautifying the person by the use of garlands, perfumes and unguents;

Abstinence from using a high or a large couch or seat;

Abstinence from receiving gold and silver; are the ten moans (of leading a moral life).¹

[The candidate says,]

I have received these ten precepts. Permit me. [He rises up, and makes obeisance to his Tutor.] Lord, I make obeisance. Forgive me all my faults. May the merit I have gained be shared by my lord. Give me to share in the merit of my lord. It is good, it is good. I share in it. [This completes the ordination of a deacon, and the candidate retires.]

The foregoing ceremony is gone through previous to the ordination of a priest in all cases, even where the candidate has already been admitted as a deacon. If the candidate is duly qualified for the priestly office, he can proceed at once from deacon's to priest's orders; otherwise he must pass a term of instruction as a deacon: but a candidate who has received deacon's orders must solicit them again, and go through the above ceremony when presented for priest's orders.

[The candidate, being duly qualified, returns with his tutor, and goes up to the President of the chapter, presenting an offering, and makes obeisance, saying,]

Permit me to speak. Lord, graciously grant me your sanction and support." Be kneels down. Lord, I pray for your sanction and support.^a

1. See Khuddakapāṭha, by R. C. Childers, pp. 2, 3.

He kneels down. Lord, I pray for your sanction and support; a second time, lord, I pray for your sanction and support third time, lord, I pray for your sanction and support. Lord, be my superior. *This is repeated three times.* [The President says,] It is well. [And the candidate replies,] I am content. *This is repeated three times.* From this day forth my lord is my charge. I am charge to my lord. [This vow of mutual assistance] *is repeated three times.*

[The candidate rises up, makes obeisance, and retires alone to the foot of the assembly, where his alms-bowl is strapped on to his back. His tutor then goes down, takes him by the hand, and brings him back, placing him in front of the President. One of the assembled priests stands up, and places himself on the other side of the candidate, who thus stands between two tutors.^b The tutors say to the assembly,] With your permission, [and then proceed to examine the candidate as to his fitness to be admitted to priest's orders]. Your name is Nāga? It is so, lord. Your superior is the venerable Tissa? It is so, lord. [The two tutors together say,] Praise be to the Blessed one, the Holy one; to Him who has arrived at the knowledge of all Truth. [They then recite the following commands of Buddha.] First it is right to appoint a superior. When the superior has been appointed, it is right to inquire whether, the candidate has alms bowl and robes [which they do as follows.] Is this your alms-bowl? It is so, lord. Is this the stole?^c It is so, lord. Is this the upper robe? It is so, lord. Is this the under robe? It is so, lord. Go and stand there. [The candidate here retires, going backwards in a reverential posture, and stands at the lower corner of the assembly. The tutors remain in front of the President and one of them says,] Priests, hear me. The candidate desires ordination under the venerable Tissa. Now is the time of the assembly of priests. I will instruct the candidate. [The tutors make obeisance to the President, and go down to the foot of the assembly, and join the candidate, whom they instruct and examine as follows.] Listen, Nāga. This is the time for you to speak the truth, to state what has occurred. When asked concerning anything in the midst of the assembly, if it be true, it is meet to say so, if it be not true, it is meet to say that it is not. Do not hesitate. Conceal nothing. *They inquire of the candidate as follows.* Have you any such diseases as these? Leprosy? No, lord. Boils? No, lord. Itch? No, lord. Asthma? No, lord. Epilepsy? No, lord. Are you a human being? Yes, lord. Are you a male? Yes, lord. Are you a free man? Yes, lord. Are you free from debt? Yes, lord. Are you exempt from military service? Yes, lord. Have you come with the

a b &c. See Notes on p. 211 et seq.

permission of your parents? Yes, lord, Are you of the full age of twenty years? Yes, lord, Are your almsbowl and robes complete? Yes, lord. What is your name? Lord, I am called Nāga. What is the name of your superior? Lord, my superior is called the venerable Tissa. [The two tutors here go to the top of the assembly, and make obeisance to the President, and one of them says,] Priests, hear me. The candidate desires ordination under the venerable Tissa. He has been duly instructed by me. Now is the time of the assembly of priests. If the candidate is here, it is right to tell him to approach. [One of the tutors says.] Come hither. [The candidate comes up, and stands between the tutors, makes obeisance to the assembly, and kneels down.] Priests, I ask the assembly for ordination. Priests, have compassion on me, and lift me up.^d A second time, lords, I ask the assembly for ordination; lords, have compassion on me, and lift me up. A third time, lords, I ask the assembly for ordination. Lords, have compassion on me, and lift me up. [The candidate rises up, and makes obeisance. The tutors say,] Priests, hear me. This candidate desires ordination under the venerable Tissa. Now is the time of the assembly of priests. I will examine the candidate respecting the disqualifications for the priestly office. Listen, Nāga, This is the time for you to speak the truth, to state what has occurred. I will inquire of you concerning facts. If a thing is, it is right to say it is; if a thing is not, it is right to say it is not. Have you any such diseases as these? Leprosy? No, lord. Boils? No, lord. Itch? No, lord. Asthma? No, lord. Epilepsy? No, lord. Are you a human being? Yes, lord. Are you a male? Yes, lord. Are you free from debt? Yes, lord. Are you exempt from military service? Yes, lord. Have you come with the permission of your parents? Yes, lord. Are you of the full age of twenty years? Yes, lord. Are your alms-bowl and robes complete? Yes, lord. What is your name? Lord, I am called Nāga. What is the name of your superior? My superior, lord, is called the venerable Tissa. [Here ends the examination in the midst of the assembly, and one of the tutors reports the result as follows.] This candidate desires ordination under the venerable Tissa. He is free from disqualifications. He has his alms-bowl and robes complete. The candidate asks the assembly for ordination under his superior, the venerable Tissa. The assembly gives the candidate ordination under his superior, the venerable Tissa. If any of the venerable assembly approves the ordination of the candidate under the venerable Tissa, let him be silent; if any objects let him speak. A second time I state this matter. Priests, hear me. This candidate desires ordination under the venerable Tissa. He is free from disqualifications for the priestly office. His alms-bowl and robes are complete. The candidate asks the priesthood for ordination under his

superior, the venerable Tissa. The assembly gives the candidate ordination under his superior, the venerable Tissa. If any of the venerable assembly approve the ordination of the candidate under his superior the venerable Tissa, let him be silent; if any objects, let him speak. A third time I state this matter. Priests, listen. This candidate desires ordination under the venerable Tissa. He is free from disqualifications for the priestly office. His aims-bowl and robes are complete. The candidate asks the priesthood for ordination under his superior, the venerable Tissa. The assembly gives the candidate ordination under his superior, the venerable Tissa. If any of the venerable assembly approves the ordination of the candidate under his superior the venerable Tissa, let him be silent; if any objects, let him speak. [The two tutors here again make obeisance to the President, and say,] The candidate has received ordination from the priesthood under his superior, the venerable Tissa. The assembly approves the resolution: therefore it keeps silence. So I understand your wish.

[The ordination is here ended, and the candidate retires to the foot of the assembly, in which the tutors now resume their seats. The ceremony is repeated with each candidate, and when all the candidates have been ordained, one of the assembly (generally one of the tutors) rises up, and addresses the following exhortation to the recently ordained priests, who stand in a reverential attitude.]

It is meet to measure the shadow of the sun.^e It is meet to tell the season. It is meet to tell the division of the day. It is meet to tell all these together. It is meet to tell the four requisites for a priest.^f It is meet to tell the four sins forbidden to priests to commit. Food collected in the alms-bowl is a requisite of a priest. So fed, it is good for you to strive so long as life shall last. The following exceptions are allowed: rice offered to the whole body of the priests; rice offered to a certain number of priests; rice offered on special invitation to a particular priest; rice offered by lot;^g rice offered once in fifteen days; rice offered on the full-moon days; rice offered on the day following full-moon day. Yes, lord.

Robes made of pieces of rag are a requisite of a priest. So clad, it is good for you to strive so long as life shall last. The following exceptions are allowed: robes made of linen, of cotton, of silk, of wool, of hemp, or of these five materials together.^h Yes, lord. Lodging at the foot of a tree is a requisite for a priest. So lodged, it is good of you to strive so long as life shall last. The following exceptions are allowed: monasteries; large halls; houses of more than one story; houses surrounded by walls; rock caves:

Yes, lord. Cow's urine as medicine is a requisite for a priest. Thus provided, it is good for you to strive so long as life shall last. The following exceptions are allowed: cow's butter; cream; rape oil, honey; sugar. Yes, lord.

A priest must not indulge in sexual intercourse, in short, not even with a female of any kind. If any priest indulges in sexual intercourse, he ceases to be a priest, and is no longer a son of Sākya. Just as a man whose head is cut off is unable to live, so does a priest who has indulged in sexual intercourse cease to be a priest, or to be a son of Sākya. This is to be avoided by you as long as life shall last. Yes, lord.

A priest must not take, with dishonest intent, anything which is not given to him, not even a blade of grass. If any priest takes, with dishonest intent, either a quarter of a pagoda,^j or anything worth as much or more, he ceases to be a priest, and is no longer a son of Sākya. Just as a sere leaf loosed from its stalk can never again become green, so a priest who, with dishonest intent, has taken anything which has not been given to him, ceases to be a priest, or to be a son of Sākya. This is to be avoided by you as long as life shall last. Yes, lord.

A priest must not knowingly destroy human life, in short, not even the life of an ant.^k If any priest destroys human life even by causing abortion, he ceases to be a priest, or to be a son of Sākya. Just as a large rock once cleft in two can never be re-united, so does a priest who has knowingly destroyed human life cease to be a priest, or to be a son of Sākya. This is to be avoided by you as long as life shall last. Yes, lord.

A priest must not lay claim to more than human perfection, even by saying, "I delight in a solitary hut." If any priest with evil intent and for sake of gain untruly and falsely lays claim to more than human perfection, whether a state of mystic meditation,^l or freedom from passion.^m or perfect tranquility,ⁿ or a state of absorption removed from all worldly influence,^o or attainment of the four paths, or of the fruition of those paths,^p he ceases to be a priest, and is no longer a son of Sākya. Just as a palmyra tree, the top of which has been cut off, can never sprout again, so a priest who, with evil intent and for sake of gain, untruly and falsely has laid claim to more than human perfection, ceases to be a priest, or to be a son of Sākya. This is to be avoided so long as life shall last. Yes, lord.

NOTES

- a. *Nissayo*. Without the consent and promise of assistance of a priest of ten years' standing, the candidate cannot obtain ordination. *Nissayo* involves mutual assistance and association for at least five years. The elder who gives *nissa* becomes the spiritual superior or preceptor (*upajjhāyo*), and the one who receives *nissa* becomes his co-resident or pupil (*nissantevāsiko*). The relative duties of the two are laid down in detail in the *Vinayapitaka*. Briefly the superior is to advise and instruct his co-resident, and to perform towards him all the duties of a parent in sickness and in health. The co-resident is to treat his superior with all the respect due to a father, and to perform for him all the duties of a personal attendant. Baddha directs that fluent-speaking and well-informed priests shall remain as pupils for five years. They who are not fluent-speaking shall remain as pupils as long as they live.
- b. Tutors (*Kammāvācāriṇo*). The tutors represent the assembly, and conduct the examinations on its behalf. Compare the relations of the proctors at Oxford to Convocation.
- c. Saṅ-ghāṭi, Stole. This part of the dress is a large double robe folded to about five inches in breadth, which is thrown over the left shoulder, and fastened close to the body by a waist-belt. This robe is used by a priest when traveling as a cloak.
- d. Lift me up (*ullumpatu*). The meaning of this is explained in the commentary to be, lift me up from the slough of demerit (*akusala*) to the dry land of merit (*kusala*), or lift me up from the lower order of a deacon (*sāmanera*) to the higher order of a fully ordained priest (*upasampadā*).
- e. The hour, day and month are carefully recorded, to settle the order of seniority among the newly ordained priests.
- f. The four *nissayā* or requisites are all that are necessary for an ascetic; but the exceptions under each head, which were allowed in early times only occasionally, have now been generally adopted as the rule; and the ascetic principle is, in fact, destroyed. Still the priests live strictly by rule, and with the utmost simplicity.
- g. *Salākā*, by lot or tally. The practice is occasionally for several householders to agree together to give food to the priests of a monastery. Each householder writes his name on a piece of ola or palm-leaf; all the names are put into an alms-bowl, and each priest draws a lot, and goes to the house thus indicated, whether it be rich or poor.
- h. Bhanyaṅ. In Childers' Pāli Dictionary this is given as "*hempen cloth*" and in Monier Williams' Sanskrit Dictionary *bhangā* is given as *hemp* (*Cannabis Sativa*); but the commentary explains it as cloth made of the five materials mentioned in the text.
- i. A quarter of a pagoda, somewhat less than two shillings. It is a sin to take even a blade of grass, but a priest must be guilty of theft to the value of about two shillings to be expelled from the priesthood.
- k. *Kunthakipillikan*, lit., a large black ant, and the smallest kind of ant. To take life at all is a sin, but to take human life even by procuring abortion is a sin involving expulsion from the priesthood.
- l. Jhānaṅ, abstract or mystic meditation. The following explanation is taken from Childers' Pāli Dictionary, s.v. "Jhāna is a religious exercise productive of the highest spiritual advantage, leading after death to re-birth in one of the Brahma heavens, and forming the principal means of entrance into the four Paths. The four Jhānas are four stages of

mystic meditation, whereby the believer's mind is purged from all earthly emotions, and detached as it were from the body, which remains plunged in a profound trance. The priest desirous of practicing Jhāna retires to some secluded spot, seats himself cross-legged, and shutting out the world, concentrates his mind upon a single thought. Gradually his soul becomes filled with a supernatural ecstasy and serenity, while his mind still reasons upon and investigates the subject chosen for contemplation; this is the first Jhāna. Still fixing his thoughts upon the same subject he then frees his mind from reasoning and investigation, while the ecstasy and serenity remain, and this is the second Jhāna. Next, his thoughts, still fixed as before, he divests himself of ecstasy and attains the third Jhāna, which is a state of tranquil serenity. Lastly he passes to the fourth Jhāna, in which the mind, exalted and purified, is in different to all emotions, alike of pleasure and of pain."

- m. *Vimokkho* (from *muncati*, to loosen). The term is thus explained in the *Paṭisambhīdāpakaraṇaṇ* of the *Khuddakanikāya*. Paṭhamena jhānena nītaranehi muccatīti vimokkho arahattamaggena, sabbakilesehi muecatīti vimokkho. It is a loosening of the bonds formed by the elements of existence, and hence freedom from the ten evil passions. It is discussed under sixty-eight heads, of which the three principal are, 1, *Sunnato vimokkho*, the regarding the body as mere emptiness; the contemplation of the Void, i.e. a state which has no self. 2, *Animitto v.*, the freedom from passion which results from the contemplation of the unconditioned, or from regarding the perishable nature of the elements of existence. 3, *Appanihito v.*, the freedom from longing or desire resulting from a contemplation of the sorrow attaching to the elements of existence. By these three the four paths and the four *phala* are attained by those who have *vipassanā*, or the power of supernatural sight.
- n. *Samādhi*, a state of meditation in which the mind, shut up in itself and insensible to that which is passing around, contemplates only the virtues of Buddha, etc. The following illustration is taken from the *Mahāvāṇsa* (see Turnour's translation, pp. 261, 262): "The usurper stripped the king naked, and casting him into iron chains, built up a wall, embedding him in it, and exposing his face only to the East, and plastered that wall over with clay. Thus the monarch Dhātusena was murdered by his son in the eighteenth year of his reign. This rāja, at the time he was improving the Kālāvāpi tank, observed a certain priest absorbed in the samādhi meditation, and not being able to rouse him from that abstraction, had him buried under the embankment he was raising by heaping earth over him. This was the retribution manifested in this life for this impious act." The six kinds of Samādhi are, 1. Buddhānussatis, 2. Dhammānussatis, 3. Saṅghānussatis, 4. Silānussatis, 5. Cāgānussatis, 6. Devātānussatis, abstract meditation on Buddha, the Law, the Church, moral duties, alms-giving the gods.
- o. Samāpatti is of eight kinds, 1. Paṭhamajjhānasamāpatti, 2. Dutiyajjhanas, 3. Tatiyajjhānas, 4. Catutthajjhānas, 5. Ākāśānuncāyatana s, 6. Vinnanancayatanas. 7. Ākincaññāyatanas, 8. Nevasaññānasaññāyatanas; the perfect accomplishment of the state of abstraction resulting from the practice of each of the four jhānas (vide supra, note¹), and from 5, mastering the idea that space is infinite; 6, that thought only exists; 7. that nothing exists; 8. that there is neither consciousness nor unconsciousness.
- p. *Phala*, the higher stages of the four paths, the fruition of the four paths. There are thus eight grades of sanctification in the road to *Nirvāna*, viz. *sōtapattimaggo*, *sōtapattiphalaṇ*, *sakadāgāmimaggo*, *sakadāgāmiphalaṇ*, *anāgāmimaggo*, *anāgāmiphalaṇ*, *arahattamaggo*, *arahattaphalaṇ*. *Arahattaphala* necessarily ends in *Nirvāna*, with which it is all but identical, and it is sometimes called simply *nibbānaṇ*. See Childers' Dictionary, s.vv. *maggo*, *nibbānaṇ*.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

A PALI DOCUMENT IN CAMBODIAN CHARACTERS FOUND IN THE MALVATTE VIHARE, KANDY*

by
S. Paranavitana

The document of which the photographs (37 prints) have been sent to me contains a letter written in Pali (prints 1-33) from the Commander-in-Chief of the King of Siam to the Commander-in-Chief of the King of Kandy, and a copy of the Kammavaca the Pali formulae used by the chapter and the candidate for ordination in the *upasampada* ceremony. The latter document seems to be incomplete and has evidently been joined to the former at a comparatively recent date by some one ignorant of the Cambodian script, for the letters in this portion are upside down. The Sinhalese and Pali historical writings dealing with the Siamese religious missions to Ceylon mention the fact that, among other books, a copy of the Kammavaca was sent to Ceylon by the Siamese King ; and this is most probably a fragment of the identical book. As the Kammavaca is well known to students of Buddhism, no further details may be necessary about this part of the document.

Coming to the larger and more important document, a few remarks may be made about the script and the language before dealing with its contents. Following the usual practice in Siam in writing Pali, this document is written in the Cambodian script which, in this case, differs slightly from that in printed books and also in modern manuscripts. These variations, however, are not considerable and, after a little practice, the document can be read with ease even from the photographs.

The writing has been carefully executed, the letters are uniform, and, on the whole, the document presents a very good example of Siamese calligraphy. The Pali in which the document is written is, however, barbarous in style. There are innumerable peculiarities in orthography and violations of the rules of grammar. The construction of the sentences is, in places, so faulty as to make it very difficult to understand what the writer meant to convey.

* Reproduced from *the Second Report of the Ceylon Historical Manuscripts Commission*, September, 1935, pp. 58-61.

The letter comprises an official report from Siam about the reception accorded to the envoys sent there by Kirtti Sri Rajasinha, for the second time, to accompany the Siamese monks who returned to their native country after their labours for the cause of the Buddhist Church in Ceylon. It opens with a long list of the many high-sounding, but often meaningless, titles of the Siamese monarch and mentions that this communication was sent by His Majesty's generalissimo to the dignitary of similar status in Ceylon. It then states in brief that the envoys, in the company of the monks, visited the city of Ayuddhya and presented the gifts of the Sinhalese King which included a model of the Tooth-Relic and a Buddha image fashioned out of a precious stone, to the ruler of Siam and also the gifts to the heir-apparent, the Sangharaja, as well as the offerings sent to the Footprint of the Buddha on the Saccabandhana mountain in Siam.

The document then enters into details and relates how the Sinhalese envoys bearing royal gifts and the monks, were escorted by Siamese officials from the mouth of the river to the capital, the various honours paid to the sacred objects, the manner in which the envoys were accommodated at the capital and how they were given an audience of the King at which the envoys presented the letter, written on a gold plate, and the gifts sent by the King of Kandy.

The document then relates how the Sinhalese envoys, after their formal reception by the King, amplified the various points dealt with in the letter, in their interviews with the Commander-in-Chief who reported these matters to the King. The envoys opened their account by relating that the first Siamese mission sent to Ceylon in B. E. 2296 reached Trincomalee in safety, that the Ceylon King paid the members of this mission great honour and that with their help, he firmly established the Buddhist Church in Ceylon by ordaining 600 monks as *upasampannas*, and 3,000 persons as *samaneras*. The Ceylon King requested his royal brother in Siam to partake of the merit thus reaped by him. Then the envoys related how the model of the Tooth-Relic and the Buddha image of gold were made and the honours paid to them in Ceylon; and an account is given of the manner in which these ceremonies were repeated in Siam.

Next the various gifts sent by the Ceylon King to the Siamese King, the heir-apparent, the Sangharaja, and the offerings to the footprint in Siam were disposed of according to the royal wish. The envoys informed that religious books were rare in Ceylon and delivered the message of their master requesting that scriptures be sent to Ceylon. When the matter

was reported to the Siamese King, His Majesty ordered that copies of canonical, exegetical grammatical, and other books, numbering ninety-seven in all, and of which the names are given, be sent to Ceylon. Then follows an account of how the King of Kandy caused religious discourses to be delivered in his palace, eight times a month, by a monk who was a favourite at the court, ending as usual with a transference of a part of this merit to the Siamese King. In this part of their narrative, the Sinhalese envoys have aired their knowledge of the scriptures by quoting several extracts from the Pali books regarding the great merit one acquires by a gift of the dhamma.

The envoys then reported how Upali thera and his colleagues noticed that people in Kandy, when entering places of religious worship, did so without removing their head-dresses and the upper garments. They explained that procedure was unbecoming; but experienced some difficulty in making the people conform to the correct manner in which sacred places should be entered, *i.e.*, with bare head and the upper garment covering only one shoulder. They, however, seem in the end to have made the majority of the people conform to this rule; but the Brahmanas in Kandy are said to have definitely refused to do so at the bidding of the Siamese monk, saying that such action befitted only those of the lower castes. As a consequence, the proud Brahmins were refused admittance to the Buddhist monasteries. This section ends with quotations from various exegetical works laying down that any one who enters places of religious worship in a manner other than that recommended by the monks, would be boiled in hell; and His Siamese Majesty caused copies of these works to be sent to Ceylon for the instruction of the people of the Island, particularly the Brahmins.

The envoys next reported that the King of Kandy had made an image of the Buddha adorned with various ornaments and jewellery. It appears that when the first Sinhalese envoys visited Ayuddhya, they noticed in one of the viharas there, a similar Buddha image caused to be made by the Siamese King and questioned the Propriety of making representations of the Lord in that manner. Their Siamese mentors, however, set their doubts at rest by the very forcible argument that the King was a pious person and that it was impossible to think that he would do anything against the precepts of the Buddha. moreover, they produced a text called *Jambupati vatthu* as authority for the fashioning of Buddha images in this manner. A copy of this book was presented to the King of Ceylon, the outcome of this episode being the Buddha image mentioned above.

The envoys on their visit to the Parama Buddharama noticed the image called the Sihinga Buddha and, as they did not know what it was, the story connected with it was related to them from the book called Buddha Sihinga Nidana. On their stating that this book was not known in Ceylon, a copy of it was duly presented. It may be stated here that "Sihinga Buddha" is the Siamese name for the "Sihalapatima" which was taken to Siam from Ceylon in the thirteenth century (see my paper "Religious Intercourse between Ceylon and Siam in the 13th-15th centuries" in the Journal of the Royal Asiatic Society, Ceylon Branch, Vol. XXXII., pp. 190ff).

The envoys next related on account of the reception accorded to the second religious mission for Siam. The ship in which the Siamese envoys, three in number, and monks, were coming to Ceylon was wrecked off the eastern coast of the Island and eight persons including four *theras* and two *samaneras*, lost their lives. The rest of the passengers and crew, including the three Siamese envoys, twelve *theras*, nine *samaneras*, and 117 Vilanta people (presumably Hollanders) managed to escape and landed at Arunagama (Arugam near Pottuvil in Panama pattu). They waited at Arugam and Magul Mahavihara (near Lahugala about eight miles west of Pottuvil) and despatched a messenger to Kandy with a letter conveying the news. The King was duly informed and His Majesty ordered the Gampaha Adikarammahe of the left hand (Pallegamapaha) and the Commander-in-Chief of the army to go and receive the distinguished visitors who were in distress and escort them to the capital. They accordingly went with a numerous retinue taking with them all necessary things for the comfort and entertainment of the visitors and conducted them in great state to the capital. In twelve days they reached Hanguranketa and the journey from that place to Kandy was performed in one day. The King himself accompanied by the officers of state, and the dignitaries of the church, proceeded as far as the Mahaweli-ganga to receive the envoys and after entering the city in state, the monks who arrived from Siam were lodged at the Malvatte Vihare and the envoys in a coconut grove called Kutiyavaira. The details of the reception of the envoys, the gifts made by the King to them and to their entourage are next related. In the audience given to the Siamese envoys, they were required to bow down to the King only once whilst approaching the throne and once whilst leaving the presence.

When the time came for the Siamese envoys and the monks who wanted to return to Siam to leave the capital, the return embassy of the King of Kandy bearing the royal gifts above mentioned was despatched with them. The King himself and the *sangharaja* accompanied them as far

as the river and expressed great concern for their safe arrival in their native land.

The document next gives a long list of the presents, made by the Simese King, to each of the three Sinhalese envoys and the various members of their retinue including the messengers, the two Dutch interpreters, the guards, and not omitting even the servants. This part of the document, in detailing the various articles of apparel and ornaments presented to the envoys, &c., contain a number of unfamiliar words which are, most probably, the Siamese names of court dresses and jewellery in the Pali garb.

The Sinhalese envoys ended by paying a high tribute to the Dutch Captain of the vessel in which they sailed, reporting that owing to the courtesy and consideration with which he treated the monks whilst on board, they were able to perform the voyage without any discomfort. The name of the Captain is given as “Kapital lotelante”, in which we can recognize, not the personal name of that officer, but the two Dutch titles, “Kapitein” and “luitenant”. When this matter was reported to the King of Siam, His Majesty was greatly pleased, and costly presents were caused to be given to the Dutchman, remarking “Kapital-lotelante, the mariner, is a Vilanta (Hollander) by birth and is an outsider, yet he is possessed of a mind which takes delight in the religion of the Buddha, &c.”

The envoys also reported that the monks Visuddhacariya and Varananamun remained in Kandy doing religious work and that those who returned to Siam did so on account of the fact that the climate of Kandy did not agree with them. The cold in Kandy during a part of the year is said to have been too much for the Siamese monks.

The document, next gives in detail the various costly presents sent by the King of Siam, through the returning envoys, to the King of Kandy, the sub-king, the *Sangharaja* of Ceylon and the Commander-in-Chief of the Island.

The letter is dated at Ayuddhya on Friday, the seventh of the dark half of the month of Asuja (Asvayuj) in the Rat-year, 2299 years after the *parinirvana* of the Buddha (15th October, 1756 A.D.).

It would be seen from the foregoing account that this contemporary document confirms the evidence we already possess about the religious intercourse between Ceylon and Siam in the reign of Kirttisri, and such Pali and Sinhalese writings as the Mahavamsa, the Sangharajasadhucariyava,

the Syamopasampadavata, Symaandesavarannana and in the writings of the Dutch. In addition it gives us some interesting information not known from other sources, particularly about the second religious mission from Siam which is treated somewhat perfunctorily in the authorities quoted above. Thus it will be evident that, apart from the interest always attached to any original document of this nature, it is of great importance for the study of the Island's history during this period; and should, I think, be published in a suitable manner for the benefit of students.

Colombo, October 29, 1934

THE MISSION TO THAILAND
As recorded in Contemporary Sinhala Literature:
A brief survey

by
Vini Vitharana

No other single event of the Kandyan kingdom of the 8th century attracted the attention of contemporary local writers as did the visit of the Buddhist mission from Thailand headed by the Most Venerable Upāli (1753), and the sequence of protracted activities engaged in by the local clerics and the lay that led to its success.

It was not only protracted, but was marked by tremendous losses in terms of material (inclusive of sailing vessels) and the lives of several chieftains and attendants that tested the courage of their counterparts who followed them in subsequent missions.

It also involved successful diplomacy on the part of the court of Kandy which did not possess appropriate means of reaching the intended destinations located far off across the ocean, in having persuaded the Dutch, and that not just once, to grant the sailing facilities to and fro.

It also reflected the sustained inherent unity that prevailed between the Order of Monks (or what remained of it then) of Sri Lanka, the king (who by birth was non-Buddhist) and the people for whom the unshaken faith in their ancestral religion was part and parcel of their very lives.

It further demonstrated the unbending resolve to strengthen the utterly weakened Order and to resuscitate the disrupted life pattern on the resultant guidance and leadership as of the days gone by when social and cultural behavior together with political and administrative activities functioned and advanced in unity.

It was this spirit that waxed and never waned with each initial failure that inspired several writers to make their contributions in prose and verse, briefly or exhaustively in the literary style particular to each. All descriptions run parallel as far as they go, and hardly in opposition, because they were all contemporary with the event. They also stand in complement

to one another, and taken together provide the reader a comprehensive picture of the whole event, whether the scene be here in the Kandyan hills, or the ocean itself, or the territories over-seas. The historical significance of such a narrative can hardly be exaggerated.

Of all these works, that which supplies an account bereft of references to main occurrences that took place specially during the eight-year reign of the king Śrī Vijayarāja Siṅha (1739-47) and the first sixteen years of the reign of the king Kīrti Śrī Rājasīṅha (1747-80), and related succinctly and with clarity is the verse work, *Mandārapura Puvata*, composed from time to time by more than one author. It contains the history mainly of the interior of Sri Lanka from the 13th century to include the events of a portion of king Kīrti Śrī's reign when the mission to Thailand took place. The account as in other works is, hence, contemporary.

The main drama, however, commenced during the reign of king Vimaladharmasūriya II (1684-1706) when the dearth of local monks who had obtained the Higher Ordination (*upasampadā*) and the disastrous consequences that might be manifest in the near future was acutely felt at the highest levels. Thirty-three senior monks arrived from Rakkhaṅga (Lower Burma) to re-introduce this ecclesiastical rite (1697). Though the thirty-three local monks obtained the *upasampadā* the practice was not perpetuated.

It took over four decades for any further measures to be activated.

In another year (i.e., in 1698 A.D.) was born a man of destiny. He was to enact a vital role in the history of Buddhism in Sri Lanka, which had so far existed as a sheet-anchor in the task of preserving and disseminating the Word of the Buddha in the world so far for twenty centuries. He saw the light of day in a village that nestled among the hills of the Up-Country at that time when the faith was showing positive signs of decay among the broad masses of the local people. He was later to be the architect of a formidable revival in religious, literary and other cultural activities, the venerable *sāmanēra* (novice) and, the still later, the Most Venerable Saṅgharāja (Chief Prelate) Vālivīṭa Saraṇaṅkara.

He entered the Order as a young boy, and when 41 years of age, the ruling - king the last of the long line of Sinhala kings, Vīra Parākrama Narēndrasīṅha passed away leaving no direct heir (1739). The kingship passed on to his bother-in-law - a South Indian prince.

Nevertheless, the ageing king, long before his end, had taken him to the venerable novice Saraṇāṅkara, and having placed his right hand in the hands of the monk, said, “Teach him the Word of the Buddha, Venerable One. Impart to him the knowledge of the arts and sciences, and make him protect the Dispensation of the Buddha and Kingdom of Lanka” (*Mpp.*511).

The king died happy at the progress made by the prince who would succeed him as the king Śrī Vijayarāja Siṅha (1739).

After initiating further measures for the welfare of his kingdom, the new monarch, in gratitude for the endeavors taken to make him – a stranger, suitable in all possible ways to bear the responsibilities of kingship in the land of his adoption, approached him respectfully and inquired, “O Venerable One, what is it that you would demand of me, in particular’.

Replied he, “O virtuous monarch, reinstate the rite of *upasampadā* among the Order of Monks in our land.”

It was the initial intention of the venerable *sāmanēra* to visit the Thēravāda Buddhist lands himself, and decide on where that rite prevails at its pristine purity. He had then only to invite a few senior monks from there and have the ceremony performed locally, and thus have the *bhikkhu* Order restored. He made the king aware of his intentions, and invited him to provide for a trip abroad (*ibid.* 564).

The king made reply with the foresight that befits a king:

“The ocean is where terrible storms occur, and there is none but your own good self to lead us away from this adverse situation. Hence, it is preferable to have another in robes appointed for the mission”.

On that advice the Ven. Saraṇāṅkara sought the opinions of various visitors from India about the possibility of obtaining any help from any region of that country. He had heard of the conditions prevailing in distant Marama and Rakkhaṅga (Burma) on the one hand, and Mongolia, Korea and China on the other, and in Siyam (Thailand) too. He preferred to send emissaries to Burma and Thailand (*ibid.* 571).

In two slips that were placed at the disposal of the king the emissaries set sail, and it was only those that visited Siyam (Thailand) that returned with the news that pleased the Ven. Saraṇāṅkara. In that country they said; there abided venerable monks who belonged to the tradition of the Mahā Vihāra of ancient Anurādhapura and of the Maram region. (*Ibid.* 574-80).

Envoys were soon dispatched to that country, and the ship though lashed by storms and delayed in a group of islands, reached the destination. They were welcomed by the king, but unfortunately again news was reached of the demise of the king of Kandy, and they had to return with the promise that their request would be granted on hearing of the wishes of the new king (*ibid*: 583).

The king Kīrti Srī Rājasinha on succeeding to the throne of Kandy (1747) asked the same question from the Ven. Saraṇāṅkara as was asked by his predecessor eight years previously, and the same answer was supplied with the addition that these monks who, in particular, belonged to the Mahā Vihāra tradition be invited for the restoration of the rite of *upasampadā*.

“That would be sufficient for me,” the venerable *sāmanēra* concluded.

So five chieftains – Īriyagama, Vilbāgedara, Paṭṭapola, Ällepola and Äyittaliyadde, with a chief attendant, Velagedara, and twenty other servitors embarked on the voyage one day at an auspicious moment (*ibid*. 652).

They reached their destination, proffered the royal gifts to the king and chief prelate of Siyam, and read out the scroll sent under the seal of the king of Kandy. The royal court listened with rapt attention and addressed the mission with words that gave them the highest satisfaction, and bestowed on them maximum comforts.

Then the king addressed the renowned prelate, the Most Venerable Upāli: “O, Venerable Lord, kind, virtuous and amply blessed, renowned like an urn of sacred relics, the monarch of Lanka, his ministers and the country’s faithful year for the restoration of the *upasampadā* among the community of their venerable monks. During the days of yore, it was the Mahā Vihāra of Anurādhapura – the splendid city of Lanka that provided the same facility to us when it had disappeared from our own land, as a response to our request. Hence, O Lord, do accept the invitation extended by the king of Lanka, and venture forth to that country accompanied by a few monks who are well versed in that Act of Discipline without any delay.’

The Prelate, accepted the invitation and, in the company of the Venerable Ariyamuni, Master of the Threefold Doctrine, the Venerable Mahānāma, Master of the Code of Discipline and ten other senior monks

and lay attendants, embarked on the long voyage with many gifts of excellent value inclusive of a copy of the Code of Ethics - *Vinaya*, bound in gold (*ibid*: 662).

On hearing of their arrival at the port of Trincomalee the king Kīrti Srī Rājasinha was overjoyed as though the Gem of a Universal Ruler (*sakviti ruvana*) had manifested itself in his hands (*ibid* 663).

He summoned over thirty chieftains to decorate the full route from the port to the capital city, and to organize a grand procession of drummers, blowers of conches and bugles, bearers of flags and cowries and whip-crackers in the company of dancers, caparisoned elephants and the chieftains themselves in full regalia. The route was to be strewn with white sand, flanked by archways of plantain trees and awnings. Palanquins were to be provided for the monks, and elephants for those who wished to ride them.

The procession advanced first to the ford on the river Mahavāli-Māgantōṭa, and proceeded south - wards to the capital city (*ibid*.674)

Seven ministers were assigned the task of decorating the city. A seven-roofed, pavilions, 120 cubics in length, was erected on the river bank at its northern entrance to welcome the delegation from Siyam.

So in the afternoon of the fourteenth day of Āsala (Āsaḷha) of the 2296th year of the Buddhist Era, when the sun ascended the asterism of Cancer, the magnificent procession arrived at the Puspārāma (Malvatta) Vihāra in the center of the city (*ibid*. 696).

The king offered the circular leaf-fan (*vaṭāpata*) to the Most Venerable Upāli as a token of respectful welcome and invited him to perform the rite of *upasampadā*.

It was the venerable *sāmanēra* Kobbākaḍuve, Chief of the Puṣpārāma, who received the Higher Ordination first. He was followed by the venerable *sāmanēra* Nāvinne Dhammadassi, Master of the Doctrine, and the Chief of the Asgiri Vihāra, the venerable *sāmanēra* Vālivita Saraṇaṅkara, Master of the Doctrine and adept in five languages, the venerable *sāmanēra* Halangmuvē, the venerable *sāmanēra* Baṁbaradeṇiye and the venerable *sāmanēra* Tibboṭuvāvē (*ibid*. 704)

Subsequently, on the Full-Moon day that soon followed, the twenty venerable members of the Mission visited other *vihāras* that were affiliated

to the Puṣpārāma and conferred the Higher Ordination to several other venerable *sāmanēras* (706).

So with a vital pre-requisite ultimately attended to after the passing of many a disastrous decade, a high wave of optimism swept through the land. Many and widespread were the measures executed by the king on the instruction of the venerable monks; and the monarch himself thought it wise to appoint the Most Venerable Vālivita Saraṇaṅkara as the Saṅgharāja (Chief Prelate) of his kingdom (*ibid.* 715-16), and the Most Venerable Tibboṭuvāve Buddharakkhita as his Assistant (Upa-Saṅgharāja) and the Chief of the Puṣpārāma; and also appointed was the Most Venerable Ūralāvattē as Chief of the Aṣgiri Vihāra and as another Assistant Chief Prelate (*ibid.* 718-21).

No further mention of the venerable members of the Mission is evident in the *Mandārampura Puvata*. A portion of the text after verse 780 is noted as missing in the extant manuscript. It is likely that they were mentioned therein.

As referred to earlier, a few other literary works on the subject of this Mission were composed during the three decades that followed.

Two works – the *Śyāmadūta Varṇanāva* and *Śyāma Varṇanāva* were the first to appear, likely not much later than the very day of the *upasampadā* ceremony, and hence, by one of the local envoys. The details are immense, and nothing that the writer observed throughout the voyage to and fro, the ports of call, the destination and the activities there has escaped mention, right down to the date and hour of an occurrence. The sentences are long and detailed, and it is likely that he kept on writing them even as things were being observed by him, or as some action was taking place around him. It is an excellent narrative, indeed, and besides providing a realistic record of a significant historical event that involved two major Thēravāda kingdoms, it is a store-house of contemporary information about the geography, society and cultural activities, etc. etc., of two Asian regions that would be helpful to social scientists of the present day.

The two works are generally considered as one because the one is a shorter version of the other, and the author is likely Vilbāgedara Mohoṭṭāla, a member of the Mission.

The *Kusalakriyānu Sandēsayā* composed on the theme of *kusala kriyā*, 'acts of merit', apparently not many months after 1753, makes brief references to the venerable monks from Siyamdēśa (on three visits) Vilbāgedara and the Puṣpārāma Vihāra, and supplies a brief account of the main event.

So does the (Sinhala) *Vimānavastu Prakaraṇaya* of the Ven. Gammullē Ratanapāla – a work on spiritual mansions, supply an account of the degeneration of the Order of Monks of the late seventeenth and early eighteenth centuries, and outlines the sequence of events that stemmed the tide of decadence during the middle of the latter.

The *Śyāmōpasampadāvata* of the Ven. Tibboṭuvāvē – the Upasaṅgharāja, appeared in 1770, on being invited by Vilbāgedara, and is largely a re-narration of the contents of the *Śyāma Varṇanāva*. Its second part no doubt in his own style.

The *Sanḅharāja Vittiya* was composed by Kannāpola to mark the demise of the Most Venerable Saraṅaṅkara Saṅgharāja. The author appears to have been a popular poet with an extempore capability who had witnessed the ceremonial activities of 1753 in Seṅkaḍagala (Kandy) for a description of which he has devoted a major portion of his 147 quatrains all of which are rhymed though composed in a variety of metres. The descriptions of the gaily decorated city and the procession are realistic.

The best portrayal of the life of the Ven. Saraṅaṅkara Saṅgharāja is by an unknown author (but said to be Āyittaliyadde Muhandiram – Minister and a member of the Mission of 1753) who composed the prose-work, the *Sanḅharāja Sādhucariyāva* in 1779. It deals also with the cumulative deterioration of the Dispensation of the Buddha in the island from the days of the Kōṭṭē kings (16th century), and the uniting and successful measures adopted by the venerable *sāmaṅēra* to bring about an all-round revival in his own lifetime. It is, indeed, and excellent source-work for the reconstruction of the religious and literary scenario of the eighteenth century. The sentences are generally long and lay style more leagued than in most works of the period.

A work of nearly 300 rhymed verses in various metres is the *Saṅgarajavata*, likely of Muṅkoṭuvē Abēsiṅha Rāla. It has been composed somewhat eulogistically to mark the demise of the illustrious monk. Reference is made to his activities, inclusive of the Mission.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

බුද්ධ ශාසන පුනරුත්ථාපන ව්‍යාපාරයට සමගාමී ව ඇති වූ භාෂා ශාස්ත්‍රීය ප්‍රබෝධය

රෝගිණී පරණවිතාන

බුද්ධ වර්ෂ 2297 (ක්‍රි:ව: 1753) ශ්‍රී ලංකාවේ බුද්ධ ශාසන ඉතිහාසයේ පමණක් නොව ශ්‍රී ලාංකික ඉතිහාසයේ ම ඉතා වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් ලෙස රන් අකුරෙන් ලියවුණ වර්ෂයකි. ක්‍රිස්තු පූර්ව තුන්වන ශතවර්ෂයේ මිහින්තලාවෙන් නැගුණු බෞද්ධාලෝකයත් සමග ඇරඹුණු සිංහල බෞද්ධ ශිෂ්ටාචාරය සොළොස්වන ශතවර්ෂයෙන් පසු විවිධ බලවේගවලට ගොදුරු ව පරිහානියට පත් විය. එහි ඉදිරි ගමනට පුරෝගාමී විය හැකි හික්කු සංඝයාගෙන් ශාසනය හිස් විය. මේ අවස්ථාවේ වැලිවිට ශ්‍රී සරණංකර හිමියන් විසින් ශාසනයත් එමගින් සිංහල සමාජයත් පුනරුත්ථාපනය කරවීමේ පරම චේතනාවෙන් යුතුව සියමෙන් හික්කුන් වැඩම කොට 1753 උපසම්පදාව පිහිටුවනු ලැබීම නිසා සිංහල සමාජ ඉතිහාසයේ නව යුගයක් උදා වූයේ ය.

සොළොස්වන ශතවර්ෂාරම්භයේ දී පෘතුගීසි නැවක් ශ්‍රී ලංකාවේ බටහිර මුහුදු වෙරළට සම්ප්‍රාප්ත වීමත් සමග දිවයිනේ දේශපාලන හා සංස්කෘතික වාතාවරණය ක්‍රමයෙන් අන්ධකාරයෙන් වැසී යාමට තුඩු දුන් හේතුකාරක එකිනෙක නැගී ආයේ ය. යකඩ සැට්ට ඇඟලාගෙන කුඩුගල් සපා කමිත් ලේ බොන පුදුමාකාර මනුෂ්‍ය වර්ගයක් ලෙස දේශවාසීන් විසින් හඳුනා ගනු ලැබූ පෘතුගීසිහු ක්‍රමයෙන් රටේ අභ්‍යන්තරයට පිවිසෙමින් පෙරදිග බලා යාත්‍රා කිරීමට ඔවුන් මෙහෙයවනු ලැබූ අරමුණු ඉෂ්ට කර ගැනීමට මාන බැඳුණ. භයවන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ (1411-66) පාලන සමයේ දී දෙස්විදෙස්හි සිය බල තෙද කින් පැතිර වූ කෝට්ටේ රාජධානිය මේ වන විට මුහුදුබඩ පළාත් දෙසින් ද, උඩරට ප්‍රදේශයෙන් ද, තම රාජධානියේ ම අභ්‍යන්තරයෙන් ද නැගුණු විරුද්ධ බලවේග හමුවේ දුබල තත්වයකට පත් ව සිටියේ ය. දේශීය වෙළඳාමේ ඒකාධිකාරය අත්පත් කර ගත් පෘතුගීසිහු එසේ දුබල තත්වයකට පත් වූ කෝට්ටේ පාලකයන් තමන්ට නතු කර ගෙන කතෝලික ආගම පතුරුවනු සඳහා අවශ්‍ය වූ දේශපාලන බලය ලබා ගත්තෝ ය. තම අරමුණු ඉෂ්ට කර ගැනීමෙහි නිරත වූ පෘතුගීසිහුගේ

ක්‍රියාකලාපය නිසා දේශපාලනික හා ආර්ථික වශයෙන් පමණක් නොව ආගමික හා සංස්කෘතික වශයෙන් ද දිවයින තුළ පැවති ස්ථිරසාරභාවය විනාශ වී ගියේ ය.

පෘතුගීසින් විසින් නොමසුරු ව බෙදා දෙනු ලැබූ ධනය හා බලය කෙරෙහි ලොල් වූ සමහර බෞද්ධයෝ කැමැත්තෙන් ම සිය ආගමට පිටුපා ක්‍රිස්තු ලබ්ධිය වැළඳ ගත්හ. සමහරු පෘතුගීසින් විසින් බලයෙන් ක්‍රිස්තියානි ආගමට හරවා ගනු ලැබූහ. රට දැය සමය වනසා ලන පෘතුගීසින් ද රට දැය සමයට දෝහි වූ ස්වදේශිකයන් ද නොරිස්සු සමහර සිංහලයෝ සිය ගම්බිම් හැර දමා උඩරට රාජ්‍යයේ පිළිසරණ පතා එහි ගියෝ ය. සීතාවක රජවරුන් කලක් පෘතුගීසින්ගේ හා කෝට්ටේ රජවරුන්ගේ ක්‍රියාකලාපයට විරුද්ධ ව කටයුතු කරන අවස්ථාවේ දී ජනයා සීතාවක පාලකයන්ට පක්ෂව සිටිය ද, පළමුවන රාජසිංහ රජු (1581-93) පසුව ගෙන ගිය බෞද්ධ විරෝධී ව්‍යාපාර නිසා සීතාවක රාජ්‍යය කෙරෙහි තිබූ ඒ ජන ප්‍රසාදය ද සහමුලින් නැතිව ගියේ ය. පළමුවන රාජසිංහගේ මරණයෙන් පසු මුහුදුබඩ තීරය ඇතුළු මුළු කෝට්ටේ රාජධානිය ම තම අණසක යටතට ගත් පෘතුගීසිහු ඊළඟට උඩරටට විරුද්ධව සේනා මෙහෙය වන්නට පටන් ගත්තෝ ය. මෙසේ වරින්වර පෘතුගීසි සේනා හා ගැටෙන්නට සිදු වීම, උඩරට සිංහල රාජධානියේ තිර පැවැත්මට බෙහෙවින් හානිකර විය. යුද්ධ බහුල වාතාවරණයක් තුළ අර්ථ ක්‍රමය ද පරිහානි මුඛයට නැඹුරු විය. මේ නිසා උඩරට රජුන්ට බෞද්ධාගමේත් සංඝ සමාජයේත් අධ්‍යාපනයේත් විරස්ථිතිය උදෙසා යොමු වීමට ඉඩක් නොතිබිණ. පළමුවන විමලධර්මසූරිය රජතුමා (1591-1604) රක්ඛංග දේශයෙන් උපසම්පදා හික්කුන් ගෙන්වා නැවත උපසම්පදාව පිහිටුවා පිරිහී පැවති ශාසනය යථා තත්වයට පත් කිරීමට උත්සාහ කළ ද ඉන් දිගුකාලීන ප්‍රතිඵල ලබා ගත නොහැකි විය.

සංඝ සංස්ථාව පරිහානියට පත්වීමත් සමග ගිහි බෞද්ධ සමාජය ද අධ්‍යාත්මික අගාධයකට ම යොමු වෙන්නට පටන් ගත්තේ ය. බුදු සසුන කෙමෙන් පිරිහිණ. ජනතාව ක්‍රිස්තියානි ආගමට හරවා ගැනීම වළක්වා ලීමට හෝ සීමා කිරීමට හෝ හැකි යම් කිසි ව්‍යාපාරයක් දියත් කිරීමට තරම් ප්‍රබල තත්වයක් සංඝ සමාජය වෙත තිබුණේ නැත. කෝට්ටේ යුගයේ පටන් ම දිවයිනට පැමිණ සිටි දකුණු ඉන්දියානු ජන කොටස් ද රාජ අනුග්‍රහය ලබමින් ඔවුන්ගේ ඇදහීම් ජනතාව අතර පැතිරවීමෙහි නියුක්ත ව සිටියහ. ඒ අතර උඩරට රජවරුන් දකුණු ඉන්දියානු රාජ කුමාරිකාවන් සරණපාවා ගැනීම හේතු කොට ගෙන

උඩරට රාජ මාළිගය ආශ්‍රිත ව දකුණු ඉන්දියානු දුටු සංස්කෘතියක් ආරම්භ වෙමින් පැවතිණි. බෞද්ධ භික්ෂු සංඝයාගේ උපදේශනයෙන් මග හැරුණු සිංහල ජනයා නානාප්‍රකාර දෙව්වරුන්, භූතයන්, යකුන්, රකුසන් ඇදහීමෙහි දැඩි ලෙස ආසක්ත වන්නට වූහ. බුද්ධ ධර්මය පිළිබඳ අවබෝධයෙන් හා ආගමික පැවැත්මෙන් හීන වූ භික්ෂුන් ද මේ මිථ්‍යා විශ්වාස කෙරෙහි විශේෂ රුචියක් ඇති කරගෙන, ගුප්ත ශාස්ත්‍ර පුහුණු කරමින් එය ජීවනෝපායක් බවට පත් කර ගැනීම නිසා ඉහත කී තත්වය වඩාත් උග්‍ර විය.²

උපසම්පදා භික්ෂුන් හීන වීම නිසා බුදු සසුන කෙමෙන් පිරිහී ගියේ ය. භික්ෂුන්ට කැප වූ ජීවන රටාවක් අනුව කටයුතු කරන සංඝ සමාජයක් දක්නට නොලැබිණ. තමන් විසින් ඉටු කළයුතු වූ කාර්යභාරය ගැන නොදත්, කුල සංසක්ත වූ පැවිදි පිරිසක් ඇති වූ අතර ඔවුහු ගණිත්තාත්සේ යන නමින් ප්‍රසිද්ධියට පත් වූහ. පෙර රජුන් විහාරාරාමවලට පූජා කොට තිබූ වතුපිටි කුඹුරු අස්වද්දවා ගෙන ගැහැනුන් ලවා උයවා කමින් ශාසනයට නොගැළපෙන කටයුතුවල යෙදුණු, මොවුහු පන්සල් අරක් ගෙන සිටියහ.³ මිනිස්සු පස්පව්වලට යොමු වූ දුෂිත ජීවිත ගත කළහ. බුදුන්ගේ නම පමණක් මෙරට පැවතියේ ය. තෙරුවන් ඇදහීම පසෙක ලා දේව ඇදහිලි හා යක්ෂ ඇදහිලි කෙරෙහි ජනයාගේ සිත් වැඩි වශයෙන් යොමු වී තිබුණේ ය. පෘතුගීසීන් වෙත විසූ කොනස්පු බණ්ඩාර 1591 දී පළමුවැනි විමලධර්මසූරිය නමින් උඩරට රජ වූයේ මෙවැනි වාතාවරණයක් පැවති සමයක ය. දළදා වහන්සේ සඳහා මන්දිරයක් තැනවූ ඒ රජතුමා ශාසනයේ විරස්ථිතිය ප්‍රාර්ථනා කරමින් 1602 දී රක්ඛංග දේශයෙන් උපසම්පදා භික්ෂුන් ගෙන්වා උපසම්පදාව පිහිටෙව්වේ ය. මේ අතර පෘතුගීසීහු බෞද්ධ ජනතාව ක්‍රිස්තියානි ආගමට හරවමින් රටේ ආර්ථිකය සුරා කමින් දරුණු ක්‍රියාකලාපයක් ගෙන ගියෝ ය. ඔවුන් මෙරටින් තුරන් කිරීම සඳහා උඩරට සිංහල රජවරු ලන්දේසි ජාතිකයන්ගේ උදව් උපකාර සොයා ගියහ. ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදුබඩ පළාත්වල පැවති පෘතුගීසි බලය මැඩලීමට, ලන්දේසීන් ගෙන ගිය ක්‍රියාමාර්ගය ද සඵල විය. පෘතුගීසීන් යටත් කරගෙන තිබූ පළාත් ලන්දේසීන්ගේ අණසකට යටත් විය. ලන්දේසීන්ගේ උදව්වෙන් පෘතුගීසීන් පන්නා ඒ පළාත් තමා යටතට ගැනීමට උඩරට සිංහල රජතුමා, එනම් දෙවන රාජසිංහ (1635-87) තුළ පැවති අපේක්ෂාව සිහිනයක් බවට පත් විය. දෙවන රාජසිංහගේ පුත් දෙවන විමලධර්මසූරිය (1687-1707) පෘතුගීසීන් හෝ ලන්දේසීන් සමඟ ගැටීමක් ඇති කර නොගත් බැවින් බුද්ධ ශාසනයේ විරස්ථිතිය සඳහා යමක් කිරීමට ඔහුට මඳක් අවකාශ තිබිණ. ඔහු ද

රක්ඛංග දේශයෙන් උපසම්පදා භික්ෂුන් ගෙන්වා ශාසනය පුනරුත්ථාපනය කිරීමට කටයුතු කළ ද ශාසනය වැටී තිබුණ පරිහානි තත්වයෙන් මුදවා ගැනීමට එමගින් ප්‍රමාණවත් මෙහෙයක් ඉටු වූයේ නැත.

වරින්වර කරන ලද මෙවැනි ශාසන සංශෝධනවලින් සංඝ සමාජයේ දියුණුවට සුවිශේෂ සංග්‍රහයක් නොලැබුණ ද කීප නමක් හෝ ඉන් එල නෙලා ගෙන තිබීම පසුකාලීන ව ඇති වූ දියුණුවට බෙහෙවින් ආධාර විය. එහෙත් පොදු වශයෙන් බැලූ විට ජනයා අතර පමණක් නොව භික්ෂු සංඝයා අතර ද බෞද්ධ වර්ග පිළිබඳ අවබෝධයක් හෝ භාවිතයක් නොතිබිණි. ඊට ප්‍රධාන හේතුව වූයේ එවැනි කටයුතු කෙරෙහි ජනතාව දැනුවත් කිරීමට හා මෙහෙයවීමට හැකි ආදර්ශමත් සුසිල්වත් භික්ෂු සංඝයා නොමැති වීම යි. ආගමික හා ශාස්ත්‍රීය සේවාවෙහි ප්‍රධානත්වය ගත හැකි උගත් බෞද්ධ භික්ෂුන් නොසිටීම නිසා ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යාපනය හා ශාස්ත්‍ර අධ්‍යයනය ඉතා පහළ මට්ටමක පැවතිණි. දෙවන විමලධර්මසූරිය රජ දවස රක්ඛංග දේශයේ සිට උපසම්පදාව පිහිටවනු සඳහා පැමිණි භික්ෂුන් සමග පාලි භාෂාවෙන් කථා කළ හැකි වූයේ වටබුළුවේ හිමියන්ට පමණකි. පසු අවධියක දී සරණංකර හිමියන්ට පාලි භාෂාව ඉගෙන ගැනීමට සහාය වූ පල්කුඹුරේ අත්ථදස්සී හිමි හා ලෙවිකේ රාළ යන දෙදෙනා ද මෙහිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයෝ වූහ. ඔවුන් දෙදෙනාට ද පාලි භාෂාව පිළිබඳ පරිපූර්ණ දැනුමක් තිබුණේ නැත.⁴

මේ අවධියේ මුහුදුබඩ පළාත්වල පමණක් නොව උඩරට ප්‍රදේශයේ ද ක්‍රිස්තියානි ධර්ම ප්‍රචාරය බහුල වශයෙන් සිදුවිණ. ජාකෝමේ ගොන්සාල්වෙස් නම් කතෝලික පියතුමෙකුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් සිදුවූ ක්‍රිස්තියානි ධර්ම ප්‍රචාරය ද බුද්ධ ශාසනයේ හායනයට තවත් හේතුවක් විය. ක්‍රිස්තු ධර්මයට ගැතිවී ඒ ආගම වැළඳ ගැනීමට යොමු වූ භික්ෂුන් ද එකල සිටි බව කියනු ලැබේ.⁵ මේ අවධියේ ලංකාවේ ඇති වූ දේශපාලන හා ආර්ථික කඩා වැටීමට ද බුද්ධ ශාසනයේ පරිහානියට ද ජනතාවගේ අධ්‍යාත්මික ජීවිතය දුබල වීමට ද ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ පෘතුගීසින් විසින් ගෙන යනු ලැබූ යටත් විජිත ප්‍රතිපත්තිය යි. දේශීය රජුන් අතර අසමගිය වර්ධනය කිරීම, ඔවුන් කතෝලික ආගමට හරවා ගැනීමට උපාය යෙදීම, ජනයා බලෙන් ආගමට හරවා ගැනීම, ඊට විරුද්ධ වුවත් දරුණු ලෙස විනාශ කිරීම සහ දේශීය ආගමික ආයතන විනාශ කොට රටේ පැවති ශාස්ත්‍රීය දියුණුව පහත හෙළීම යන ක්‍රියාවලි මගින් ජනතාවගේ අධ්‍යාත්මික ජීවිතය පහළ මට්ටමකට හෙළීම සඳහා ප්‍රබල ව්‍යාපාරයක නියුක්ත වූ ඔවුහු ඉන්

අතිසාර්ථක ප්‍රතිඵල ලැබුණ. මේ අතර පෘතුගීසීන්ට විරුද්ධ බලවේගයක් ලෙස සිංහල රජුන් හා එකතු වූ ලන්දේසි ජාතිකයන් ජනතාවට යස ඉසුරු හා තාත්තමාන ලබා දෙමින් ඔවුන් රෙපරමාදු ක්‍රිස්තියානි ආගමට හරවා ගැනීමට පටන් ගැනීම නිසා ඉහත තත්වය තවත් දරුණු අතට පත් වූයේ ය.

මෙවැනි බාහිර බලවේග හමුවේ වුව ද සාමාන්‍ය සිංහල ජනයා තුළ තිබුණු බෞද්ධකම සම්පූර්ණයෙන් නැතිවී ගියේ නැත. ඔවුන්ගේ දැඩි විශ්වාසයට පාත්‍ර වූ දෙව්වරුන් හා යක්ෂප්‍රේතාදීන් සම්බන්ධ ඇදහිලිවලට ද බෞද්ධ මුහුණුවරක් ආරෝපණය කර ගෙන තිබිණ. ඒ දෙව්වරුන් හා යක්ෂප්‍රේතයන් බුදුන් වහන්සේගෙන් වරම් ලැබ බුදු අණට කීකරු ව කටයුතු කරන්නන් ලෙස සැලකිණ. හැම දෙව් කෙනෙකුට ම වඩා බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨය යන හැභීම ඔවුන්ගේ සිත් තුළ පැවතිණ.⁶ බෞද්ධ ප්‍රතිපත්තිවලට අනුව පැවතීම හා බෞද්ධ වර්යාවන්හි හැසිරීම ගැන යථාවබෝධයක් හෝ පරිචයක් ජනයා අතර නොවී ය. එහෙත් ඔවුහු බෞද්ධයන් ලෙස ම පෙනී සිටියහ.

ආගමික පුනර්ජීවන ක්‍රියාවලියක දැඩි අවශ්‍යතාවක් ඉදිරිපත් වී තිබුණත් පරිහානිගත බෞද්ධාගම නංවා සංඝ ශාසනය සුසිල්වත් කොට එ මගින් ධර්ම ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යාපනයේ පුනර්ජීවනයක් ඇති කිරීමෙන් යහපත් බුද්ධිමත් පරපුරක් ඇති කොට ශ්‍රී ලංකාව ආලෝකවත් කිරීම සඳහා පෙරමුණ ගත හැකි නායකයෙකුගේ අඩුව නිසා ජන සමාජය අඳුරේ ගිලී පැවතිණ. බුද්ධ වර්ෂ 2297 පොසොන් මස අවසතවක් නම් තිථිය ලත් රිච්දින තුම්පනේ ග්‍රාමයේ විසූ කුලතුංග දෙමහල්ලන්ට පුතෙකු ලැබීමත් සමග ම ශ්‍රී ලංකාවේ දුර්භාග්‍ය සම්පන්න භාවය අවසන් කොට නව කාල පරිච්ඡේදයක උදාව සඳහා පදනමක් වැටිණි. ළමා වයසේ පටන් මේ කුලතුංග දරුවා පැවිදි වීමට දැඩි ආශාවක් දැක්වීය. සිය කැමැත්ත පරිදි දෙමව්පියන්ගේ අනුදැනුම ද ඇති ව ඔහු සූර්යගොඩ හිමියන් යටතේ සාමණේර පැවිද්ද ලැබුවේ ය. මේ කාලයේ උඩරට රාජ්‍ය විවාළේ නරේන්ද්‍රසිංහ රජතුමා ය. සරණංකර හිමියන්ගේ ශාස්ත්‍රීය හා ශාසනික සේවය ප්‍රශංසා මුඛයෙන් සඟරජවත කවියා, එතුමාගේ පහළ වීම වර්ණනා විස්තර කළේ මෙසේ ය.

දෙව් බඹ කෙනෙක්	දෝ
නා ලොවින් ආවෙක්	දෝ
බෝසත් කෙනෙක්	දෝ
නොදත්තෙමු අපි කෙබන්දෙක්	දෝ ⁷

සංඝ ශාසනයේ සංශෝධනයක් කිරීමට හෝ බෞද්ධාගමේ පුනර්ජීවනයක් ඇති කිරීමට ප්‍රථම තමන් ශීලයෙන් හා ඥානයෙන් සමුපෙත විය යුතු බව වටහා ගත් එතුමෝ කාලීනව ලබා ගත හැකිව තිබූ පහසුකම් ප්‍රයෝජනයට ගෙන පාලි භාෂාව ද එ මගින් බුද්ධධර්මය ද හොඳින් ඉගෙන ගත්හ. වටබුළුවේ හිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකු වූ පල්කුඹුරේ අත්ඵදස්සි හා ලෙවිකේරාළ හමු වී ඔවුන් දන්තා පමණින් පාලි භාෂාව උගත් සරණංකර හිමියෝ තමා ලත් ඒ දැනුම සිටිනාමඵවේ හිමි, ඉළපැන්ගමුවේ හිමි හා කදිරාගොඩ හිමි යන තුන්පළට නොමසුරුව ප්‍රදානය කළහ.⁸ මේ ශාස්ත්‍ර ප්‍රදානය එක් පහන් වැටියකින් පහන් රැසක් අවුළුවන්නා සේ විශාල පිරිසක් වෙත ක්‍රමයෙන් පැතිරී ගියේ ය. ශාස්ත්‍ර උගෙනීම හා ප්‍රතිපත්තීන්හි පිහිටීම කෙරේ ම යොමු වූ මේ හිමිවරුන්ගේ උත්සාහවත්තභාවය හා ශීලවත්තභාවය දුටු බොහෝ සාමනේරවරු ඔවුන්ට එකතු වූහ. ක්‍රමයෙන් වර්ධනයට පත් වූ සිල්වත් සාමනේර ප්‍රජාවට භාෂාශාස්ත්‍ර හා ධර්මශාස්ත්‍ර ඉගැන්වීමෙහි දිවා රැ නොබලා වෙහෙස වූ සරණංකර හිමියෝ වැඩිකල් ඉක්මෙන්ට පෙර එම ප්‍රයත්නයේ විපුල පල ලැබූහ.

මේ තත්වය නොඉවසූ දුසිල්වත්හු රජතුමා වෙත ගොස් සරණංකර හිමියන් ප්‍රධාන සිල්වත් සහ පිරිස කෙරේ රජතුමා තුළ අප්‍රසාදයක් ගොඩ නැංවීමේ චේතනාවෙන් ඔවුන්ට විරුද්ධව නොයෙක් කරුණු කියා පෑහ. කාරණාකාරණා නොදත් රජතුමා ඒ සඟුන්ගේ කීම පරිදි සිල්වත් සමාගම විසින් ඔවුන්ට බුහුමන් නොකරන ලදැයි යන චෝදනාව පිළිගෙන දුසිල්වතුන්ට ගරු කරන ලෙස සිල්වතුන්ට දැනුම් දුන්නේ ය. රජතුමා හමුවීමට පැමිණි එක්තරා සන්‍යාසියකු විසින් ධර්ම දේශනාවක් අසනු කැමැත්තෙමැයි ඉල්ලීමක් කරනු ලැබුවේ මේ අතරතුර දී ය. මේ අභියෝගයට මුහුණ දී ධර්ම දේශනාවක් කරන ලෙස රජතුමා මල්වතු අස්ගිරි සංඝයාට දැනුම් දුන්නේ ය. එහෙත් එය ඉෂ්ට කිරීමට ඔවුහු අසමත් වූහ. මෙහි දී රත්මොලවක අදිකාරම විසින් රජතුමාගේ අවධානය සරණංකර හිමියන් වෙත යොමු කරවනු ලැබී ය. එහිමියෝ පැමිණ නිදාන නිරුක්ති විස්තර හා උදාහරණයෙන් සමන්විත මනහර ධර්ම දේශනාවක් කළහ. මිථ්‍යාදෘෂ්ටික සන්‍යාසියා හිමියන් ඉදිරියේ වැද වැටුණේ ය. මේ සිද්ධියෙන් පසු සරණංකර හිමියන්ගේ ධර්ම ඥානය ප්‍රසිද්ධියට පත් විය. එතුමෝ රජතුමාගේ ප්‍රසාදයට පත් වූහ. මේ අවස්ථාවේ බෞද්ධ ග්‍රන්ථකරණයෙහි නියුක්ත වන ලෙස රජතුමා විසින් කරන ලද ආරාධනාව පිළිගත් සරණංකර හිමියෝ පැරණි ග්‍රන්ථ සම්ප්‍රදායට අනුව යමින් බුදුන් වහන්සේගේ නවගුණ අතරින්

බුද්ධෝ නම් ගුණය පැහැදිලි කරමින් සද්ධර්ම සාරාර්ථ සංග්‍රහ නම් අගනා ධර්ම ග්‍රන්ථයක් රචනා කළෝ ය.

මේ සාරගර්භ ග්‍රන්ථය නිසා සරණංකර හිමියන් කෙරේ ප්‍රසාදයට පත් රජතුමා තමන් වෙත තිබූ හේසඵළ මඤ්ජුසා නම් පාලි වෛද්‍ය ග්‍රන්ථයට සන්නයක් සකසන ලෙස එතුමන්ට ආරාධනා කළේ ය. එය ධර්ම ග්‍රන්ථයක් නොවුව ද රජුගේ ඉල්ලීම නිසා ඉවසා වදාරමින් සරණංකර හිමියෝ ශිෂ්‍යයන්ගේ ද සහභාගිත්වය ඇතිව එකී සන්නය සකස් කොට දුන්හ. රජතුමාගේ ඉල්ලීම ඉටු කර එතුමා ප්‍රසාදයට පත් කිරීම මගින්, සංඝ සංශෝධනයක් ඇති කිරීම සඳහා නැවත උපසම්පදා කර්මයක් සිදු කර ගැනීමට රජතුමාගේ ආධාරය ලබා ගත හැකි වෙතැයි බලාපොරොත්තුවක් එතුමාගේ සිතේ පැවතිණ. මේ ග්‍රන්ථය සම්බන්ධයෙන් ද ප්‍රසාදයට පත් රජතුමා සරණංකර හිමියන්ට ඇතෙකු ප්‍රදානය කළ ද හිමියෝ එය නොඉවසූ හ. එය ද තම ලැබූ තාන්තමාන්ත ද එතුමෝ වෙත කෙනෙකුට පැවරූහ.⁹

සරණංකර හිමියන්ගේ එකම අපේක්ෂාව වූයේ රජවරුන්ගේ ප්‍රසාදය දිනාගෙන ඔවුන් ලවා කුමන ආකාරයකින් හෝ සියම් දේශයෙන් හික්ෂුන් වැඩිම කරවා ගෙන නැවත උපසම්පදාව පිහිටුවීම යි. ඒ සම්බන්ධයෙන් එතුමා නොයෙක් වර රජවරුන්ගේ අනුග්‍රහය ලබා ගැනීමට උත්සාහ දැරුවේය. ඒ අනුව විජයරාජසිංහ රජ සමයේ දී ලන්දේසි නැවකින් සියමට දූත කණ්ඩායමක් යවා ගැනීමට හැකි විය. ඔවුන් සියමට ළඟා වීමට පෙර මුහුදේ දී විපතට පත්වූහ. දෙවැනි වරට යැවූ දූත කණ්ඩායම සියමට ගිය අවස්ථාවේ ලංකාවේ රජතුමා කළුරියකළ බව දැනගත්ට ලැබුණු නිසා ගිය කාර්යය ඉටු කර ගැනීමට නොහැකි විය. ඔහුගෙන් පසු රජ වූ කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජු දවස සරණංකර හිමියන්ගේ උපදෙස් පරිදි නැවත දූත කණ්ඩායමක් සියමට යවනු ලැබිණ. පට්ටෙපොළ මොහොට්ටාල, ඇල්ලෙපොළ මොහොට්ටාල, ආයින්තාලියද්දේ මුහන්දිරම, ඊරියගම මුහන්දිරම හා විල්බාගෙදර රාළ යන අයගෙන් සමන්විත වූ දූතයෝ ලන්දේසි නැවකින් සියමට ගොස් සියම් රජු හමුවී උපසම්පදා හික්ෂු කණ්ඩායමක් ලංකාවට යැවීමට කැමැත්ත ලබා ගත්හ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස උපාලි තෙරුන් ප්‍රමුඛ උපසම්පදා හික්ෂු පිරිසක් ද සාමණේරවරු කිහිප පළක් ද ලංකාවට යාම සඳහා නැව් නැංගාහ. සුවසේ ලංකාවට සැපත් වූ මේ හික්ෂු පිරිස රජතුමා ඇතුළු ජනතාව විසින් මහත් හරසරින් පිළිගනු ලැබූහ. ඒ බව මන්දාරම්පුර පුවතේ සඳහන් වන්නේ මෙසේ ය.

කකුළු රූප තෙවන පුණ්‍ය පෝ ඇසල ම	ස
මල්වතු වෙහෙර ගම් සීමා තුළ පිවි	ස
සියම් දෙස එකුත් විසි සහන අත්ප	ස
නොහළ ඇදුරු පරපුර හෙරණුන් මෙලෙ	ස
සරණ සිල් සමග දස සිල් දී විදි	සේ
දෙවු සඳ උපසපන මහසෙන් හිඳ දෙප	සේ
වෙඩි සක් නළා බෙර ඇ පහළ විය ගො	සේ
පුද පෙරහැර සමග ආදර කළ සතො	සේ ¹⁰

හික්ෂු පිරිස සමග ඇමතිවරු ද කිහිප දෙනෙකු ද පැමිණි බව සඳහන් වේ. සියම් හික්ෂුහු 1753 ඇසල මස පුන්පොහෝදා මල්වතු විහාරයේ දී සිංහල සාමනේරවරුන් උපසම්පදා කළහ. එතැන් පටන් සියම් හික්ෂුන් සිල්වතුන් මහණ කරමින් ද සාමනේරවරුන්ට උපසම්පදාව ලබා දෙමින් ද ලංකා බුද්ධ ශාසනයේ ස්ථිරසාර දියුණුවක් ඇති කළේ ය. ආපසු සියමට ගිය ඒ දූත පිරිස ලංකාවේ තත්වය සියම් රජතුමාට වාර්තා කොට මෙහි ධර්මග්‍රන්ථ හිඟයක් පවතින නිසා සියමෙන් ලංකාවට ධර්මග්‍රන්ථ එවීමට කටයුතු සම්පාදනය කළහ. සියමෙන් එවන ලද ධර්ම ග්‍රන්ථ ලියා තිබුණේ කාම්බෝජ බසිනි. එහෙයින් උපසම්පදාව ලැබූ ලාංකික හික්ෂුන්ට ඒ භාෂාව උගැන්වීමේ වැඩ පිළිවෙළක් ද ආරම්භ කෙරිණි.

දහඅටවන සිටවසේ පටන් උඩරටත් මුහුදුබඩ පළාත් ආශ්‍රිත වත් වර්ධනයට පත් වූ දේශීය අධ්‍යාපනයේ පුරෝගාමියා වූයේ වැලිවිට ශ්‍රී සරණංකර හිමියෝ යි. එතුමන් විසින් නිර්දේශිත අධ්‍යාපන ක්‍රමය විධිමත් විය. එහි උගත් ශිෂ්‍යයෝ දැනීම් මට්ටම් අනුව කොටස් හතරකට බෙදනු ලැබුවෝ ය. අකුරු නොදත් අයට හෝඩිය උගන්වන ලදී. ලිවීම සිදු වූයේ වැලිපිල්ලේ ය. අකුරු ලිවීම සහ ලියවීම සඳහා වැලිපිලි භාවිත කළ බවත් සමහර විට ඇඳන්වලට ද වැලි අකුරා ලිවීම සිදු කළ බවත් සඳහන් වේ. මඳක් අකුරු දත් දෙවැනි පිරිසට සකස්කඩ, නාමාශ්ට ශතකය, ප්‍රත්‍ය ශතකය ආදී පොත් කියවීමට සලස්වන ලදී. ඊටත් වඩා මඳක් උගත් පිරිසට හෙරණසික හා දින වර්ශාව වැනි පොත් උගන්වන ලදී. පොතපත හොඳින් උගත්, උපසම්පදාව බලාපොරොත්තුවෙන් ඊට හැඩ ගැසෙන අයට සතර සංවර සිලය, සෙබ්ශාව ඇතුළු තෙළෙස් ධුතාංග පිළිවෙත් හා ධර්ම දේශනා පුහුණු කරවනු ලැබිණ.¹¹ පාලි භාෂාව හා එහි ව්‍යාකරණ ආදිය ඉගැන්වීම සඳහා විශේෂ පන්ති පැවැත්වුණේ ය. ප්‍රධාන වශයෙන් අකුරු උච්චාරණය

කිරීම ද, පාලි භාෂාව හා ව්‍යාකරණය, සිංහල භාෂාව, සූත්‍ර ධර්ම හා සාමනේර ශික්ෂා උගන්වන ලදී. පාලි ගද්‍ය පද්‍ය රචනය, සිංහල ගද්‍ය පද්‍ය රචනය, පාලි භාෂාවෙන් ලිපි ලිවීම හා කථා කිරීම වැනි දෑ ශිෂ්‍යයන්ට විශේෂයෙන් පුහුණු කෙරිණ. වැල්ලේ ලියා මැනවින් අක්ෂරාභ්‍යාසය ලත් ශිෂ්‍යයන් දිරාපත් වෙමින් පැවති පොත් පිටපත් කිරීමට යොදවනු ලැබිණ. මේ අවදියේ ලිවීම සඳහා භාවිත කරනු ලැබුවේ පුස්කොළ පොත් ය. පුස්කොළවල අකුරු ලියන ලද්දේ පන්හිත්වලිනි. නියමකන්ද ශාස්ත්‍රාලයෙන් ඇරඹුණු මේ භාෂා ශාස්ත්‍ර අධ්‍යයනයේ ශාඛා ප්‍රශාඛා නොයෙක් ස්ථානවල ආරම්භ කරන ලදී. සරණංකර හිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයෝ ඒවායේ ප්‍රධානත්වය උසුළමින් එතුමන්ගේ අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීමට සවිය සැපයූහ.

ශිෂ්‍ය පරම්පරාවක් ඇති කොට රට පුරා අධ්‍යාපනය පැතිරවීම හා සිල්වත් සහ පරපුරක් ඇති කිරීම සම්බන්ධයෙන් සරණංකර හිමියන් කළ උතුම් සේවාව ග්‍රන්ථ සම්පාදනය කිරීම මගින් තවත් ප්‍රභාමත් විය. ගුරුඵගෝමී හා බුද්ධපුත්‍ර හිමියන් ගත් මග යමින් බුදුන් වහන්සේගේ නව අරභාදී ගුණ අතරින් බුද්ධෝ යන ගුණය මාතෘකා කර ගෙන සරණංකර හිමියෝ **සද්ධර්ම සාරාර්ථ සංග්‍රහ** නම් අතර්ඝ ග්‍රන්ථයක් රචනා කළෝ ය. මේ සඳහා එතුමෝ **විසුද්ධිමග්ග, බුද්ධවංස, බෝධිවංස, ජාතක, ධර්මපද, මලින්දපඤ්ච** ආදී ග්‍රන්ථයන්ගෙන් කරුණු උපුටා දැක්වූවෝය. ඊට අමතරව **ථූපවංස, සද්ධර්ම රත්නාවලී, පුජාවලී, ධර්මප්‍රදීපිකා** ආදී ග්‍රන්ථ ද ඇසුරු කළෝ ය. විසි හැවිරිදි වියේදී රචනා කරන ලද මේ කෘතියෙන් ප්‍රකට වන එතුමන්ගේ ග්‍රන්ථ ඥානය විස්මයජනක ය. ධර්ම ශාස්ත්‍ර උගත් පිරිස අතිශයින් දුර්ලභ ව පැවති කාලයක මෙවැනි ග්‍රන්ථයක් රචනා කිරීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ ග්‍රන්ථ ඥානය ලබා ගැනීමෙහි එතුමන් දැරූ ආයාසයේ මහිමය යි. සරණංකර හිමියන් උගත් පඨිච්චනක් ලෙස ජනතාව විසින් බහුමානයට පත් කරනු ලැබුවේ ග්‍රන්ථය රචනා වීමෙන් පසුව ය. මෙය බුද්ධ ධර්මය සම්බන්ධයෙන් සකසන ලද කෝෂ ග්‍රන්ථයක් වැනි ය. දැඩි ලෙස විවිධ ඇදහිලිවලට පුරුදු ව සිටි ජනතාවට බුදුන් වහන්සේගේ උතුම් බව හා බුද්ධ ධර්මයේ ස්වභාවය පිළිබඳ ඉතා පැහැදිලි විවරණයක් මේ ග්‍රන්ථයෙන් ඉදිරිපත් විය. සිසුන් ලවා ග්‍රන්ථ රචනා කරවීමට පෙර තමා ම ග්‍රන්ථයක් ලිවීමෙන් එතුමා තම ශිෂ්‍ය පරම්පරාවට මනා ආදර්ශයක් ලබා දුන්න. පරිච්ඡේද නවයකින් සමන්විත මේ ධර්ම සංග්‍රහයේ ග්‍රන්ථකරණ ප්‍රවෘත්තිය හා දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ පිළිබඳ විස්තර සඳහන් කෙරේ. දිපංකර පාද මූලයේ පටන් ලැබුවාවූ විවරණ කථා පරිච්ඡේද කිහිපයකින් විස්තර වේ. බුද්ධත්වය හා දම්සක්

පැවතුම් දේශනාව පිළිබඳ වත් මහාකාශ්‍යප හා මහ කප්පින තෙරුන් පිළිබඳ වත්, අවසන් පරිච්ඡේදයේ මංගල සුත්‍රයත් විස්තර කර දැක්වේ. බුදුන් වහන්සේගේ එක් ගුණයක් මධ්‍ය කොට ගෙන ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යයේත් හා අටුවා සාහිත්‍යයේත් දැක්වෙන නොයෙක් කරුණු සම්බන්ධ කරමින් ග්‍රන්ථ රචනා කිරීමේ සම්ප්‍රදාය ආරම්භ වූයේ මේ අවස්ථාවට ශතවර්ෂ ගණනකට පෙර සිට ය. සරණංකර හිමියන් මේ ශාස්ත්‍ර සංග්‍රහය කරන කාලයේ සංඝ සමාජයේ දක්නට ලැබුණු පරිහානිය ගැන ම අවධානය යොමු කරමින් සංඝයා අතර ශාසනික ප්‍රතිපත්ති වර්ධනය කර ලීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් ම මේ ග්‍රන්ථය සකස් කරන ලද බව පෙනේ. දෙවියන්ගේ හා යක්ෂප්‍රේතයන්ගේ බලය ශක්තිය ගැන ම මෙනෙහි කරමින් විවිධ ක්‍රියාවලීන්හි නිරත වූ ගිහි පැවිදි ජනතාවට බුදුන් වහන්සේ යනු කවරාකාරයේ පුද්ගලයෙක් දැයි පැහැදිලි කිරීම ද ග්‍රන්ථකරණයේ අරමුණක් වූයේ ය. මෙහි දැක්වෙන ධුතාංගධරයන් අතර අග්‍රස්ථානය ලද මහා කාශ්‍යප ස්ථවිරයන් පිළිබඳ කතාව මගින් ධුතාංගධරවීමේ වැදගත්කම හිඤ්ඤන්ට පහදා දීමට එතුමෝ කල්පනා කළහ. ශාසනයට අකැප කර්මාන්තයන්හි නිරත හිඤ්ඤන් යහ මගට යොමු කරලීම එතුමන්ගේ මූලික බලාපොරොත්තුව විය. මහා කප්පින තෙරුන් පිළිබඳ කථාව ඉදිරිපත් කර ඇත්තේ සිල්වතුන්ට කැප දෙය පරිහරණය කරන දුසිල්වතුන්ට ඒ නිසා විදිය හැකි අපායාදී දුක් පිළිබඳ පැහැදිලි කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් බව පෙනේ. ග්‍රන්ථ රාශියක් ඇසුරු කරමින් බොහෝ ධර්ම කරුණු හා කථා උපුටා ගනිමින් මේ ග්‍රන්ථය රචනා කිරීමේ දී එතුමා නිරන්තරයෙන් ම සංඝ සමාජය යහ මග යැවීමේ අපේක්ෂාව පෙරදැරි කර ගත් බව පෙනී යයි. මෙය එතුමන් තුළ පැවති පාලි සංස්කෘත හා සිංහල යන භාෂා පිළිබඳ ප්‍රවීණත්වය ද බුද්ධධර්මය පිළිබඳ පෘථුල දැනීම ද ප්‍රකට කරවන ග්‍රන්ථයකි.

පාලි භාෂාව නොදත් අයට බුද්ධ ධර්මය කියවා තේරුම් ගැනීමට පහසු වනු සඳහා සරණංකර සභරජ හිමියෝ තමාගේ උගත් සිසුන් ලවා පාලි පොත්වලට සිංහලෙන් සන්න පොත් ලියව්වෝ ය. පැරණි ධර්ම ග්‍රන්ථ පිළිබඳ අවබෝධයක් ඇති කිරීම හා ඒ ග්‍රන්ථ භාවිතය වැඩි දියුණු කිරීම එතුමන්ගේ ශාස්ත්‍රීය සේවාවේ එක් ප්‍රධාන අරමුණක් විය. උපතිස්ස තෙරුන් විසින් රචනා කරන ලද පාලි මහා බෝධි වංසයට සරණංකර හිමියෝ පදගතාර්ථ සන්නයක් ලියූහ. උපතිස්ස තෙරුන් විසින් රචිත එම පාලි ගද්‍ය කාව්‍යයට ගැටපද පරිකථා සන්න වශයෙන් පරිවාර ග්‍රන්ථ කිහිපයක් ම ඒ වන විට ලියවී තිබුණේ ය. සරණංකර හිමියන් මේ පදගතාර්ථ සන්නය සකස් කළේ එකල පැවති

විද්‍යාස්ථානවල මේ පාලි ගද්‍ය කාව්‍යය අධ්‍යයන කටයුතු සඳහා භාවිත කරනු ලැබූ නිසා විය යුතු ය. මේ ග්‍රන්ථයේ අවසානයේ සරණංකර හිමියෝ තමන් වහන්සේ විසින් රචිත සද්ධර්ම සාරාර්ථ සංග්‍රහය හා මුනිගුණාලංකාරය හා අභිසම්බෝධිඅලංකාරය ගැන සඳහන් කරති. මීට අමතරව එතුමන් විසින් ලියන ලද රත්නත්‍රය ප්‍රණාම ගාථා සන්නයක් ගැන ද සඳහන් වේ.

මේ හිමියන් විසින් වතුභාණවාරපාලියට ලියන ලද සන්නය සතර ඛණවර සන්නය හෙවත් සාරාර්ථදීපනි යනුවෙන් හැඳින්වේ. එතුමන් හැමවිට ම ග්‍රන්ථ කරණයෙහි යෙදී ඇත්තේ කාලීන අවශ්‍යතාවක් සපුරාලීමට ය. මේ අවදියේ විසූ ජනයා දෙවියන්, යකුන්, ප්‍රේතයන් අදහමින්, බලිතොවිල් පවත්වමින් බෞද්ධ පිළිවෙත්වලින් ඉවතට ගොස් සිටි බව මුලින් කියවිණ. එසේ ශාන්තිකර්ම බලිතොවිල් ආදිය කරමින් ශාන්තිය පතන්නවුන්ට පිරිනෙහි අගය වටහා දීම මේ ග්‍රන්ථය රචනා කිරීමේ පරමාර්ථය වූ බව පෙනේ. පාලි පදවල අර්ථ පමණක් නොව භාවාර්ථ, නිරුක්ති, නිදාන හා විස්තර යන අංග පස ම සහිතව සැකසුණු මෙය රචනා කිරීමේ දී සාරාර්ථ සමූච්චය නම් වූ සතර ඛණවර අටුවාව ද සංකෛපාර්ථ විවරණ නම් වූ පැරණි සන්නය ද ආශ්‍රය කළ බව කියවේ.¹² ජීවිතයේ යම් යම් උපද්‍රව අවස්ථා එළඹුණු විට බලිතොවිල් ආදි ශාන්තිකර්ම කරමින් යකුන් දෙවියන් පිදීමෙහි නොයෙදී, ත්‍රිවිධ රත්නයේ ගුණ සිහි කරමින් පිරිත් සජ්ඣායනාවේ නිරත වීමේ වැදගත්කම වඩාත් ඉස්මතු කරවීමේ අවශ්‍යතාවක් පැවති බවත් ඒ සඳහා ම පිරිත් සූත්‍රවලට ලියන ලද පදගත සන්නයකින් ද විස්තරාර්ථ වර්ණනාවකින් ද යුක්තව මේ සන්නය සකසන ලද බවත් සිතීම අපහසු කරුණක් නොවේ.

සරණංකර හිමියන් විසින් අරඹන ලද හැම කටයුත්තක්ම සමකාලීන සමාජයේ අභ්‍යුදය උදෙසා ම විය. අකුරු කීම හා ලිවීම උගත් සාමාජිකවරුන්ට ශාසන පිළිවෙත් ඉගැන්වීම පිණිස එතුමන් විසින් ඛණ දහම් පොත නම් රචනාවක් කරනු ලැබූ බව සංඝරාජ සාධු වරියාවේ සඳහන් ය. සෑම හික්ෂුවක විසින් ම නිරතුරුව පුහුණු කළ යුතු දහම් කොටස් ගැන එහි සඳහන් වේ. ශාසනයේ අභිවෘද්ධිය පැතු එතුමා සිය ශිෂ්‍ය හික්ෂුන්ට හික්ෂුවක වශයෙන් පැවතිය යුතු පිළිවෙළ පහදමින් අනුශාසනා වට්ටෝරු සකස් කොට ඉදිරිපත් කළේ ය.

ප්‍රධාන වශයෙන් ම ත්‍රිපිටක ධර්මය ලියැවී ඇති පාලි භාෂාව ප්‍රගුණ කරවීමේ වැදගත්කම සරණංකර හිමියන් අවබෝධ කර ගත්තේ සාමාජික අවධියේ දී ම ය. ඒ බව පල්කුඹුරේ අත්ථදස්සි හිමියන්ගෙන් හා ලෙව්කේ රාළගෙන් පාලි ඉගෙන ගැනීම සඳහා එතුමන් කළ

PUBLIC LIBRARY
JAFNA

දුෂ්කර ක්‍රියාවලියෙන් පැහැදිලි වේ. එතුමන් විසින් ආරම්භ කරන ලද අධ්‍යාපන ව්‍යාපාරයේ පාලි භාෂා අධ්‍යයනයට විශේෂ අවධානයක් යොමු වූයේ එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් විය යුතු ය. ධර්ම දේශනාවක් අසනු රිසිව මහනුවර රාජ මාලිගයට ආ සන්‍යාසියා ඉදිරිපත් කළ

විද්වානෙව විජානාති විද්වජ්ජන පරිශ්‍රමම්
නහි වන්ධ්‍යා විජානාති - ගුර්වීං ප්‍රසව වේදනාමි

යන ගාථාව වටහා ගැනීමටවත් දැනුමක් එකල මහනුවර සිටි සංඝයා වෙත නොතිබිණි. සරණංකර හිමියන් පාලි භාෂාව ආයාසයෙන් යුතුව උගන්නා අවස්ථාවේ දී ම සිටිනාමඵවේ ධම්මජෝති හිමියන් ඇතුළු පිරිසට තමන් ලත් දැනුම ලබා දීමට කටයුතු කළ බව ප්‍රසිද්ධ කරුණකි. තමන් ආයාසයෙන් ප්‍රගුණ කළ ඒ විෂය දැනුම ඉදිරි පරපුරට ලබා දීමේ අරමුණින් රූපමාලාව නම් ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයක් සරණංකර හිමියන් විසින් රචනා කරන ලද්දේ සාමනේර අවධියේ දී ම ය. එය දැනටත් පිරිවෙන්වල පාලි පිළිබඳ මූලික අධ්‍යාපනයක් දෙන අවස්ථාවල දී භාවිතා කෙරේ. විභක්ති රූප මැනවින් පැහැදිලි කෙරෙන එම ග්‍රන්ථය රචනා කළාට පසුව එතුමන් විසින් රූපමාලා වණ්ණනාව යනුවෙන් තවත් ග්‍රන්ථයක් රචනා කරනු ලැබිණ. මේ අවධියේ දී සිටිනාමඵවේ ධම්මජෝති හිමියන් විසින් ද බාලාවතාරය නම් පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයට සිංහලෙන් අරුත් දෙමින් බාලාවතාර සංග්‍රහ නම් ග්‍රන්ථයක් රචනා කරන ලදී.

සරණංකර සභරජුගේ ශිෂ්‍ය අත්තරගම රාජගුරු බණ්ඩාර, පාලි භාෂා අධ්‍යයනය සඳහා ආධාරක ග්‍රන්ථ කිහිපයක් ම රචනා කළේ ය. ඔහු රාජගුරු නමින් හැඳින්වූයේ රජවරුන්ට ද ගුරුවරයෙකු වූ බැවිනි. මෙතුමා පාලි, සිංහල, සංස්කෘත යන භාෂා බෙහෙවින් ප්‍රගුණ කළ පඬිවරයෙකි. ඔහු පාලි ව්‍යාකරණය සකස් කර ගැනීමේ දී සංස්කෘත ව්‍යාකරණය ද ඇසුරු කළේ ය. පාලි භාෂාවෙහි නාම, ආබ්‍යාත, නිපාත, උපසර්ග යන පද විස්තර කරමින් අත්තරගම රාජගුරු බණ්ඩාර විසින් සද්ද විනිවිජය ප්‍රකරණය නම් කූඩා ග්‍රන්ථය සකස් කරන ලද්දේ පාලි උගන්නා සිසුන්ගේ යහපත උදෙසා ය. සභරජ හිමියන් ලියූ රූපමාලාව අනුගමනය කරමින් ලියූ මෙතුමා පාලි නාම වර්ණාශ්‍රේණි සකස් කර දැක්වූයේ ය. ව්‍යාකරණයේ එන වැදගත් ම අංගයක් වන කාරක පිළිබඳ පැහැදිලි කරමින් කාරක පුෂ්ප මඤ්ජරිය රචනා කළ ඔහු ආබ්‍යාත පිළිබඳ විස්තර කරමින් ආබ්‍යාත රූපමාලාව නම් කෘතිය රචනා කළේ ය. පාලි භාෂාව ඉගැන්වීමට අමතරව ඒ අධ්‍යාපන ආයතනවල සංස්කෘත ව්‍යාකරණය ද උගන්වන ලදී. සංස්කෘත නාම හා ක්‍රියා වර නැගීම

පිළිබඳව සිසුන් පුහුණු කරවීමට යොදා ගත හැකි සංස්කෘත නාම වර නැඟිල්ල එතුමන් විසින් සකසන ලද්දකි. මේ කාලයේ පැවති හැම අධ්‍යාපන ආයතනයක ම භාෂා ඉගැන්වීම බොහෝ සෙයින් සිදු වූ බව ඒ සඳහා පොත් රාශියක් සකස් වීමෙන් පැහැදිලි වේ. පාලි ව්‍යාකරණය පිළිබඳව හොඳ දැනීමක් ඇති ව සිටි දියහුන්තන ධම්මචේරි හිමියන් විසින් බාලාවතාරයට බාලාවතාර ලියන සන්නය නම් කෘතියක් ද සකසන ලදී.¹³ සභරජ හිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකු වූ එතුමා වාසය කළේ ඔකඳපොල විහාරයේ ය. ඒ නිසා මේ ග්‍රන්ථය ඔකඳපොල සන්නය නමින් ද හැඳින්වේ.

සරණංකර හිමියන් විසින් ආරම්භ කරන ලද අධ්‍යාපන ආයතනවල සිංහල භාෂාව ලිවීම හා කියවීම සම්බන්ධ විශේෂ වැඩි පිළිවෙළක් ක්‍රියාත්මක වූ බව ඒ අවධියේ රචිත පොතපතින් පැහැදිලි වේ. සිංහල අකුරු හොඳින් උච්චාරණය කිරීම උගැන්වීම සඳහා සෝඪ සන්නය නම් කුඩා පොතක් ද රචනා වී තිබේ. අකුරු අඳුනා ගැනීම ඉගෙනීම සඳහා රචනා කරන ලද වදන්කවි පොතින් එකල පැවති අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ විධිමත්භාවය පැහැදිලි වේ. හෝඪයේ අකුරු ක්‍රමවත් ව ඉගැන්වීම ඉතා වැදගත් කායභීයකි. සිංහල හෝඪයේ අකුරු නම් කිරීම ඒවායේ සෝෂ අසෝෂ හේදය, ධනිත සිඵල භාවය, ලසුගුරු හේදය ආදී විස්තර සහිත වදන්කවිපොත සරණංකර හිමියන්ගේ අධ්‍යාපන ව්‍යාපාරයේ මූලාරම්භක ග්‍රන්ථය ලෙස සැලකිය හැකි ය. සිංහල පද්‍යයෙන් ලියන ලද මේ ග්‍රන්ථය සංස්කෘත භාෂාවේ බලපෑම ඇති ව සැකසුණකි. හෝඪය පවා සකස්කර ඇත්තේ සංස්කෘත වචන මල්ලාව අනුව ය. එහෙයින් ඇ, ඇ, එ, ඔ යන අකුරු ස්වරමාලාවට ඇතුළත් කර නැත. අක්ෂර හැඳින්වීම හා උච්චාරණය කිරීමේ කටයුත්ත අවසන් කරන ලද්දේ අභ්‍යවුම් සකස්කඩය කියවීමෙනි. මහබිනික්මන් සකස්කඩ ද ඒ හා සමග ම කියවනු ලැබිණ. බුද්ධ ස්ත්‍රෝත්‍රය සකස්කඩ කියවා අකුරු උච්චාරණය සඳහා කට සකස් වූ පසු කියවන ලද්දේ නම්පොත හා මගුල් ලකුණයි. අක්ෂරාභ්‍යාසය සඳහා සකස් කෙරුණු මේ පොත් බොහොමයක කතුවරයා වූයේ අත්තරගම රාජගුරු බණ්ඩාර ය.¹³ අකුරු ඉගෙනීම ආරම්භ කරන දරුවන්ගේ නුවණ වඩිනය වීම බලාපොරොත්තුවෙන් ගණපති හා සරස්වතී යන හින්දු දෙවිවරුන් පිදීමේ සම්ප්‍රදායක් මෙකල සමාජයේ පැතිර පැවතිණ. ගණදෙවි හැල්ල අකුරු උගන්නා දරුවන්ට ගණපතිගේ ආශිර්වාදය පතමින් ලියන ලද කවි පොතකි. මෙසේ භාෂාව උගන්නා ආධුනිකයන් වෙනුවෙන් ක්‍රමවත් ක්‍රියාවලියක් සැකසීමේ පුරෝගාමී වූවෝ සරණංකර හිමිපාණෝ ය.

මේ අධ්‍යාපන ක්‍රමය උඩරට පමණක් නොව දිවයිනේ විවිධ ස්ථානවල ආරම්භ කරන ලදී. අකුරු නොදැන පොත්පත් ඇසුර නොලැබ අවිදු අප්‍රේමි ගිලෙන්ට ගිය ජන සමූහයකගේ නෙත් පාදවා ලීම සඳහා ඇරඹුණු මේ අධ්‍යාපන ව්‍යාපාරය තවත් උද්දීප්තියට පත් වූයේ උපසම්පදාව පිහිටුවා සහ සසුන පිරිසිදු කොට ඔවුන් අතර ධර්මාධ්‍යයනය හා ග්‍රන්ථකරණය ආරම්භ වීමෙන් පසු ය. තෙල් නැතිව තිබී යාමට ආසන්න වූ ශාසන ප්‍රදීපය, ශීලවත්තභාවය හා ශාස්ත්‍රවත්ත භාවය නමැති කෙලින් නැවතත් ප්‍රභාමත් කරලීමේ මහඟු මෙහෙයට උර දුන්නෝ ද සරණංකර හිමිපාණෝ ය. එතුමෝ ශාසන සංශෝධනයක් ඇති කරලීම, උපසම්පදාව පිහිටුවීමට සියමෙන් හිඤ්ඤන් වහන්සේලා වැඩම කරවා ගැනීම හා ශාස්ත්‍රීය පුනර්ජීවනයක් ඇති කිරීම සඳහා ක්‍රමවත් වැඩ පිලිවෙළක් ක්‍රියාත්මක කරවීම සඳහා අප්‍රතිහත ධෛර්යයෙන් යුතුව ක්‍රියා කළෝ ය. එසේ නොවී නම් භාෂා ඥානයක් හෝ සාක්ෂරතාවක් හෝ නොමැති ව ලාංකික ජනතාව අවිද්‍යා අනධිකාරයේ ගිලෙනු නිසැක ය. භාෂා ඥානයක් ලබාගැනීමේ වැදගත්කම සියබස්ලකර කවියා අවධාරණය කර දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

මෙතුන් ලෝ සියල් - ඉති සද වැටුප් රස්ඊස්
 නොදිලියෙන අද බවිදා - තම කද නො කල්තායෙන්¹⁴

මේ මුළු තුන් ලෝකය ශබ්ද නැමති පහත් රශ්මි රාශියෙන් නොබැබළුණොත් අනධිභාවය දෙන්නා වූ අනධිකාර ස්කන්ධය තුන් කල්හි ම පවත්නේ නොවේ ද?

සභරජ හිමියෝ සිය ශිෂ්‍ය පරම්පරාවට අක්ෂරාභ්‍යාසය හා භාෂා ඥානය පමණක් නොව ඡන්දස් අලංකාර නිසිණ්ඩු පිළිබඳ ව ද දැනුමක් ලබා දුන්හ. අධ්‍යාපන ආයතනවල පාලි සංස්කෘත භාෂා ඉගැන්වීම මගින් විවිධ විෂයයන් පිළිබඳ දැනුම ලබා ගැනීමට මග විවර කර දුන්හ. වැඩිකල් යන්ට පෙර කාව්‍යප්‍රබන්ධය කෙරේ විශාල උනන්දුවක් ඇති වූයේ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ය. ඒ කවීන්ගෙන් බොහෝ දෙනා විවිධ විෂයීය ග්‍රන්ථඥානයෙන් සමුපෙත පණ්ඩිතයෝ වූහ. පුරාණ සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ ආශ්‍රය කොට නැවතත් සාහිත්‍යය පැරණි තත්වයට ගෙන ඒමට ඔවුහු දිරි දැරූහ. කාව්‍ය ප්‍රබන්ධය සම්බන්ධයෙන් විශාල උනන්දුවක් දක්නට ලැබුණු අතර සාහිත්‍යය හා සම්බන්ධ වාදවිවාද පවා ඇති විය. මේ කටයුතුවල යෙදුණු ජනයා සරණංකර හිමියන් ආරම්භ කළ අධ්‍යාපන ව්‍යාපාරයේ පල විදිමින් ප්‍රාචීන භාෂාශාස්ත්‍ර හැදෑරුවෝ වූහ. බොහෝ විට මේ ගත් ලියුවෝ ද ඔවුන් ඊට මෙහෙය

වුවෝ ද දහඅටවන සියවසේ ඇතිවූ ශාසනික දියුණුව නිසා පහළ වූ විද්වත් සංඝයා වහන්සේලා වූහ.

අටළොස්වන සියවසින් පසු ශාසනික පක්ෂයෙන් මෙන්ම අධ්‍යාපනික පක්ෂයෙන් ද විශාල දියුණුවක් දක්නට ලැබිණ. දිවයිනේ බොහෝ ස්ථානවල පිරිවෙන් ආරම්භ විය. ධර්මග්‍රන්ථ රචනය, ධර්ම ජනයා අතර ප්‍රචාරය කිරීම වැනි කටයුතු ඉහළ අතරින් සිදු විය. මිලිනද පක්ෂ නම් අගනා පාලි ග්‍රන්ථය සිංහලට පරිවර්තනය කරන ලැබුවේ සරණංකර හිමියන්ගේ ශිෂ්‍යයකු වූ හීනට්ඨකුඹුරේ සුමංගල හිමියන් විසිනි. විද්‍යෝදය, විද්‍යාලංකාර, පරමධර්මවේනිය වැනි සුප්‍රසිද්ධ පිරිවෙන් ආරම්භවීමත් සමග බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මං පෙත් පුළුල් වන්නට විය. ඒ අධ්‍යාපන ආයතන ශාස්ත්‍රවන්ත, ශිලවන්ත හික්කුන් වහන්සේලාගෙන් ප්‍රභාවත් විය. විදේශීය යටත් විජිත පාලනය නිසා නැගෙමින් පැවති ක්‍රිස්තියානි ආගමට බුද්ධාගම අබිබවා නැගෙන්නට අවස්ථාවක් උදා නොවූයේ වෙසෙසින් ම මේ ආයතන හා ඊට සම්බන්ධ ව සිටි හික්කුන් වහන්සේලා නිසා ය. දහනවවන සියවසේ ඇතිවූ ශාස්ත්‍රීය වාදවිවාදවලට සමගාමී ව පානදුරා වාදය වැනි ආගමික වාදවලට පවා ඉදිරිපත් විය හැකි ව්‍යක්ත ධර්මික හික්කුන්වහන්සේලා පහළ වූයේ ද ඒ අධ්‍යාපනායතනවලිනි.

වර්තමාන සිංහල සාහිත්‍ය ව්‍යාපාරයේ දියුණුවට මහ හෙළිපෙහෙළි කළේ සරණංකර සංඝරාජ හිමි ය. විවිධ හේතු නිසා අඳුරට නැඹුරු වූ සාහිත්‍යය නැවත ආලෝකවත් කර ගත හැකි වන ආකාරයේ ක්‍රියාවලියක් සැකසුවේ එතුමා ය. සරණංකර හිමියන්ගේ ශිෂ්‍ය හිමිවරු ද ගිහි පඩිවරු ද උඩරට හා දකුණු ප්‍රදේශයේ සිංහල සාහිත්‍යය හා බුද්ධ ධර්මය දියුණු කළෝ ය. සරණංකර සංඝරාජ හිමියන් විසින් ආරම්භ කොට ව්‍යාප්ත කරන ලද මේ උත්තරීතර සමාජ සේවයේ ආලෝකයෙන් අදත් ලක්දිව බැබළෙයි. ඒ වෙනුවෙන් සියලුම ශ්‍රී ලාංකිකයෝ ඒ හිමියන්ට ණයගැති ය හ.

සටහන්

1. රාජාවලිය. (සං) ඒ. ඩී. සුරවීර, සීමාසහිත ලේක්හවුස් ඉන්වෙස්ට්මන්ට්ස් සමාගම, කොළඹ, 1976, 214 පිටුව.
2. විමාන වස්තුවකරණය, 245 පිට.
3. සගරජවත. (සං) පන්නල්පිටියේ සේමානඤ්ඤ හිමි, විද්‍යාලංකාර යන්ත්‍රාලය, කොළඹ. 1927, පිටුව 4.
4. සංඝරාජ සාධුවරියාව. (සං.) නාහල්ලේ පඤ්ඤාසේන සහ පුංචිබණාර සන්නස්ගල, ලේක්හවුස්, 1947, පිටුව 3.

5. වාචිස්සර හිමි, කොටගම, සරණාධිකර සඬකරාජ සමය, වයි දොන් ඇඩ්වින් සහ සමාගම 1966 පිටුව 42.
6. එළු හෙළ දිව, (පරි) ඩේවිඩ් කරුණාරත්න, සීමාසහිත ගුණසේන සහ සමාගම, 1992, 239 පිටුව.
7. සඟරජවත, 73 පද්‍යය, 5 පිටුව.
8. සංඝරාජ සාධු වර්යාව, 8 පිටුව.
9. එම, 10 පිටුව.
10. මන්දාරම්පුර පුවත, (සං.) ලබුගම ලංකානන්ද හිමි, 1996, 93 පිටුව, 705, 706 පද්‍ය.
11. සංඝරාජ සාධු වර්යාව, 5 පිටුව.
12. සතර ඛණවර සන්නය, (සං.) අත්තුඩාවේ රාහුල හිමි, සමයවඨිත පොත් හල, 2000, 191 පිටුව.
13. හේවාචසම් පී. ඩී. ජේ. මාතර යුගයේ සාහිත්‍ය ධරයන් හා සාහිත්‍ය නිබන්ධන, ලංකාණ්ඩුවේ මුද්‍රණාලය, 1966, 510 පිටුව.
14. සියබස්ලකර, (සං.) හේන්පිටගෙදර ඥාණසීහ හිමි, 1 පිට, 6 පද්‍ය.

SRI LANKA-CAMBODIA RELATIONS WITH SPECIAL REFERENCE TO THE PERIOD 14TH-20TH CENTURIES

by
Hema Goonatilake

The emergence of Theravāda Buddhism in Cambodia is conventionally traced back to the 13th century A.C. However, there is emerging epigraphical and sculptural evidence, that Buddhism of both the *Mahāvihāra* and *Abhayagiri* of Sri Lanka had made a strong early impact on the development of Theravāda Buddhism in South East Asia when a good part of this region was dominated from about the 5th-6th century A.C. by the Mon Khmer culture, and later became part of the Khmer empire.

The movement of Buddhist monks and teachers from Sri Lanka to the region was facilitated by advances in navigation technology that witnessed a quantum leap during the period of the fourth-fifth centuries¹. This helped the spread of the Pāli language, the *lingua franca* of Theravāda through Pāli texts written in Sri Lanka.

Cambodian monk translates Sri Lankan Pāli text into Chinese

From the first to the sixth century, Funan, the earliest known kingdom in Cambodia with Oc Eo (in present day Vietnam), as the central port, was a trading power, and known as the most powerful kingdom in mainland Southeast Asia. The capital city of Funan was Phnom Ksach Sa in the province of present day Prey Veng in Cambodia. According to a local legend, the kingdom was founded by an Indian Brahmin named Kaundinya (Chinese form: Hun-t'ien) after subduing the queen of Funan, Soma (Chinese form: Liu-ye), a legend paralleling our Vijaya-Kuveni legend.

During the fifth and sixth centuries, Funan was an important centre of Buddhist learning (P. Pelliot, "Le Fou-nan", *BEFEO*, vol. III, 1903, Briggs 1951, p. 12). According to the Chinese *History of Southern Ts'i* (479-501), the King of Funan, Kaundiya Jayavarman (478-514) sent in 484, an Indian Buddhist monk, Nāgasena, a resident of Funan as ambassador to the Court of the Chinese Emperor Wu-ti taking ivory stupas with him. According to another Chinese source, *History of Leang* (502-556), the same king sent another envoy to China in 503 with gifts including

a coral statue of the Buddha (Hazra, 1981, p. 73). These illustrate the importance of Funan as a centre of Buddhism then.

One of the earliest references to Buddhist relations between Cambodia [Funan] and Sri Lanka goes back to 505 A.C. The *Vimuttimaggā*, (a manual of practical instructions on *sīla*, *samādhi* and *pañña*) a Pāli text of the *Abhayagiri* school of Sri Lanka, composed by Upatissa in the 2nd century A.C., exists today in the Chinese language. At the invitation of the Chinese emperor, the Funanese monks Mandrasena and Sanghabhara (or Sanghapāla) had taken many Theravāda and Mahāyāna texts to China. It was the latter who translated the *Vimuttimaggā* into Chinese in 505 A.C. (Demieville et al 1978). The Pāli language and the *Abhayagiri* tradition of Theravāda, it can be concluded, was known in Cambodia during this time. It may be noted here that it was several decades before this time that the Chinese Buddhist monk Fa-Hsien stayed at the *Abhayagiri Vihara*, and went back to China with a large number of Buddhist texts written in Sri Lanka.

Further evidence for the presence of Pāli Language in Cambodia

There is other evidence for an early Pāli presence. A statue of the Buddha with an inscription with the formula in the Pāli language “*Yē dhammā...*”² was found near Toul Preah in the province of Prey Veng in Southern Cambodia (*IC*, Vol. I, p. 297). The whole inscription is in Pāli with only the word *hetuprabhavā* in Sanskrit. On the basis of the script, Bhattācharya has dated this inscription to the 7th century. The presence of the Pāli language in the 7th century in the Southern part of Cambodia indicates that Theravāda Buddhism existed there at the time, at least in some pockets.

Evidence of an early Pali presence throughout South-east Asia comes from the very north of the South-east Asian region. Two gold plates with the same formula were found in Hmawza in Myanmar, also dated to the same period of 6th/7th centuries (Hall, 1981). The same formula was found at the Katuseya monastery at Mihintale containing the Pāli form “*Yē dhammā ...*” written in the 9th century Sinhala characters on a thin gold scroll. The verse is followed by a passage in corrupt Sanskrit (Goonatilake, 1974, p. 53).

Cambodia-Sri Lanka marriage and trade alliances

The Sri Lanka chronicle, *Cūlavamsa* records that Cambodia and Sri Lanka had close political and cultural contacts in the 12th century.

This was a time when there was trade rivalry between Burma and Cambodia. The Burmese king suspecting the Sri Lankan envoys of consolidating contacts with the king of Cambodia, disrupted these friendly contacts. The Burmese king intercepted a letter written by the Sri Lankan King Parākramabāhu I (1110-1153 A.C.) addressed to him in the hands of Sri Lanka envoys, and seized them alleging that they were envoys sent to Cambodia (Cv, LXXVI, 21, 22). The Sri Lankan envoys were punished by tying pestles to their feet, and forcing them to water plants - a punishment that exists even today in Burma. On a later occasion, the Burmese captured a Sinhalese princess sent to Cambodia by the Sri Lankan king (Cv, LXXVI, 35 See also Sirisena 1978, pp. 22). Probably the king of Sri Lanka was responding to a request made by the Cambodian king Dharanindravarman II (who was a Buddhist) by sending a princess as a bride to his son Jayavaraman VII. Cambodia and Sri Lanka apparently attempted to consolidate their friendship by a marriage alliance as well. Luce (1969) has argued that the rulers of South-east Asian countries, especially the Cambodian and Burmese kings were eager to have consorts from Sri Lanka, probably because the people of these countries regarded Sri Lanka as the Holy Land of Buddhism. According to the *Glass Palace Chronicle of the Kings of Burma* (p. 114), the Burmese king Alaungsitthu (1112-1167) visited Sri Lanka, married the Sri Lanka king's daughter, and returned to Burma with an image of Maha Kassapa Thera.

During this time, Sri Lankan envoys and merchants travelled to the Isthmus by sea, and by land to Cambodia and China through Burma. Burma controlled these land routes leading to China. Chinese sources reveal that Cambodia was actively engaged in trade with the Chinese Empire. It is possible that the king of Sri Lanka had sent envoys to Cambodia with the intention of participating in this trade (Sirisena, 1978, p.66).

When, as described above, the king of Burma captured Sri Lankan envoys, he also confiscated their elephants, money as well as their ships. Further, he immediately stopped selling elephants to foreign countries and increased their prices. Sri Lanka at the time, was importing and exporting elephants. From the 6th century, Sri Lanka was a large emporium for foreign merchants and therefore, these Burmese elephants may have been for re-exportation to the West. The 12th century Nainativu inscription of Parākramabāhu I mentions that Sri Lanka was engaged in trading elephants and horses (Indrapala, 1963, p. 70).

In retaliation to the Burmese King's action, a raid on some of the ports of Burma was carried out by King Parākramabāhu. A fleet of ships was equipped with the necessary arms and provisions together with physicians, nurses, and medicines. Only five ships, however, finally arrived at the port of Kusumi (present day Bassein) under the command of Nagaragiri Kitti. They defeated the Burmese army and destroyed many villages. The attack on the port of Kusumi is confirmed by the contemporary inscription of Devanagala written in Sinhalese (*EZ*, Vol III, No 34, pp. 312). In response, Burma lifted the ban on elephant trade. Sri Lankan monks now intervened between the two Buddhist countries, Sri Lanka and Burma, and their friendship was resumed (*Cv*, LXXVI, 10-75).

Cambodian prince studies in Sri Lanka

After Parākramabāhu I's purification of the *Sangha*, Sri Lanka once again became an important international center of Buddhism, in fact, the most important one for Theravāda. The Burmese *Glass Palace Chronicle* as well as the Kalyāṇi Inscriptions in Burma (named after the Kalyāṇi river in Sri Lanka on which higher ordination was performed) give accounts of how Uttarajeeva and his disciples visited Sri Lanka during 1171-1172 A.C. During this visit, the *Sangha* from Sri Lanka and from Burma jointly performed the higher ordination (*upasampadā*) on Chappata, the only novice (*sāmanera*) in the Burmese group. The group returned to Burma. But Chappata stayed back in Sri Lanka for 10 years, and studied the Tripitaka and commentaries under Sinhalese monks. Chappata returned to Burma with four other monks who were well versed in *Tripitaka*. Of the four monks, Sivali was a native of Tāmbralipti, Ānanda, a South Indian from Kānchipura, Rāhula, a Sinhalese monk, and Tamalinda, a son of the king of Cambodia. These monks including Tamalinda returned to Burma, and formed a Sinhala sect. George Coedes (1968, p. 178) identified Tamalinda as the son of Jayavaraman VII (1181-1219). Jayavarman VII was a Mahāyana Buddhist who identified himself with the *Bodhisattva Avalōkitesvara* as reflected in his religious monuments such as the Bayon. It is not clear whether Tamalinda went to Sri Lanka with Chappata and the group, or whether he was already in Sri Lanka when Chappata arrived. Jayavaraman VII's chief priest (*purōhita*) at his court was a Brahmin scholar from Burma³. It is likely that Burma being a center of Buddhism in the region during this time, Burmese Buddhist monks visited Cambodia and Tamalinda learnt about Sri Lanka from these monks.

Sri Lankan Buddhism came to Cambodia in the 12th century

Michael Wright, in a recent paper (*Conference Proceedings*, 2001) has put together a few items of architectural evidence (supported by some circumstantial written evidence) to show that the Sinhala form of Buddhism, reformed by King Parākramabāhu I, and the *Lankāvamsa* ordination may have arrived at Angkor during the reign of Jayavarman VII. This he says, was probably via Nakhon Sri Thammarat in the southern part of modern Thailand, and probably found a foothold at Jayavarman VII's court. Wright also suggests that from Angkor, the *Lankāvamsa* spread north and west into what is now Thailand and Laos, carrying with it also Angkor prestige, sacred script and the cult of divine kingship. As the main evidence for this, he cites that the Pāli language was consistently written in Khmer script in the region for a long period of time. If Buddhism arrived in Thailand first, he has argued then Pāli would have been written either in Sinhala or Siamese script. He has also pointed out that the *Ratanabimba Vamsa* ("History of the Emerald Buddha") claims that the Emerald Buddha image, the Thai national palladium came from Lanka, first to Angkor and only later travelled to Thailand and Laos.

As for architectural evidence, Wright has pointed out that the stone *stupa* in the central tower of the vast temple Prasat Phra Khan was built in Sri Lankan style by Jayavarman VII (1181-1215) in honour of his dead father. This *stupa* is reminiscent of the then contemporary *stupa* style in Sri Lanka, as exemplified by the *Kiri Vehera* of Polonnaruwa. Wright further states that this *stupa* has been explained away by others as "a later addition" without any evidence whatsoever. Although Jayavarman VII was certainly a Mahāyana Buddhist, he would have been aware of Sri Lankan *stupa* architecture. Tamalinda who was ordained in Sri Lanka was probably his son, and thought that a Sinhala style *stupa* was a suitable monument for his father

The second item of architectural evidence Wright has presented is the presence of a statue facing *Potgul Vihāra* (12th century) at Polonnaruwa, an elderly man with a slight paunch, without royal adornment who he says, could be Jayavarman VII in old age. He points out that it is widely accepted that there are a number of sculptured portraits of Jayavarman VII, although royal portraiture is not well attested to in Asia. He has further stated that usually kings keep their eyes open, and that Jayavarman VII (1181 - 1210), a well-built young man with slight paunch, is unique in having himself portrayed without crown or jeweled ornaments with eyes closed in the

ecstasy of meditation. Only one similar figure outside Cambodia has been found, according to Wright, and it is this anonymous statue of this elderly man at *Potgul Vihāra*, which is also similarly unique in Sri Lankan art, closing his eyes to the world. It should be recalled here that Sri Lankan historians who are equally at a loss to definitely identify this image have variously identified it as that of King Parākramabāhu or of the *rishi Pulasti*.

A prince from the Khmer empire becomes king of Sri Lanka

King Kīrti Sri Nissankamalla (1187-1196A.C.) of Sri Lanka was a successor and a nephew of Parākramabāhu I. He has been recently identified by Mendis Rohanadeera as a prince from Singburi near Lopburi of the Dvaravati kingdom (present day Thailand), which during the 12th century, formed part of the Khmer empire. Rohanadeera also argued that the princess sent to by King Parākramabāhu was a bride for Nissankamalla while he was still in Singburi (Rohanadeera 1998, pp. 38). One of the inscriptions of Nissankamalla (Slab Inscription of Kīrti Nissankamalla, *EZ*, No. 13, pp. 17) mentions “Kambojavāsala” (gateway to a Cambodian street) in Polonnaruwa, the Sri Lankan capital city after Anurādhapura. This indicates that there was a special residential quarter for Cambodians in Polonnaruwa which may have had Khmer monks, ambassadors or even soldiers. The inscription also states that the king bestowed on Cambodians, gold, cloth and whatever they wished, and commanded them not to catch birds. This inscription has been wrongly interpreted by Sri Lankan historians implying that the Cambodian residents sold birds to supplement their wages. The mention of catching of birds created further confusion among the then British researchers as to why Cambodians known to be Buddhists had the habit of killing birds, and therefore, they were interpreted to be non-Buddhists (Burrows, *J.C.B.R.A.S.*, Vol. X, p. 65). Only those who are aware that the practice of eating birds has been common among the Cambodians and other South-East Asians and continues even today, could understand that king Nissankamalla may have been embarrassed with this un-Buddhist habit, and made every effort to stop it.

Influence of Cambodian architecture on Sri Lanka

The influence of Sri Lankan art and architecture on Cambodia unlike in the case of Thailand where Sri Lanka, made a significant early contribution (examples – Dvaravati, Nakhon Sri Thammarat, Chiang Mai, Sri Sacchanalai, Sukkothai and Ayutthia), can be noticed only after the 15th century (see below), except for the stupa during the time of Jayavarman

VII, referred to above. It is interesting to note, however, that there was a reverse flow in that Cambodia influenced Sri Lanka in the field of architecture.

A pyramidal solid structure without doors or windows rising from a square at ground level found in Polonnaruwa has been identified as an uncommon *stupa*. This *stupa* known as *Sat-mahal-prāsāda* (a seven storied building) is a single tower with seven storeys, with each storey becoming less in width and height at each stage. In the centre of each of the four faces above the ground level, there is a niche projecting from the wall where there is a standing figure of stucco, which appears to be a deity. Two archeologists/historians Fergusson and Bell compared this unique Sri Lankan structure to the Cambodian *prasats* (Fergusson, Vol. I, 1910, p. 245) and Bell, ASCAR, 1903, p. 16). It has been, however, pointed out that Cambodian *prasats* have shrine rooms on top of their pyramidal bases, and a deep staircase in the middle of each face (Paranavitane, *The Stupa in Sri Lanka*, p. 99). There are others who argued that the Sri Lanka structure was more similar to the Wat Kukut (Coedes, *BEFEO*, Vol. XXV, p. 83), Si Liem chedi in Chiang Mai (Frederic, Louis, 1965 p. 376), and Wat Phra Tat, in Haripunjaya (Frederic, 1965, p. 41), all located in Northern Thailand.

Another unique architectural piece in Sri Lanka, the *Potgul Vihāra* (built during the reign of Parākramabāhu I (1110-1153) has also been considered to be influenced by Cambodia (Bell, pp 16). Bell pointed out that the *Potgul Vihāra* was unique in Sri Lanka for its highly symmetrical plan which closely resembled the plan of the Eastern Mebon at Angkor (*EZ*, Vol. 11, pp 238) The *Potgul Vihāra* which was a monastery resembles in its plan the temple of Mebon (a Hindu temple) and Pre Rup. The temple of Mebon erected in 952 A.D. is an example of the early Khmer pyramid temple built on three tiers of artificial terraces. The base of Mebon made of moulded sandstone supports five towers, the central tower being further elevated on a foundation of about four feet high. This arrangement of the towers is similar to that of the central shrine and four stupas on the top tier of the *Potgul Vihāra* (Briggs, p. 127). An identical plan was used for Pre Rup, which was built about fifteen years afterwards (Parmentier, *Angkor Guide*, p. 127). The similarities of these three buildings are that they have three tiers, the arrangement and the symmetrical placing of the five monuments on the uppermost tiers.

Differences between Mebon and *Potgul Vihāra* have also been pointed out. For example, Mebon has four main entrances while *Potgul*

Vihāra had only one, and two subsidiary entrances to the lower two tiers. It has also been pointed out that the more important features of the two monuments are similar, and therefore, it is possible that the *Potgulvehera* was inspired by Cambodian architecture and modified by the Sinhalese according to their needs (Sirisena p. 138). In fact, Bell has suggested that the “Kambojavalasala” (residential quarters of the Cambodians) referred to above, was to the south of the city of Polonnaruwa, and that the *Potgul Vihāra* could have been built in commemoration of the arrival of this Cambodian mission. Bell further said, “In the erection of the *Potgul Vihāra* monastery, Sri Lanka and Cambodian architecture joined firm hands, each yielding somewhat to the idiosyncrasies of a people mostly foreign by blood, but united in bonds of faith and close friendship” (Bell 1906, p. 17).

Another piece of architecture that can be identified as having been influenced by Cambodia is the fortress of Yāpahuva, the 14th century capital. The palace can be accessed by three flights of steps separated by terraces. The first with plain balustrades consisted of 24 steps and the second of 40 steps. The third flight had 35 steps and leads to the porch of the palace. These steps are flanked by heavy balustrades with intricately carved figures at the top of the balustrades. The lower steps were flanked by pedestals, the first pedestal being supported by huge lions, the next two by demons, and then a pair of *gajasimhas* having heads of elephants and bodies of lions (*UHC*, Vol. I Pt 2, *ASCAR*, 1910-11, pp. 57). Although staircases with balustrades, moonstones and guard-stones were common in Sri Lanka from the early centuries of the Christian era, the third flight of steps is unique, and it has been compared to staircases which gives access to certain *prasats* in Cambodia by Victor Gloubew (*JCBRAS*, Vol. XXXI, p. 461). The Pre Rup and Bakheng temples (889-900) have axial staircases with seated stone lions flanking each flight (Rawson, 1967, pp. 48, 54, 65). The lions found in Yāpahuva have strong similarities with this Khmer style.

Sri Lankan monks make rapid progress in Cambodia

Mahāyana Buddhism was the predominant faith in the royal court of Dharanindravarman II and Jayavaraman VII at the time when Sinhala interactions were intensifying. Special mention should be made of the two wives of the latter, Jayarājadēvi and Indradēvi who contributed greatly to popularise Buddhism among the people by dramatizing Jātaka stories, the first traces of Theravāda features (Goonatilake, 2000). Cambodia for a

long time was a country of religious pluralism, also practicing *Vaisnava* worship, *Shiva* worship along with Mahāyāna Buddhism. However, in less than eighty years after the reign of Jayavarman VII, Theravada had become the predominant religion in Cambodia, as documented by the Chinese envoy Chou Ta-kuan who lived one year in Cambodia between 1296-1297. He was a member of a Chinese mission from the Mongol-Chinese ruler Timur Khan, Kublai Khan's grandson and successor, arrived in Cambodia in the reign of Indravaraman III (1295 A.C) the son-in-law of Jayavaraman VII. Chou Ta-Kuan gives an account of the social, political and religious conditions of Cambodia during this period. He mentions that three distinct religious sects existed in Cambodia namely, Pan-Ch'i (men of learning), Buddhist monks called Ch'u Ku (Thai: Jao-gu) and the Taoists Pa-ssu-wei. (Chou Ta-Kuan, Trans, 1987)

From Chou Ta-Kuan's description Ch'u Ku "shave their heads, wear yellow garments, uncover the right shoulder, fasten a skirt of material around the lower part of the body, go barefoot ... take only one meal a day, and recite numerous texts written on palm leaves ...". It is clear that the Chu-kus were Theravāda monks. That they were known during this period by its Thai name might indicate the close relations between Thailand and Cambodia.

By this time, the Sinhala *Mahāvihāra* sect had spread to Nakhon Sri Thammarat in southern Thailand after close relations between Sri Lanka and Nakhon Sri Thammarat were established during the time of Parākramabāhu II (1236-1270 A. C.) Goonatilake 2001a). Sinhala monks also had influenced the construction of the first Sinhala style *stūpas* there (Noonsuk, 2001) We know from Thai inscriptions that in 1292, King Rama Khamheng of Thailand founded an *arañña* (forest) monastery, and offered it to the Mahāthēra from Nakhon Sri Thammarat, and the king, princes and princesses observed precepts during the *vassa* season, and the *kaṭhina* ceremony lasted a month (Griswold & Prasert, 1971). The predominant form of Sinhala Theravāda that came to South-east Asia was of the forest kind from its then headquarters in Diṃbulāgala (referred to as *Udumbaragiri* in Thai inscriptions).

Forest dwelling and Pāli language institutionalized in Cambodia

It was about the same time that the forest dwelling form became popular in Cambodia. By the reign of King Siri Sirindavamma or Indravaraman III (1296-1307), kings not only donated *kutis* and villages

to the monks, but also became monks and also went to the forest to practice the *dhamma*. It appears that through the Sri Lanka monks, Pāli began to be increasingly used in Cambodia during the same time. A Sanskrit inscription of Preah Khan found near a tank near Angkor Thom in which several Pāli words occur belongs to the reign of Indravaraman III. It refers to the *kuti*, the dwelling house for monks, constructed by Samtec brah Guru, the spiritual master of this king. The use of Pāli in this inscription shows the gradual institutionalization of Theravāda Buddhism in Cambodia at this time.

Another inscription dated 1308 A.C. found in a temple named Wat Yok Khpos, probably brought from Kok Svay Chek near Siem Reap in Central Cambodia is written partly in Pāli, Sanskrit and partly in Khmer. This gives the earliest epigraphic reference to a Sri Lankan monk. This inscription records that King Siri Sirindavamma after a year of his abdication from the throne, donated a village named Sirindaranagama to Mahāthēra Siri Sirindamoli. The Sanskrit portion mentions that in the following year, an *upāsika* by the order of the king set up an image of the Buddha and made donations to it and that the king assigned four villages to the maintenance of the monastery (Coedes, *BEFEO*, Vol. XXXVI, p. 14-21; Coedes, 1968, p. 228; Briggs, 1949-1950, p. 251). After his abdication, the king went to the forest monastery and became a Buddhist monk and devoted himself to the study and practice of Theravada Buddhism. The title *Mahāthēra*, referred to in the Cambodian inscription indicates the connection with Sinhala Buddhism.

Sinhala influence extended to literature

The Cambodian *Mahāvamsa* or the extended version of the original *Mahāvamsa* of Sri Lanka, written in Khmer script is a unique document discovered in Cambodia in the 19th century. The original *Mahāvamsa* on Sinhala history written in the 5th century A.C. in Sri Lanka contains 2,915 verses while the Cambodian *Mahāvamsa* contains 5,772 verses by having more episodes and other historical material taken from several Pāli commentaries. The Cambodian *Mahāvamsa* too deals with only Sri Lankan history. It has been attributed, based on its language and style by Ven. Saddhātissa (1980, p. 244) to a Khmer monk called Moggallāna who lived in Cambodia in the 9th or 10th century. The availability of a large number of manuscripts of this text in Khmer script shows that the *Mahāvamsa* was unusually popular among Khmer Buddhists.

The technical literature of Cambodia also increasingly changed from Sanskrit to Pāli. The *Bhesajjamañjusā*, a medical work, written in Sri Lanka, dated to 1267 A.C., was perhaps the most widely used medical text in Cambodia up to recent times.

Sri Lankan monks introduce Buddhism in Laos

The Cambodia-Sri Lanka connection made an impact on other lands too. King Jayavarman Paramesvara or Jayavarmadiparamesvara who succeeded King Siri Sirindavamma in 1327 is the last king mentioned in the great inscriptions of Angkor Wat (The Cambodian chronicle begins with narration of kings from around 1350). By his reign, Sri Lankan Buddhism had penetrated to the masses, completely replacing Brahmanism⁴ and Mahāyāna Buddhism which had existed more as royal and personal cults rather than religions for the broad masses (Coedes 1968). The resident Sri Lankan monks by the 14th century had become the main advisors to Cambodian kings. Jayavarmadiparamesvara's reign also saw the abrupt end of Sanskrit inscriptions giving way to Pāli as the official language.

King Jayavarmadiparamesvara gave his daughter, Nang Keo-Keng-Ya in marriage to Fa-Ngum of Laos who grew up in the royal palace and provided him with an army to reclaim his country of birth (Viravong, 1964, pp. 36). Fa-Ngum now founded the Kingdom of Laos in 1353 (Laos had earlier been part of the Khmer empire). When the Cambodian princess found that the people in Laos believed in cults of spirits, and performed animal sacrifice, she requested her father to send a Buddhist mission. According to the Wat Keo inscription in Luang Prabang dated 1602 A.C., the king of Cambodia sent a team of Buddhist monks, headed by three Sinhala monks. These three Sri Lankan monks were Mahādēva Lanka, the elder brother, Mahādēva Lankā, the younger brother, and Mahā Nandipanna. The chief of these three monks and the Cambodian monk teacher of Fa-Ngum became the first two *Sangharājas* of Laos. The team included 20 Buddhist monks and three other experts, Norasing, Norasan Noraray and Noradet. A gold Buddha image gifted from Sri Lanka to Cambodia called Prabang was brought along together with the *Tripitaka*. The first capital city of Laos was named Luang Prabhan after this image. This information is confirmed by the Wat Keo inscription in Luang Prabang dated 1602 A.C., (Coedes, 1925; Goonatilake, 2002; Le Boulanger, 1931; Levy, Paul, 1940; Viravong, 1964). The Prabang image remains up to now, the palladium of Laos and an important annual procession carrying

the image is held in its honour, reminiscent of the *Daladā Perahēra* carrying the Sri Lanka national palladium.

This 14th century Buddhist mission also planted a Bōdhi tree, and later a pagoda was constructed by the name of Vat Po Lanka (Lanka Bōdhi Vihāra). This is attested by a stele near the Bodhi tree commemorating this event, as well as by the Wat Keo inscription. In the third year, Wat Keo was built, and it was named after the queen Keo. The queen placed an emerald on the breast of the Buddha image. These factors taken together document the introduction into Laos, of Buddhism, especially its Sinhala School that had by now become dominant in the region. The introduction of Buddhism now served as an important factor for the moral unity and consolidation of the Lao State (Goonatilake, 2001).

Cambodian monks receive *Upsampadā* in Sri Lanka

The period that followed Fa-Ngum's founding of Laos was one of the political confusions and foreign invasions. The Thais and Chams (in Southern Vietnam) were engaged in war with the Khmers. Around the same time Fa-Ngum founded the kingdom of Laos, Ayutthiya seized Angkor, in 1351, again, in 1393, and finally in 1430. According to the *Annals of Ayutthiya*, Angkor was seized in 1353. The Cambodian chronicles record that Angkor was sacked in 1351 and that the Cambodian king took refuge at the court of Laos until he was eventually restored to the throne of Cambodia in 1355 (Briggs, p. 253, 257)

In spite of political turmoil, religious connections between Cambodia and Sri Lanka continued through the 15th century A. C. The *Jinakālamāli*⁵ refers to this religious intercourse between Cambodia, Sri Lanka and Thailand that took place during these years of political unrest. In 1423, eight monks from Cambodia headed by Mahananasiddhi with twenty-five monks from Nabbisipura (Chiang Mai) and six Burmese monks went to Sri Lanka. Afterwards six Mon monks from the Ramanna country joined this group. Having studied the *Tripitaka* from the Mahāthēras in Sri Lanka, they received *upasampadā* ordination in the presence of a chapter of twenty Sihala Mahāthēras under the chairmanship of Vanaratana Mahāthēra, the Sangharāja of Sri Lanka at the time who was the head of the Kēragala monastic institution in 1424 A.C., on the river Kēlaṇi. The ceremony was presided over by King Parākramabāhu VI (1412-67) of Jayavardhanapura. Sangharāja Vanaratana and Dhammācariya acted respectively as the *kammavācācariya* and *upajjhaya*. The evidence from the *Jinakālamāli* reveals that although there were political differences

between Cambodia and Thailand, this did not impede religious connections between them. On their return, the Sinhala *upasampadā* was introduced (in some cases, re-introduced) to the Syama, Lav, Ayojjha and Kamboja kingdoms (roughly covering present day Thai, Lao, Cambodian and Southern Vietnam regions).

The spread of this Sinhala *sangha* in Cambodia during this time is also attested by a Khmer inscription dated by Coedes to the 15th century with several Pāli words found at Kompong Svay in Eastern Cambodia. It refers to a monk whose name was “Lanka ... Sriyasa”. He is said to have taught the Dhamma to royal princes. He did various activities to popularise the religion. The king conferred on this great person a title “Svāmi Silaviyyādhika Boddhissambhāra. Sanghaparicāra Mahāpurusha”. These details are not sufficient to identify him with a then known thera in Sri Lankan sources. But it is quite certain that Lanka ... Sriyasa was a learned monk and played an important role in the religious history of Cambodia during this period. The name Lanka strongly suggests that he was from Sri Lanka.

Continued Sri Lankan presence in new capital

King Ponhea Yat, also known as Suryavarman finally abandoned Angkor because it was too difficult to defend from the Thais, and moved to Basan (Srei Santhor) in Campong Cham province. After one year there, Ponhea Yat established himself in Phnom Penh in 1432. (Coedes, *BEFEO*, XIII) The Sri Lankan monks who had resided in Angkor appeared to have also followed the king to Phnom Penh. It is possible that the Cambodian monks who returned after receiving *upasampadā* in Sri Lanka also contributed to a new resurgence of Buddhist activities.

After King Poðhea Yat established Phnom Penh as the capital, he built there five key *wats* (vihāra). They were Wat Boddhaghosachar, Wat Unnalom, Wat Koh, Wat Dhammalankara and Wat Lanka. All these wats were associated with Sri Lankan monks.

Two monks from Sri Lanka, Assajita Mahā Thēra and Buddhaghosa Mahā Thēra had lived for some time in Cambodia during this time, and when Ven. Buddhaghōsa passed away, the king built a temple in his honour, and this temple was named Wat Boddhaghōsachar. This is better known today as Wat Chen Dom Deik. When Ven. Assajita passed away, the king built a *stūpa* on the hill of Bodhilom enshrining the eyebrows of Ven.

Assajita to commemorate him. From that time, Bodhilom was known as Wat Unnalom. Wat Unnalom today is the abode of the Cambodian Sangharāja.

At the time the five wats were built by the king, it appears that a Wat Pheam Phlom already existed in Phnom Penh near the present Phsa Chah (old market). This wat was well known to possess a golden Buddha statue brought from Sri Lanka. No mention is made in the Cambodian chronicles as to who, and how this Buddha image was brought to this wat. The chronicles only mention that King Poðhea Yat carried this statue in a procession from Wat Pheam Phlom, and placed it in Wat Unnalom and named it 'Preah Sokhalin' because the colour of the statue was gold. This statue is not found any more at Wat Unnalom.

At the ancient site of Wat Koh, only the Bodhi tree can be seen today. However, another pagoda by the same name exists today at a different place, not too far from Wat Unnalom. Wat Dhammalankara, however, is no more (Som Chan Ven 2002).

Wat Lanka was one of the five key *wats*, and was then designated the principal library in the country where the *Tripitaka* was kept. There were also buildings to house the Sri Lankan monks who taught the *Tripitaka*, and hence the *wat* was named after the Sri Lankan monks. The ancient site of Wat Lanka was where the Cambodian Development Council stands today and there still remains a part of the early stupa⁶. Today's Wat Lanka is at a different site. In the 1960s, the present king Norodom Sihanouk's mother Queen Kossamak had the new Wat Lanka repaired, and renamed it as Wat Kossamak. Yet, people continued to use the old name of Wat Lanka because of the strong Lanka connotation, and is so known up to now.

Cambodia-Sri Lanka religious exchanges in the 19th century

Cambodia witnessed dramatic political changes from the 18th century. The north-west region was annexed to Thailand in 1795 with Battambang as its centre. In 1779, the capital moved to Udong (35 km from Phnom Penh) and the rest of the kingdom (except Battambang) faced until 1845, political instability and destruction caused by royal conflicts and wars between Thailand and Vietnam to take control of Udong. King Norodom (1860-1904), took the capital back to Phnom Penh and in 1863, the French imposed a protectorate over Cambodia. Norodom's mother remained in Udong and had several viharas constructed in Udong in Sinhala style.

The Buddha's ashes brought from Sri Lanka by Achar Ong⁷ were enshrined in the main stupa of the Sangharāja's monastery in Wat Unnalom by King Norodom's mother. The organization of this ceremony is recorded to be the most memorable merit making that King Norodom's mother performed during her lifetime (Eng, *Ibid*, p. 1171, Yang Sam, 1990, p. 115).

King Norodom had spent ten years in Bangkok before he ascended the throne, and brought to Cambodia the newly formed elitist Thammayut Nikāya from Thailand. The Cambodian monk Pan who belonged to the spiritual lineage of King Mongkut of Thailand was made Sangharāja of the Thammayut Nikāya of Cambodia. Wat Batumvaddey (Pathmāvathī) which was constructed by the king adjacent to the royal palace became the headquarters of the Thammayut Nikāya. As in Thailand, this sect served the royalty and the elite families in Cambodia. The Mahānikāya, however, continued to be the major nikaya which the vast majority of people followed.⁸

In 1886, King Norodom in consultation with Sangharāja Pan of the Thammayut Nikaya and Sangharāja Nil Tien of Mahānikāya, sent Preah Maha Utol Mer, Preah Sivikajinadhamma Chap and Preah Bhikkhu Nanda as envoys to Sri Lanka along with an elephant tusk, a white umbrella studded with diamonds and other precious gifts to be offered to the Sacred Tooth. The *Sangharāja Paramavaṃsa Dhammānanda Mahāthēra*, and the *Upalivamsa Sangharāja Sirimangalacarya* of Sri Lanka gifted in return, a relic of the Buddha and one of Ānanda thēra and two saplings of the Sacred Mahābōdhi tree. The Sinhala monk Preah Ratanasara, accompanied the Cambodian envoys back to Phnom Penh in 1887. King Norodom received the relics and the Bōdhi trees with great honour and conducted celebrations for three days and nights, and the king himself planted one Bōdhi sapling in Wat Batumvaddey Rajavararam in Phnom Penh (Eng Soth, 1985)⁹.

An inscription at the Bōdhi tree at Wat Prachumsakor in Phnom Penh, about one km. from the royal palace, with no date, but installed in the twentieth century, describes the mission sent by King Norodom to Sri Lanka as well as the return mission accompanied by the Sinhala monk Preah Ratanasara who brought a relic of the Buddha and a relic of Ānanda Thēra and two saplings of the Sacred Mahābōdhi tree. The inscription also adds that the other Bōdhi sapling was planted in front of the Wat Prachumsakor on the second day of the waxing moon in the month of Vaisakha, the year of mouse, 2431 B. E. (1888 A.C.) It also describes the

procession of monks, royal family members, generals, officers of the royal government and other dignitaries that escorted the holy relic on elephants, horses and carriages with traditional music and dancing. The inscription also records the following information as reported by an old woman in 1951 (indicating that the inscription was installed after 1951). “The precious materials deposited by those who attended the ceremony in the hole in which the Bōdhi sapling was planted were stolen on the day after the ceremony. The leaves of the sapling faded for three days, and the Sangharāja Nil Tieng replanted it with a special ritual called Pin Peath, and royal body guards were stationed to protect the tree”.

There is no mention in any Sri Lankan source of either the Cambodian mission to Sri Lanka or of a Sri Lankan monk accompanying a Cambodian mission to Cambodia around the year 1887. However, *Upālivamsa Sangharāja Siri Mangalācārya* of Sri Lanka who is mentioned in Cambodian sources can be identified for certain as Ven. Hikkaduwe Sri Sumangala Nāyaka Thera of Vidyodaya Pirivena. Although he was not a Sangharāja (the term used in Sri Lanka by then was Mahānāyake), he was the leading monk during that period in terms of scholarship as well as of leadership, accepted nationally as well as internationally¹⁰.

The *Sangharāja Paramavaṃsa Dhammānanda Mahāthēra* of Sri Lanka, referred to in Cambodian records cannot be identified with any of the monks who held leadership positions during that time. Mahānāyaka of the Malwatte chapter in 1887 was Mahānāyakā Tibbotuwāwe Unnanse. Cambodian sources mention Preah Ratanasara as the Sri Lankan monk who accompanied the Cambodian delegation on their return to Cambodia in 1887. The term Preah which means Venerable was and is still used in Cambodia to refer to a Buddhist monk, the equivalent in Thai being Phra. The fact that there is no mention of the name of the village Venerable Ratanasāra came from, makes it more problematic to identify the monk. The only monk by the name of Ratanasāra associated with Venerable Hikkaduwe Sri Sumangala was Ven. Kahawe Ratanasāra. But it was only in 1897 that the Ven. Ratanasāra received higher ordination under Hikkaduwe Sri Sumangala. The Ven. Ratanasāra received the title “Sri Sumangala”, became the Chief Sangha Nāyake of Colombo, and was appointed the third Principal of the Vidyodaya Pirivena only in 1922. The unidentified monk would be none other than Venerable Kahawe Ratanasāra if the date of the arrival of Preah Ratanasāra in Cambodia was any time after 1897, since a *sāmanera* could not have been sent as a representative of Ven. Hikkaduwe Sri Sumangala Nāyaka Thēra. If the latter’s choice

was a scholar monk to have been sent as representative to Cambodia, it would have been Ven. Mahagoda Gñanissara, the second Principal of the Vidyodaya Pirivena.

Cambodia-Sri Lanka relations continue up to now

The first record of Sri Lanka-Cambodia links in the twentieth century occurs in reference to the famous Buddhist missionary, Ven. Nārada Thera's visit to Cambodia. In March 1939, Ven. Nārada Thera visited Cambodia and Laos at the invitation of these two governments. His visit was considered a symbolical renewal of the long time relationship between these countries (Bechert, 1967, p.237).

The next renewal of Sri Lanka relations with Cambodia appears with the formation of the World Fellowship of Buddhists initiated by G. P. Malalasekera. Its first world conference held in June 1950 was attended by Buddhists of Theravāda, Mahāyāna and Vajrayāna from many countries in the world. Cambodia was represented by the Sangharāja Chuon Nath of Mahā Nikāya who was the greatest Cambodian Pāli scholar in the recent past (WFB Souvenir, 1950).

In the mid 1970s, Cambodia underwent the Pol Pot holocaust, during which almost all temples were destroyed, and a large number of monks killed or forced to disrobe. With the overthrow of Pol Pot, Buddhism was gradually restored. And in the 1990s, leading Buddhist institutions had been re-established. Sinhala connections again played a key role in these restoration activities. These activities included the restoration of the Buddhist Institute, the major centre of Buddhist education, research and documentation, the premier centre of monks' education, Monk's High School, the Buddhist Monks' University. Three Sri Lankan monks served as teachers in these institutions during the last ten years. The writing of a Pāli Grammar, instituting an annual research conference in the universities, and the initiation of a national level organization of *Dasa Sil Māthas* are among the other contributions made by the Sinhalese. As the present writer played a central role here, it would not be appropriate to describe these activities further.

Conclusion

The earliest traces of Cambodia-Sri Lanka religious relations go back to the beginning of the 6th century. Close political as well as religious relations between Cambodia and Sri Lanka during the 12th century resulted

in a mutual influence, with the Sri Lanka stupa style being adopted in Cambodia while several Cambodian architectural features made a significant contribution to Sri Lanka.

Theravāda Buddhism became the religion of the court as well of the people from the beginning of the 14th century when Sinhala monks became advisors to Cambodian kings. By mid 14th century, Sinhala monks headed the Cambodian delegation that introduced Buddhism to Laos, and the senior Sinhala monk in the delegation became the first *Sangharāja* of Laos.

The spread of Theravāda temples throughout Cambodia from the 14th helped democratise Cambodia, and made the literati establish close links with the people. Deep cultural influences on the laity followed, including the influences of Pāli on the every day vocabulary, and the growth of indigenous Pāli and Khmer literature, partly based on Sri Lanka models. This spread of culture among the broad masses, contrasted with the earlier adoption of Brahmanic culture by only the court. And in the court it-self, speech forms in use for, and among the royalty changed from Sanskrit versions to Pāli. These religious interactions between Cambodia and Sri Lanka continued up to the 19th century, and continue up to now. After the Pol Pot disaster, Sinhalese again played a leading role in helping restore the Khmer Buddhist heritage.

NOTES

- 1 By the middle of the T'ang period (618-907), Sri Lankan ships which were about 100 ft. long and carried about six to seven hundred men, were then, according to Chinese sources, the largest ships known to them (Wolters, 1927, pp. 146-148).
- 2 “*Yē dhammā hetuppabhavā, Tesam hetum Tathagathā, Aha teasancāyō-nirōdhō, Evamvādi mahāsamanō*” (All phenomena are born of causes).
- 3 *Purōhitas* to this day exist in the courts of Cambodia and Thailand.
- 4 Brahmins, however, through the centuries, continued to officiate in royal ceremonies (Leclere, Adhemard, *Cambodge, Fetes civiles et religieuses*, Paris, 1917). Even today, there are around sixty Bako or Brahmin families who had intermarried over the centuries with Khmers who are resident in the palace premises and officiate at royal ceremonies. A Brahmin custom that is followed up to now by royals as well as by ordinary Cambodians is that when a person dies, male members in the family shave their hair.
- 5 *Jinakālamāli*, a Pāli text compiled in Chiang Mai, Thailand in 1615 A.C. by the Thai monk Ratanāpanna Mahāthēra

- 6 Personal communication of Sam Chan Ren who was a monk student for 17 years of Choun Nath who was Sangharāja from 1948 to 1969.
- 7 Achar is a religious official of a vihāra in Cambodia. There are several achars in a vihāra whose activities fall into two categories: a) officiating in religious ceremonies together with monks, b) management of a vihāra from the provision of food to the monks to construction of a school or a bridge.
- 8 Today only about 3 percent of monks belong to the Thammayut Nikāya.
- 9 Yam Sam noted in 1989 that the Khmer Rouge did not cut down this Bōdhi tree, although they demolished the crematorium nearby (Yang Sam, 1990, p. 115).
- 10 Ven. Sumaṅgala was part of the nexus of forty scholar monks in Sri Lanka who in the 19th century established worldwide contacts and helped initiate the contemporary international Buddhist movement

BIBLIOGRAPHY

- Bechert, Heinz, *Buddhismus, Staat und Gesellschaft in den Laendern des Theravada Buddhismus*, Vol. II, 1967.
- Bell, H. C. P. *Archeological Survey of Ceylon Annual Report*, (ASCAR), 1903.
- Briggs, L. P., *The Ancient Khmer Empire*, Philadelphia, American Philosophical Society, 1951.
- Chou Takuan, *The Customs of Cambodia*, The Siam Society, Bangkok, 1987.
- Coedes, George, 'La plus ancienne inscription en Pali du Cambodge', *BEFEO*, Vol. XXXVI.
- Coedes, George, 'Documents sur l'histoire politique et religieuse du Laos occidental', *BEFEO*, XXV.
- Coedes, George, *The Indianized States of Southeast Asia*, University of Hawaii, 1968, Eng Tr. of *Histoire ancienne des Etats hindouisés d'Extreme-Orient*, Hanoi, 1944.
- De Casparis, J. G., "Expansion of Buddhism into South-east Asia", *Ancient Ceylon*, 1990, No 14, pp. 1-23.
- De Casparis, J. G., "New Evidence on Cultural Relations between Java and Ceylon in Ancient Times", *Artibus Asiae* 24, 1961.
- Demieville, Paul, Hubert Durt and Anna Seidel, 1978, *Repertoire du Canon Bouddhique Sino-Japonais*, Edition de Taisho, Tokyo, Maison Franco-Japonais.
- Duroiselle, Charles, 1933, "Excavations at Hmawza", *Annual Report of the Archeological Survey of India*, 1926-27, Calcutta, pp. 105-109.
- Eng, Soth, *Quaekasar mahapuris khmaer* (Chronicle, Documents about Khmer Heroes), Paris, Association Culturelle Pierres d'Angkor, 1985.

- Epigraphia Zeylanica (EZ)*, being Lithic and Other Inscriptions of Ceylon, Archeology Survey of Ceylon, London.
- Frederic, Louis, *The Temples and Sculpture of South-east Asia*, London, 1965.
- Fergusson, *History of Indian and Eastern Architecture*, London 1910.
- Goonatilake, Hema, *The Impact of Some Mahāyāna Concepts of Sri Lankan Buddhism*, Thesis submitted to the Degree of Doctor of Philosophy, University of London, 1974.
- Goonatilake, Hema, "Rediscovering Buddhist Women of the Past", *Innovative Buddhist Women: Swimming against the Stream*, ed. Karma Lekshe Tsomo, Curson Press, 2000.
- Goonatilake, Hema, "Laos", *Buddhist Encyclopaedia*, Colombo, 2001.
- Goonatilake, Hema, Paper presented at Conference on Cultural Exchange between Thailand and Sri Lanka, Nakorn Sri Thammarat, October, 2001.
- Hall, D. G. E., *A History of South-East Asia*, McMillan, London, 1981.
- Indrapala, K. The Nainativu Tamil Inscription of Parakramabahu I, *University of Ceylon Review*, Vol XXI, 1963, No 1.
- Jinakālamāli: The Sheaf of Garlands of the Epochs of the Conqueror*, Tr. , Jayawickrama, N. A., Translation of PTS. London, 1978.
- Journal of the Ceylon Branch of Royal Asiatic Society (J. C. B. R. A. S.)*, Colombo.
- Journal of the Pali Text Society (JPTS)*, London.
- Le Boulanger, Paul, *Histoire du Laos Francais*, Libraire Plan, Paris, 1931.
- LEVY, PAUL, "LES TRACES DE L'INTRODUCTION DU BOUDDHISME A LUANG PRABANG", *BEFEO*, XL, 1940.
- Noonsuk, Preecha & Noonsuk, Wannasan, Conference and Cultural Exchange between Thailand and Sri Lanka – Proceedings, Nakorn Sri Thammarat, October, 2001.
- Paranavitane, S. *The Stupa in Sri Lanka*, Colombo, 1946.
- Rawson, S. Philip, *The Art of South-east Asia*, London, 1967.
- Rohanadeera, Mendis, 'Tēlakaṭāhagātha in a Thailand Inscription of 761 A.D.', *Vidyodaya Journal of Science*, I, 1, 1987.
- Rohanadeera, Mendis, *Nissankamalla – Polonnaruva Period*, Revised New Edition, Colombo, 1998.
- Saddhastissa, H., "Pali Studies in Cambodia", *Buddhist Studies in Honour of Walpola Rahula*, Gordon Fraser, London, 1980.
- Sirisena, W. M., *Sri Lanka and South East Asia*, E. J. Brill, Leiden, 1978.

Skilling, Peter, "The advent of Theravada Buddhism in Southeast Asia", Paper presented at L'ecole Francaise d'extreme Orient, Phnom Penh, July 1996.

Som Chan Ven, "History of Wat Unnalom", Publication by the Office of Information and Propagation and Office of Development of Culture, Tourism and Education, compiled by Somdech Preah Bodhivong Sohai, Phnom Penh, 2002

Stargardt, Janice, 'The Oldest Known Pāli Texts, 5th-6th century: Results of the Cambridge Symposium on the Pyu Golden Pali Text from Sriksetra, 18-19 April 1995.

Vimuttimagga (Path of Liberation - English Translation), Buddhist Text Society, Kandy, 1969.

Viravong, Maha Sila, *The History of Laos*, (English translation of Phong Savadan Lao, Joint Publication Research Service, New York 1964.

Wickery, M., Conference and Cultural Exchange between Thailand and Sri Lanka – Proceedings, Nakorn Sri Thammarat, October, 2001.

Wolters, O. W. *Early Indonesian Commerce: A Study of the Origins of Sri Vijaya*, New York, 1927.

World Fellowship of Buddhists Conference Souvenir, Colombo, 1950

Yang Sam, *Buddhism in Cambodia 1795-1954*: M. A. Thesis, Cornell University, 1990.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

THE RATNA CHETIYA DĪPADUTTAMĀRĀMA, COLOMBO

by

P. C. Jinavaravansa, Siyamkumāra Nāyaka Thero, 1910

With Notes on The Ven. P.C. Jinavaravansa

by

Sumet Jumsai¹

Notes on The Ven. P. C. Jinavaravansa

The architect of the Ratna Chetiya was The Ven. P. C. Jinavaravansa the incumbent of Dīpaduttamārāma and Sangha Nāyaka of Colombo from 1905 to 1910. The chetiya was built in 1908-1910 and The Ven. P. C. Jinavaravansa wrote an account of it in a booklet published in 1910. One of the few remaining copies is preserved at Dīpaduttamārāma by The Ven. Mahindawansa, the present incumbent and Sangha Nāyaka of Colombo, by whose kind permission the text is herewith reproduced.

The Ven. P. C. Jinavaravansa, popularly known as the Prince Priest, lived two different lives, that of an outstanding diplomat and, later, that of a mendicant. He was born in 1851 as Prince Prisdang Chumsai² a grandson of King Rama III of Siam. In 1871 he was sent to study in England where he graduated in engineering at King's College, London. The Times of 7th July 1876 reported a speech by Mr. Gladstone who presided over the prize-giving ceremony for the new graduates praising the Siamese student for the monopoly of the awards. From 1880-6 the young prince became the first Siamese Minister, i.e., ambassador, accredited to 11 countries in Europe as well as the United States of America. Highlights of his enterprise in this period were the successful re-negotiations of certain clauses in an unequal treaty imposed by Britain in 1855³, getting Siam to become a member of the International Postal Union and helping to establish the post and telegraph services in his country. There he arranged for Siam's participation in an international exhibition which paved the way to the Siamese pavilion at the Paris Exposition in 1900, and, most surprisingly, initiating the draft for the first Siamese Constitution in 1885. The prince returned to Siam in 1886 to serve as Director General of the Post and Telegraph Department. However, in

1890, betrayal, vicious allegations⁴ and the resulting disillusionment prompted him to leave Siam and eventually take up the robe in Sri Lanka.

Thus, in 1896, began the prince's second life with his ordination at Waskaduwe Temple under the auspices of the great Pāli scholar of the day, The Ven. Śrī Subhūti.⁵ As mendicant he made a pilgrimage to India where he visited Lumbini, Buddha-Gaya, Baranasi and Kusinara. An extraordinary event occurred near Lumbini when by chance he came across an Englishman who had inadvertently unearthed caskets containing human bones on his farm.⁶ A brief look at the inscription on the gold foils accompanying the bones told the prince that the latter were of the Lord Buddha and his disciples. They were thus the only authenticated Relics known to date. With his intercession with the Vice Roy of India, the Relics were presented to King Chulalongkorn of Siam who enshrined them atop the Golden Mount in Bangkok. Fragments were however shared with other Buddhist countries such as Japan and Burma, and with Buddhist communities as far away as in Russia. In the meanwhile, the Prince Priest brought back tiny pieces which were eventually enshrined in the Ratna Chetiya. Some of the bone fragments can also be seen today, together with the inscription, at the National Museum in New Delhi. About this time, he requested the Supreme Patriarch of Siam to send *bhikkus* to Sri Lanka in order to re-ordain monks of all the sects on the island.⁷ The event duly took place in 1897, less than a century and a half after Upāli Bhikku and Āriyamuni Bikkhu came to Sri Lanka on a similar mission.

Back in Sri Lanka in 1900, he led an austere life of an ascetic culminating in a period of meditation on a small island near Matara. The island, which he named Chulalanka in honour of King Chulalongkorn, was a place where snakes were released and human bones deposited, and his stay there caused a considerable stir amongst the populace. Eventually he was asked to assume the incumbency of Dīpaduttamārāma, succeeding The Ven. Gunānanda who had previously deceased.

That was in 1905 when the temple had fallen into disrepair and its grounds occupied by squatters. The Prince Priest's energy went into clearing the compound, repairing the temple, and establishing two schools, one for boys, the other for girls. The former became known as Prince College and the latter he named Gunānanda College in honour of his predecessor. The aim of these schools was to provide, for the first time in Sri Lanka, modern and non-sectarian education for Sri Lankan Buddhists who were second class citizens in their own country, and to place them on an equal footing

with other communities on the island. Dīpaduttamārāma and the two schools soon rose in esteem and became a place for dignitaries to visit.

The Prince Priest returned to Siam for the cremation of King Chulalongkorn in 1910. He disrobed and was never again to set foot on Sri Lanka. He died in 1935 and his ashes are kept in the chetiya of Wat Kharuehabodi across the river from his family home.

Royalties who have visited the temple during the Prince Priest's time and thereafter include

- H.I.H. The Crown Prince of Germany and Consort
 - H.M. King Ananda Mahidol (Rama 8)
 - H.M. King Bhumibhol Aduldej (Rama 9, who visited again in 1939 and in 1950)
 - H.R.H. the Princess Mother
 - H.R.H. Princess Kalya Nivadhana
 - H.M. Queen Sirikit
 - H.M. Queen Rambhaibani
 - H.M. King Norodom Sihanouk of Cambodia
- and in more recent time, H.R.H. Princess Chulabhorn

Because of the Prince Priest and visits made by members of the Siamese Royal Family, Dīpaduttamārāma has today become known as the "Thai Temple".

Illustrations

1. The historic event of the Ordination of the prince prisdang Chumsai of Siam in 1896.
2. Ratna Chetiya at Dīpaduttamārāma.
3. Visit of H.M. King Ananda Mahidol, H.M. King Bhumibol Aduldej (who was then the Royal Prince), H.R.H. The Princess Mother and H.R.H. Princess Galyani Vadhana (not in the picture) to the Thai Temple in 1939.
The royal party is seen leading by The Ven. Jinānanda, the Prince Priest's pupil and successor as incumbent of the temple.
4. The Prince Priest in meditation in Chulalanka Island. 1904.

Notes

1. A great-great nephew of the Prince Priest, architect and painter, Fellow Commoner of St. John's College, Cambridge (Lent 2003), and Professorial Fellow at the University of Melbourne, Australia.
2. The princely title at birth was Mom Chao or the equivalent of His Serene Highness. This was elevated to Phra Ong Chao or His Highness in 1882 when the prince served as ambassador in Europe. His initials "P. C.", can be read both as "Phra Ong Chao" or "Prisdang Chumsai". As for the family name, a number of Romanized spellings are also used : Xumsai, Choomsai, Jumsai, etc.
3. Known as the *Bowring Treaty*.
4. *Two Views of Siam on the Eve of the Chakri Reformation*, Nigel Brailey, Arran, Scotland, 1989, pp. 21,22.
5. Cf. *From the Living Fountains of Buddhism*, Ananda W. P. Guruge, Ministry of Cultural Affairs, Colombo, 1984. The special relationship between The Ven. Sri Subhūti and the Prince Priest can be gleaned from this book.
6. The farm was in the village of Piprahwa on the Nepal Border. The Englishman referred to was Mr. William Claxton Peppe. He placed all the objects discovered at the disposal of the Government, i.e., the Vice Roy of India, subject to the retention by him of some smaller duplicates. Mr. Peppe, however, mixed the relics belonging to the Lord Buddha, Ananda, and perhaps other disciples, in a jar. These (the smaller bone fragments) were no doubt given to the Prince Priest who then brought them to be enshrined in the Ratna Chetiya at Dīpaduttamārāma.

Cf. Correspondence and Memoranda in Files No. 740, 741, 279c, etc, 1898, at the Public Record Office, London.
7. *A Short Autobiography* in Thai), Colonel (Special) H.H. Prince Prisdang, vol. 1, Bangkok, 1929, p. 74.

The Autobiography was planned in three volumes, and the contents for volume 2 and 3 appeared in the first volume. A crate containing the Prince Priest's papers was sent to him from Bangkok. It is possible that it may have contained the book manuscripts, amongst other things.

THE RATNA CHETIYA
OF
DĪPADUTTAMĀRĀMA, COLOMBO

THE ORIGIN OF THIS DĀGABA

Ever Since I was elected by the Sangha Incumbent of Dīpaduttamārāma, your oldest and most famous Temple in Colombo, whose reputation has been due to its size as well as to the fame of my predecessor the late Mohottiwatte Gunānanda Sāmanēra, my endeavour has been to supply the one monument which, would make the Ārāma a sacred place for pilgrimage viz:- a chetiya, which besides being a Sacred Shrine, guarding the holy relics of those great ones who have passed away from our Samsāra, should have some historical characteristics illustrative of the most Noble life of our Lord Buddha and His sublime religion, and also be one of the finest and most indestructible that human knowledge and skill could make it.

No dagabas are so beautiful as those which stood, and whose ruins still stand, at sacred spots in India. That which was erected by the Sākyas over the Lord Buddha's relics must have equalled in size and splendour the famous dome of St. Peter's at Rome and of St. Paul's in London. No honour can be too great to pay to the remains of earth's greatest Teacher-and devotion may best be shown by honouring His *dhamma* and the relics of His disciples in a suitable manner-by the erection of a memorial and a point of worship. But such monuments are naturally expensive and slow of building.

I waited impatiently, longing for an opportunity of getting some distinguished person whose liberality and ability to help might justify my aspirations, till the return of H. M. The King of Siam from his second visit to Europe in November, 1907, was announced, when I was justified, by what I had heard from the highest authorities, in expecting a visit of His Majesty to this Ārāma. Hasty preparations were made for the King's private visit and for the laying of the Foundation Stone of the Dāgaba by him. It was, however, a great disappointment to me, that he did not pay a visit to this Ārāma as I had been led to expect that he would do.

My object was, however, realized from the most unexpected source and quarter. Some wealthy Siamo-Chinese Ladies came from Penang on

pilgrimage to this country, and we helped them to visit our principal shrines in March, 1908. Among them was a Mrs. L. L. Cheak, well known in Penang for her religious piety. I put before her my idea of what a Dāgaba should be, and expressed my wish to have such an one built at this Ārāma, and told how I had been disappointed in my expectations of the King of Siam's coming to lay the Foundation Stone. The lady was so far satisfied with my ideas that she offered to give Rs. 5000/- for the construction of such a Dāgaba, if I could make preparations for her to lay the Foundation Stone before she went back. This I undertook to do and the Foundation Stone was accordingly laid by her publicly, with all the customary ceremonies, on the 20th March 1908, amidst much enthusiasm on the part of those present and under the auspices of the then existing "Lankā Buddha Samāgama"* which was organized for the express purpose of promoting the welfare of the Sangha and the interests of this Ārāma in particular.

The building work was begun in earnest after the foundation stone was laid, but unfortunately by the end of May my health gave way entirely and I broke down from nervous prostration which disabled me from attending to any duty, till the end of last year, when I was sufficiently recovered to be able to attend to business, and the work, which had been stopped during my illness, was resumed in November last. Thus, under my personal supervision, the work has been continued uninterruptedly to this day, when the building operations are nearly completed, leaving only the Bell or body of the Dāgaba and ornamentations to be done.

The first Nidāna Piṅkama, undertaken by the defunct Samāgama, was left to be arranged in the most shabby way possible, at the end of the Piṅkama organized by the people interested in getting the statue of the late Mohottiwatte Gunānanda unveiled; † so that very few people knew that the First Nidāna Piṅkama was to be performed then, while I was very ill and helpless.

At my request Mrs. Bandaranayaka, widow of the late Maha Mudaliyar, performed the ceremony of the enshrinement of the relics, which included one of her own in a fine ivory casket.

* This Samāgama has since vanished, for which I have every reason to be glad and to have rid the Temple of its mischievous existence.

† For which the collection of over Rs, 100-on Dagaba account was appropriated by the Committee of that Piṅkama without doing anything specially for the Nidāna Piṅkama or accounting for it.

There were many other relics and offerings of gems, jewellery and images; but the finest set of offerings were those sent from Penang by Mrs. L. L. Cheak and her relations, and which included several solid gold images.

The clue of all the Relics, however, were the two Relics of Buddha presented to me by the widow of the late Sampson Rajapaksa, Gate Mudaliyar on the occasion of my Upasampadā Ordination (which caused a miracle to happen in the presence of a distinguished company) and the true Relics of Buddha, which I brought from India, when I went on a year's pilgrimage to the four great Buddhist Shrines at Lumbinī Vanna, Buddha-Gaya (Uruvela) Isipatane (Bāranasi) and Kusinārā.

Descriptive Specifications of the Dāgaba

My ideas of the Dāgaba for this Ārama are these:- There is no suitable space within the precincts for a Dāgaba of any significant size, and the only place for it at all is in front of the Vihāra. To build only one Dāgaba would mean that it would have to be raised in the middle, right in front of the Vihāra, which would hide the latter; and to build it to either the right or left of it would look unsymmetrical and spoil the appearance of the place for want of a similar structure on the other side to balance it. I therefore decided to get two Dāgaba built, one to each side of the Vihāra in front of it, and to arrange thus a competition in style and beauty:

The next thought was as to the style of this first Dāgaba to be built. If an ordinary sort of Dāgaba were built, the space would admit of building one so small and low as to be a quite insignificant monument, and as I wish to make the Dāgaba a historic building and unique in style,

I thought the best thing would be to build a model of the Great Temple of Buddha-Gayā, with all its historical significance, as the base of the Dāgaba, thereby increasing its height considerably, and at the same time enabling those who are unable to visit India to have an idea of what the noble and beautiful Temple of Buddha-Gayā (built originally by the Chakkavatti Rāja Dhammāsoka and completed by his descendants on the spot where Our Lord Buddha overcome Māra and attained to Sammāsambodhiñāna) is like.

My next thought was that, unless a Dāgaba served the purpose for which it is built, viz; -that it should last so long as to yield the inestimable treasure of the Three Gems to the remotest posterity, when the Religion of

the Tathāgata has disappeared from this earth, so that the discovery of these Treasures viz:- the body relics of the Lord and His Disciples, His Dhamma and Vinaya enshrined in it, would enable men to reestablish it for the good of mankind, it would be of no use building any Dāgaba at all. Hence I decided to build this Dāgaba as indestructible as human knowledge and skill can make it; and as in the present days we know of no materials of which a monument of this nature can be built that are more durable than stone and cement, it is of these materials that this Dāgaba has been built.

As I have already said, no large Dāgaba can be built owing to the want of space, so a small Dāgaba must be made conspicuous by its beauty and magnificence as a casket, and of a slender style that will admit of its being made as high as possible.

The result was the annexed prints from the drawings and the following description of the Dāgaba (which justify the name "Ratna Chetiya" which I gave to it) which has now been constructed so far as to be nearing completion:-

General Description

- I. The Dāgaba when finished will have a general appearance resembling that of the Great Temple of Buddha Gayā, India. It consists of Seven Component Parts viz:-
- II. The lowest Basement of the Dāgaba, of a circular form, representing an Open Lotus Flower rising from the ground.
- III. A square Temple resembling in design the Great Temple of Buddha-Gayā rising from the middle of the circular Basement (I) The square Basement of this Temple forms an inscribed square to the circular Basement just mentioned.
- IV. An Octagonal Base of the Dāgaba rising from the top of the Square Temple (II) in place of the Great Central Tower as in the case of the Great Temple of Buddha-Gayā, in eight successive Tiers.
- V. The Dāgaba itself resting upon this Octagonal Base (III).
- VI. The Top of the Dāgaba consisting of a white Umbrella or Shatra of Nine Stories representing the Symbol of Universal Power of a Chakkavatti Rāja, surmounting the Relic Box.
- VII. A gold Bouquet set in brilliants and other precious stones surmounting the spire of the Chatra (V).

- VIII. Four similar Square Towers, in each of which is a chamber or Vihāra standing at the four corners and on the top at the Square Temple (II) similar in design to those of the four corner towers of the Great Temple of Buddha-Gayā.

Detailed Descriptions of the Several Parts of the Dāgaba

(I)

2. The Circular Base or the Lowest Basement of the structure which stands on the ground is of the form of an Open Lotus Flower with basrelief Petals.
3. The Four Half-Moon tops of this Circulars Base (I) left unoccupied by the Square Temple (II) from four flower-offering Tables, one to each of the four Facades or faces of the Square Temple (II).
4. These, four half-moon Tables will be paved with glazed tiles of beautiful patterns,
5. Under each of these Tables will be constructed a small chamber with a hole communicating with it from the top for dropping into it offerings of coins & c., for the upkeep and repairs of this monument and a sliding iron door for taking out the offerings.

(II)

6. The Square Temple rests on the Circular Lotus Base. The Temple is of the same style as the Great Temple of Buddha Gayā.
7. The Eastern Façade of this Temple has a Portico with a door opening into a chamber or Vihāra, in which will be placed a statuette of Nātha Deva, the coming Metteya Buddha, the 5th and last of the present Kalpa.
8. On each side of the Portico there are eight principal Niches in which will be placed on the right Statuettes of Mahākassapa and Mogallāna, Suddhōdana and Mahāmāya Devi respectively and on the left those of Ānanda, Sāriputta, Yasōdarā Devi and Rāhula Kumāra.
9. In the other three Facades of this square Temple there are in each eight principal Niches, making in all twenty four Niches, in which will be placed statuettes of the 24 Previous Buddhas.
10. In the Niches above those above-described, in each of the four facades of this Square Temple, will be placed statuettes of the other principal Disciples of Buddha.

(III)

11. On the Top and in the center of the above-described Square Temple (II), which is flat, forming a terrace, rises an Octagonal Basement of the Dāgaba of Eight Tiers one above the other, tapering towards the top, from a Basement of an Open Lotus Flower similar to the circular ground Basement (I) of the Square Temple.
12. From each of the four sides of this Octagonal Base, facing East, North, West and South respectively, is a Vihāra of the style of a Triplespired Prāsāda, each of the three spires being a Dāgaba, in each of which are 5 arched doors opening with a chamber, resting on a special Basement of its own projecting out of the side of the Octagonal Base. In these four Vihāras will be placed groups of figures representing the scenes at the Birth, Mārayuddha, The First Preaching of Dhamma Chakkappavattana Sutta by which the Lord set going the Wheel of the Universal Empire of Righteousness, at Lumbiṇi Gardens, Buddha-Gayiā (Uruvela) Isipatana (Bārānase) and Kusinārā respectively.
13. By introducing these representations of the four events as annexes to the Dāgaba, not only are we bringing tangibly to our view the most important events of our Lord's life, but the Dāgaba is made four-fold more sacred and the representations of the only real and authorized places of pilgrimage and objects of worship are brought together into one place for the worship of the Buddhists of Lankā who are so unfortunately circumstanced as to be unable to proceed to those four sacred places in India. For by the very words of Tathāgata recorded in the Mahāparinibbāna Sutta the following passages occur:-

“In time past, Lord (observes the Ven: Ānanda), the brethren, when they had spent the rainy season in different districts, used to come and see the Tathāgata, and we used to receive those very reverend brethren to audience, and to wait upon the Blessed One. We shall not be able to receive those very reverend brethren to audience and to wait upon the Blessed One (after the Blessed One has passed away).”

“There are these Four Places, Ānanda (says the Lord) which the believing man should visit with feelings of reverence and awe. Which are the Four (places).?”

- I. "The Place, Ānanda, at which the believing man can say "Here the Tathāgata was born!" is a spot to be visited with feelings of reverence and awe.
- II. "The Place, Ānanda, at which the believing man can say "Here the Tathāgata attained to supreme and perfect insight!" (Anutaram Sammā sambodhim abhisambuddho) is a spot to be visited with feelings of reverence and awe."
- III. "The place, Ānanda, at which the believing man can say, "Here was the Kingdom of Righteousness set on foot by the Tathāgata." (Anuttaram Dhammachakkam pavattam apativattiyam) is a spot to be visited with feelings of reverence and awe."
- IV. "The place, Ānanda, at which the believing man can say "Here the Tathāgata passed finally away in that utter passing away which leaves nothing whatever to remain behind!" is a spot to be visited with feelings of reverence and awe."

"And there will come Ānanda to such spots believers, brethren (Bhikkhus) and sisters (Bhikkhunis) of the order (Sangha) or devout men and women (Upāsakas and Upāsikās) and will say "Here was the Tathāgata born,! Or "Here did the Tathāgata attained to the Supreme and perfect insight!" or "Here was the Kingdom of Righteousness set on foot by the Tathāgata!" or "Here the Tathāgata passed away in that utter passing away, which leaves nothing whatever to remain behind!"

"And they, Ānanda, who shall die while they with believing heart are journeying on such pilgrimage, shall be reborn after death, when the body shall dissolve, in the happy realm of heaven."

These are the only passages in the whole of the Tipitaka in which references are made to the Sacred Places of Pilgrimage which are the places at which the four great events of Tathāgata's life took place.

14. Above those Four Vihāras are Vimānas also projecting out like Porticos on each Tier, each with three arched doors opening into a chamber, similar to the Vihāras under them.

15. In these successions of Vimānas will be placed in the following ascending order viz:- Figures of the chief Devas of the earth and those of the six Devalōka each with two chief Devas, one on each side of him, thus:-

- I. Tier, the Bhūmi Deva, each with 2 chief Devi
- II. „ The Chātumahārājikā Deva „ „ „
- III. „ The Tāvatiṃsa Deva with „ „ „
- IV. „ The Yama Deva with „ „ „
- V. „ The Tusita Deva with „ „ „
- VI. „ The Nimānarati Deva with „ „ „
- VII. „ The Paranimmita-vasawatti Deva with 2 chief Devi
- VIII. Tier The Brahmarājika Deva or Brahmas of all stages of attainments of the 16 Brahma lōkas grouped together in one Tier for want of space i. e. the topmost Tier. All these Devas and Brahmas are to be in worshipping posture.

Thus this Dāgaba is placed above the highest Realms of the Highest Beings in the Universe. It is higher than the “Chuamani” Relic (the hair of Sidhāttha Kumāra Bodhisatta, which he cut off after crossing the river Anōmā.

16. In each Tier of each of the four alternate sides of the Octagonal Base facing the intermediate points of the Compass are three Niches, in which will be placed figures of attendant Devas and Devis and Brahmas, corresponding to those in the Vimānas of those respective Tiers.

(IV)

17. From the top of the above Octagonal Base (iii) rises the Dāgaba proper, of a Bell form, from a Basement of an Open Lotus Flower, similar to the Ground Basement (I), which terminates in the usual form with a square Relic-Box.

(V)

18. The above-described Dāgaba (IV) is surmounted, not by the usual one-shaped top, but by a nine-Storied Umbrella or Shatra, i. e., a series of 9 Umbrellas one above the other, tapering towards the top and terminating in a pinnacle of an ordinary Dāgaba form, mounting

on a common shaft of steel rod. This is what is call a Sveta Shatra or White Umbrella of Universal Dominion, a symbol of the Imperial Power of a Chakkavatti Rajā.

Let me give a brief history of the top of the Dāgaba at this appropriate place, before proceeding with the rest of the description of the structure.

Originally a Dāgaba or Chetiya was surmounted by an ordinary umbrella, as far as we know from ancient ruins of Dāgababas found in India, the birth place of Buddhism; for the oldest one was found to have but one umbrella made of stone, like a mushroom with a very thick stem, the umbrella being a luxury used only by the great, and gradually becoming the insignia and symbol of very high rank. This umbrella was gradually developed and improved upon, in order to distinguish the highest rank from those of lower rank of royalty by the addition of a drapery or fringe round the rim; the drapery or fringe was improved upon by a second fold of fringe. Later on the umbrella itself was multiplied by odd numbers: first of 3, then 5 and so on up to 9, one on the top of the other in succession, mounted on a common shaft or handle. There were discovered in India ruined Dāgababas, large and small having 3 and 5 and more stone umbrellas mounted on the top. At the time of the renowned Dhammāsōka Rāja, the greatest Emperor of India, the Symbol of Imperial Power was a Sveta Shatra of 9 stories covered with the finest white Benares cloth.

The idea of greatness symbolized by the number of umbrellas or shatra had been so far developed as to result in countless numbers of umbrellas in a shatra; so that it was no longer possible to make the shatra look like a series of umbrellas in the case of those used for the top of Dāgababas. So ultimately the series became mere rings or flattened balls, one on the top of the other tapering towards the pinnacle like a turned cone; and finally the very idea of the top of a Dāgaba being of a shatra was altogether forgotten so that this very important and historical symbol of Imperial Power used for the top of sacred monuments has now become a mere ornamental cone of a particular style.

I believe this interesting fact has for the first time been here pointed out and that this Dāgaba is the First Modern one that has its top restored to its true form and meaning.

The Sveta Shatra is still used over the Throne of the King of Siam and is one of the 5 symbols of Royalty.

(VI)

19. Mounted on the Pinnacle of the Sveta Shatra (V) is a gold Bouquet set in brilliants and other precious gems, in all nine kinds, representing Nava Ratna or nine gems, which are the symbols of Nava Lōkuttara Dhamma.

(VII)

20. At each of four corners of the square Temple (II) and on the top of it, is a Square Tower in which there is a chamber or Vihāra similar in design to those of the Great Temple of Buddha-Gayā.

The spires of these four square Towers are of the form of an ordinary Dāgaba, In these four Vihāras will be placed statuettes of the four Buddha of the present Kalpa, These four Towers surround the Dāgaba which rises in the middle of them.

VIII. Masonry

21. With the exception of the portions of the Open Lotus Base (I) forming the four flower-offering Taables, which were built in bricks set in cement, the several parts of the structure have been constructed entirely in rubble (stone) set in cement of the best English make, but bricks were used for facing in order to save the expense of cutting stone for that purpose.
22. Such portions of ornaments and columns, their Capitals and Bases, Niches, Vimānas, Prāsādas, Cornices &c. which recur in similar forms at several places (as will be seen from the annexed drawings and prints of the same in reduced scale) were cast in cement whereby great accuracy and saving of expense have been secured. Moreover the casting was done under my own direction by my pupil and other priests and attendants with but little expense.
23. The whole work of masonry is being finished in pure cement of the best quality and polished smooth so that it may be painted and gilded.

IX. Mental Work

24. The Sveta Shatra (V) is to be constructed of sheet copper. It is composed of 9 Umbrellas, one above the other, mounted on a common shaft of steel covered with a copper pipe, the shaft being imbedded in the body of the Dāgaba.
25. The Pinnacle of the shatra is of cast brass, of the form of an ordinary Dāgaba.
26. Each of the Umbrellas will be hung from the bottom of the fringe with a number of small silver bells with a metal Bō-leave attached to the striker of each, so that the bell will give a soft silvery musical sound constantly as the leaf is moved by the breeze.
27. All the statuettes above mentioned will be cast in brass.
28. All the Pinnacles of the four Square Towers, the four Vihāras which are of an ordinary Dāgaba form, and the Heads of Nāgas ornamenting the tops of the Arches to the Vimānas, and Vihāra, are of cast brass.

IX. The Diamond Throne

The Diamond Throne or Vajrāsana and the Mahā Bōdhi Tree at the back of the square Temple (II) (as the original stand there at Buddha Gayā the Throne being of stone, making the very spot on which the Lord Buddha sat under the Sacred tree,) will be represented by models made of cast copper on the flower offering table, for which Dr. W. A. de Silva, J. P. has already promised to contribute, and this can be made under my supervision and help in making the models at a cost of about Rs. 200.

X. The Suvanna Chankamana

30. As at the Great Temple of Buddha-Gayā, there will be to the north of the square temple (II) on the flower offering table a model of a platform with a row of open lotus flowers of different patterns, of which I took plaster casts from the originals when I went on pilgrimage to India, representing the Suvana Chankama or the path on which Tathāgata walked there in meditation. At every step which he took a lotus flower rose up miraculously to support His feet.

This representation of the Chankama no one as yet comes forward to undertake, and it will cost from Rs. 150 to Rs. 200.

XI. The Mucalinda Tank

31. Again at Buddha Gayā at a distance of about half a mile from the Great Temple and to the south of it there is the Mucalinda Tank at which our Lord Buddha sat in meditation enjoying the bliss of enlightenment of a Supreme Being. Under a Banyan tree there during the rain storm Mucalinda King of the Nāgas came up and wound his body round the Blessed One and spread his hood over His head in order to protect the Lord from the storm.

This scene also will be represented by a model made of copper. The ancient carved figures of Mucalinda Nāgarāja found at the Tank is still preserved in the India Museum to which it had been removed, of which a photograph may be secured for making the model from. No one has yet undertaken to do this work, which will also cost about Rs. 200.

XII. Painting

32. The ground work i.e. the walls of the square Temples (II) and other parts of. The structure will be painted in enamel paint of appropriate colours to represent different kinds of marble; and the interiors of the Niches, Vihāra &c., will be painted in vermilion enamel paints.

XIII. Gilding

33. All the ornamental parts of the structure such as columns, arches of the Vimānas and Vihāras, Niches, Cornices &c., will be gilded with Burma gold leaf laid on a coating of Burma black lacquer, which will last a century though exposed to the elements.
34. All the metal works such as the statuettes, Pinnacles, Vajrāsanas, &c., will be electro-plated in gold, but the Svata Shatra will be in silver except the borders and the pinnacles, which will be in gold-plate to represent go'd trimming and gold Dāgaba.

XIV. Lighting

35. As ordinary lamps and candles used for illumination will spoil the gilding and paint of this magnificent work and make the Dāgaba dirty like all places of oriental worship, provision will be made for illuminating the whole monument by electric lights. Cables will be laid under the cement plastering and electric incandescent lamps will be placed at all suitable places.

36. Moreover silvered glass reflectors will be placed at the back of the head of each statuette of Buddha and at such other places as will reflect light on these statuettes to represent the auras round the heads.

XVI. Estimates

37. This magnificent and unique structure will be constructed at a cost of only rs. 5,000, as regards the plain cement work of masonry with cast cement, and ornaments complete, with the Shatra and of the pinnacles but the gilding and the Statuettes of Buddha, his Disciples and the Devas &c., (if they are done under my supervision and with my help) can be done for another Rs. 5,000, only with the exception of the jewelled Bouquet, on which an unlimited sum may be spent by the pious, and they can make it as magnificent and costly as they please.

So far Rs. 5,000 has been promised by the Chinese lady at Penang of which only Rs, 2500 has been received up to now.

Rs. 400 has been borrowed by me in order not to allow the work to be stopped while waiting for remittance, from Penang and about Rs. 250 contributed by others in cash and materials: in all about Rs. 3,150 has been spent up to date.

The masons' work is now complete to the base of the Dāgaba, above the top of the highest tier of the Octagonal Base (III) so that there remain but the body of the Dāgaba of a Bell form and its square Relic Box on the top of the Bell to be buiit, which are but at very little, but they cannot be built till the 2nd and 3rd Nidāna have been performed,

Of the cast cement ornaments required for this work about $\frac{1}{4}$ of the quantity has been done. Some of these ornaments, such as columns and niches, have already been fixed in their places and the East Façade of the square Temple (II) and Vihāra will be completely finished by the Full moon of December next, when the 2nd and 3rd Nidāna has been notified to be performed. On this day of double Nidāna Pinkama the whole of the offerings to the Tiratna made by me on my ordination viz. my uniforms, decorations, medals, Royal letters, Paternts, Diplomas &c., which are preserved in the Sacred Museum at this Ārama, will also be enshrined in the Dāgaba. These

offerings, the proofs of complete renunciation of worldly connections, can only be seen for the last time on the day. Nearly all the patterns required for casting the ornaments have been made and a contract for making the Shatra and pinnacles for about Rs. 500 will be entered into as soon as funds are received.

The most difficult and expensive parts of the work, requiring varied knowledge, skill and experience, have been done with great care and trouble with but small expenditure, so that we can boast of the work as being of the finest and most careful and skilful ever done in Ceylon or anywhere else, and such as could not be done elsewhere at double the cost.

XVII

The Open Lotus Base of the Dagāba and its Bell Body and relic box will be set in cut coloured glass and decorated with false jewelled wreath festoons and tassels, as also all the pinnacles as well as the borders of the umbrellas. If Rs. 500 more could be collected for this purpose,

XVIII. Dimensions

38. The Heights of the different parts of the Dāgaba are as follows:-

I.	The Open Lotus Flower	3ft.	4 in.
II.	The Square Temple	8ft	½ in.
III.	The Octagonal Base of the Dāgaba	12ft.	8½ in.
IV.	The Dāgaba itself	7ft.	11 in,
V.	The Sveta Shatra	10ft.	0 in,
VI.	The Jewelled Bouquet	<u>2ft.</u>	<u>0 in.</u>
	Total Height from the ground to top of Bouquet	43ft.	5¼ in,
VII.	The Heights of the 4 Corner Towers (I)	7 ft.	9 in,
	The Diameter of the Open Lotus Flower Base	23ft.	3 in,
	The Sides of the Square Temple (II)	14 ft.	3 in,
	The Diameter of the Octagonal Base (III)	9 ft.	½ in,
	The Diameter of the Bell of the Dāgaba (IV)	4 ft.	2 in,
	The Diameter of the Lowest Umbrella (V)	1 ft.	9 in,
	The Sides of the 4 Square Towers (VII)	2 ft.	8 in,

XVIII. The Additional Rs. 5,000

39. I have written thus much to let the Ceylon Buddhists know what is being done here. It may seem somewhat ambitious to expect Rs. 5,000 contribution in Ceylon for the completion of this Dāgaba at this Ārama; but if a single Chinese lady could give Rs. 5,000 towards the accomplishment of this noble and highly meritorious work, and as for a decent house of only and ordinarily well-to-do Appuhāmy or newly appointed Headman in this country a man will spend from Rs. 10,000 to Rs. 20,000, I am sure it is not too much to expect that all the Buddhists of Lanka will be willing to contribute Rs. 5,000 to complete the work as it is intended to be done; and the Dāgaba which will afford protection to the Tathāgata's Sarīra Dhātu and His precious Dhamma and Vinaya, costing this little sum of Rs. 10,000, will not be deemed extravagant.

If in the whole, of Lanka there be but 5,000 pious Buddhists, each of whom can only spare R. 1 for the helping of a meritorious work leading to the path of Nirvāna, the required sum will be easily obtained and there will be a magnificent and Unique Dāgaba, one of which even the great and ancient people of Lankā, of the race of Sinhala, may be proud, and one which may well be considered worthy of their once renowned nation.

[I may mention that originally the drawings for the constructions of this Dāgaba were made, under my direction during my illness, at the time I felt that my case was hopeless, and that I should not be able to continue to supervise the construction of the monument; and in order that the work may be continued and completed by the Trustee of the Temple, they (the drawings) were much simplified in detailed ornamentations. Since my recovery and renewed efforts to complete this unique work under my personal supervision, all the intended ornamentations and other details of construction have been added so as to make the work as complete and beautiful as it is possible to make it which require some alterations and additions here and there at some additional cost.]

P. C. JINAVARAVANSA
Dipaduttamarama, Colombo
Oct. 1st 1910

- I. Printed pictures of the Dāgaba may be obtained from the Select Committee, by sending an addressed envelope and 10 cent stamp, for each picture.
- II. The author gratefully acknowledges his indebtedness to Mr. F. L. Woodward, M.A., Principal Mahinda College, Galle, for reading the proof and correcting the same, while the work was passing through the press, and desires to assure the public that this little pamphlet gives much valuable and interesting information not generally known to the Buddhists.
- III. And to express his regret that by a miscalculation errors have been committed in the estimate of the cost of gilding and ornamenting the Dāgaba with images and Dāgabas as of only Rs. 5,000-00 whereas they would cost Rs. 20,000-00, and the total height of the Dāgaba will be made up to exactly 45ft.
- IV. Among figures representing important events of the Buddha's life the following have since been added.
 - (a) Buddha in Pāralaya Forest, attended to by a white Elephant and a White Monkey, when He was disgusted with refractory monks, who broke up into two parties (the first "Samghabheda", in the history of Buddhism.)
 - (b) Buddha in the "Ārabbha" posture, meditating as to whether he should proclaim the Doctrine of Buddhism discovered by Him with Mahā Brahma beseeching Him to proclaim it.
 - (c) Buddha descending from Tāvātimsa, after a visit and preaching to His mother, attended by Mahā Brahma and Indra, at Samkissa.
 - (d) Buddha, while yet a Bōdhisatta, practicing severe asceticism, termed "Dukkhakiriya", from the unique statue discovered in India, in the ancient ruined town of Gandhāra, (North of the Punjab), a faithful plaster cast of which is kept in the sacred Museum of Dīpaduttamārāma.

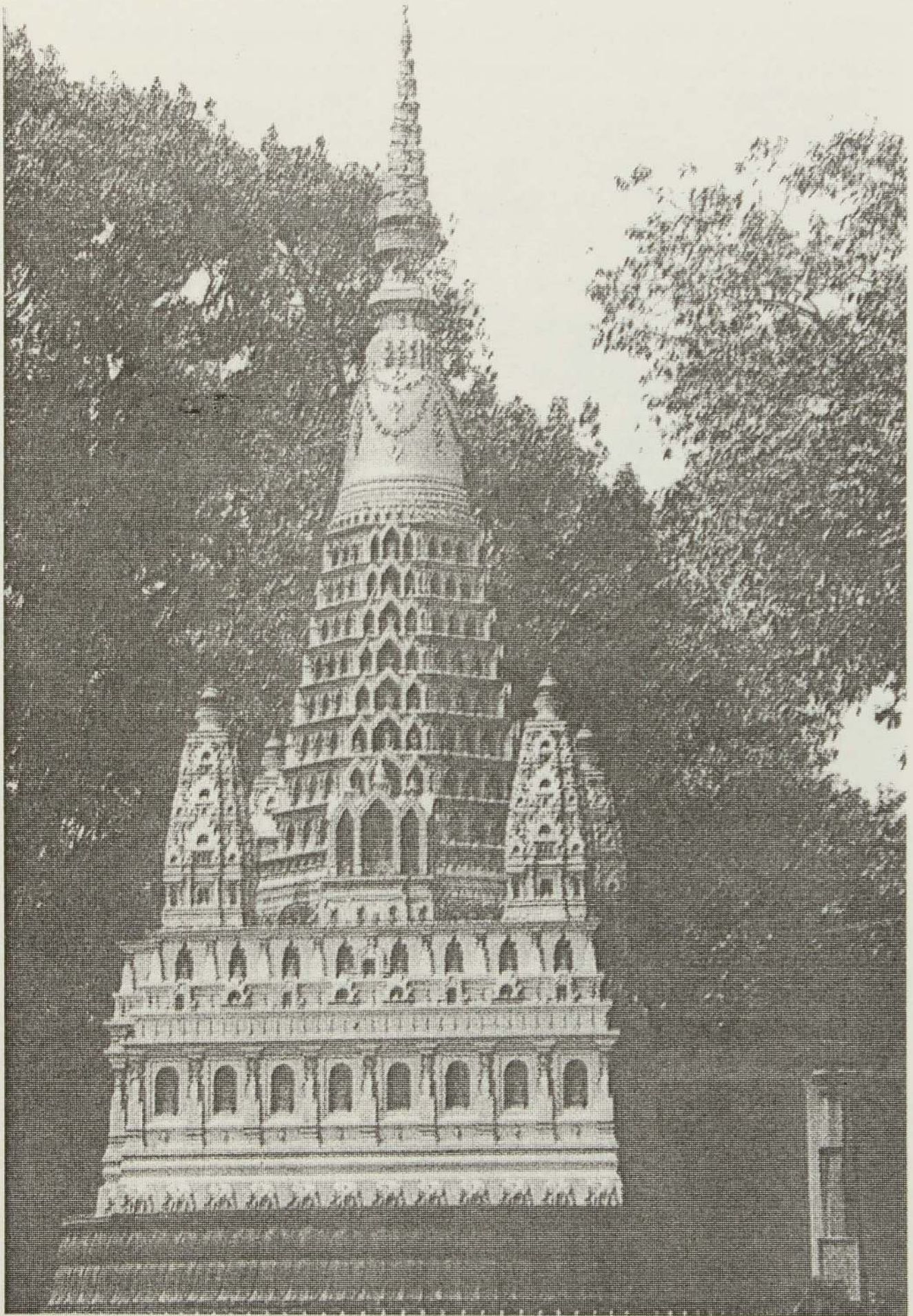
P. C. J.

**THE HISTORIC EVENT OF THE ORDINATION
OF THE PRINCE OF SIAM IN 1896**

This photograph shows
Prince Dhang, who belonged to the
Siamese Royalty,
being ordained as a Buddhist Monk
by the Most
Venerable Maha Nayake Thero
Dr. Sri Subhuthi Neruththikacharya Maha Vibahavi Rajaguru

1. The historic event of the Ordination of the prince of Siam in 1896.

2. Ratna Chetiya at Dīpaduttamārāma, Colombo.

3. Visit of H.M. King Ananda Mahidol, H.M. King Bhumibol Adulyadej (who was then the Royal Prince), H.R.H. The Princess Mother and H.R.H. Princess Galyani Vadhana (not in the picture) to the Thai Temple in 1939.

4. The Prince Priest in meditation in Chulalanka Island Matara. 1904.

**බෞද්ධ ප්‍රකාශන මුද්‍රණයේ පසුබිම සහ සියම් රාජානුග්‍රහය ලද
ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය**

එස්. ඩී. එන්. ධර්මරත්න

ශ්‍රී ලංකාවේ බෞද්ධ ප්‍රකාශන මුද්‍රණයේ පසුබිම පිළිබඳව මෙතෙක් කරනු ලැබ ඇති පර්යේෂණයන්හි උණුකා දක්නට ලැබෙන බැවින් ඒ පිළිබඳව තව දුරටත් සොයා බැලීමේ අවශ්‍යතාවය පැන නැගී ඇත. අභිප්‍රේත විෂයට පිවිසීමේ පූර්විකාවක් වශයෙන් මෙරට මුද්‍රණ ශිල්පයේ ඉතිහාසය පිළිබඳව පාඨකයා දැනුවත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව ද මෙහිදී බැහැර කළ නොහැකි බැවින් ඒ පිළිබඳව සංක්ෂිප්ත විස්තරයක් පළමුව ඉදිරිපත් කර අනතුරුව ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ ආරම්භය හා එහි උත්තතිය හා අවනතිය පිළිබඳව මෙතෙක් සංග්‍රහ වී නොමැති තොරතුරු ආශ්‍රයෙන් අධ්‍යයනයක යෙදීම මේ ලිපියේ අරමුණයි.

ක්‍රිස්තියානි ධර්ම ප්‍රචාරය සඳහා ආරම්භ කරන ලද මිෂනාරි මුද්‍රණාල

දහනව වන සියවසේ සමාරම්භයේ දී දිවයිනට පැමිණි බැප්ටිස්ට් (1812), වෙස්ලියන් (1814), සහ චර්ච් (1816) යන මිෂනාරි සංවිධාන මුද්‍රණ යන්ත්‍රාල මාර්ගයෙන් මෙරට ක්‍රිස්තියානි ධර්මය පතුරුවා හැරීම සඳහා පුරෝගාමීව ක්‍රියාකර තිබේ. මේ සඳහා මෙම ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි සංවිධාන මගින් සිංහල බෞද්ධ ජනතාව වෙසෙන ප්‍රදේශ කීපයක මුද්‍රණාල ආරම්භකරන ලදී. එසේ පිහිට වූ මුද්‍රණාල අතර කොළඹ චැප්ලියන් මිෂනාරි සංගමයේ මුද්‍රණාලයක් (1815), කෝට්ටේ චර්ච් මිෂනාරි සංගමයේ මුද්‍රණාලයක් (1822), මහනුවර බැප්ටිස්ට් මිෂනාරි සංගමයේ මුද්‍රණාලයක් (1844) ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ගෙන ඇත. මීට අමතරව තවත් මෙබඳු මුද්‍රණාලයක් 1812 දී කලමිබු ඔක්සිලියර් බයිබල් සංගමය විසින් කොළඹ පිහිටුවන ලදී.¹

මෙම සියලු මුද්‍රණාලවල ප්‍රථමයෙන් මුද්‍රණය කොට ඇත්තේ ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි ආගමික අදහස් ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා අවශ්‍යවන පොත්පත්, පත්‍රිකා හා ලිපි ලේඛන පමණක් බව පෙනේ. ඉහත සඳහන් මුද්‍රණාල පිහිටුවා අර්ධ ශත වර්ෂයක තරම් කාලයක් තුළ දී ක්‍රිස්තියානි ධර්මය පිළිබඳ ලියවුණු විවිධ පත්‍රිකා, ලිපිලේඛන හා ග්‍රන්ථ රැසක් මතු සඳහන් ආකාරයට යාථෝක්ත මුද්‍රණාල මගින් වෙන වෙනම මුද්‍රණය කොට බෞද්ධ ජනතාව අතරේ බෙදා හැර ඇත. ඒ අතරින්

බැප්ටිස්ට් මිෂනාරි සංගමයට අයත් මුද්‍රණාලය පිහිටුවා වර්ෂ හයක් ඇතුළත ක්‍රිස්තියානි ආගමික අදහස් ඇතුළත් ලිපිලේඛන හා ග්‍රන්ථ 1,40,100 මුද්‍රණයෙන් ප්‍රකාශයට පත්කොට තිබේ.² පූර්වෝක්ත මුද්‍රණාලයේ සිදු වූ මුදල් පරිහානියක් නිසා එය කෙටි කලකදී වසා දමන්නට සිදු විය. එසේ වුව ද, මේ මිෂනාරි සංගමය විසින් සිය මුද්‍රණාලය තව දුරටත් ඉදිරියට පවත්වා ගෙන යාමේ පරමාර්ථයෙන් යුතුව එය මහනුවර "ටිරුත් සොසයිටිය" නම් සංවිධානය වෙත පවරා දී ඇත.³ අනතුරුව, 1849 දී පමණ මෙම මුද්‍රණාලය "සිංහල ටිරුත් සොසයිටි මුද්‍රණාලය" නමින් ප්‍රතිසංවිධානය කොට යළි පිහිටුවා ඇත.⁴ ප්‍රතිසංවිධානයෙන් පසු මේ මුද්‍රණාලයේ දහසය දෙනෙකු පමණ සේවයෙහි නිරත වී ඇති අතර ක්‍රිස්තියානි ආගමික ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය කිරීම සඳහා පමණක් ඔවුහු දිනකට පැය 14 පමණ මෙහි සේවයෙහි නිරත වී සිටියහ.⁵ මෙතෙක් මුද්‍රණ හැකියාව වැඩි කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මෙම මුද්‍රණාලය මගින් 1850 පමණ වන විට මුද්‍රිත ක්‍රිස්තියානි ආගමික ලිපි ලේඛන 1,532,038 මුද්‍රණය කොට බෞද්ධ ජනතාව අතරේ බෙදා හැර තිබිණ.⁶

1812 දී කොළඹ ඔක්සිලියරි බයිබල් සංගමය පිහිටුවා ගැනීමෙන් පසු මෙම මිෂනාරි සංවිධාන මගින් මුද්‍රණ යන්ත්‍රාල මාර්ගයෙන් වඩාත් පහසුවෙන් ක්‍රිස්තියානි ආගමේ අදහස් දිවයිනේ ජනතාව අතරට ගෙන ගොස් තිබෙන බව පෙනේ. එනම් ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරීන්ගේ ප්‍රධාන ආගමික ග්‍රන්ථය වූ බයිබලයේ පිටපත් 19,000 ද, නව තෙස්තමේන්තුවේ පිටපත් 35,500 ද, ක්‍රිස්තියානි ආගමික ග්‍රන්ථවලින් ගත් කොටස් 59,500 ද මුද්‍රණය කොට බෞද්ධයන් අතට පත්කොට ඇති හෙයිනි.⁷

තවද, සිය මුද්‍රණාලය මගින් ක්‍රිස්තියානි ධර්මය ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා වෙස්ලියන් මිෂනාරි සංගමය ද පුරෝගාමී වී තිබෙන බව පෙනේ. ඒ අනුව 1844 සිට වර්ෂ දෙකක් තුළ වෙස්ලියන් මුද්‍රණාලය මගින් ආගමික කෘති 109,170 ක් පමණ මුද්‍රණය කොට විසුරුවා හරින ලදී.⁸ මෙම මුද්‍රණාලය මගින් පළ කරන ලද ක්‍රිස්තියානි ආගමික ග්‍රන්ථ හා ලිපි ලේඛන එවකට කෙතරම් දුරට බෞද්ධ සමාජය කෙරෙහි බලපෑමක් ඇතිකර තිබුණේ ද යත්, යාපෝක්ත වෙස්ලියන් මිෂනාරි සංවිධානයට විරුද්ධව බෞද්ධයන් නගා ඇති පහත සඳහන් චෝදනාවලින් එය හොඳින් පැහැදිලි වේ.

"දැන් මෙරට වසන වැසිලියන් මිසියෝනාරීස් සමාගම වෙනුවෙන් බුද්ධාගමට අපහාස කොට නානාප්‍රකාර ප්‍රබන්ධවල් සාදා ඒ ප්‍රබන්ධවල් බුද්ධාගම අදහන අපි

එම ආගම අදහන්ට නිසි ස්ථානවලට යන ලොකු දවස්වලදී ඒ යන එන මාර්ගවලදී ද ඒ ඇදිහිලි කරන ස්ථානවලදී ද ආණ්ඩුවෙන් පන්ගාත්තුවක් මෙන් වැසියන්ට හැඟියන්ට... බය ගන්වමින් බුද්ධාගමිකාර අපට දී මෙන්... බුද්ධාගමට නින්දා ප්‍රබන්ධ කොට... පලක්කාතී පත්‍රවල් අවිච්චි ගස්වා බුද්ධාගමිකාර අපේ ගම් ගෙවතු වල ද ගෙයින් ගෙය ද අම්බලමෙන් අම්බලම ද සිදාදියේ තියෙන කඩ පිල්වල ද... අලවා තිබෙනවාය...⁹

මේ අවධියේ දී මිෂනාරි සංවිධාන විසින් මුද්‍රණ යන්ත්‍රාල මාර්ගයෙන් ක්‍රිස්තියානි ධර්මය ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා පූර්වෝක්ත පත්‍රිකා හා ලිපිලේඛනවලට අමතරව බෞද්ධ සමාජයට හඳුන්වා දෙන ලද තවත් මුද්‍රිත මාධ්‍යයක් වූයේ පුවත්පත් හා සඟරා ය.

දිවයිනේ ක්‍රිස්තියානි ධර්මය ව්‍යාප්ත කිරීමේ අරමුණින් යුතුව ප්‍රථමයෙන්ම මුද්‍රණය කොට ඇත්තේ පුවත්පතක් නොව සඟරාවකි. 1832 කෝට්ටේ දී පළ කරන ලද එය මාසික තැග්ග නම් විය.¹⁰ අනතුරුව ලංකා නිධානය (1840), උරගල (1842), විවේචකයා (1844) හා ශාස්ත්‍රාලංකාරය (1853) යන සඟරා මුද්‍රණය විය. මේ සඟරා බොහෝමයක් පළ කරන ලද්දේ ඉහත සඳහන් මිෂනාරි සංවිධාන මගිනි. ඒ අනුව මෙම මුද්‍රණාල සියල්ල ම පාහේ බුදුදහම විවේචනය කරමින් මෙරට සමාජයේ ක්‍රිස්තියානි ධර්මය පැතිරවීම සඳහා ප්‍රකාශන නිකුත් කළ ආයතන විය.

මිෂනාරි සතු මුද්‍රණාල මගින් බුද්ධධර්මය විවේචනයට ලක්කරමින් මුද්‍රණය කරන ලද පුවත්පත් සඟරා විශාල සංඛ්‍යාවක් පළ කරන ලද්දේ දහනව වන සියවසේ දෙවන භාගයේ සිට ය. එම පුවත්පත් සඟරා අතර ක්‍රිස්තියානි ප්‍රඥප්තිය (1862), සුධර්මප්‍රකරණය (1862), බෞද්ධලබ්ධිපරික්ෂාව (1862), සත්‍යාර්ථප්‍රකාශය (1862), සත්‍යද්වේශය (1862), බෞද්ධවාක්‍යවිචාරය (1862-1863), අරුණෝදය (1863), වැස්ලියන් ප්‍රවෘත්ති සංග්‍රහය (1864), සුභාරංචි භෞරණාව (1864), ලංකාවිසු (1864), දොනාට්ටුපිය (1866), රැන්මල්ලම (1866), සත්‍යවිනිශ්චය (1867), බුද්ධබණ්ඩුප්‍රත්‍යක්ෂය (1867) යනාදිය ප්‍රධානත්වයක් ගෙන ඇත. මිෂනාරි සතු මුද්‍රණාල මගින් යථෝක්ත කාල පරිච්ඡේදය වන විට සිංහල, ඉංග්‍රීසි හා ද්‍රවිඩ යන භාෂා මාධ්‍යයන්ගෙන් මේ සියළුම ප්‍රකාශන නිකුත් කිරීමේ හැකියාව පැවැති බවට අනාවරණය වේ.¹¹

ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි විසින් මුද්‍රණ යන්ත්‍රාල උපයෝගිකොට ගෙන පළ කරන ලද මේ සියළු ප්‍රකාශන මගින් බෞද්ධ

භික්ෂුන් වහන්සේලා සහ බුද්ධ ධර්මය කෙරෙහි ජනතාව කලකිරවා ඔවුන් ක්‍රිස්තු ලබ්ධියට හරවා ගැනීමේ ව්‍යාපාරය එම අවධියේ දී සෑහෙන තරම් දුරට සාර්ථකව කරගෙන ගොස් ඇති බව පෙනේ. ඒ බව බෞද්ධයන්ට අයත් ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය පිහිටුවීමට පුරෝගාමී වූ බුලත්ගම ධම්මාලංකාර සිරි සුමනතිස්ස නාහිමිපානණ් වහන්සේ වැඩ සිටි ගාල්ලේ මිණිවත්ගොඩ පරමානන්ද විහාරස්ථානයේ තිබී මට හමු වූ, එම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය වෙනුවෙන් 1865 දී ප්‍රකාශයට පමුණුවන ලද සම්පූර්ණ දැන්වීම් පත්‍රය ඇතුළත් අයවැය ලේඛන වාර්තාවෙන්¹² තහවුරු වේ. එම දැන්වීම් පත්‍රය ඇතුළත් අයවැය ලේඛන වාර්තාව මුද්‍රණය කොට ඇත්තේ ද එම ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ ය. එහි මෙසේ සඳහන් වේ.

චේල චිකා විස දෙහි මෙකු වටින දෑ වේ බහුල
 ආවිසේත් මිථික වාදිත් වීසිත් මුඩි ගංගකසව ගඟු,
 කොට්ඨ මුඩි ගංගක රකසත් මුද්‍රාකොට්ඨ නමන්ගේ දු
 ලුබ්ඛි මලට නමා ගත්තා පිනිස සව්‍යසනා ගහලකෙලු
 ගසත් තසා සංකූල නායකසව දුමිසමදද්‍රාමු නිර
 දෙවුඩු රුකනාස ඔබ්බ කාස සමසනිසෙත් විරචවා
 නවු සංකූලකත් වගන්සෙවදු ඵ් සංකූලකත් වගන්
 සෙවීසිත් ලෝ වැස්සත් සකරතාදුකිත්ගා සංසාර දු
 ඛිසත් මුදු ඵ් ඵ් ඵ් ඵ් මුඩිසව පත් කෑණු පිනිස
 දෙසනාකොට්ඨ වදද්‍රාමු පෙසිසඹි ඔබ්බටගා තවලො,
 කොනුකර සංකූලකවදු වදුරිඬ මාග් ඵ් ලද්‍රාකඩු අ
 මාසසි දුරුලු සෙන සංඝ රකසකවදු කරණ. ලද සො
 සෙත් අතුන නිත්දදිසෙත් ආකුලුදු සොසෙත් තමව
 ලීත් ඉසනවු සොත්ත් සෙත් අඬු වු ගතා මො හෝ කල
 කව්ත් ලංකාව මුළුල්ලේ පතුරුවේසු ලද්දෙද්.
 එසේ පතුරුවේසුදු ජනාප්‍රකාර සොත් පත් බලත්
 තාවු මුඩි ගංගක ලදුරුවත්ගා මුඩි ගංගකේහි සනු
 ස නොදත්තාවු මුඩි ගංගක කෙරෙහි ලීහිල් දුඩා
 සෙත් ගුන්තවු ජනසත් දදුරෙත් ඇනමි ජනසත්
 ගේ සිත් අවුල්ව මිථික වාදිත්ගේ කිමිවලට ප්‍රතිවිරු
 ඬි සමත් නොදැනීමෙන් මුඩිගම් කෙරෙහි කලකි
 රුණු සිත් ඇතිව මිථික වෑහේ ගස්සේසද්. 13 --

ක්‍රිස්තියානි ධර්මය ඇතුළත් වූ මුද්‍රිත මෙම ප්‍රකාශන මගින් එවකට බෞද්ධ සමාජය තුළ කෙතරම් දුරට බලපෑමක් ඇති කළේ ද යත්, ඇතැම් බෞද්ධ භික්ෂුන් වහන්සේලා පවා බුදුදහම අතහැර ක්‍රිස්තියානි ධර්මය වැලඳගත් බව අනාවරණය වී තිබේ. අමරපුර නිකායේ දඩලු ශාඛාව පිහිටුවීම සඳහා පුරෝගාමී වූ කපුගම

ධම්මකඛන්ධ මහානාහිමියන් ගිහිබවට පැමිණ ජෝර්ජ් නදෝර්ස් ද සිල්වා සමරනායක නමින් ක්‍රිස්තියානි ආගම වැලඳ ගෙන තිබීම මෙයට හොඳ නිදසුනකි.¹⁴ ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරීන්ට මුද්‍රණ ශිල්පය මාර්ගයෙන් බෞද්ධ සමාජය තුළ බොහෝවිට මෙබඳු බලපෑමක් ඇති කිරීමට හැකි වූයේ දහනවන සියවසේ දෙවන භාගය ආරම්භ වනවිටත් මිෂනාරීන්ට එම මාධ්‍යයෙන් ම ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා සිංහල බෞද්ධයන් සතු වූ එක ද බෞද්ධ මුද්‍රණාලයක්වත් නොතිබුණු හෙයිනි. ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරීන් සතු මුද්‍රණාල මගින් බෞද්ධ සමාජය තුළ සිදුකළ මේ පරිවර්තනාත්මක පසුබිම බෞද්ධ ප්‍රකාශන මුද්‍රණයේ ආරම්භය සඳහා බෙහෙවින් උපස්තම්භක වී ඇත.

මිෂනාරීන් විසින් බුද්ධ ධර්මය හා බෞද්ධ භික්ෂූන් වහන්සේලා විවේචනය කරමින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද පත්‍රිකා, ලිපිලේඛන, පුවත්පත් හා සඟරාවලට පිළිතුරු දීම සඳහා එවකට බෞද්ධ ප්‍රකාශන ආයතනයක් පිහිටුවීමේ ප්‍රබල අවශ්‍යතාවක් පැවතිණ. ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය වෙනුවෙන් ප්‍රකාශයට පමුණුවන ලද යථෝක්ත දැන්වීම් පත්‍රය ඇතුළත් අයවැය ලේඛන වාර්තාවෙන් එය වැඩිදුරටත් තහවුරු වේ.

දේවස්ථානයේ දැනට

දෙක පමණ ලියවිලි වලට කමා කැන්පුවද දැනට දෙක පමණ පැරණි කිරීමටද අතිසසන් පිහිටින ලද පිහිටියේ වූ දුර්වලතාවයට සාමාන්‍යයෙන් අවිච්ඡි කන්තෝරුය - එසේ වුවත් විසින් කැණු ලබන්නාවූ අති භානිකයන් සංකීර්ණ සවිච්ඡි මොහොත සම්පන්නව බාධා විකෘති දහගන් නවරණම් සන්තූරුමයෙකුගේ වින්දන සනාතන කොටස් පමණ - එසේ ලොකයා කෙරෙහි අති විවේකය කැණු ලබන විටින්ම මිහිඟුගේ ගවිලට ප්‍රතිවිදුමක් සිදු කොටුවේ සේ සන්දායනිකයන් විසින් දැනට පවතින කල කොටස් කලකින් ලිහිලා ගිය විටින් දැනට මිහිඟුගේ මුඩු කොටසකට එකට පැමිණෙන්නේ පමණය. එහෙයින් සිලිසියාවේ මෙහි මිහිඟු වාදීන්ට ප්‍රතිවිරුධ වියයුත් ප්‍රතිසංස්කරණ රද්ධි වූව කොටසකට විසින් කටයුතුය - එසේකරණ ලෙසින් මුද්‍රණය සනාතන කැණීම් මුද්‍රණාලයකට ප්‍රයෝජන වන පරිද්දෙන් කොටස් ගැනීමට වින් එවද මුද්‍රණය සනාතන ගවිල අවිච්ඡි කන්තෝරුවක් සපයා කොටස් අවිච්ඡි ගැනීමෙන් ජීවිතය වාදීන්ගේ ආගම් සම්බන්ධ මිහිඟු ලියවිලි පෙණෙන කුමක් වන්නට අනන්‍ය වූ දෙය ප්‍රකාශ කිරීමකට මුඩුකොටස කොටස් ගවිල නගන අතුරු අවස්ථාව ගවිල නගන ලෙසින් වාදීන්ට ප්‍රකාශකරදීම යුගලය.¹⁵

පූර්වෝක්ත පසුබිම පිළිබඳව මනා වැටහීමකින් යුක්තව එවකට බෞද්ධයන් වෙනුවෙන් විධිමත් බෞද්ධ මුද්‍රණාලයක් පිහිටුවීමේ කාලීන අවශ්‍යතාවය සපුරාලීම සඳහා ප්‍රථම වරට ඉදිරිපත් වූයේ දහනවවන සියවසේ දෙවන භාගයේ ආරම්භ වූ ජාතික බෞද්ධ පුනරුද ව්‍යාපාරයේ පුරෝගාමී පැවිදි පඩිවරුන් කීප දෙනෙකි. මේ සඳහා ඔවුන් අතරින් බුලත්ගම ධම්මාලංකාර සිරි සුමනතිස්ස නාහිමිපාණන් වහන්සේගේ පුරෝගාමීත්වය ද, හික්කඩුවේ සුමංගල, වැලිගම සුමංගල හා දොඩන්දුවේ පියරතනතිස්ස යන හිමිවරුන්ගේ සහභාගිත්වය ද විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතුව ඇත.¹⁶ එවකට ජාතික බෞද්ධ පුනරුද ව්‍යාපාරයේ ක්‍රියාකාරී මහතෙරනමක් වූ මොහොට්ටිවත්තේ ගුණානන්ද නාහිමිපාණන් වහන්සේ ද කාලීන අවශ්‍යතාවයක් පැවැති බෞද්ධ මුද්‍රණාලයක් පිහිටුවීමේ වැදගත්කම පෙන්වා දුන්හ. විශේෂයෙන් උන්වහන්සේ විසින් යථෝක්ත නාහිමිවරුන් සමඟ මේ පිළිබඳව සාකච්ඡා ද පවත්වන ලදී.¹⁷

එම අවධියේ දී ගාලු දිශාවේ තවත් බෞද්ධ මුද්‍රණාලයක් පිහිටුවා තිබූ බවට සාක්ෂි තිබේ. 1860 ගාල්ලේ කොටුවේ වර්චි වීදියේ අංක 02 දරන ස්ථානයේ පිහිටුවා තිබූ එය "ලංකාලෝක මුද්‍රණාලය" නමින් හැඳින්විණ. මේ මුද්‍රණාලය මගින් ප්‍රකාශයට පත්කොට ඇති පුවත්පත ලංකාලෝක යයි. එය බෞද්ධයන් සතු වූ ප්‍රථම සිංහල බෞද්ධ පුවත්පත විය.¹⁸ එම ලංකාලෝක පුවත්පතේ දැනට ලැබී ඇති පැරණිම පිටපත දොඩන්දුව කුමාරකන්ද මහා විහාරයේ තිබී සොයා ගන්නා ලද්දේ ආචාර්ය කේ. ඩී. පරණවිතාන විසිනි. දැනට අප අතට පත්ව ඇත්තේ මසකට දෙවරක් මුද්‍රණය කරන ලද ලංකාලෝක පුවත්පතේ පළමුවන වෙළුමේ හයවන පත්‍රයයි.¹⁹ එම පිටපතේ සඳහන් වී ඇති අන්දමට මෙය මුද්‍රණය කොට ප්‍රසිද්ධ කරවා ඇත්තේ 1860 සැප්තැම්බර් මස 10 දින ගාල්ලේ කොටුවේ වර්චි වීදියේ අංක 2 දරන ස්ථානයේ පිහිටුවා තිබූ ලංකාලෝක කාර්යාලයේ ඩී. ඩබ්ලිව්. කේ. ජයවර්ධන මුදලිතුමා වෙනුවෙනි. දැනට සොයා ගෙන ඇති එම ලංකාලෝක පුවත්පත් පිටපතේ වෙළුම් අංකය හා දිනයත්, පළකිරීමේ කාල සීමාවත් ගලපා බැලූ ආචාර්ය කේ. ඩී. පරණවිතාන ලංකාලෝක පුවත්පත ප්‍රථම වරට මුද්‍රණය කොට ඇත්තේ 1860 ජූනි මාසයේ දී බව සඳහන් කරයි.²⁰ ඒ අනුව ලංකාලෝක මුද්‍රණාලය 1860 ජූනි මාසයේ දී ආරම්භ කරන ලද බවත්, එය 1861 ජූනි මාසයේ දී පරිහානියට පත් වූ බවත් සිතිය හැකිය.

බෞද්ධයන් විසින් ආරඞ්ඞ විධිමත් ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය

බෞද්ධයන් සතු ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය පිහිටුවන ලද්දේ මෙබඳු පසුබිමක් මත ගාල්ලේ දී ය. එය "ලංකොපකාර" නමින්

හැඳින්විණ. මේ මුද්‍රණාලය පිළිබඳව තවමත් නිෂ්චිත වශයෙන් හෙළිදරව් වී නොපවතින වැදගත් කරුණු කීපයක් ඇත. ඒ අතර මෙය පිහිට වූ වර්ෂය පිළිබඳව විඳවතුන් අතර පවතින මතභේද වැදගත් තැනක් ගනී. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත නාහිමියෝ 1935 ජූනි මස ප්‍රකාශයට පත් වූ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සභරාවේ ලිපියක් උපුටා දක්වමින් මෙම මුද්‍රණාලය 1860 පිහිටු වූ බව පවසති²² ආචාර්ය කේ. ඩී. ජී. විමලරත්න ද මෙය අරඹා ඇත්තේ යථෝක්ත වර්ෂයේ බව සඳහන් කොට ඇත.²³ මෙම මුද්‍රණාලය 1862 ජූලි මාසයේ දී පිහිටුවනු ලැබූ බව කිත්සිරි මලල්ගොඩ පෙන්වා දී ඇත.²⁴ තවත් අදහසකට අනුව මෙය 1860 දී පිහිටු වූ බවත්, 1862 දී ප්‍රතිසංවිධානය කරන ලද බවත් කියවේ.²⁵

ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සංගමය

යට සඳහන් ලංකාලෝක මුද්‍රණාලයේ පරිභාණිය ඇතිවීමත් සමඟ බුලත්ගම ධම්මාංකාර සිරිසුමනනිස්ස නාහිමියන් ප්‍රමුඛ බෞද්ධ පිරිස විසින් ලංකොපකාර ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය පිහිටු වීමට අවශ්‍ය කටයුතු සම්පාදනය කිරීම සඳහා පියවර ගෙන ඇති බව පෙනීයයි. එනම්, උන්වහන්සේ විසින් මේ මුද්‍රණාලය ඇරඹීමට පෙරාතුව ඒ සම්බන්ධව ක්‍රියා කිරීම සඳහා සංගමයක් පිහිටුවා ඇත. එය ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සමාගම නමින් හඳුන්වා තිබිණ²⁶ මේ සංගමයේ සාමාජිකත්වය ලබාගත් බෞද්ධයන් විසින් ප්‍රථම වරට මුද්‍රණාලය පිහිටුවීම සඳහා අවශ්‍ය මුදල් පරිත්‍යාග කිරීම අරඹා ඇත්තේ 1861 සැප්තැම්බර් මස 9 දින සිට ය.²⁷ මේ අනුව ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සංගමය පිහිටුවන්නට ඇත්තේ පූර්වෝක්ත ගාල්ලේ ලංකාලෝක මුද්‍රණාලයේ පරිභාණිය සිදු වූ 1861 ජූනි මාසයත්, ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය සඳහා අවශ්‍ය මූලික මුදල් පරිත්‍යාග ආරම්භ කරන ලද 1861 සැප්තැම්බර් මස 9 දිනත් අතර කාලය තුළ දී බව නිගමනය කළ හැකිය. ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය පිහිටුවීම සඳහා මුල්වටයේ දී ලැබුණු පරිත්‍යාග මුදලේ වටිනාකම පවුම් 191 විය.²⁸ බුලත්ගම ධම්මාලංකාර සිරිසුමනනිස්ස නාහිමියන්ගේ අනුශාසනා මත ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සමාගමේ මුදල් භාණ්ඩාගාරික තැන වශයෙන් කටයුතු කොට ඇත්තේ දොන් ජොහානිස් ද සිල්වා ජයසූරිය නැමැති බෞද්ධයෙකි.²⁹ මේ මුද්‍රණාලය සඳහා වැඩි වශයෙන් මුදල් පරිත්‍යාග කරනු ලැබ ඇත්තේ ගාල්ල ඇතුළු තදාසන්න ප්‍රදේශයන් වන දොඩන්දුව, කුඹල්වැල්ල, ලේලවල, රත්ගම, අළුත්ගම, තෙල්වත්ත, දන්ගෙදර, අක්මීමන, මිරිස්ස, පිටිවැල්ල, මාම්පිටිය, දෙවුන්දර හා වේනැල්ල ආදී ප්‍රදේශවල පදිංචි ගිහි පැවිදි බෞද්ධයන් විසිනි³⁰ මීට අමතරව උඩරට ප්‍රදේශයේ පදිංචි බෞද්ධයන් ද මේ සඳහා වැඩි

මුදලක් පරිත්‍යාග කොට ඇත. ලංකොපකාර අවිච්චකන්තෝරු සංගමය වෙත ලැබුණු මුල් පරිත්‍යාග සම්මාදන් මුදල වන පවුම් 191 වැය කොට ලංකොපකාර යන්ත්‍රාලය පිහිටුවීම සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රථම මුද්‍රණ යන්ත්‍රය ඇතුළු සෙසු උපකරණ මුල්වරට එංගලන්තයෙන් ගෙන්වීම ආරම්භ කොට ඇත්තේ 1862 ජනවාරි මාසයේ සිට ය.³¹

ඒ අනුව මුද්‍රණ යන්ත්‍රය සවිකොට මුද්‍රණාලයේ ප්‍රථම කොටස නිමවා ඇත්තේ 1862 ජූලි මාසයේ දීය.³² මෙසේ මුද්‍රණ යන්ත්‍රය ඇතුළු සෙසු උපකරණ සවිකරනු ලැබුවත් මුද්‍රණාලයේ කටයුතු අංග සම්පූර්ණ වූ බවක් නොපෙනේ. ඉහත සඳහන් පරිදි මුද්‍රණාලයේ කටයුතු අංග සම්පූර්ණ නොවුවත්, ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරීන් විසින් සිය මුද්‍රණ යන්ත්‍රාල මාර්ගයෙන් බෞද්ධයන්ට එරෙහිව කරගෙන ගිය ව්‍යාපාරයට එම මාධ්‍යයෙන් ම පිළිතුරු දීමේ බෞද්ධයන් හමුවේ පැවැති ප්‍රධානතම කාලීන අභියෝගය එසේ පැවතිණ. එම අභියෝගය ජය ගැනීමේ මූලික පියවරක් වශයෙන් මුද්‍රණාලයේ කටයුතු අංග සම්පූර්ණ වී නොතිබිය දී ම බෞද්ධයන් විසින් ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරී ව්‍යාපාරයේ ව්‍යාප්තියට එරෙහිව ප්‍රථම වරට සුදුර්ශනය නැමති සඟරාව ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කොට ප්‍රසිද්ධ කරවා ඇති බව යථෝක්ත දැන්වීම් පත්‍රය ඇතුළත් අයවැය ලේඛන වාර්තාවේ සඳහන් වේ.

සිංහලඅකුරු සසඳා 'ලලිතාපකාර' නමින්
 නිද්‍රිත වූ ප්‍රධානතම නැවත නිද්‍රිත වූ ප්‍රධානතම නිද්‍රිත
 සඟරාව බිහි කිරීම නිරත අකුරු අදාළ පවුම් මුද්‍රණ
 කොටුවේ සිටිය. එහෙත් එහිදී ආරම්භ වූ විට මුද්‍රණ
 දින විසින් නොපෙනේ පරිදි මුද්‍රණයට ගොඩ
 කොට අවිච්චකන්තෝරු ප්‍රසිද්ධ කරන ලද පොත් දැකීමෙන්
 මුද්‍රණය නිසා බොහෝ දෙනෙක් මොහොත් පරිදිදෙන
 ක් මනසා ප්‍රදානාපොසින් ජීවිත වැඩිලත් උ
 හිතරදිමත් ක්‍රිස්තියානි ආගමේ නිදේන නිසා
 ආවසර ප්‍රකාශ නිරිමිතයින් මුද්‍රණයට කාලය සඳ
 ගා පොත් අවිච්චකන්තෝරු ප්‍රකාශකරුවන්ට අත් ගත්
 නිසා - එහෙත් අවිච්චකන්තෝරු ප්‍රසිද්ධ කරන ලද සුදුසුකම්
 පොත් දැක එයින් මුද්‍රණයට වන ප්‍රදානයද සිං
 හල අකුරු නිසා නිවැරදිව සිදු විය.

මෙම මුද්‍රණාලය මගින් සුදුර්ශනයේ ප්‍රථම කලාපය නිකුත් කොට ඇත්තේ 1862 ඔක්තෝම්බර් මාසයේ දීය.³⁴ මේ අනුව ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය පිහිටුවීමේ මූලික කටයුතු 1862 ජූලි මාසයේ නිම කරනු ලැබුවත් නිල වශයෙන් මෙහි මුද්‍රණ කටයුතු අරඹා ඇත්තේ 1862 ඔක්තෝම්බර් මාසයේ ය.

බෞද්ධයන් සතු ප්‍රථම මුද්‍රණාලය වූ ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ කටයුතු දියුණු කිරීම සඳහා දේශීය බෞද්ධයින්ගෙන් වැඩිම මුදලක් පරිත්‍යාග කොට ඇත්තේ උඩරට දිසාවේ උඩුනාවර අබයකෝන් ජයසුන්දර හේරත් බණ්ඩාර මුදලිතුමා විසිනි. ඔහු පරිත්‍යාග කරන ලද මුළු මුදල පවුම් 194, සිලිං 37 සහ පැන්ස 18 විය.³⁵ යටෝක්ත මුද්‍රණාලය වෙනුවෙන් විශාල මුදලක් පරිත්‍යාග කොට ඇත්තේ සියමේ වුලාලංකාර මහ රජතුමා විසිනි. මෙහිදී ශ්‍රී ලංකා සියම් සම්බන්ධතාවයන් පිළිබඳව පරීක්ෂා කිරීමේ දී බෞද්ධ රටවල් දෙක හැටියට සැලකෙන ශ්‍රී ලංකාව හා සියම් සම්බන්ධතාවලට දීර්ඝ කාලීන ඉතිහාසයක් ඇති බව පෙනේ. මෙම සබඳතාවල වැදගත් අවධියක් හැටියට දහඅට වන සියවස හඳුන්වා දීමට පුළුවන. විශේෂයෙන් තත්කාල පරිච්ඡේදය තුළ ලංකාවේ බුද්ධ ශාසනය නගා සිටුවීම සඳහා සියම් රටින් ආධාර උපකාර ලැබී ඇති බවට සාක්ෂි හමුවේ.

කන්ද උඩරට රාජධානියේ පරිහානි මුඛයට වැටී තිබුණු හික්ෂු ශාසනය නැවත පිහිටුවා ශාසන දියුණුවක් ඇති කිරීම පිණිස සරණංකර සංඝරාජ හිමියන් විසින් උපසම්පදාව ගෙන ඒම සඳහා දරන ලද ප්‍රයත්නයේ සාර්ථක ප්‍රතිඵල අත්වූයේ සෙංකඩගල රාජධානියේ රජ පැමිණි කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රාජ්‍ය කාලයේ දී ය. (1747-82) උන්වහන්සේ විසින් මේ සඳහා සියම් රජුගේ ද, අනුග්‍රහය යටතේ සියම් දේශය බලා දූත පිරිසක් යවන ලද බව සංඝරාජසාධුවරියාවේ සඳහන් වේ.³⁶ ඒ අනුව සියම් දේශය බලා යැවූ දූත පිරිස මගින් උපාලි මහස්ථවිරයන් ප්‍රමුඛ හික්ෂු සංඝ්‍යා ගෙන්වා නැවත උපසම්පදාව මෙහි ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරන ලදී.³⁷ ඉහත සඳහන් උපසම්පදා කර්මය සිදුකර තිබෙන්නේ මහනුවර මල්වතු විහාරයෙහි විසුම්ග්‍රාම සීමාවේ දී බු. ව. 2296 (ක්‍රි. ව. 1753) වැන්නෙහි ය.³⁸ මෙම උපසම්පදා කර්මයේ දී උපසපන් වූ හික්ෂු වංශය සියම් නිකාය නමින් හැඳින්වේ. තව ද, කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජතුමා එවක කෙතරම් ශාසනික ප්‍රබෝධයක් ඇති කිරීමට කටයුතු කළත් එතුමා අබෞද්ධයෙකු වූ හෙයින් (නායක්කාර් වංශිකයෙකු වූ නිසා) සෙංකඩගල රාජධානියේ රාජ්‍ය පදවිය හෙබවීම සඳහා උපතින් ම බෞද්ධයෙකු රජකමට පත්කිරීමේ අභිලාෂයක් පැවැති බව පෙනේ. ඒ සඳහා සියම් රටින් බෞද්ධ කුමරෙකු ගෙන්වා ගැනීමට උඩරට ප්‍රධාන හික්ෂුන්වහන්සේලා ප්‍රමුඛ රදළවරුන් සියම් මහ රජු වෙත හසුන්පත් යැවූ බව අනාවරණය වේ.³⁹ ඒ අනුව ලංකාවේ බුද්ධශාසනය හා බෞද්ධගම නගා සිටුවීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවට එම අවධියේ දී සියම් රටින් සෑහෙන තරම් දුරට ආධාර හා අනුබලයක් ලැබී තිබුණු බවට මෙම සාධක තුළින් පැහැදිලිවේ.

සියමේ වුලාලංකාර රජතුමා විසින් ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය සඳහා පරිත්‍යාග කොට ඇති මුදලේ වටිනාකම කුරුන් දාහකි⁴⁰ සියම් රජතුමා මේ සඳහා එවකට මෙතරම් මුදලක් පරිත්‍යාග කොට ඇත්තේ

ඉහත සඳහන් සියම් ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධතාවලට අමතරව මෙම මුද්‍රණාලය පිහිටුවීම සඳහා පුරෝගාමී වූ බුලත්ගම ධම්මාලංකාර නාහිමියන් සියම් රජතුමාත් අතර පැවැති දැඩි මිත්‍ර සම්බන්ධතාව හේතුවෙනි.⁴¹

මෙසේ ලැබුණු මුදල්වලින් ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි ව්‍යාපාරයට වඩාත් සාර්ථක අන්දමින් මුහුණ දීමේ පරමාර්ථයෙන් යුතුව ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණ කටයුතු පුළුල් කිරීම නැතහොත් මුද්‍රණ ධාරිතාව වැඩි කිරීම සඳහා 1863 දී දෙවන වරටත් එංගලන්තයෙන් මුද්‍රණ යන්ත්‍රයක් ගෙන්වා ඇති බව පෙනේ.⁴² දෙවන වරට ගෙන්වන ලද මෙම මුද්‍රණ යන්ත්‍රය විශේෂයෙන් යොදා ගෙන ඇත්තේ බෞද්ධ පත්‍රිකා මුද්‍රණය කිරීම සඳහා විය යුතු ය.

ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණ කටයුතු තව දුරටත් දියුණු කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් යුතුව මෙහි සංවිධායකයින් විසින් තුන්වන වරටත් 1864 දී එංගලන්තයෙන් මල්වැල් අවිච්චි ආදී සෙසු මුද්‍රණ උපකරණ ද ආනයනය කර ඇත.⁴³ මේ ක්‍රියාවලිය පිටුපස කිසියම් වැදගත් කරුණක් ඇති බව පෙනේ. බුලත්ගම නාහිමියන් හා සමකාලීන ගිහිපැවිදි පඩිවරු කිහිප දෙනෙකු විසින් 1862 අගභාගයේ දී පමණ තවත් බෞද්ධ මුද්‍රණාල තුනක් පිහිටුවා තිබිණ. ඒවා නම් මොහොට්ටිවත්තේ ගුණානන්ද නාහිමියන්ගේ උපදෙස් මත පිහිට වූ සර්වඥශාසනාභිවෘද්ධි දායක ධම්ම මුද්‍රණාලයත්, වලානේ සිද්ධාර්ථ නාහිමියන් හා බටුවන්තුඩාවේ පඩිතුමාගේ උපදෙස් මත ඇරඹී **ලක්මණිපහන** හා **ලංකාගිනවවිලුභ** යන මුද්‍රණාලයන් ය. මේ අනුව ලංකොපකාර මුද්‍රණ සංගමයට යථෝක්ත මුද්‍රණාලත් සමග මුද්‍රණ කටයුතුවල යෙදීමේ දී කිසියම් ආකාරයක තරඟයකට මුහුණ දීමට සිදුවීම ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ කටයුතු නවීකරණය කිරීම පිටුපස තිබූ වැදගත් කරුණයි.

ලංකොපකාර මුද්‍රණ සංගමය එංගලන්තයෙන් මෙබඳු මල්වැල් අවිච්චි ආදී මුද්‍රණ උපකරණ ගෙන්වා ගත්තේ සිය මුද්‍රණාල විසින් පළකරනු ලැබන ප්‍රකාශන, ඉහත සඳහන් සෙසු මුද්‍රණාලවලින් ප්‍රකාශයට පත්කරනු ලබන ප්‍රකාශනවලට වඩා ඉතාමත් සිත්කළු අන්දමින් මුද්‍රණය කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් විය යුතු ය. ඒ අනුව 1864 දී ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලය එවකට නවීන මුද්‍රණ උපකරණවලින් සමන්විත වූ අංග සම්පූර්ණ මුද්‍රණාලයක් බවට පත්ව තිබූ බව පැහැදිලි ය.

ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ ආරම්භය හා එහි වර්ධනය පිළිබඳව මෙතෙක් සාකච්ඡා කරන ලද සියළු තොරතුරු මතු සඳහන් ආකාරයට පෙළ ගැස්විය හැකිය.

1. 1861 ජුනි - 1861 සැප්තැම්බර් :- ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සංගමය පිහිටුවීම.
2. 1862 ජූලි :- ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය පිහිටුවීම.
3. 1862 ඔක්තෝම්බර් :- ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ නිල වශයෙන් මුද්‍රණ කටයුතු ඇරඹීම.
4. 1863 ජනවාරි - දෙසැම්බර් :- ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණ ධාරිතාව වැඩි කිරීම.
5. 1864 ජනවාරි - දෙසැම්බර් :- ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය නවීන මුද්‍රණ අංගෝපාංගවලින් සමන්විත වූ අංග සම්පූර්ණ මුද්‍රණාලයක් බවට පරිවර්තනය කිරීම.

මෙතෙක් ආරම්භ වී වර්ධනය වූ ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණ කටයුතු එවකට ඉතාමත් ප්‍රශස්ත මට්ටමක පැවතිණ. එම අවදියේ දී ම ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරින් සමඟ මොහොට්ටිවත්තේ ගුණානන්ද නාහිමියන් විසින් 1865 බද්දේගම දී පවත්වන්නට යෙදුණු ආගමික වාදයෙන් සිංහල බෞද්ධ පක්‍ෂය ජයග්‍රහණය කිරීම තවත් වැදගත් කරුණක් විය. බෞද්ධ පක්‍ෂයේ ජය තහවුරු කළ යථෝක්ත බද්දේගම වාදයේ පිටපත් ප්‍රථම වරට මුද්‍රණය කිරීම සඳහා බාරදී ඇත්තේ ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයට ය. ඒ අනුව මෙම වාදයේ 1, 2, 3 කාණ්ඩවල පිටු 25 බැගින් පිටපත් 3004 ක් ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කොට ඇත.⁴⁴ මෙය ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ පැවති ප්‍රශස්ත තත්වයට හොඳ උදාහරණයකි.

මේ වන විට ගුණානන්ද හිමියන් තමන්ගේ අනුශාසකත්වය යටතේ පැවතුණු කොටහේතේ මුද්‍රණාලය නැතහොත් සර්වඥශාසනභිවෘද්ධි දායක ධම්ම මුද්‍රණාලය හා තවත් සෙසු බෞද්ධ මුද්‍රණාල පැවතියත් යථෝක්ත බද්දේගම වාදයේ පිටපත් මුද්‍රණය කිරීම සඳහා මෙම මුද්‍රණාලය වෙත පැවරීම පිටුපස තවත් වැදගත් කරුණක් ඇති බව පෙනීයයි. උන්වහන්සේ ප්‍රමුඛ බෞද්ධ මුද්‍රණාලයට ලබාදී ඇත්තේ එහි සවිකොට ඇති මුද්‍රණ යන්ත්‍ර සියල්ල ම පාහේ එංගලන්තයෙන් ගෙන්වන ලද තත්කාලීනව උසස් යුරෝපීය තාක්‍ෂණයෙන් යුක්ත ඒවා වූ බැවිනි. ඒ අනුව ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණ

කටයුතු එවකට සෙසු මුද්‍රණාල අභිබවා උසස් මට්ටමක පැවති බව තවදුරටත් තහවුරු කරගත හැකිය.

ඉහත සඳහන් බද්දේගම වාදයේ පිටපත්වලට අමතරව බෞද්ධාගමික ධර්ම පත්‍රිකා පමණක් 39665 ක් මෙම මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කොට ඇත.⁴⁵ තවද අක්‍ෂරෝච්චාරණයට සුදුසු පාලි වියරණ ග්‍රන්ථ කීපයක් හා බෞද්ධ පක්‍ෂය විසින් ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි ව්‍යාපාරයට එරෙහිව පවත්වා ගෙන ගිය මුල් පෙළේ පුවත්පත් සභරාවන් ද මෙහි මුද්‍රණය කොට ප්‍රසිද්ධ කරවා ඇත. ඒවායේ නම්, කාණ්ඩ සහ පිටපත් ගණන පහත දැක්වේ.

නම	කාණ්ඩ	පිටපත් ගණන
සුදර්ශනය	1-12	15,240
ආගම පරීක්‍ෂාව	-	2,136
බෞද්ධවාග්සාරේ	-	1,136
සුමනිසංග්‍රහය	1-3	2,355
ලබ්ධිතුලාව	1-3	1,946
දේවයක්ෂ පරීක්‍ෂාව	-	1,435

අක්‍ෂරෝච්චාරණයට උපකාර පොත්

නම	පිටපත් ගණන
වණිණ රීතිය	2,215
වණි ප්‍රශ්නය	4,515 ⁴⁶

පූර්වෝක්ත සටහනේ එන සුදර්ශනය, ආගම පරීක්‍ෂාව, බෞද්ධවාග්සාරය, සුමනිසංග්‍රහය හා ලබ්ධිතුලාව යන පුවත්පත් සභරා මගින් එවකට බෞද්ධ පක්‍ෂය විසින් ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි ව්‍යාපාරයට බලවත් ප්‍රහාරයක් එල්ල කොට ඇත.

ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය

ගාලු දිසාවේ ගිහිපැවිදි පඩිවරුන්ගේ පුරෝගාමීත්වයෙන් ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය වූ ලංකොපකාරය පිහිටුවනු ලැබුවත් එය දිගුකලක් පවත්වාගෙන නොහැකි වූ බව පෙනේ. එයට හේතු වූයේ එහි සමාරම්භය තුළ ම පරිහානිය සිදු වූ බැවිනි. බුලත්ගම ධම්මාලංකාර නාහිමියන් ප්‍රමුඛ මෙහි සංවිධායකවරුන් විසින් මුද්‍රණාලය ප්‍රතිසංවිධානය කිරීම සඳහා බුරුම රජතුමාගෙන් මුදල් ආධාර ඉල්ලීමට තරම් පෙළඹී තිබීම එම මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය සමාරම්භයේ දීම සිදු වූ බවට හොඳ

ලංකොපකාර නම් මුද්‍රායන්ත්‍රය.
 භාෂ්‍යාලේ පිහිටුවන ලද ලංකොපකාර
 නම් මුද්‍රායන්ත්‍රයේ මුද්‍රාකාණය කර
 ණ ලද පොත්පත් වල දුර්ලභ වශයෙන්
 ව හතකට පමණ ඉහල බොහෝ
 සේම ලංකාවේ පහළම නිවුන නමු
 ත් දැන් එකතාර නැතිවී ඒ සන්ත්‍ර
 යාලාව වසන ලද්දක් මෙන් නො
 හොත් ඒ සන්ත්‍රය පවත්වන ප්‍රධාන
 යන්ගේ විභාගාගාරයට සම් කිසි
 හෙතුවනින් වූ පසුබැසීමක් මෙන් ප
 නතාව හැඟිතියෙන් නා--එසේ පව
 ත් නා කලහි ඒ සන්ත්‍රය තබනව ආ
 රමනෙකාට උත්සාහ ගොණ කෙරෙ
 වූ ස්ථිරයන් වහන්සේ විසින් ධුරුම
 මහරජනන්ව එය භාරගොණ බුද්ධි
 ගනවී පොත් අවිච්ඡිගස්වා සුලභ කර
 ණ ලෙස-සාදුවක් කොට පාලි සඟු
 යයන් උගෙනත් ලවා ලියවා යවා එ
 ය මහරජනන්ව මරණකලායින් පසු
 ඒ මහරජනෙමන්ගේ විසදමෙන් ලං
 කාවේ පසෙහි ඒ සන්ත්‍රාලය පවත්වමි
 ත් බුඩාගමේ පොත් අවිච්ඡිගස්වා රට
 බසුලභ කරනව භාරගොණය සි

ලයි—එසේත් නවම එය පවත්වන
 විධිය නිසමකර එවූ සැවියක් දැනග
 නව නැ-එහි කටයුතු කිරීමට සැපුදු
 ගිහි කෙනෙක් ගෙදෙනෙක් පමණ
 නිසමකොට මවුන් අතට එවන මුද
 ල එවා සහපත් විධියකින් එය කර
 තව සැලැස්සුවොත් ලොකයට අප
 මාණ වැඩ සිදු වියයි හැහිමු
 (47)

සාධකයකි. ඒ බව 1873 ජුනි මස 15 දින සමයසංග්‍රහයේ පළ වූ පහත
 දැක්වෙන නිවේදනයෙන් තහවුරු වේ.

මෙම මුද්‍රණාලය පරිහානියට ලක් වූ වර්ෂය පිළිබඳව කරුණු
 පරීක්ෂා කිරීමේ දී යථෝක්ත නිවේදනය දැක්වෙන සමයසංග්‍රහය පළකරන
 ලද 1873 වර්ෂය වැදගත්කමක් දරයි. එම නිවේදනයේ පටන්
 ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය සිදු වූ වර්ෂය දක්වා ඇති කාල
 සීමාව ප්‍රතිලෝම වශයෙන් ගණනය කිරීමේ දී මෙහි පරිහානිය සිදු වී
 ඇත්තේ මුද්‍රණාලයේ ආරම්භක වර්ෂය වන 1862 සිට ඉදිරියට වසර
 හතරක් හෝ පහක් ඉකුත්වීමේ පසුව බව අනුමාන කළ හැකිය. මේ
 අනුව ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය සිදුවූයේ 1866 හෝ 1867
 වර්ෂයෙහි බව නිගමනය කළ හැකිය.

යට සඳහන් පරිදි මුද්‍රණාලයේ සිදු වූ පරිහානියට හේතු කීපයක්
 බලපා ඇති බව පෙනී යයි. ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සංගමයේ
 පාලක මණ්ඩලය විසින් 1864 අගෝස්තු මාසයේ දී මේ මුද්‍රණාලය
 බුද්ධගාසනෝපකාර වශයෙන් ඉදිරියට පවත්වා ගෙන යෑම සඳහා
 ගන්නා ලද තීරණය මෙහි පරිහානිය කෙරෙහි බලපාන ලද ප්‍රධාන

හේතුවක් වූ බව පෙනේ. එකී තීරණයට අනුව ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය ආරම්භ කිරීම සඳහා ප්‍රථමයෙන් මුදල් යොදවන ලද මුල් හවුල්කාර සාමාජිකයෝ කීපදෙනෙකු මුද්‍රණාලය බුද්ධගාසනෝපකාර වශයෙන් හෙවත් පිං පිණිස ඉදිරියට පවත්වා ගෙන යාමේ පරමාර්ථයෙන් තමන් සතු එහි අයිතියින් නිදහස් වීම සඳහා තමතමන් විසින් දෙන ලද මූල්‍යමය ආධාරයන් ආපසු ලබාගත්හ. එය ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය මගින් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද, මෙහි කලින් සඳහන් වූ ගිණුම් වාර්තාවෙන් අනාවරණය වේ. ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුල් හවුල් කරුවන්ගෙන් ඇතැම් දෙනෙකු මුදල් ආපසු ලබා ගැනීමට පෙළඹුණේ ඇයි ද යන්න පිළිබඳව පැහැදිලි පිළිතුරක් එකී ලේඛනයේ සඳහන්ව නැත. එම ලේඛනයේ අදාල කොටස පහත දැක්වේ.

හවුල්ලංකොපකාර අර්ථවූ කන්තෝරුමේ කටයුතු කලමනාථයා සෝදිසිනිර්මාණයා විසි 1874 ක්වු අඟො ධතු මාසෙ නරිසෙදි එම කන්තෝරුමට රජවු මුල් දස නවරු වැඩිදෙනා මෙසේ තානාප්වත් කැණ ලද්දෙ ධසෙසෙදෙසත්. නමනවන්විසින් දන්වුලෙත් ආගමේ කටයුතු ගැන කැණදෙනර අන්වැඩිලොදින නිරිමේ

එසේ නිසමකරගත්ලොවැඩිදෙනෙක් පවු:විදෙන බැහින්දි එක්කතෙකුගත්අයිති පවු:විදෙනවද නව කෙනෙක් පවු:විදෙනත්ද නවකෙනෙක් පවු:විදෙනත් ද බැහින්නිකමි කැණ ලද්දෙද ජනිතමධසලෙසවුද. න නගන්වුකලාමේ මුලපවත් පත්වුල් මුලගමමි හෙරු නවගත්තෙසෙත් අනුවැඩිකෙන් ආරඟෙකඩවිස ලො කුබදුල් සපුරියවබැදිගෙමි දෙත්තෙතානිද:දිල්වි මනාමාතාගෙන් කුසිනන්දිපව දුකනවරු 10 දෙනෙ ක් මුදල්ලෙක නිදුගත් වුතාට නව දෙදෙනෙක් පවුන් ගේ පවුදු දෙන් මුදල් ආර කො කො පවුපි හි මෙක වුදු (48)

න් එසේ ප්‍රසාදිත වුල්ලේ කන්තෝරුමේ විසුමට වැ කි නවරුන් වූයන් ගෙසින් මෙ වනතුට කිසි ප්‍රසාදිත කන්තොගන් කෙසේත්ද ආගම දිවුනු වට සහ නවනම නගේ ප්‍රසාදිත කන්තොගන් දුන් මුදලටවිවා වන්විති ධවැනි ගරම මුදලක් ලැබි හිමෙක මෙසේත්ද එසේ කො කතාපාද මොනගන් කඩකන් කටයුතු දුකට කෙණෙණ ජනස්සදු එරින් මුදල් වැඩි ගතකන් සමග අසේ සවුල්ල පවුලක් මුහුළු කඩිසද් ගත දුකු නවමි ප්‍රසාදිත රජකන් සම කලකපුදුගෙන් විතමි එ ප්‍රසාදිත කඩ වු ධ ගාසනික අසට ගනනුකු කොටස ගෙසින්ද කස කොට කාර්ග වන්ත මගරත් ඇමිති ආදි දුකස නාවි ලුඩැන්තකසත් ගෙන් ලැස් හිමෙක මුදල්වලට අසදො නේ මුල් මුදලක් ගම න.මන්ව ප්‍රසාදිත නරමින මුදල් ගතකන් මෙ මේ තරමටදි කොකොස් එක් කෙනෙ කුගෙන් පවු:වි දෙනට අලු කොනෙ වදි කන්තෝරු එ මුඩිගාසනික අර සිටව දෙකාවිසින් ගෙකොට කා රවිසකෙන් පවිනිත්ව අරෙ අයිති නම දුකස දවි පින වම නැබිම දුකුගෙසින්ද එසේ කරමුඛ නිකා වුරුසවු "ලංකොපකාර" කන්තෝරු සමාගමේදි එමි කො:වි වි සේද වැඩි දෙනාගේ ප්‍රසාදිත කැඩැන්තන් නිසම න ර ගන්තාට.

මෙසේ ඇතැම් හවුල්කරුවන් විසින් ආපසු ලබා ගන්නා ලද මුළු මුදලේ වටිනාකම පවුම් 124 ක් හා සිලිං 10 විය.⁴⁹ එම මුදල් ආපසු ලබාගෙන ඇත්තේ තත් මුද්‍රණාලයේ පරිහානියට සුළු කලකට පෙරාතුව ය. එනම් 1865 වසරේ දී ය.⁵⁰ මේ අයුරින් ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය ආරම්භ කිරීම සඳහා ප්‍රථමවරට මුදල් ආධාර ලබාදුන් මුල් හවුල්කාර දායකයන් විසින් එම මුදල් ආපසු ලබාගැනීම මූල්‍යමය වශයෙන් ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයට දරාගත නොහැකි තත්වයක් වූ බවට සැක නැත. මෙහිදී මුදල් පමණක් නොව ඔවුන් ගේ සහයෝගය නොලැබීයාම ද මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය කෙරෙහි බොහෝදුරට හේතුවන්නට ඇත.

එම අවධියේ දී යට සඳහන් කළ ආකාරයට ගිහි පැවිදි පඩිවරු කීපදෙනෙක් විසින් කොළඹ ප්‍රදේශයේ තවත් බෞද්ධ මුද්‍රණාල කීපයක් පිහිටුවීම ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය කෙරෙහි බලපෑ තවත් වැදගත් සාධකයක් හැටියට පෙන්වාදිය හැකිය. එබඳු මුද්‍රණාල අතර මොහොට්ටිවත්තේ ගුණානන්ද නාහිමියන් විසින් කොටහේන පිහිටුවන ලද සර්වඥශාසනාභිවාර්ධි දායක ධම්ම මුද්‍රණාලයත්, වලානේ සිද්ධාර්ථ නාහිමිපාණන් හා බටුවන්තුඩාවේ පඩිතුමාගේ අනුශාසන මත පිහිටුවනු ලැබූ ලක්මිණිපහන හා ලංකාහිනවවිශ්‍රූත යන මුද්‍රණාලත් ප්‍රමුඛස්ථානයක් ගෙන ඇත.

බොහෝ විට මෙම මුද්‍රණාල පිහිටුවා ඇත්තේ ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය ආරම්භ කරන ලද වර්ෂයෙහි අවසාන මාස දෙක, තුන ඇතුළු දී ය. මෙම බෞද්ධ මුද්‍රණාල පිහිටුවීම සඳහා පුරෝගාමී වූ යටෝක්ත පඩිවරු සියලු දෙනා ම පාහේ එවකට බෞද්ධ ප්‍රබෝධයේ උද්ධීපනයක් ඇති කිරීම සඳහා ප්‍රමුඛත්වයක් ගෙන ක්‍රියාකළ අය වූහ. ඒ අනුව බෞද්ධයන්ගේ ප්‍රථම නිල මුද්‍රණාලය වූ ලංකොපකාරය ඇරඹීමට සමගාමීව මෙම පඩිවරු කොළඹ ප්‍රදේශයේ පූර්වෝක්ත මුද්‍රණාල පිහිටුවීම සඳහා අවශ්‍ය කටයුතු සම්පාදනය කරමින් සිටි බවක් පෙනීයයි.

ගුණානන්ද නාහිමියන් ප්‍රමුඛ බෞද්ධ සංවිධානය විසින් කොටහේනේ බෞද්ධ මුද්‍රණාලය ඇරඹීම සඳහා කෝට්ටේ වර්ච් මිෂනාරි සංගමයේ ගල් අවිචු යන්ත්‍රය මිලයට ගෙන ඇත්තේ 1855 දී ය.⁵¹ වලානේ සිද්ධාර්ථ නාහිමියන් විසින් මාලිගාකන්දේ ලංකාහිනවවිශ්‍රූත මුද්‍රණාලය පිහිටුවීම සඳහා ගිහිපැවිදි සමූහයකගේ සහභාගිත්වයෙන් ප්‍රථමවරට මූලික සාකච්ඡාවක් පවත්වා ඇත්තේ 1860 දී ය.⁵² ඒ අනුව බෞද්ධ මුද්‍රණාල පිහිටුවීමේ දී ගිහි පැවිදි බෞද්ධයන් අතර එම අවධියේ දී කිසියම් තරඟයක් පැවති බව පෙනේ. ඇතැම් විට මෙම තරඟය එවක පැවති කුලගැටුම හා නිකාය හේදාදිය මුල්කරගෙන ඇති වුවක් විය හැකිය. දෙවෙනිවර ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලය පිහිටුවීමෙන් පසු එමගින් ප්‍රථම වරට ප්‍රකාශයට පත්කළ ලංකාලෝක පුවත්පත, ලක්මිණිපහන් කතුතුමා විසින් විවේචනය කර තිබීම ගිහි පැවිදි බෞද්ධයන් අතර පැවති මෙම තරඟය පිළිබඳව දැක්විය හැකි කදිම නිදසුනකි.

...ලංකාලෝකය නමින් කුඩා පත්‍රයක් අවිචු ගසමින් ප්‍රධාන වසයෙන් ගාල්ල සහිත මුළු ලංකාවටම නගා දී

තිබේ. ඒ පත්‍ර කතීෂ්‍ය තමාගේ පත මහින් ලංකාවේ වසන ඉතා උගත් උසස් පන්තියේ පණ්ඩිතයන්ට ගරහන්ට පටන් ගෙන... පහත් සදරූප පළකරන පණ්ඩිත කතීෂ්‍ය තුමන්ට නිකරුනේ පිරිහෙළවේය... බටුවන්තුඩාවේ පඩිතුමාට ද ගරහන අටියෙන්... පඩිතුමා විත් ලග නැති උසස් ස්ථවිර කෙනෙකුට පිස්සෝය කියා අළුත වචනයක් කීවායැයි කිසි පඩිතුමාගේ ආචාර කෙනෙක් තරමට මුරන්ඩු හිතකින් පැන... පඩිතුමා එකම ස්ථවිර කෙනෙක් අරඹයා පිස්සෝය කියා ව්‍යවහාර නොකරණවා අපට සත්තයි පඩිතුමා එසේ කීවානම් ලකෙලින්කරුට උගත් ස්ථවිර වූ... පිස්සාට සහ ඒ තුනටියේ එල්ලී යන කතීෂ්‍ය සහිත ඒ මල්ලේ පොල් කෑ අනුවණ සියුළු පස්සන්ටම විය යුතුයි...⁵³

යථොක්ත බෞද්ධ මුද්‍රණාලවල බිහිවීම ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ පරිහානියට බෙහෙවින් උපස්තම්භක වී තිබෙන බව ඉහත සඳහන් විස්තරයෙන් පැහැදිලි වනු ඇත. ලංකොපකාර අවිච්ඡිකන්තෝරු සංගමයේ ඇතැම් සාමාජිකයන් අතර පැවැති අසමගිතාව ද එහි පරිහානිය කෙරෙහි තදින් බලපෑ තවත් වැදගත් හේතුවක් වූ බව ඉහතින් ද සඳහන් කළෙමි. ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය පිහිටුවීම සඳහා පුරෝගාමී වූ බුලත්ගම ධම්මාලංකාර සිරිසුමනතිස්ස නාහිමියන් විසින් දොඩන්දුවේ පියරතන තිස්ස හිමියන් වෙත යවන ලද ලිපියක මේ කාරණය තහවුරු කරන තවත් සාක්ෂියක් ඇත. එය මෙසේ ය.

...කන්තෝරුවේ බඩු බාහිරාදී වැඩපල කිසි උණකියක් නැතිව සම්පූර්ණයෙන් කරන්ට නියම කර එවුවා පමණකුත් නොව උන්නැහෙලාගේ ගම්බිම් විකුණලාවත් කන්තෝරුව නොවැටී ආගම නිසා දිවුනු කරවන්ට ආධාර කරන හැටි ලියා එවා තිබෙනවා... ඒවා එහෙම නුමුත් මෙහේ බැදී සිටින කම නැති අය වගයක්ගේ බේරීමක් නැති එක කන්තෝරුවේ වැඩ හරි හැටින්ට බාධාවක ඒ නම් අළුත්ගම නොතාරස් විසින් කොස්ගොඩ දුටුවේ නැති මිනිහෙකුත්, තෙල්වත්තේ මිනිහෙකුත් බැන්ද දී ඒකේ බේරීමක් ඒකර වැදගත් ඇත්තෝ නොසිතා සිටිනවා වරදයි...⁵⁴

මේ අනුව ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ පරිහානිය කෙරෙහි අවසාන වශයෙන් ඉහත දක්වන ලද කරුණු හේතු සාධක වී ඇති බව නිගමනය කළ හැකිය.

ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ දෙවනවර ආරම්භය

ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලය පිහිටුවා එහි සමාරම්භක වර්ෂය තුළ දී ම පරිහානිය කරා ලඟා වුවත් යළිත් එය පුනරුත්ථාපනය කිරීම සඳහා ක්‍රියාකර ඇති බවට ද තොරතුරු ලැබී ඇත. දෙවන වරට මේ මුද්‍රණාලය පිහිටුවා ඇත්තේ 1886 අගෝස්තු මාසයේ ගාල්ලේ දන්ගෙදර වීදියේ අංක 369 දරන ස්ථානයේය.⁵⁵ දෙවනවර ආරම්භ කරන ලද මෙම මුද්‍රණාලය මහින් සිංහල බෞද්ධයන්ට අයත් පැරණිම පුවත්පත වූ **ලංකාලෝකය** ඒ නමින්ම මෙහි නැවත මුද්‍රණය ආරම්භ කර ඇත.⁵⁶ එය **ලංකාලෝක** පුවත්පතේ ද දෙවනවර ආරම්භය ලෙස සැලකිය හැකිය.

බෞද්ධයන්ට අයත් ප්‍රථම පුවත්පත වූ **ලංකාලෝකය** දෙවනවරට ආරම්භ කරනලද ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කිරීමේ සිද්ධිය මේ පුවත්පත පළමුවරට මුද්‍රණය කරන ලද මුද්‍රණාලය කුමක්ද යන්න පිළිබඳව මෙතෙක් පැවති ගැටළුවට නිශ්චිත වශයෙන් පිළිතුරු ලැබෙන්නක් ලෙස සඳහන් කළ හැකිය. බොහෝ විද්වතුන් විසින් මේ පුවත්පත පළමුවරට මුද්‍රණය කරන ලද්දේ බෞද්ධයන්ට අයත් ප්‍රථම මුද්‍රණාලය වන ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ යැයි පිළිගෙන ඇති හෙයිනි. **ලංකාලෝකය** ප්‍රථමවරට මුද්‍රණය කරනලද ස්ථානය ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය නොවන බවට මෙතෙක් හමුවී ඇති වැදගත්ම සාක්ෂිය වන්නේ ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය පෙරාතුව **ලංකාලෝකය** ගාල්ලේ කොටුවේ වර්ථ වීදියේ අංක 02 දරන ස්ථානයේ පිහිටුවා තිබූ **ලංකාලෝක** මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කොට තිබීමයි. **ලංකාලෝක** පුවත්පත මුල්වරට ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කිරීමක් සිදුවුවානම් එහි නම අනිවාර්යයෙන් ම ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කරන ලද යථෝක්ත බෞද්ධ ප්‍රකාශන නාමාවලියට ඇතුළත් කිරීමට හොඳට ම ඉඩ ප්‍රස්තා තිබුණි. එහි කිසිදු සඳහනක් නොකොට තිබීමෙන් නිගමනය කළ හැකිවන්නේ ප්‍රථම **ලංකාලෝක** පුවත්පත ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ නොව වෙනත් මුද්‍රණාලයක මුද්‍රණය කර ඇති බවකි. එනම් ගාල්ලේ කොටුවේ පිහිටුවා තිබූ **ලංකාලෝක** මුද්‍රණාලයේ බවයි.

මේ අයුරින් බෞද්ධයන් සතු ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය වූ ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය පිහිටුවීමෙන් පසු එය පූර්වාදර්ශ කොට ගෙන දහනවවන සියවසේ දෙවන භාගයේ දී ඉහත සඳහන් සෙසු මුද්‍රණාලවලට අමතරව තවත් බෞද්ධ මුද්‍රණාල කීපයක් ආරම්භ කර ඇති බව පෙනේ. ඒවා අතර **සුරතුර** හා **සඳරැස** (පරමවිඤාර්ථ බෞද්ධ මුද්‍රණාලය) යන මුද්‍රණාල ප්‍රධාන තැනක් ගෙන ඇත. මේ සියළු

බෞද්ධ මුද්‍රණාල මගින් එවකට ක්‍රිස්තියානි මිෂනාරි ව්‍යාපාරයට පිළිතුරු වශයෙන් ප්‍රකට පුවත්පත් සඟරා විශාල සංඛ්‍යාවක් මුද්‍රණය කරන ලද බව පෙනේ. එම පුවත්පත් සඟරා අතර ක්‍රිස්තියානිවාදමර්ධනය (1862), සුදර්ශනය (1862), සරාච්ඡදිපිකාව (1863), බෞද්ධවාග්සාරය (1863), සමන්දර්ශනය (1863), ලබ්ධිතුලාව (1864), සුමතිසංග්‍රහය (1867), සත්‍යමාර්ගය (1867), සද්ධම්මසංග්‍රහය (1867), විභජ්ජවාදය (1872), සත්‍යසමුච්චය (1867), සමයසංග්‍රහය (1873), සරසවිසඳුරැස (1880), ක්‍රිස්තියානි විඝාතනය (1882) හා සත්‍යසමය දර්ශනය (1884) යනාදිය ප්‍රමුඛස්ථානයක් ගනී.

නිගමනය

මේ සියළු කරුණු විශ්ලේෂණය කිරීම මගින් බෞද්ධයන් සතු ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය වූ ලංකොපකාර මුද්‍රණාලයේ ආරම්භක වර්ෂය පිළිබඳවත්, ප්‍රථම බෞද්ධ පුවත්පත වූ ලංකාලෝකය මුද්‍රණය කරන ලද ස්ථානය කුමක් ද යන්න පිළිබඳවත් මෙතෙක් නිශ්චිත වශයෙන් නොවිසඳී පැවතුන ගැටළුවට පිළිතුරක් ලබාදීම සඳහා මෙම අධ්‍යයනයේ දී මා වෙත ලැබුණු මූලාශ්‍ර පදනම් කරගනිමින් උත්සාහයක් ගන්නා ලදී. ඒ අනුව බෞද්ධයන්ට අයත් ප්‍රථම මුද්‍රණාලය වූ ලංකොපකාර මුද්‍රණාලය 1862 ඔක්තෝම්බර් මාසයේ ආරම්භ කරන ලද අතර, 1864 දෙසැම්බර් මාසය දක්වා අනුක්‍රමයෙන් මෙය ඉතාමත් දියුණු මට්ටමක පැවති 1866/1867 වර්ෂයෙහි පර්හානියට පත්ව ඇත. යථෝක්ත මුද්‍රණාලය යළිත් 1886 වසරෙහි පුනරුත්ථාපනය සිදු කොට ඇත. තවද සිංහල බෞද්ධයන් සතු ප්‍රථම බෞද්ධ පුවත්පත වූ ලංකාලෝකය අනිවාර්යෙන් ම ප්‍රථම වරට මුද්‍රණය කිරීමක් සිදුවී ඇත්තේ ගාල්ලේ ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලයේ නොව ගාල්ලේ කොටුවේ වර්ච්චීදියේ පිහිටුවා තිබූ ලංකාලෝක නම් වෙනත් මුද්‍රණාලයක බව මෙනයින් නිගමනය කළ හැකිය.

සටහන්

1. Murdoch, John and Nicholson James, *Classified Catalogue of Printed Tracts Book in Sinhalese.*
2. Ibid, p. 11
3. Ibid, p. 17
4. Ibid, p. 18
5. Ibid, p. 18
6. Ibid, p. 18
7. Ibid, p. 15

8. කාර්යවසම්, තිස්ස "මොහොට්ටිවත්තේ ගුණානන්ද හිමිපාණේ පසුබිම සහ කාර්ය සාධනය" මොහොට්ටිවත්තේ ශ්‍රී ගුණානන්ද සමරකලාපය, තිස්ස කාර්යවසම් සහ ප්‍රණීන් අභයසුන්දර සංස්කරණය, මහරගම, 1990, 193 පිටුව.
9. ශ්‍රී ලංකා ජාතික ලේඛනාගාරය, 5/63/152(5)
10. ප්‍රඥාශේඛර හිමි, කලකොදයාවේ, සිංහල පුවත්පත් සඟරා ඉතිහාසය, 1832-1887, ප්‍රථම කාණ්ඩය, කොළඹ, 1965, 3 පිටුව.
11. De Silva, Harischandra, *Printing and Publishing in Ceylon*, Colombo, 1972, p. 27.
12. ලංකොපකාර බෞද්ධ මුද්‍රණාලය වෙනුවෙන් ප්‍රකාශයට පමුණුවන ලද දැන්වීම් පත්‍රය පමණක් කළ කළකොදයාවේ ප්‍රඥාශේඛර නාහිමියන් සිය පුවත්පත් සඟරා ඉතිහාසයේ ප්‍රථම කාණ්ඩයේ පළ කොට ඇත. මෙහි අයවැය ලේඛන වාර්තාව නිකුත්කොට ඇත්තේ 1862-1865 දක්වා ඇති වම් සඳහා පමණි.
13. ගාල්ලේ ලංකොපකාර නම් අවිච්ඡිකන්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, ගාල්ල, 1865, 1-2 පිටුව.
14. Paranavitana, K. D. Scholor monks of the 19th century and the trasic transfromation of Ven. Kapugama Dhammakhandha thero, *JRASSL, NS* Vol. xxviii, 1983-1984, pp. 123-164.
15. ගාල්ලේ ලංකොපකාර නම් අවිච්ඡිකන්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, 2-3 පිටුව.
16. එම. 8 පිටුව
17. Kariyawasam, Tissa, *Religious Activities and Development of new Poetical Tradition in Sinhalese, 1851-1906* (unpublished Ph.D Thesis) University of London, 1973, p. 196.
18. පරණවිතාන, කේ. ඩී., ලංකාලෝකය ප්‍රථම සිංහල පුවත්පත් පත්‍රය, ප්‍රකාශන සංග්‍රහය, කොළඹ, 1976, 2-3 පිටුව.
19. ලංකාලෝක පුවත්පතේ සොයාගත් මෙම පැරණිම පිටපතේ ඡායා පිටපතක් රාජ්‍ය ලේඛනාගාරයේ ඇත.
20. පරණවිතාන. කේ. ඩී., ප්‍රකාශන සංග්‍රහය 1976, 2 පිටුව.
21. Murdoch, John and Nicholson, James, *Classified catalogue of Printed Tracts Books in Sinhalese*, p. 48
22. බුද්ධදත්ත හිමි පොල්වත්තේ, සම්පාතිතයෙහි බෞද්ධවාසිකයෝ. අම්බලන්ගොඩ, 1950, 12 පිටුව.
23. විමලරත්න, කේ. ඩී. ජී., ශ්‍රී ලංකාවේ බෞද්ධ පුනරුදය. මහරගම, 1985, 12 පිටුව.
24. Malagadoda, Kithsiri, *Buddhism in Sinhalese Society, 1750-1900*, University of California, 1975, p. 219.
25. කාර්යවසම්, තිස්ස, 1990, 194 පිටුව
26. ගාල්ලේ ලංකොපකාර නම් අවිච්ඡිකන්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, 9 පිටුව.
27. එම 9 පිටුව
28. එම 10 පිටුව
29. එම 17 පිටුව
30. එම 9-13 පිටුව
31. එම 9 පිටුව

- 32. එම 1 පිටුව
- 33. එම 5 පිටුව
- 34. ප්‍රඥාශේඛර හිමි, කලුකොඳයාවේ, සිංහල පුවත්පත් සඟරා ඉතිහාසය, 1832-1887, ප්‍රථම කාණ්ඩය, 91 පිටුව.
- 35. ගාල්ලේ ලංකොපකාරනම් අවිච්ඡිකත්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, 11 පිටුව.
- 36. සංඝරාජසාධුවරියාව. හේන්පිටගෙදර පියනන්ද හිමි, සංස්කරණය කොළඹ, 1954, 10-14 පිටු.
- 37. එම. 14-16 පිටු
- 38. එම, 16 පිටුව
- 39. විජයවර්ධන හේමපාල. පී. මීගස්කුඹුර, පී. බී. සියම්-ශ්‍රී ලංකා ආගමික සම්බන්ධතා (18 වන සියවස), කොළඹ, 1993, 112-113 පිටු.
- 40. ගාල්ලේ ලංකොපකාර නම් අවිච්ඡිකත්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, 6 පිටුව
- 41. බුලත්ගම පිරිසුමනතිස්ස නාහිමියන් සහ සියම් රජතුමා අතර හුවමාරු වූ ලිපි කීපයක් හා රජතුමා විසින් නාහිමියන්ට පරිත්‍යාග කරන ලද ධර්ම ග්‍රන්ථ ඇතුළු තෑගි භාණ්ඩ ෫ සක් ගාල්ලේ පරමානන්ද විහාරස්ථානයේ ඇත.
- 42. ගාල්ලේ ලංකොපකාර නම් අවිච්ඡිකත්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, 14-15 පිටු.
- 43. එම, 15 පිටුව.
- 44. එම, 17 පිටුව.
- 45. එම, 06 පිටුව.
- 46. එම, 16-17 පිටු.
- 47. සමයසංග්‍රහය, 1973 ජුනි 15
- 48. ගාල්ලේ ලංකොපකාර නම් අවිච්ඡිකත්තෝරුව වෙනුවෙන් දැන්වීම, 6-7 පිටු.
- 49. එම, 16 පිටුව.
- 50. එම, 15 පිටුව.
- (51) Murdoch, John and Nicholson, James *Classified Catalogue of Printed Tracts Books in Sinhalese*, p. 49.
- (52) ලක්මිණිපහන, 1882 සැප්තැම්බර් 2
- (53) ලක්මිණිපහන, 1887 අගෝස්තු 6
- (54) ධර්මසේන හිමි, දොඩන්දුවේ "ගුණානන්ද හිමිපාණන්ගේ ශාසනික ජීවිතය 1823.02.10 සිට 1890.09.21" මොහොට්ටිවත්තේ ශ්‍රී ගුණානන්ද සමරු කලාපය, මහරගම, 1990, 25 පිටුව.
- (55) ලංකාලෝකය 1886 අගෝස්තු 04
- (56) එම.

APPENDICES

I

ŚĀSANŌPAKĀRA SAṄGRAHA VASTU OF THE VIMĀNA VASTU PRAKARANAYA - c. 1770

The stories of Divine Mansions or *Vimāna Vastu Prakaranaya* is a work by Ven. Gemmullē Ratanapala, one of the monks who belonged to the school of Ven. Vēlivita Saraṇaṅkara Sangharāja. It was composed c. 1770 during the reign of king Kīrti Śrī Rājasinha (1747-82).

The author has devoted his last chapter to a historical treatise containing a summary of events took place since the advent of Buddhism in Sri Lanka and a reliable account of the decline of Buddhism and efforts made between the reigns of Rajasinha II (1635-87) Sri Vijaya Rājasinha (1739-47) to resucitate it. Special attention has been paid to elaborate contributions made by Vēlivita Saraṇaṅkara Sangharāja and king Kīrti Śrī Rājasinha in this worthy cause.

An abstract of this treatise is included in the opening page of the translation of Syama Varnnanava by P. E. Pieris appears pages..... of this Special Number. The Sinhala text printed here is a copy of the document No. 5/63/86(7) preserved in the National Archives. It is being published with courtesy of the Director, National Archives of Sri Lanka.

නමොච්චදාය

- මේ එළු විමානවස්තුප්‍රකරණයෙහි සිංහල භාෂා කතූන් විසින් සහිත කරනලද ශාසනෝපකාර සහිත වස්තු නම්කවර යක්-

පුරාතන පටන් මූල භාෂායයි කියන ලද පාලි අතී වශයෙන් පැවත ආවාදු මේ විමානවස්තුප්‍රකරණයෙහි සජ්ත මනා වර්ගයට අන්තර්ගත වූ කථා වස්තූන් පාලිය හැර වචනාර්ථ පමනක් ගෙන එළු බසට නගා ප්‍රකාශකොට දක්වා ඊට අනතුරුව මෑත භාගයෙහි පසුබට වූ ලක්දිව ශාසනය නැවත නිමිමලව දීප්තිමත් වූ බව ද ධම්මීය වූ පරිද්දෙන් පිලිපදනා මනෝරමයන්ගේ ගුන කීර්තිය හිරු

සඳු සේ දසදිග ප්‍රසිද්ධ වීමෙන් ඵෙහලොකිකාහිවෘද්ධි වධීනයට කාරණා වන බව ද ප්‍රකාස කොට දක්වන පිණිස මේ එළු විමානවසතුප්‍රකරණය මුලම දැක්විය යුතු වූ සඤානිමිතං කතීරං පරිමාණං ප්‍රයෝජනං යන පස් අක්ෂරයන් මෙහිම සහතිත වන බැවින් මේ විමානවසතුප්‍රකරණයට ම අන්තර්ගත කොට ශාසනෝපකාර සහිත නම් වූ වසතු සංග්‍රහයෙක් අප විසින් සහිත කරන ලදුව ප්‍රකාස කොට දක්වමිහ. ලසුකොට නොසිතා අසා පුඵ නරවීරයන් කල කී කටයුතු හැදින එක දවසක් යම්කිසි කාරණයකින් ශාසනය පිරිහෙන්නට වන්නේ වී නම් ශාසනාහිවෘද්ධි වධීනය කැමති සද්ධාවන්තයන් විසින් ශැක නැතිව වියඹී වඩා පසේවා දහසක් පවත්නා සඵඤ ශාසනයට ආධාරව ස්වභී මොක්ෂ සම්පත් ලබන්ට උත්සාහ කටයුතු.

උසසාහ වඩිඪනථාය පවකඛාමී ඉතො පරං
 සාසනොදයකාමිතං ඤථවා සඤ්චධීකං එලං
 විනාසමුඛ සම්පත්තං ලංකායං ජිනසාසනං
 ජොතනථාය උසසාහං කතස්ස සංඝරාජිනො
 ගුනවා වුද්ධිපපථසස සාසනසස ව දීපනං
 කිත්තිසසිර රාජසිහ භුමිපාලසස වණ්ණනං
 තං සුථවා වෙසමුසසාහං වඩිඪනතු මුනිසුනවො
 භුමිපාලාදිසබ්බපිකරොත්තු සථු සංගහන්ති

සඵලෝකෙකනාථ වූ අප බුදුරජාණන් වහන්සේ සද්ධමාමාත වෂී කෙරෙමින් පන්සාලිස් හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි ජීවත් වැඩ හිඳ සියලු බුද්ධ ක්‍රත්‍යයන් කොට නිමවා පිරිනිවී තැන් පටන් දෙසිය හතළිස් වෙනි වෂීයෙහි මේ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයෙහි දෙවන පෑතිස්ස මහරජානන් දවස මිහිඳු මහ තෙරුන්වහන්සේ ප්‍රධාන කොට මහා සංඝයා දඹදිවින් වැඩ විසුද්ධ බුද්ධ ශාසනය පිහිටවූ තැන් පටන් එකලට රජ පැමිණි ශ්‍රද්ධාබුද්ධි සම්පත්ත රාජරාජ මහාමාත්‍යාදීන් විසින් ධම්මර විනයධර ලජ්ජිසුපෙසල ශික්ෂාකාමී මහ සංඝයාවහන්සේගේ සහායෙන් ඒ ඒ කලට සම්ප්‍රාප්ත වූ ශාසනාර්බුදු තෝරා දුරුකොට නිමිලව පවත්වා ආවා වූ බුද්ධ ශාසනය මෑත භාගයෙහි එවෙනි පින්වත් රාජරාජමහාමාත්‍යාදීන්ගේ නොපැලැඹීමෙන් හා පරංගි දම්ලාදි මිථ්‍යාදාෂ්ටීන්ගේ උවදුරු නිසා ලජ්ජි සුපෙසල ශික්ෂාකාමී තැන්වලට සිවුපසය නොලැබීමෙන් ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදි වූ

කුල දරුවන්ට සුත්‍රාහිධම් විනය සංඛ්‍යාත ත්‍රිපිටක ධර්මය සුවසේ ඉගෙන
ධම් විනයානුකූලවූ පරිද්දෙන් පිලිපැදීමට අසමථව කුල දූෂණාදී
මිථ්‍යාඡීවයෙන් ඡීවත්වන දුස්සීල තැන්වලට වැඩි අනුක්‍රමයෙන් ශාසනය
පිරිහී බුදුන් විසින් විනයධරයන් කෙරෙහි අග්‍රස්ථානයෙහි තබන ලද
උපාලි ස්ථවිරයන්වහන්සේ පටන් පිළිවෙළින් පැවත ආවා වූ-

උපාලි දාසකොවෙව සොනකො සිගගවො තථා
මොගගලීපුතෙන පඤ්චමා එතෙ ඡමබ්බසිරිවිහයෙ
තතො මහිඤ්ඤා ඉට්ටියො උත්තියො වෙව සමබලො
හදද නාමොව පටිකො එතෙ නාගා මහා පඤ්ඤා
ඡමබ්බදීපා ඉධාගතා
තතො අරිසො මොධාවී තිසසදතෙනා ච පණ්ඩිතො
විසාරදො කාලසුමනො ථෙරොව දීගනාමකො -

යනාදී දක්වනලද උපාලි ය දාසක ය සොනක ය සිගගව ය
මොගගලීපුතෙන ය මිහිඤ ය යනාදී ක්‍රමයෙන් සිඝ්‍රානුශිෂ්‍ය පරම්පරා
වශයෙන් කවර කුලයකින්වත් ශ්‍රධාවෙන් පැවිදිව ධම් විනය ලෙසින්
ගුරු පරම්පරාව නොකඩකොට පැවත ආවා වූ ශාසන පරම්පරාව
හැර තමතමන්ගේ කුල පරම්පරාව ශාසන පරම්පරාවයයි වරදවාගෙන
ශ්‍රධාවන්ත කුල දරුවන්ගේ මහනවීමට අවසර නොදී ශ්‍රධාවන්ත
රාජරාජමහාමාත්‍යාදීන් විසින් සංඝයාට සිවුපසය පිණිස සාංඝික කොට
කැප වශයේ දෙන ලද ගම්බිම් කෙත්වතු ආදියත් තමන්ගේ ඥාති කුල
පරම්පරාවට ම හිමි කොට පදවිය ලත් කෙනෙකුන්ට රාජකායඝී
දෙමින් ගම නිසා තමතමන්ගේ දරුමුත්තුවුරු කෙනෙකුන් පැවිදිකොට
සිවුරුපිලි පොත් පත් විහාරගම් ආදියත් ඥාතිකුල පරම්පරාවට ම හිමි
කොට කියා ව්‍යවහාර කොට දුස්සීල තැන් ගිහිවීමෙනුත් ශ්‍රධාවන්ත
කුලදරුවන් මහනවීමෙනුත් නිමිලව පවත්නා සඵඤ ශාසන පරම්පරාව
තසා සමහර ලජ්ජී සුපෙසල ශික්‍ෂාකාමී කිහිප නමක් හැර අවෂේෂ
තැන් මැණික් තිබිය දී ගිහි අඟුරු උකාගන්නා සේ උගත මනා
ධම්විනය තිබිය දී නැකැත් වෙදකම් යක්‍ෂප්‍රලයාදී නිඤ්ඤ ශාස්ත්‍ර
ඉගෙන ඇතුළුවර පිටිනුවර නැකැත් වෙදකම් යක්‍ෂප්‍රලයාදී ගර්හිතවිද්‍යා
දක්වා රාජරාජමහාමාත්‍යාදීන්ගේ සිත්ගෙන ගම් කුඹුරු තානාන්තර
ලබාගෙන නොයෙක් අනාවාරයන්හි හැසිර ශාසන පිලිවෙන් පිරිහෙලා
ගොවිතැන් වෙලදාම් කොට වලඵ මුදු පිලිපත් ආදිය සපයා මල් බෑ

බුහුණක් ආදී රක්ෂාකිරීම සිලයක් නොකොට ගෙන අලජ්ජී තැන් බහුල
 බැවින් පරහි දමිලාදි මිථ්‍යාදෘෂ්ටීන්ගේ පැලඹීමෙන් ද ශාසනය නසින්ට
 වන්කල මහානුභාවසම්පන්න තේජොබලපරාක්‍රම සමන්විත වූ රාජසිංහ
 නම් මහාරාජෝත්තමයාන කෙනෙක් ලංකා රාජජයට පැමිණ මහත්
 උත්සාහයෙන් ශ්‍රී බුද්ධ වජ්‍රයෙන් දෙදාස් එක්සිය නවානුවෙනි වජ්‍රයෙහි
 කොළඹ බලකොටුව හරවා පරංගි උවදුරු දුරුකොට මිලඤ්චාසී ලඤ්ඤීන්
 ගෙන්වා මින්මතු රාජපරම්පරාවට හා ලංකාවාසීන්ට මිථ්‍යාදෘෂ්ටි සතුරන්
 නිසා කිසි උවදුරක් නොවේවයි යන කරුණාධ්‍යායයෙන් ලංකාවීපය
 වට සමුද්‍ර කීරයෙහි රැකවල්ලවමින් මෙසේ සතුරු උවදුරු දුරු කිරීමෙහි
 ව්‍යවහාරවීම නිසා ශාසනෝපකාර කටයුත්තක් කොට ගත නොහි
 පරලෝකප්‍රාප්ත වූ සේක. එම රාජසිංහ මහරජානන්ගේ ඇවෑමෙන්
 රාජ්‍ය ශ්‍රී පාදප්‍රාපත වූ ශ්‍රධාබුධි සම්පන්න ශාසනෝදයකාමී වූ දෙවෙනි
 විමලධම්මසූරිය මහරජානෝ අපවැනි ශ්‍රධාවන්ත උත්තමයන් විසින්
 සඵඤ්ඤාශාසනයට උපකාර කටයුතු යයි යන කරුණාධ්‍යාය ඇතිව යටත්
 පිරිසෙයින් ලක්දිව උපසම්පදා සංඝයා පස්නමක් පමනවත් සුසිල
 තැන් නැති හෙයින් රක්ෂා දේශයෙන් අතිරේක දසවගී සංඝයා ගෙන්වා
 එකල ශාසන පිලිවෙත් දන්තා සහ නමක් ලක්දිව නැති නිසාද
 සීමාබන්ධනාදී වශයෙන් ශාසන විරස්ථායිවන කටයුත්තක් නොකොට
 ධම්මධර විනෝධර නමක් වේවායි සුසිල දුසසිල නමක් වේවයි ශාසන
 ප්‍රතිපත්ති පරීක්ෂාවක් නැතිව ලක්දිව මෑත භාගයෙහි පැවත ආවා වූ
 අපිලිවෙත් ම පිලිවෙතැයි සිතා ශ්‍රධාවන්තයන්ගේ පැවිදිවීමට අවසර
 නොදී ශාසන පරම්පරාවයයි කියා වරදවා විහාරගම් හා වැව් ගම්
 කුඹුරු ඇති තැන් තෙතිස් නමක් පමන තෝරාගෙන මහවැලි ගඟාවේදී
 උදකසීමාවේ දී උපසම්පදා කරවා පිඩපාත හෝජනය පාශකුල චීවරය
 වෘක්ෂමූල සේනාසනය අරඵ ගොමුත්‍රය යන සිවුපසය ආශ්‍රය කොට
 ශ්‍රධාවන්තයන් විසින් නිවන් පිනිස පැවිදි වන ලද සඵඤ්ඤාශාසනයෙහි
 ගම් කුඹුරු නිසා එක්සිය විසි නමක් පමණ පැවිදි කරවා රටින් වැඩි
 සංඝයා දේශාන්තර යවා එ විමලධම්මසූරිය මහරජානෝ දානසීලාදී
 වසයෙන් කුසල් කෙරෙමින් සඵඤ්ඤා ශාසනයටත් ආධාරව දැහැමින්
 රාජ්‍යකොට පරලෝකප්‍රාප්ත වූසේක. ඒ මහරජානන්ගේ ඇවෑමෙන් රජ
 පැමිණි නරේන්ද්‍රසිංහ මහරජානන් දවසක් සමහර සුධාවන්ත කීපනමක්
 හැර අවසේස තැන් යටකී පරිද්දෙන් ම කුල දුසනාදී නොයෙක්
 අනාවාරයෙහි හැසිරෙමින් ගෙපිළිවෙලින් සිහනා තබා පාත්‍රයෙන්
 වැලඳීමක් නිඤ්ඤ කොට හැර ගිහි ඇමතියන් සේ බත් පිසවා පිහන්
 ආදියෙන් අනුභව කොට තෙරුන්වහන්සේ යන නාමමාත්‍රයක් පමනක්
 පවත්වමින් නොයෙක් නිඤ්ඤ කටයුතු කෙරෙමින් වසන කල සුවිශුධ

සිලාලංකුත සරණංකරහිධාන සංඝරාජසඵවිරයන් වහන්සේ පමනක් පූඪී වාසනා බලයෙන් ගුරුන් හැර ලක්දිව අන්කිසි තැනෙක්හි නැති පිරිහිගිය නිසඬු ඡන්දස් ව්‍යාකරණාදී උගත යුතු ශාස්ත්‍ර ඉගෙන පොත්පත් බලා ධර්මවිනය ඉගෙන ශ්‍රධාවන්ත කීප නමක් සමඟ සිභා වළඳමින් පාංශකුල සිවුරු වලඳමින් ආරණ්‍ය සේනාසනවල වසමින් සාමනෙර භූමියෙහි සිටත් පයඝීප්ති ප්‍රතිපත්ති දෙක්හි අප්‍රමාදව වසන සේක් කල්යාමෙන් ලක්දිව එකල උපසම්පදා නමකුත් නැතිව හිස්විය. එ නරෙන්‍ද්‍රසිංහ මහරජානෝ ද දලදා මන්දිරය ඇතුළුව සමහර සිධස්ථාන පුද පවත්වා ප්‍රස්ථානුකුල වසයෙන් සමහර තැන් ගනනක් සාමනෙර පැවිදිකරවා සිවුපසයෙන් උපකාරකොට සාවද්‍ය අනවද්‍ය වසයෙන් දෙතිස් අවුරුද්දක් රාජ්‍ය කොට පරලෝකප්‍රාප්ත වූ සේක. ඒ රජපුරුවන්ගේ ඇවෑමෙන් රාජ්‍යශ්‍රීයට පැමිනියාවූ රත්නත්‍රය සරණපරායන වූ සඪීගුනගනාහරණ- විභූසිත වූ සුයඝීකුල ප්‍රසුතවූ විජයරාජසිංහ මහරජානෝ අප වැනි ප්‍රධාවන්ත මහෝත්තමයන් විසින් ලෝක ශාසනාභිවෘද්ධිවධීනය කිරීමෙහි උත්සාහ කටයුතු යයි යන කරුණාධ්‍යාස ඇතිව සංඝයා පිනිස බොහෝ පඬුරු පාක්කුඩම් හා මහ ඇමතියන් දේසාන්තරයට යැවූහ. ඒ පඬුරු හා මහා ඇමතියන් නැව හා සමඟ දියෙහි ගැලී මිනිසුන් දෙන්නෙකු හා එක් අමාත්‍යයෙක් පමනක් ගැලවී පයිගෝ දේශයට ගොස් සංඝයා දැක තමන් ආ පවත් කියා ආරණ්‍යවාසී මහ ස්ඵවිර කෙනෙකුත් විසින් දෙන ලද කම්චාක්‍ය පොතක් ලබාගෙන ජීවිතය පමනක් රක්‍ෂා කොට ගෙන ආයේ ය. ඒ මහා රජානෝ නැවතත් නොබසුබට වීයඝී ඇතිව පඬුරු පාක්කුඩම් හා මහ ඇමතියන් දේසාන්තර යවූහ. ඒ අමාත්‍යයෝ බතාවියට ගොස් ගෙන ගිය පඬුරු පාක්කුඩම් එහි තබා සංඝයා ඇති නැති බව පරීක්‍ෂා කරණ පිනිස සියාම් දේශයට ගොස් සංඝයා දැක සතුටුව නැවත ශ්‍රී සත්තස් හා පඬුරු පාක්කුඩම් ගෙන යන පිනිස බතාවියට ආ කල විජයරාජසිංහ මහරජානෝ අටහවුරුද්දක් දැනුමින් රාජ්‍යය කොට පරලෝකප්‍රාප්ත වූ සේක. ඒ පවත් අසා මෙකල රජ පැමිණි රජතුමානන්ට නොදන්වා සංඝයා වඩාගෙන යාම සුදුසු නොවෙයි කියා මිලන්ද වාසිහු කී බැවින් කලකිරුණා වූ සිත් ඇතිව ගෙනගිය පඬුරු එහිම තිබිය දී නැවු නැගී ලක්දිව බලා එන්නාහු බොහෝ දෙනා විනාශයට පැමින කීපදෙනෙක් පමනක් ගැලවී ආවාහුය.

නාග වම්පක පුත්තාග තිණංසාලා දි භූසිතෙ
 සීතලොදක සම්පුණ්ණා වාපි පුල්ලමාපගෙ
 නානාවිහාර ආරාම ව්‍යාදි පරි මණඩිතෙ

හත්ථ්‍යසස රථ පත්‍යාදී නා නා ජන සමාකුලෙ
 සබ්බිසසරිය සම්පුණ්ණො සෙංකණධි සෙලනාමකෙ
 නානාතුරියසංසුටෙඨ රමණියෙ පුරුත්තමෙ
 ලංකාමම්බරමහි විභවනං නාසෙතො අහිතං තමං
 උග්ගතොවිය ආදිඵාවො තොසෙතො සුජනමබුජේ
 කිත්තිස්සිරි රාජසිහ භූපාලො ගුණ භූසනො
 රජජං පතොසි ලංකායං සකෙකාව තිදසාධිපොති

බාලාකීර්තිකාරවිධවංශනය කොට සියළු පද්ම වනයන් ප්‍රබෝධ කරවමින් නැඟා වූ සුයඹී මඩලයේ සේ ලංකාවීප නැමැති ආකාසයෙහි පැතිර පවත්නා පරශුතූ නැමැති අක්කාර විධවංශනය කෙරෙමින් සත්පුෂ්ඨි ජන නැමැති පද්මයන් සතුටු කරවමින් සුයඹීවංශ නමැති උදයගිරි පඵතයෙන් උදාවෙමින් ශ්‍රී බුධ වෂ්ඨියෙන් දෙදාස්දෙසිය අනුවෙනි වෂ්ඨියෙහි ලංකා රාජ්‍ය ශ්‍රී පදප්‍රාප්ත වූ පරරාජකිරිට්‍රමරනිසෙවිත පාදපංකජොපෙත වූ අපගේ කීතී ශ්‍රී රාජසිංහ රාජෝත්තම නැමැති සුයඹී දිව්‍යරාජ තෙම පුඵොපවිත කුසලානුභාවයෙන් එකවජ්‍ය නංවා අසද්‍රස ප්‍රඥාගුණතේජෝබල පරාක්‍රම සමන්විත විහාරාරාමවෙත්‍යාදී නොයෙක් අලංකාරයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ සෙන්කඩගල් නම් පුරපුවරයෙහි ශක්‍ර දේවේන්ද්‍ර ලීලායෙන් රාජ ශ්‍රී විද වසමින් ජිතවර ශ්‍රී දක්‍ෂ්‍යාතූන්වහන්සේ දිව්‍යරාජයාගේ ඔටුන්නක් වැනි වූ මුක්තා මානික්‍යාදී නොයෙක් රත්ත කර්මාන්තයෙන් බබලන්නා වූ නොයෙක් දහස්ගනන් අගනා රත් කරඬුවල වඩා රත්තාහරන ග්‍රාමකෛත්‍ර ගව මහීස ඇත් අස් දැසි දසාදී සවිඤ්ඤානක අවිඤ්ඤානක වස්තු පරිත්‍යාග කිරීමෙන් ද ධර්මාසෝක දෙවන පෑතිස්සාදී පින්වත් නරේන්ද්‍රයෝ පවා ප්‍රතිපත්ති සාර හික්‍ෂුන්ගේ සහයෙන් ශාසනය පවත්වා ආ හෙයින් අප විසිනුදු සිල්වත් සහනමක් සහයකොටගෙන ශාසනෝපකාර කටයුතු යි යන සුඵී නරඵීර වශානුගත උදාරාධ්‍යාස ඇතිව ධර්මාන්විත ප්‍රතිපත්ති පුරණණා වූ යට කී සරණංකර සාමන්තරයන් වහන්සේට පුෂ්පාරාම විහාරය කරවා පිලිගන්වා සිවුපසයෙන් උපකාර කරමින් බන අසා පෙහෙවස් වෙසෙමින් නිත්‍ය පවඨීලය රකිමින් පුරාතූත පටන් මුළුතූන්ගෙට දෙන මුග සුකාරාදී අමු මාශයන් එපා කොට සියළු සත්වයන්ට අහය දී දසරාජ ධර්මයෙන් රාජ්‍යය කෙරෙමින් දවිභූමක දලදා මඤ්චරය හා ගභාරාම විහාරය කරවා එහි සංඝයාට සිවුපසය පිනිස ගම් කුඹුරු ආදිය පුජා කිරීමෙන් ද එසේම මහියංගන අනුරාධපුරාදී

නොයෙක් සිධස්ථානවල උදාරතර වූ පූජා පැවැත්වීමෙන් ද සමන්තකුට පච්ඡයෙහි පූජා සත්කාර පිනිස බොහෝ දෙනා රැස්වන කාලයෙහි ලාභ සත්කාර පිණිස මිථ්‍යාදෘෂ්ටි යාවකයෝ ගොස් ශ්‍රීපාද ලාංචනය ගල්ගා සුනුගෙන බොහෝ අවුඩ පුරවා ගන්නා බව කණියුගලයෙහි වැටුනු කෙනෙහි කම්පිත වූ චිත්තසන්නාන ඇතිව සපරගමුව බද කුට්ටාපිටිය ඇතුළුව ගම් කුඹුරු පූජා කෙරෙමින් ශ්‍රීපාද ලාංචනය මත්තෙහි කුටාගාරයක් කරවා ශ්‍රීපාද ලාංචනය රුවන් පටකින් වසා ලක්දිව උපසම්පදා කටයුතු සිධවීමෙන් සංඝයා බහුල වූ කල සංඝරාජ ස්වාමීන්වහන්සේට දන්වා එහි සංඝයා සිටිනා ලෙස සලස්වා සිවුපසය දී පූජාසත්කාර පැවැත්වීමෙන් ද බොහෝ කුසල සම්භාරයක් රැස්කරවන සේක්. පූජෝපචිත කුසල මහිමයෙන් බෝධිසත්ව භූමියෙහි පිහිටි අප කීකී ශ්‍රී රාජසිංහ මහරාජෝත්තමයානෝ එක්තරා පොහො දිනක උභය විහාරවාසී සාමනෙර තැන් ගෙන්වා ඇතුළු රජගෙයි දී වලදන්ට ආරම්භව අටපිරිකර කවරේදැයි විචාරා පඤ්ඤා පරිසසාවනා කායබාණ්ඩනං යන ගාථාවෙන් බන කී කල අටපිරිකර පමනක් නැතිව තමුන්නාන්සේලා කෙරෙහි කවර ගුනයෙක් ඇද්ද? අටපිරිකර මුලට ම වදාල පාත්‍රය දැන් කොයිදැ යි කියා මෙතැන පටන් පාත්‍රයෙන් වලදන බවක් විනා පිහන් තැටි ආදියෙන් වැළඳු නමක් ඇත්නම් රාජාඥා කෙරෙමිසි කියා නිඤාකොට හැරියා වූ පාත්‍රා දෙමින් අද පටන් සංඝයා විසින් නොකට යුතු නැකැත් වෙදකම් යක්ෂප්‍රලයාදී නින්දිත කටයුතු අප වැනි ශ්‍රධාවන්ත මහෝත්තමයන් විසින් සංඝයා ලවා නොකරවිය යුතුයයි සංඝයා විසින් උගතමනා ධර්මය උගතමැනවු යි කියා අනාඥා කොට ශාසනාධාර උපසම්පදා සංඝයා නැතිහෙයින් බුධ ශාසනයාගේ නොපැවැත්වීම හේතු කොට ගෙන අපායභාක්වන ලංකාවීපවාසී පශ්චිම ජනතාව කෙරෙහි මහත් කරුණාධ්‍යාග ඇතිව පූජිතරශ්‍රේෂ්ට වූ රාජෝත්තමයන් විසින් පවත්වා ආවාටු පස්වාදහසක් පවත්නා සච්ඤ ශාසනයට මා වැනි නර ශ්‍රේෂ්ටයන් විසින් උපකාර කටයුතුය යි කියා පුරාතැන මහෝත්තමයන්ගේ පරම්පරානුගත රාජාභිමාන උපදවා මාගේ පුත්‍රය මහත්තත්වයෙන් හා ශාසනාභිවාධ වධීනයකිරීමෙහි යම් බලවත් අභිප්‍රායෙක් ඇත්නම් ඒ චිත්තාභ්‍යන්තරොත්පන්න කටයුතු වහාම සුවසේ සිධවේවි යි යන කරුණා පූජිතම වූ උදාරධ්‍යාසයෙන් නොපසුබටව වීයඝී ඇතිව ඇහැලේපොල විජයසුන්දර වික්‍රමසිංහ වතුරුගේබර සේනානායක ජයතිලක පඩිත මුදලි සේනාපති මහ ඇමතියානන් සහය කොටගෙන ශ්‍රී සන්නස් හා සමග මාහැඟි පඬුරු පාක්කුඩම් සාමිඤ දෙස සංඛ්‍යාත සියම් දේශයට යවා ඒ දේශයෙන් සංඝයා වධිනා තෙක් අප විසින් ද අප්‍රමාද විය යුතු යි කියා සුවිසුධ සීලාවර

ගුණ ඇති සරණංකර සාමන්තේරයානන් වහන්සේ හා යට කී සේනාපති මහ ඇමතියන් හා මන්ත්‍රණය කොට බුදු සසුන් බබුළුවන බවට පූජි තිමිත්ත පානාසේ රජසිරිලත් වජ්‍රියෙහි ම වෙළෙඳාන කෙනෙකුන් හා සමඟ පයිගෝ දේශයෙන් සිරිලකට පැමිණ මහතෙරුන්වහන්සේ ලවා බොහෝ කුල දරුවන් සාමන්තේරවරු පැවිදි කරවා පලමු සිටි දුස්සීල තැන් ගනනක් ශාසනයෙන් පිටත් කරවා ප්‍රධවන්ත තැන්වලට සිල් දෙවා ශාසන පිරිසිදු කෙරෙමින් නිසඬු ඡන්දස් ව්‍යාකරණ හා ධර්මවිනය හා පුරුදු කරවා බොහෝ සාමන්ත තැන් ඇතිකර වූහ. එකල දේසාන්තර ගිය ඇමතියන් බතාවියේ තිබු පඬුරු හා ගෙන ගිය මාහැඟි වස්තු හා ශ්‍රී සන්නස් සමඟින් සියාමි දේශය බද අයෝධ්‍යපුරයෙහි රජ කරණ රජතුමානන්ට දන්වා ඒ අදෘෂට මිත්‍ර වූ ධර්මික මහරජතුමානන් විසින් එව ලද උත්තම ගුණ නුවන ඇති උපාලි ස්ථවිරයන් හා එසේම ගුණගතාභ සභන ආයතීමුනි මහතෙරුන් වහන්සේ ප්‍රධාන කොට ඇති අතිරෙක දශවගී භික්ෂු සංඝයාවහන්සේ හා අයෝධ්‍යපුර මහ ඇමතියෝ ලංකාවීපයෙහි නැති ධර්ම විනය ශබ්ද ශාස්ත්‍රාදී පොත්පත් හා නොයෙක් පඬුරු හා පාක්කඩම් ගෙන්වා ගෙන සිංහල ඇමතියන් හා සමඟ නැවු නැඟී තිරිකුනාමලයට පැමිණි බව අසා දෝලා කුඩ කොඩි සිවුරු පිරිකර ගදදුම් මල් පහන් ආදී පූජා භාඩ හා මඟුල් ඇතු සරහා පවාහික තුයතී භාඩ ගත් නෙතී ගීත වාද්‍යාදියෙහි නියුක්ත වූ තුයතී සේනාව හා ඇහැලේපොල විජයසුන්දර වික්‍රමසිංහ වන්දනේබකර සේනානායක ජයතිලක පඩිත මුදලි සේනාපති මහ ඇමතියානන් යවා සමුද්‍ර කීරයෙහි පටන් නොයෙක් පූජා පෙරහරින් ධාතු පිළිම පොත් හා මහා සංඝයා වඩා ගෙන අනුක්‍රමයෙන් මහාවැලි ගඟාසන්නයට පැමිණ කල්හි ශ්‍රී ලංකාධිපති අපගේ කීතී ශ්‍රී රාජසිංහ මහරාජෝත්තමයානන් සභාභරණයෙන් සැරසී තුරභ වාහනාරූඪව ශක්‍රදෙවෙනු ලීලායෙන් සිවුරභ සෙනඟ පිරිවරා මහත් වූ රාජානුභාවයෙන් දිළිහි දිළිහී පෙර ගමන් කොට අසු පිටින් බැස සංඝ දඹින සාධුසාමිච්චි රසාසවාදයෙන් දෙවෙනි රාජ්‍යයක් ලද්දා සේ ඉතා සන්තුෂ්ටව ත්‍රිවිධ රත්නය පෙරදැරි කොට ස්වකීය පුරප්‍රවේශව අභිනව කරවන ලද පුෂ්පාරාම විහාරය පිලිගන්වා එහි වසන සංඝයා වහන්සේට සිවුපසයෙන් උපස්ථාන කෙරෙමින් ශ්‍රී බුධ චරිතයෙන් දෙදහස්දෙසිය සයානුවෙහි චරිතයෙහි ඇසල මහ පුරපසලොස්වක් දිනයෙහි මෙම විහාර මධ්‍යයෙහි වූ පොහෝගෙහි දී පලමුවෙහි උපසම්පදා මහලයය සිධ කරවා වස් වැසුහ.

එසේ උපසම්පදා කරවන්නේ ශාසනෝපකාර කිරීමට සහායව සිටි සරණංකර සාමන්තේරයන්වහන්සේ ලංකාවාසී සියළු සංඝයා වහන්සේට ගුරුස්ථානයෙහි පිහිටුවා ප්‍රථම දිනයෙහිම උපසම්පදා කරවා

දේශාන්තරයෙන් වැඩි සංඝයා හා ලක්දිව උභය විහාරවාසී මහා සංඝයා මධ්‍යයෙහි රජතුමානෝ ශක්‍ර දේවේන්‍ද්‍ර ලීලාවෙන් හිද සංඝයාට ආදර දක්වා සියලු සංඝයා වඩා පිඩපාත ධාතවුතාදී වසයෙන් ශාසනෝපකාරී හෙයින් සරණංකර ස්ථවීරයන් වහන්සේ සංඝරාජ ධුරයෙහි පිහිටුවා මුත් වහරෙන්නේ අවවාදයෙහි නොපිහිටි කෙනෙක් ඇත්නම් රාජාඥා කෙරෙමිකියා සථවීර පදවියෙහි තබා බොහෝ දෙනා මහණ මහළු පැවිදි කරවුහ.

ලංකිඤ්ඤා දස්සනනථාය අයුජ්ඣපුර රාජිතා
දිනකං පෙහෙනකං වෙච හික්ඛු සංඝාව ගාහිය
ආගතානං අමච්චානං කන්වාන බහුසංගහං
තසස රාජසස දානනථං මහගඤ්ඤා පෙහෙනකං
දන්වා සිහලිකාමච්චෙ තථෙච පුඤ්ඤ සාසනං
ලංකිඤ්ඤා පුනපෙසෙසි අයුජ්ඣපුරමුතතමං ති

ඉක්බිති සියාමි දේශ සංඛ්‍යාත අයෝධ්‍යාපුරාධිපති මහරජාණන් විසින් එවන ලද පඬුරු පාකකුඩම් හා සමඟ හික්ඛු සංඝයා වඩා ගෙන ලංකේස්ථර වූ රජතුමානන් දක්නා පිණිස ආවා වූ මහ ඇමතියන්ට ද බොහෝ සංග්‍රහ කෙරෙමින් නැවතත් බොහෝ පඬුරු පාකකුඩම් හා පින් අසුන් සමඟ සියාමි ඇමති අද්‍රෂට මිත්‍ර වූ අයෝධ්‍යාපුරාධිපති රජතුමන් සම්පයටම යවා දේසයෙන් වැඩි සහ අටලොස්නමදෙනාවහන්සේ තුන් හවුරුද්දක් වැඩ සිටවා නානා ස්ථානවල සීමා බන්ධන කරවා බොහෝ කුල දරුවන් මහන මහළු පැවිදි කරවා එම සංඝයාවහන්සේ සවදේශයට වඩනා කල්හි නැවතත් එම දේශයෙන් ලක්දිවට පැමිණි විසුඩාවාය්‍යී මහතෙරුන්වහන්සේ හා වරදොන මුනි මහතෙරුන්වහන්සේ ප්‍රධාන කොට ඇති මහා සංඝයා සතර හවුරුද්දක් වැඩ සිටවාගෙන- ලංකාවීප නැමැති ආකාසයෙහි සුය්‍යීවංශ නැමැති උදයගිරි පච්ඡිතයෙන් උදාවෙමින් පාප නැමැති අක්කාර විධිවංසනය කෙරෙමින් සුඤ්ඤම චන්ද්‍රයාට අනුව බබලන්නා වූ ගුරු සිකුරු තාරකා යුගලය වැනි වූ රජතුමාණන්ගේම කනිෂ්ට භාත්‍රූ වූ අක්ෂර ලිඛිත ගණිතව්‍යාකරණ කාව්‍ය නාටකාදී නොයෙක් ශාස්ත්‍රයෙහි දක්ෂ වූ ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න ශාසනෝදයකාමී වූ පණ්ඩිත ජනහෘදයානන්දකර වූ උපරාජොත්තම දෙදෙනා හා ඇහැළෙපොල විජයසුන්දර වික්‍රමසිංහ චන්ද්‍රසේඛර සේනානායක ජයතිලක පණ්ඩිත මුදලි සේනාපති මහඇමතියානන් සහාය කොට ගෙන ලෝකශාසනාභිවෘද්ධි වධීනය කරණ සේක.

ග්‍රන්ථවිද්‍යානාධුරවය ඇතුළුව ශාසනා පිළිවෙත් මතු බොහෝකලක් පවත්වා ගෙනා පරිද්දෙන් සත්හවුරුද්දක් ගුරුන් ලහ හික්මවා එක උපසම්පදා නමකුත් නැතිව තිබූ ලක්දිව දහසක් පමණ හික්මු සංඝයා ඇති කරවා ශාසනාභිවාද්ධි වර්ධනය කිරීමෙන් පස්වා දහසක් පවත්නා සඵඤ ශාසනයට ආධාරව සිවුපසයෙන් උපස්ථාන කෙරෙමින් පලමුවෙන් උභයදෙසගත මහ සංඝයා මැද සංඝරාජධුරන්ධරයෙහි තබා තමන්ට මෙවෙති ශාසනෝපකාර කිරීමට සහයව සිටි සංඝරාජ ස්ථවිරපාදයන්වහන්සේ මාහිමිකොට පලමුවෙහි උපසම්පදාවෙහි පටන් දොලොස්වෙහි වෂීයෙහි වූ ඉල්මස අවදියවක ලත් සඳුදා ලංකාවෙහි හික්මු සංඝයා කෙරෙහි පලමුවෙන් උපසම්පදා මංගලය මහත් උදාරතර පූජා පෙලහැර පැවැත්වීමෙන් සිධ කරවා ඒ දවස් පටන් පිළිමවහන්සේ නමක් නෙක් පිහිටවීමත් පොතක් ලියවා නිෂ්ටා කිරීමත් උපසම්පදා මංගලය සිධ කිරීමත් මේ ත්‍රිවිධ කටයුත්ත ඒ දවස ම සිද්ධ කිරීම් වශයෙන් බොහෝ දවසක් නොකඩ කොට පවත්වා තව ද අමුණුගම ගිරිහෙල් විහාරය හා දුඹරවැව සමීපයෙහි කරවන ලද විහාරය ඇතුළුව නොයෙක් ග්‍රාමාන්තර සේනාසන හා සත්තාන උඩවත්ත ඇතුළුව නොයෙක් ආරණ්‍ය සේනාසන ද කරවා එහි සංඝයා සිටිනා ලෙස සලස්වා ගම් කුඹුරු පූජා කොට වැටුප් වියදම් තබවා මට රාජ්‍යය තිබෙන තෙක් සියලු සංඝයාට සිවුපසය නිසා වෙහෙසක් නැතිව සුවසේ ධර්ම විනය පුහුණු කරවනසේක්වයි යන කරුණාධ්‍යාසයෙන් සතර මංසන්ධියෙහි පියුම්විලක් සේ සතර දිගින් වඩනා සංඝයාට රාජභවනේ දී දන්වැට තබා ගිලන් හික්මුන්ට බෙහෙත් පිණිස වැටුප් වියදම් හා බෙහෙත් බඩු දී එක්කෙනෙකුන්ට මිනිසුන් දස දෙනෙකු බැගින් කැපකරුවන් විස්සක් හා වෛද්‍යාවාරීන් දෙදෙනෙකු බැගින් සලස්වා සංඝ රාජෝත්තමයන්ට උපකාර පිණිස කැපකරුවන් දස දෙනෙකු සලස්වා අනිකුදු කියා නිමවිය නොහැකි පරිද්දෙන් බොහෝ කුසල සම්භාරයන් රැස් කරමින් මතු මත්තෙහින් මා විසින් ඇති කරගත් හික්මුන්වහන්සේලා අප්‍රතිපත්තින් දුරුව සමයක්ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටා ශාසනය නිමිලව පැවැත්වීම පිණිස පයඝීපති මුල්කොට ම වන්නේ ය. එසේ එහෙයින් සෑම දෙනා වහන්සේම සමගි සතුටුව විනය පොත්බලා හික්මවිය යුතු යයිකියා කරන ලද ආරාධනාවෙන් සංඝරාජ ස්වාමීවහන්සේ ප්‍රධාන කොට ඇති උභය විහාරවාසී මහ සංඝයා පුෂ්පාරාම විහාරයට රැස්ව අප්‍රමාදව දිවා රූ දෙකේ අභිකථා සහිත විනය පාලි පොත් බලා නිමවා බුද්ධ ශාසනය නිර්මලව පවත්නා සමයෙහි-උපසම්පදා තැන් විසින් තමා රක්ෂාවට නිසි දෙවෙහි නමක් ඇතිව මිස අන්‍යයික

කටයුත්තක් නැතිව තනි තනිව සැරිසැරීම නොවිය යුතු. එසේ වසන තැන් විසිනිඳු දවස් පතා බතට එළඹෙමින් ගුරු උපාධ්‍යායන්ට කීකරුව විසිය යුතු. කාල විකාලයෙහි ඇතුළු ගමට යන කල දැනීමිති තැනක් ඇත අසවල් කරුණ නිසා යනවාය කියා දන්වා දෙනමක්ම යා යුතුය. වහ වහා ශල කරන දෙයක් රදලවරුන් ඉදිරියේකරන කියන දෙයක් නායක අනුනායක තැන් ලවා කියවන බව මුත් නොදන්වා නොකිය යුතු. පංච ධර්මකාදී විනයෙහි පෙනී තිනෙ අයට කරන වෙදකමක් මිස එයින් පිටත් කෙනෙකුන්ට වෙදකම් නොකටයුතු. නැකැත් කීම් එක්විසි අත්වෙසනයෙන් ජීවත් නොවිය යුතු. මීට පලමුවෙන් මේ එක්විසි අත්වෙසනයෙන් උපන් ප්‍රත්‍යක් ද ඇත. විශ්මිශ්‍ර හෝජනයේ මෙන් දුරු කටයුතු ස්ඵරිතමක් මධ්‍යම සාමණේර යන කොයින්මක් විසින්වත් රංරදී ආදිය කැපකරුවන් විසින් කැරදෙන දෙයක් ප්‍රයෝන විදිනවා මිස අකැප වස්තු පිලිනොගත යුතු. කැපකරුවන් විසින් කරදෙන දෙයක් මුත් කැප ඇකැප වස්තු උකහට පොලියට නොදිය යුතු. කැපකරුවන් විසින් නයට, පොලියට දුන් දෙය තමතමත් විසින් අයකර නොගත යුතු. තැන්හි තැන්හි ප්‍රසිධකොට යම්ම කෙනෙකුන්ගේවත් නඩු හබ නිගා පිණිස රදල මුදලිවරුන් කරා දියා වලවිවලට නොයායුතු. යම් කෙනෙකුන්ගේ ප්‍රමොදයක්වත් පෙනෙන්නේ නම් හැම දෙනා විසින් ම එක්ව ඔවුන් ඒ ප්‍රමොදයෙන් වලක්නා ලෙස කරමුත් දෙපක්ෂව ගෙන උන්ටත් සස්නටත් වන ලෙස නොකට යුතු. ඔවුන් විසිනිඳු එසේ සමභිව කීකරු කළ කී දෙය පිලිගත යුතු. යක්ෂප්‍රල කිරීම් අංජන එළිය ඇරීම මන්ත්‍ර පුරවා සොරුම් ඇල්වීම් නිමිති පේත කීම් මේ ආදී ගර්හිත විද්‍යා නොකොට යුතු කැප කරුවන් විසින් කැප ලෙසින් කර දෙන දෙයක් මිස තමන් විසින් කිසිම නිජහාදී කර්මාන්ත නොකර යුතු. ගිහිපටි සංයුක්තය නම් ගිහින් ක්ෂමා කරවාගෙන ඊට ඉතිකාර කලවිට මුත් පිරිසිදුවන්ට දුස්කර බැවින් ගිහින්ට ජාත්‍යාදී සටා අඩ දඹර, කලහා විග්‍රහා නොකටයුතු. බොහෝ හවුරුදු ගනනක්ක සංඝයා හා සමභ පොහො පවරුනු ආදී සංඝ කම් නොකොට තනි තනිව ගිහින් මෙන් ජීවත් වෙමින් හිරිඔත් නැතිව අපායලනව සවභී පවභී මාභීව සිටි ආශ්‍රමන ශ්‍රමන ප්‍රතිඥා ඇති ඇත්තො ශ්‍රමන වේසධාරී ශ්‍රමනකාරණඩව පලායත් යනාදීන් වදාල බැවින් ශාසන වේසාධාරීව නොසිට ගිහි වෙලා නසනට පැමිනිය යුතු. වදාල අත්තරාවක් නැතිව පොහෝ පවුරණට අත්තරාකොට බියනොවී සිටිය යුතු. පින්කම් කරම්හයි කියා කැප ලෙසින් නොනැ නොපැවරු ගිහින් සමාදන් කරවා අකැප වස්තු සතුරු රැස්කොට එබඳු පින්කම් නොකට යුතු. ජීවිතාන්තරාවට කිසි අත්තරාවක් නැතිව

ගිහි ගෙදරක එකරැකුදු නොවිසිය යුතු දැන දැන මෙ ව්‍යවස්ථා ඉක්මවා ඇසිරෙන නමක් ඇත්නම් එනම් බුද්ධ ආඥා රාජ ආඥා දෙකම ඉක්ම වූ හෙයින් එම අයට ශාසන ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නැති බව දැන එකී පුද්ගලයෝ සමග කටයුතු නොකළ මැණවි.

සංඝරාජසස සිස්සො යො ථෙරො සුරො ච පාකටො
සීලාදිගුණ සමපනෙනා ධම්මරක්ඛිත නාමනො
තසස පිස්සෙන සමබද්ධ සුණුභුතෙන සාධුනා
රතනපාලෙන ථෙරෙන සදදසඝථාදි විඤ්ඤනා
ඉන්ද්‍රජොතිසස ථෙරසස සධම්මට්ඨිති කාමිනො
ආරාධනං පටිගගයහ විඤ්ඤනථඤ්ච ආයතිං
ආගතා මූලභාසය විමානවඤ්චු දෙසනා
විභාය මූලභාසථං සකභාසාය චණ්ණිකා
තං සුඝවා දානසීලාදි පුඤ්ඤකමමං විජානිය
රතනත්තය ගුණඤ්ඤඤච කත්තබ්බං කුසලං බහුං ති

සංඝරාජ ස්වාමීන්ගේ ශිෂ්‍ය වූ පණ්ඩිත ජන හෘදයානන්ද කරවූ උපොසථාරාම විහාරයෙහි නායක ධුරන්ධරයෙහි පිහිටා හිරු මඬල සේ දසදිග පතල කීර්ති ශ්‍රී ඇති ධම්මරක්ඛිත ස්ථවිරයන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය වූ මාතුලනම් දනවුවෙහි අස්ගිරි කෝරළය බද වග්ගුලිලෙන සම්පයෙහි වූ ගම්මුල්ල නම් පියස ගෘහපති වංශෝද්භූත වූ ඡන්දස් ව්‍යාකරණ නිසණ්ඩු ගණිතාදී නොයෙක් ශාස්ත්‍රයෙහි නිපුණ වූ රතනපාල ස්ථවිරයන්වහන්සේ විසින් මහ රජතුමන් විසින් දෙන ලද සිවුපස වලදමින් පුෂ්පාරාම විහාරයෙහි වසමින් ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න ශාසනෝදයකාමී වූ ගලගෙදර ඉන්ද්‍රජෝති තෙරුන්වහන්සේගේ ආරාධනාවෙන් පිළිගෙන මතු එන දවස පාලි අර්ථ පෙරලා බන කීමෙහි අසමර්ථ වූ ශ්‍රද්ධාවන්ත සත්පුෂ්ඨියන්ට වැඩ පිතිය ග්‍රන්ථ එක්සිය පන්සැත්තෑවක් අධිකකොට අටළොස් බණවරකින් හා සාරදාස් අටසිය පන්සැත්තෑවක් ග්‍රන්ථයෙන් හා එක්ලක්ෂ සතලිස්නවදාස් සසීයක් පමණ අක්ෂර සංඛ්‍යාවක් ඇති මේ එළු විමානවස්තුප්‍රකරණටය ශ්‍රී සුධ සකරාජ වෂීයෙන් එක්වා දහසසසිය දෙයානුවෙහි වෂීයේ දී කොට නිමවන ලදී.

දෙවො වසසතු කාලෙන සසස සමපනති හෙතු ව
 ඵීතො භවතු ලොකොච රාජා භවතු ධමමිකො
 ඉමිනා පුඤ්ඤකමෙමන යාව බුධො භවාමහං
 මහෝසධොච ඤාණෙන ජොතිසෙට්ඨව හොගිනා
 වෙස්සන්තරොච දානෙන හොතු මයහං භවාහවෙ
 සනතාසංඛෙය්‍ය කප්පාති මනෝපණ්ඩි පුරිය
 නවාසංඛෙය්‍ය කප්පාති වචොපණ්ඩි පුරිය
 අට්ඨමම සමොධානො ලහිත්වා විචරණමිපිච
 චතුරාසංඛෙය්‍ය කප්පාති පුරෙත්වා දසපාරමී
 සබ්බබුධකරෙ ධමෙම පුරෙත්වා පත්ව මත්ථකං
 බොධිමුලෙ නිසිදිත්වා බුද්ධො හෙසසං අනාගතෙ
 කිත්තිස්සිරි රාජසීහ රාජා රවිකුලදධජො
 පසතො විමාන වත්ථමහි ධමමං සුත්වා අනෙකධා
 සඵලො ජීවිතං මයහං සුලද්ධං වත ජීවිතං
 ජිතිපාමොජ්ජ වචනා නිවජාරෙනෙනා සගාරවො
 රට්ඨංවා ධන ධඤ්ඤංවා දාතුං නහි පහොනකං
 යමහං සවෙ දදෙය්‍යාමී කො අනෙවා තව තෙනජී
 රජජං පතො යාව මයා කතපුඤ්ඤං දදාමි තෙ
 ඵවං වත්ථාඵ විතෙසි සාසනට්ඨති කාරණං
 වසිත්වා ජනපදෙ යසමීං විහාරෙ ඊදිසො යති
 හික්ඛුනං සාමණෙරානං සමමා සමබුධ දෙසිතං
 සික්ඛාපෙය්‍ය ධුවං ධමමං චිරංතිට්ඨති සාසනං
 චතුකොරල රඨමහි නුතන ගරවිහයෙ
 විහාරං සහ බෙතෙහි පඤ්චදසඅමමණෙහිච
 අපරමපි තහිං රඨෙ ගාමෙ හිංගුල නාමතෙ
 සතතමිමණෙහි බෙත්තාති විහාරඤ්ච අදාසි සො
 කපපිය පචචයත්ථාය උහො ථෙරො පටිගගහිති

සිඛිරසතු

ශ්‍රී සුද්ධ සක රාජ වර්ෂයෙන් එක්වාදහස් අටසියතුනට පැමිණි වර්ෂයෙහි උදාවක් මස ඇසළ මස පුරතෙලෙස්වක ලත් ශනිදා දින දෙබල්ගලෙ විහාරස්ථානේ වැඩ සිටින කදුරු වැවේ සෝභිත හික්කුන්වහන්සේ විසින් ශාසනේට ඇතුළත්ව බොහෝ උත්සාහයෙන් සම්බුකර ලියා සම්පූර්ණ කළ කතිකාවතෙ පොතයි- සාධු මේ ලිවූ පින්පුරා විදසවුසිරි සැපත්තිතරා මම ද බිය සසරා මම ද බුදුවෙමි ලොවුතුරා අහං අගෙගෝභවෙයිසං.

II

TRAVEL ACCOUNT OF VILBĀGEDARA, ONE OF THE ROYAL ENVOYS FROM KANDY TO THE ROYAL COURT OF SIAM IN 1750

This document of Vilbāgedara containing his own experience as one of the members of the group of envoys despatched by the Kandyan King Kīrti Śrī Rājasinha to the Royal Court of Siam in 1750 in order to obtain Mahā Theras to resuscitate the Higher Ordination in Sri Lanka. An extensive study of this document has been made by Prof. P. E. E. Fernando and published with its English translation in the *Ceylon Journal of Historical and Social Studies*, Vol. 2, No. 1, June, 1959. pp. 37-83. P. E. Peiris too has given a comprehensive translation of the present document in his paper **An account of King Kirti Sri's embassy to Siam in 1672 Śaka (1750 A.D.)**. In the absence of the Sinhala text in both instances it is published here for the benefit of future researchers. This text has been copied from document No. 5/63/94(9) preserved in the Native Archives of Sri Lanka.

මහනුවරින් සියමට ගිය රාජදූත විල්බාගෙදරගේ ගමන් විස්තරය

සවසති ශ්‍රී ප්‍රශස්තවරසඵමහගලය විකසිත වර කමල මොලී සමලංකුත ප්‍රථුවිපති සිරසිණිහිත ප්‍රථුලතර වරණ කමලෝපේත සමසත සත්ව ලෝකෙ(ක) මානිකාය ප්‍රදීපායමාන රවි වංස කුල කමල රාජහංස සමුපවිත නෙකදිගනරාකීණණී යසෝ කීතීති ප්‍රතාපානුරජිත නානාවිධ ශාසන සාගර පාරගත පෙෂගුණරතන මන්දිරායමාන නිවාසහුත සකලකලාවලලභ සකලවිධිවජ්ජණාධාර සකලලොකරණ නයනාඤ්ඤ පරරාජශත්‍රුකුංජර නිකර නිකරාකරන ප්‍රවීණසිංහ හා සමාන රාජාධිරාජ පරමෙශවර වූ -උතුම්- අපගේ දෙවි සවාමීදරුවානන්වනන්ෂෙ සඵසමුධී සම්භාර සමලංකුත සකල නගරාංගසමපන සුරසභානුරජිත සෙංඛඩගෙලොහිධාණ පුරප්‍රවරයෙහි අනෙක විචිත්‍ර කමමානසෙන් අලභකාර කර තනා තියෙන මහලය මහා සාලාභානරයෙ නා නා විධ රතණාලංකාරයෙන් සරහා නිමවන ලද සවණීණවර සිභහාසන මසතකප්‍රාපතව පවිශ්‍රු වාරිත්‍ර සමසත ශාසනු දක්ෂ විවක්ෂන නිතිනිපුත කතකගිරි සිඛරොත්භුත තරුනාකීමධලය මෙන් වැඩ සිට ශාසනාභිවධීනය පිනිස පටිටපොල අතපත්තුවේ මොහොට්ටාලගෙ

ප්‍රවේනිගමට ශ්‍රී සන්නසක් සහ අනඝී යානානර දෙවා වදාරා - ඇලේලපොල වෙඩිකකාර මොහොට්ටාලගෙ ප්‍රවේනිගමට ශ්‍රී සන්නසක් සහ අනඝී යානානර දෙවා වදාරා - ඉරියගම මුහන්දිරමගෙ ප්‍රවේනි ගමට ශ්‍රී සන්නසක් සහ අනඝී යානානර දෙවා වදාරා - අයිත්තාලියද්දෙ මුහන්දිරමගෙ ප්‍රවේනිගමට ශ්‍රී සන්නසක් සහ අනඝී යානානර ලැබී - විල්බාගෙදරට නොදා වන මයෙ ප්‍රවේනි වූ ඇලබොටුව විල්බාගෙදරට ගලගෙදරින් හැවතේ මඩුවෙලදෙනිය හැමගහතැන මෙකී ප්‍රවේනි ගංපභුවලට ශ්‍රී සන්නසක් සහ අනඝී යානානර දෙවා වදාරා - ඉක්බිති - අතපත්තුවේ ලේකමෙන් කොටගල්ඔළුවේ ආරච්චල ද අළුදෙනියේ ආරච්චල ද ගල්අලෙල ආරච්චල ද කැටකුඹුරෙහි හෙට්ටිඅපපු ද ජාබහු ගමයා ද උරාපොල වෙද නොදෙ ද ගොඩගොමුවේ කංකානියා ද වලලඅපපු ද බටුබැදදා ද රත්තැකෙයා ද වරකාදෙනියේ රදා හේවායා ද හල්යාලෙයා ද යන මෙකී අතපත්තුවේ සමුදාව දොලහක් ද - වෙඩිකකාර ලේකමෙන් මුල්ලෙගම ආරච්චල ද වේඩරුවේ ආරච්චල ද පෙරමුනේ ආරච්චල ද මාරද ගොඩයා ද කෝරලයා ද තලගුනයා ද වේඩරුවා ද බොලූපෙ කංකානියා ද දෙනිකයා ද විලානේ කුල හේවායා ද යන මෙකී සමුදාව දස දෙනෙක් ද - මෙම ලේකමෙන් දුම්බර මුහන්දිරං වසමෙන් වරතගම ආරච්චල ද බුණැපානයා ද මීගහකොටුවා ද හැඩයා කුල හේවායා ද යන මෙකී හතර දෙනා ද නානායක්කාර ලේකමෙන් යටිනුවර මුහන්දිරං වසමෙන් වටරක්ගොඩ ආරච්චල ද මාකෙහෙල්වල ආරච්චල ද පල්කඩේ අපපු ද උඩවෙල කාලචියා ද හපුගහඅභා ද වරකාඅභා ද මාමුඩාවෙලයා ද මෙකී සත් දෙනා ද පඩිකාර ලේකමේ තුන්පනහේ මුහන්දිරං වසමෙන් අත්කුඹුරෙ ආරච්චල ද කන්තැදෙනියේ ආරච්චල ද ගල්කඤා ද මාවතපොල තෙන්නකෝනා ද හදබෝවෙකඤා හේවායා ද යන මෙකී පස් දෙනා ද - තංබෝරු කාරයිනොං සිරිපාල නොදා ද පුරංසික්කු ද නොදා ද අජජ නොදා ද යන මෙකී තුන් දෙනා ද - පුරංපේත්තුකාරයිනොන් ආරච්චියා ද ජයතු නොදා ද අපපු නොයිදා ද යන මෙකී තුන් දෙනා ද - සිංගාරකකාරයිනොන් දුනුවිලයා ද උල්පතගෙදරයා ද හිරිවැන්දුන් පොලයා ද සේරුවුවෙයා ද කොකඩයමා ද යන මෙකී පස් දෙනා ද - හොරනූ කාරයිනොන් කලල්පිටියා ද නූබිලිදෙනියා ද මෙකී දෙන්න ද - මේ ඇර අතපත්තුවේ මොහොට්ටාලට වැඩකාරයිනොන් බෝදාවලියා ද ගල් ඇනයා ද සුසිරා ද පරගගුලා ද උංගා ද යන මෙකී පස් දෙනා ද - වෙඩිකකාර මොහොට්ටාල සමග නොදපපුවා ද ඉරියගම රාල සමග දෙහිදෙනියා ද අයිත්තාලියදෙදරාල සමග සියබලංගොමුවේ අපපු ද - විල්බාගෙදරරාලවන මට කුඹුරුගොමුවේ වහුම්පුරයා ද පන්නදුරයා

ද යන මේ කියාපු සෑම නොයෙකුත් අයටම - සවසනි ශ්‍රී වෛවසවත මනු සංඛ්‍යාත දිනරතනවංශාභිජාත ත්‍රී සිංහලාධීපවර විතරනධන ධනෙසවර ප්‍රඥා වාගීසවර පරරාජෙසවර වූ - උතුම් - දෙවසවාමීදුරුවානඤ්ඤාභේගෙ අසද්‍රිය ශ්‍රී මහා කරුනා දිවස් ඵලියෙ මහිමතාවයෙන් අවසර ලැබී ආරච්චිනං හේවා නම් ඒ ඒ තරම් ශට්‍යට මානන තානානකර ලැබී මේ රදලවරු පස් දෙනා සමඟ සියම් දේශයට ගොසින්-සඵසනොපකාරථී සධම්මාමුත- දායක සකලජණ කරුනා නිධාන වූ - උතුම් ලෝ උතුම් - සිරි ශාක්‍ය මුනි සබ්බඤ්ඤා බුධසස පරිනිබ්බාන දිවස තො පඨාය පවදිවසතො පඨාය වේමාස තෙනවුතිසංචජර චෙ සතාධිකානි චෙ සංචචජර සහසසානි අතිකකතානි අහෙසුභ ඉමසමිභ පරමාදුත සචජරේ අසාල මාසේ කාල පකෙඛි පඵ නිදායං ගුරුවාරතො පඨාය අනාගතෙ කාලෙ පචචීසනි දිනෙ නච මාසචචීසනි සංචචචර සත සතාදිකානි මෙ සංචචජර සහසසානි අවසෙසානි භවිසසනි - මේ අනාගත වෂීයෙහි සඵඤ ශාසනය නිඵමලච පචජවා වදාරන්ට අසද්‍රිය අති ගමභීර ශ්‍රීමා කරුනා මහා දිවස් ඵලියෙ මහිමතාවයෙන් අවසර ලැබුණු පනිවුඩ පත ලෙසට - පඵසත්‍රචාරිත්‍ර සමසක ධමම් සීලවුතධුත ගුනභාජණා සංඝශාසණීසෙචිත මනොරම්‍ය පුෂපාරාමවාසී වැලිච්ච සරනංකර උඤ්ඤාභේ විසින් ලියාපු මගධ භාෂා රාජ සඤ්ඤෙසය ද රතනත්‍රයාධර ගුනාලංකාර සමසක ශාසත්‍රධර මනොරම්‍ය අස්ගිරි විහාරයෙහි සංඝරාජධුරුධර වූ ගොලභන්චනේ ධමම්දසසී උඤ්ඤාභේ විසින් මගධ භාසාවෙන් ලියාපු සංඝරාජ සඤ්ඤෙසය ද - ශ්‍රී අයුධ්‍යපුර පවරාධීපවර වූ - උතුම් - දෙවසවාමීදුරුවාන චන්ඤේට දඤ්ඤ මේ සනස සහ පඤ්ඤු පාකකුඤ්ඤ ද තානාපතිකමට යන රදලවරු සහ සේනාව ද පාදුපරවෙසසං ඇතුච පිටත්කරගෙන ගොසින් ත්‍රිකුනාමලෙ වරාවෙ දි නැවු නභලා ඵන ශට්‍යට පිනපායෙ මාතලෙ දිසාමත්මයාට ද අංගමමන මහ මොහොට්ටාලට ද දොඩංචල රටේරාලට ද නීලාවතුරෙ මුහඤ්ඤරමට ද උඩස්ගිරියෙ මුහඤ්ඤරමට ද යන මේ රදලවරු සහ සියං දෙසයට යන රදලවරුන්ට දෙවා වදාල අවසර නැමති විනාමානිකාය හිස් මස්තුතප්‍රාජත කර ප්‍රමානිකුානන ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍යතාවයෙන් දරා ගනිමින්-සකච්ඡී ඵකවාදහස් සසිය හත්තැ දෙකට පැමිනි පමාදුක් නම් වූ මෙම වෂීයෙහි ඇසල මස අව විසේනිය නම් කිඵිය ලත් බ්‍රහස්පතිඤ්ඤා තාරකා වේලාවට සියඵ නඤ්ඤ චාරිත්‍ර පඤ්ඤා ශට්‍යට රාජසන්දෙසය ඇතා පිටින් වැඩමවන්ට උතුම් අවසර ලැබී ශ්‍රී සනස මඳු කොමලසුරුතංගුලි චිත්‍ර පත්‍ර සනිභ ප්‍රී භසතයෙන් දෙවා වදාලයින් පසු - සකල නගරාංභ සමපතියෙන් සමුඨීසමපතන වූ මහත්‍රවර සිට මභල්‍ය පෙරහැරින් ඇතා පිටින් සනස වැඩමවාණ

ඇවිත්- වට්ටාරංතැනෙන නුවර තුන් දවසක් පොරොත්තුව සිට එකනින් පිටත් ව ගොසින් ගොඩපල නුවර දෙදවසක් පොරොත්තුව සිට එකනින් පිටත්ව ගොසින් නාලනෙද තානායමේ ද ගෝව තානායමේ ද මිනින්තෝරයේ තානායමේ ද අළුත්වෙලේ තානායමේ ද ග්‍රහනලේ තානායමේ ද තඹලගොමුවේ තානායමේ ද යන මෙකී තානායම්වල පොරොත්තුව හිට ගොසින් ත්‍රිකුනාමලෙ කඩඉමට ලංඌනාම මහ කුංපඤ්ඤයේ නිලමකකාරයෝ පස් දෙනෙක් ඉසසරට ඇවිත් මේ රදලවරු සමග ඒ ප්‍රසතාවට සුදුසු ප්‍රියවු වචනවල් කථාකරගනු ගොසින් කුමදෝරු උනාංසෙගෙ මල් වනෙ තානායමේ පොරොත්තුව හිට කුමදෝරු උනාංසෙ සමග ඉට සුදුසු වග උනකර කථාකරගන - ඉක්බිති - නිකිති මස පුර විසෙතිය නම් තිථිය ලත් බ්‍රහස්පතිඤා තාරකා වෙලාවට සත්තස් පඬුරු පාකකුඩං නඹු වාර්ත්‍ර පඬිමා ශටියට වෙල්ලාක්ක කියන නැවට වැඩමවා පලපභාන්ද්‍රීකාරනනා නිසා වරාවෙන් නැව පිටත්කරන්ට ගිය රදලවරු ගොඩ බැස පොරොත්තුව හිට මේ මස පුර දසවක නම් තිථිය ලත් බදාදා ත්‍රිකුණාමලේ වරාවෙන් නැව පිටත් කර ඇර මේ රදලවරු ආවායින් පසු මීට දෙවෙනි බ්‍රහස්පතිඤා රාත්‍රියෙහි මහත් වඩ මාරුත බලයෙන් නැවේ කුඹ විසල් අටක් බිඳ වැටී බොහොම මුලැසිවු තැනේ දී නැව යාත්‍රාකාරයිනෙන වැර වැයමින් ඉතිරිව තිබුනු කුඹකැබලිවල රුවල් බැඳ නැව ගලවාන ගොසින් මේ මස අවජලවක් නම් තිථියලත් සිකුරාදා අවිචිය යන රට ද දුටුවා ය - මීට තුන්වෙනියටවක් ලත් ඉරිදා නිකබාස් ඇඹිලන් රට ද දුටුවා ය - මෙකී රටවල්වල රත්‍රං උපදිනා ආකර ඉයං ආකර හනපෝරු ගල් තිබෙනවා ය - මෙකී රටවල මිනිසසු මලායුකාරයෝ ය මෙකී රට සවමීපයෙහි දී සුලං වාරගං නැතුව ජඹුර මද ගොඩ මුද නිසා නැව මිඩභුව ගොසින් බිතර මස අව දසවක නම් තිථියලත් සිකුරාදා සවස් භාගෙ මලකකාවෙ වරාවෙ නැව සිනි දමා පොරොත්තුව උනා ය - ඉක්බිති මේ මස අව දොළොස්වක නම් තිථියලත් ඉරිදා සියළු නඹු වාර්ත්‍ර පඬිමා ශටියට ඉස්කොච්චි කීපයක් සරහා නිලමකකාරයෝ දස දෙනෙක් සමග නැවට පිටත්කර එවා සනාස් පඬුරු පාකකුඩං මහත් අලංකාරයකින් ගොඩබාගන ගොසින් පිස්කාල් උනැහෙගෙ වනෙන් උඩුමාල් ගෙයි සනාස පනිවුඩකර තානායං පදිංචිව හිටියා ය - මින් පසු මලකකාවෙ ගොවැන්නීදෝරු උනාන්සෙ විසින් මේ ගිය රදලවරුන්ට කරන කියන නඹු වාර්ත්‍ර පඬිමාවලිඤ දෙන අය විසදම ද කිසිම කෝලාරුවකට ඉඩ නැතුව දෙමින් සියමට ගෙනියන පඬුරු පාකකුඩං වගවිභාග කර පිලිසඳර කථා කරමින් සුලං වාරගන් මදි නිසා සත්මාසයක් පොරොත්තුව හිට සක වෂී එකවාදහස් හයසිය හැතැතුනට පැමිනි මේ ප්‍රසෝත්පති

විෂයෙහි වෙසක් මාසෙ දී මලකකාවේ වරාවෙන් නැව රුවල් ඇද පිටත්ව ගොසින් රියෝ රට ජොහොරු රට දුටුවා ය - මේ රට දෙකේ පොත්තඹවිනඹ ගල් මිටි මෙකී දේ උපදිනවා ය - හොරු මිනීමරනවා ය - මිනිසු මලායුකාර යෝ ය - මේ රට පසු කරන ගියාම පුරනිමුත් පුරපිසං පුරගොවුර යන මේ කඳු පසුකර ගියාම පහන් රට කලංකන් රට තුංශානු රට පතානි රට යන මෙකී රටවල් රත්න ඉයන් අමු කපුරු උපදනවා ය - මේ රට මිනිසු මලායුකාරයෝ ය - මිනීමරා කනොත් ඇත - මෙකී රටවල් පසු කරන ගියාම කාමිබෝප රට එහොරමුවන් මේකීයන රටවල් පසුකරගෙන ගොසින් පොසොන් මාසෙදී සියමේ වරාවේ නැව සීනි එලා පොරොත්තුඋතා ය - මින් පසු නැවේ කපපිතතා ද පඩිකාර මුහුදිරං වසමෙන් කනුදෙනියෙ ආරවචල ද මෙකී දෙන සනස පඩුරු පාකකුඩං වැඩමවාන ලංකාවේ සිට තානාපති මහතැන් ආවග සියමේ මහාරාජොත්තමයානන් වහනෙට ශලකරවන ශටියට මහනුවර දී අපට ලියා දුනු ලියුමක් ඇරගෙන නැවෙන් ගොඩ බැස අමසරදමට ගියායින් පසු මීට දෙවෙනි දා අතපත්තුවේ මොහොට්ටාලක් ඉරියගම මුහුදිරමක් බැරිකන් අපාසු කියා නැවෙන් ගොඩ බැස මිලඤකකාර උනුහෙලායෙ එම අමසරදමට ගොසින් පොරොත්තුව සිටගණ සියමේ මහාරාජොත්තමයානන්වහනෙ වාසින් එවන නිලමකකාර මහතැන් සමග සුදුසු වගවචණවල් කථා කරගණ දෙවනුව ශලකරවාපු තැනේ දී මහත් කරුණා සමහරවල් ලැබී වරාවේ විසිහත් දවසක් සිටියායින් පසු සනස වැඩමවා ගලියං කියන දෙව අභුල කාපප පිලියෙන් රතු පටපිලියෙන් සරහා මහඔරු තිහක් සමග නිලමකකාර මහතැන් දස දෙනෙක් නැවට ඇවිත් සනස පඩුරු පාකකුඩං මහත් වූ මහල පෙරහරින් නැවෙන් වැඩමවාන ගොසින් අමසරදම එදා පොරොත්තු උතා ය - පසුවදා රදලවරු පස්දෙනාට ඔරු ගෙවල් පහක් ද ආරවච්චරු සේවා හමුදාවට ඔරු ගෙවල් පහක් ද තංබෝරුකාරයින්ට සිංගාරකාරයින්ට ඔරු ගෙවල් දෙකක් ද සනස වැඩමවණ දෙව අභුලෙ ඉස්සරින් ලුහුබැඳලා එක දිගට පදින්නට ඔරු තිහක් ද නිලමකකාරයෝ ද පිටත්ව ඇවිත් ඒ අමසරදමින් ශ්‍රී සනස වැඩමවාන ගොසින් බන්කොක් කියන කොටුව සවමීපයෙහි එදා පොරොත්තුඋතා ය - ඒ කොටුවේ ගොවුණ්දෝරු උනුහෙට උතුම් සියමාධිපති මහාරාජොත්තමයානන්වහන්සේගෙන් යෙදුනු පනිඋඩ පනත ශටියට මහ සංඝයා වහනෙළා එතනට වැඩමවා සුප ව්‍යභජන සහිත රස ආහාර දැකී සිවුරු පූජා කර ඒ පින් අපෙ රදලවරු සහ ශුම අයටම පින් අනුමෝදන් වෙන්ට කියා උච්චන්සේලා බණ වදාරා පිඤ්ච වැඩියායින් පසු ලංකාවෙන් ගිය ශම දෙනා ඇතුර රදලවරුට කැවුන් කිරිබත්

සුපවු වැජන රස මසවුලෙන් යුක්ත ආහාර සපපායන්කර බොහෝ සේ නමු කලා ය - එදාම සිය ගනනට ඔරු සමග නිලමකකාර මහතැන් පිටත්ව ඇවිත් ඒ බන්කොක් කියන තැනින් සන්නස් පඬුරු පාකකුඩං වැඩමවා ගොසින් මුවන්ලොම් කියන රට සවමීපයෙහි එදා පොරොත්තු උනා ය -ඒ රටෙ ගොවේනදෝරු උන්නහෙට කොන්රවෙන් වටුවිවිත් දෙවසවාමිදුරුවානන් වහන්සේගෙන් යෙදුනු පනිවුඩ පනත ශටියට මනා සංසයා වහන්සේලා එතනට වැඩමවාගෙන සුපවු ව්‍යජණ සහිත අහර දන් සිවුරු පුජා කර ඒ පින් ලභකාවෙන් ගිය රදලවරු සහ ශම අයට ම අනුමෝදන්වෙන්ට කියාලා උන්වහන්සේලා බනට වදාරා පිඤ්ච වැඩියායින් පසු මේ රදලවරු සහ ශම දෙනාම කැවුන් කිරිබත් සහ රස මසවුලෙන් යුක්ත ආහාර සපපායන් කර බොහෝ සේ නමු කලා ය- පසුවදා ඔරු පාරු රදලවරු දෙදවන් නුවර සිට පිටත්ව ඇවිත් ඒ මුවනොලොම් කියන ඉස්ථානයෙන් සන්නස පඬුරු පාකකුඩං ගභාවෙ මහත් අලංකාරයෙන් වැඩමවාන ගොසින් වත් ප්‍රසන් කියන විහාරෙ සමීපෙ පොරොත්තු උනා ය - එතනට ශ්‍රී සියමාධිපති මහරාජොත්තමයානන්වහන්සේගේ ඇතුල් වාහල දුගගන්නා මහතැන් තුන් පොලක් ඇවිත් මේ රදලවරුන් සැපපාසුවගම් විභාග කරමින් කොටට මෙත පල පංතී කර ඔපපු දී දෙවනුවන් නුවරට පිටත්ව ගියා ය - ඉන්පසු වර අයුධ්‍යා නගරාධිපති දෙව සවාමිදුරුවානන්සේට දකකවන ශ්‍රී සන්නස වැඩමවඩ දිග දහස් බඹයක් ඇති දේව අභූලෙ ඉහත පහත සිහහරුප ලියවැල් සමන්නා අභූල මැද තුමමහල්ගේ ද එහි මැද සිංහාසනනේ ද වැඩකර රත්‍රංගා තියෙන දෙව අභූල සමග ඔරු පන්සියක් සහ නිලමකකාර මහතැන් ඒ වත් ප්‍රසන් කියණ විහාරෙට පිටත්ව ඇවිත් රාජ සන්දෙසය දෙව අභූලට වැඩමවා මහ වාසලට දකකණා පඬුරු පාකකුඩං පෙටටි ද සංඝරාජොත්තමයානන්වහන්සේට දකකවන අෂට පරිස්කාර පුජා භාඩ පෙටටි ද වග විභාග ඇතිව බැද මුදදර සිරුකරගන හොදින් වසා ඔරුවල පංතීතු කර තබා අසද්‍රිස අතිගාමභීර පවහික තුසීයනාදයෙන් ගභාවෙ සන්නස වැඩමවාණ ගොසින් විවිත්‍ර සවණීණ කමීමාත්තයෙන් නිමීමල වූ දෙවෙනි ප්‍රාසාදෙ දී ඇමතිවරු සහ යුවරජපුරුවෝ සිටගණ සන්නස ඔපපු ගනිමින් දෙවනුව සුබ මෞනියක දී සන්තස පඬුරු පාකකුඩං සහ තමුන්වහන්සේලා දකකවා ගණණවා ඇත. දැන් තානායමට යනවා හොදෙයි නිසා ඒ නිලමකකාරයෝ පස් දෙනෙක් සමග පිටත්ව ඇවිත් ඕලන්දකකාර උන්නහෙලය පෙත්‍රියෙ තාණායන් පදිංචිකර එහි නිලමකකාරයෝ ගියා ය පසුවදා ටිකකාල් රිදී සන්සියයක් අරණ රදලවරු තුන් දෙනෙක් ඇවිත් අතපත්තුවේ මොහොට්ටාලට ටිකකාල් අසුවක් ද වෙඩිකකාර

මොහොට්ටාලට විකකාල් අසුවක් ද ඊරියගම රාලට විකකාල් අසුවක් ද
 ඓතිහාසිකයද්දේ මොහොට්ටාලට විකකාල් හතලිහක් ද විල්බාගෙදර
 රාල වණ මට විකකාල් හටක් ද ආරච්චිවුරු හේවා හාමුදුරු හැම
 දෙණට තුන්සිය හටක් ද බෙදා දී සාල් පොල් මාළු එනු ඇඹුල් ශම
 දේම තමුන්වහන්සේලාට දෙණ ගටියට උතුම් වූ අවශර ලැබුණා ය
 කියා ඒ නිලමකකාරයො පිටතව ගියා ය - මින් පසු ඇතුල්වාහල
 දුග්ගණණා රදලවරු තුන් පොලක් ඇවිදින් මේ රදලවරු සමඟ කතාකර
 මහවාසලට මුණපාණා ගව් ද සන්නස දකකවණ ගව් ද උගණණා දී
 ගියා ය - දෙවණුව මුණපාන්ට යණ දා ඔරු දසයක් සමග නිලමකකාර
 මහත්තන් පස් දෙනෙක් ඇවිදින් රදලවරු තාණායමෙන් පිටත් කරණ
 ඔරුවලින් ගොසින් ගොඩ නැගී මහාපාකාරෙ වහල්කඩින් සිතනෙ
 වීදියට ගියාම අසුන් යොජිත රථවාහනවලින් ගොස් ඇතුල් ප්‍රාකාරෙ
 වහල්කඩට ලංවුණාම රථවාහනවලින් බිමට බැස ඒ වහල්කඩින් ඇතුලට
 ගියාම පිත්තල තොපපි ඉසලා කරවිලා කෙලිං කටිං ඇණණ ඉන්නා
 දහස් ගනං දුනුගත් සමුදාව ද - මෙසේම ඒලඟ කරවිලලා කෙලින්
 කටින් ඇනන ඉන්නා දහස් ගනන් සෙල්ලගත් සමුදාව ද - ඒ ලඟ
 මෙසේම කරවිලා සිටිනා දහස් ගනන් කෙලින් කටින් ඇන්න ඉන්න
 දහස් ගනන් තුවකකු ගත් හමුදාව ද මෙකී සේනාව පසු කරන ගියාම
 දෙවෙනි වහල්කඩින් ඇතුලට ගියාම හස්ති ආබරනයෙන් සරහා සාදා
 සිටින ඇත් වල්ල ද ඒ ලඟ අසවාබරනයෙන් සරහා සාදා සිටින
 අස්වලල්ල ද - ඒ ලඟ කෙලින් කටින් ඇනන ගෙනා දහස් ගනන්
 කඩුගත් සේනාව ද - මින් උඩ මේ පන් පැදුරු අතුර වැඩ සිටින
 මාලිගාව දිසාවට ද නාගයා මුනපැ සිටිනා සේනාව ද මින් උඩ
 සිහින් පැදුරු අතුර මෙසේම මුන පැ සිටි සේනාව ද - මින් උඩ ඇතුල්
 වාහල්කඩින් ගියාම පරමදාන අතුර ඉට මුනපැ සිටින සේනාව ද මින්
 උඩ පරමදාන අතුර ඉ පිට සුදු පිලි එලා මුන පැ සිටින මහා මඩලේ
 සේනාව ද මින් උඩ අනේක විසිතුරු සවන්කී කම්මන්තයෙන් වැඩ කර
 තියෙන මහා පාසාදේට පස් බඹයකින් දුර දකුනු දිගින් තනා තිබෙන
 ඇත් පත්තියේ රදී දම්වලින් රැන් ගසා ගල් බැඳ වැඩ කරපු හසති
 ආබරනයෙන් සරහා ඉදිරිපිට රං කලස් රිදී කලස් රංමඩා රිදී මඩා
 ගල් බැඳ වැඩ කරපු සවන්කීකුස සදා මෙසේ වැඩ කරපු
 රංවිලිදන්වොලට දමා පිරිවර ඇතිනං සමග බැඳ සිටින සුදු ඇතා ද
 - මෙසේම ඒ පාසාදේට ලඟ උතුරු දිගින් තණා තියෙණ ඇත් පත්තියේ
 රිදීදම්වලින් රැන් ගසා ගල් බැඳ වැඩකරපු හසති ආහරණයෙන් සරහා
 ඉදිරිපිට රන් කලස් රිදී කලස් රම්මඩා රිදී මඩා ගල් බැඳ වැඩ කරපු
 සවණ්ණාංකුස සදා පිරිවර ඇතිනන් සමග බැඳ සිටි දත් වැඩු කාල

වණණී ඇතා ද - මේ හසති සාලා දෙකට මැද ඒ වැඩ සිටින මහ ප්‍රාසාදෙ නැගෙනහිරට වහල්කඩ දැලෙ සිංහ රූප ඇත් රූප අස් රූප මෙකී රූප හතර රියන් උසප්‍රමාන පස් ලොවලින් වැඩ කර ඉදිරිපිට සදා රත නිල් ගල් බැද වැඩ කරපු රන් කුඩ සයක් වහල්කඩ දැලේ සාදා විවිධ විවිත්‍ර කමාන්තයෙන් නෙමීමිත කර තනාතියෙන ඒ මහාප්‍රාසාදෙ ඇතුලට ගොසින් නානාරන්ත ප්‍රභාධර අසද්‍රිය සවණිණ වර සිංහාසන මසතකප්‍රාපතව ශක්‍ර දෙවනු ලීලාවයෙන් ඔටුනු දරා වැඩ සිටින ඒ දෙව සවාමීදුරුවානන්වහන්සේට මූන පාපු තැනේ දී - මේ රදලවරු කිසි කාය විත වැසනාදියකට ඉඩමක් නැතුව ශපසන්තෝසයෙන් දැන් සිටිණ ශට් කොයි ලෙස ද කියා අහ වදාරා මින් පසු- සවසති ශ්‍රී ප්‍රශසන වර සඵමහලා විකසිත කමල මොලී මනි ප්‍රතුලපති සිරස නිහිත ප්‍රථුලතර වරණ කමලවර ලීලෝජේත වූ - උතුම් ශ්‍රී වධීනපුරප්‍රවරාධිසවරයානන්වහන්සේ - සුභවර්තාම්‍රත නානාප්‍රකාර ගුණ ප්‍රමෝද්‍යාලංකෘත සුජන මන කමලවණ ප්‍රමොධාරුනකීරණ සකල ගන්භීරණද කුරවීක සකුනරවු සාර මධුර මණෝහර ලීලොපෙන භාස සකල ලොකානඵ්‍රධාන ශ්‍රී කීරතී සමන්තභද්‍ර වූ- උතුම් ලොකුත්‍ර පුර පුචරාධිසවරයානන්වහන්සේගෙ ශාසණාභිවුධිවධීන කරවදාරන්ට සිතා වදාල උතුම් පනිවුඩ පණත - ශ්‍රී අයුධ්‍ය පුරපවරාධිසවර වූ - මා විසින් සිධ කර ලංකාවට මහ සංඝයාවහන්සේලා පිටත් කර ඇර වදාරණවා ය කියා උතුම් වූ අවසර ලැබගන්ට යෙදුනු නිසා අවසර ලබා ඒ නිලමකකාර මහතැන් සමග පිටතව ඇවිත් තානායමෙ පොරොතතුඋනා ය- මින්පසු සියමාධිපති දෙවස්වාමී දුරුවානන්වහන්සේගෙන් අවසර ලැබී ලංකාවෙන් ආ තාණාපති රදලවරුන්ට මහ සෙමීඩන් කලං කියන තැන දී බත් සපපායන් කරණ ශට්ටියට පිටත්කරණයන්ට නිලමකකාර මහතැන් ආ තැනෙ දී මේ රදලවරු පිටතව ගොසින් තිරවියන් බැදී ගෙවල්ල දී ඉදුන් හිටුන් නඹු වාරිත්‍ර කර එක එක මහතැනට රිදී මුඩා රිදී තුන තුන ඒ පටවා ඇතුලෙ රත්‍රං හෙපපු පනස් එක එක සදා බාජ්‍යහොජ්‍ය ලෙය්‍යපෙය්‍ය සායනිය සංඛ්‍යාත පවවිධ අහර ඒ රත්‍රං හෙපපුවල පුරවා නඹු වාරිත්‍ර ඇතුව දෙවරක දී මෙසේම බත් සපපායන් කලා ය - මින් පසු සවසති ශ්‍රී සකල සුරාසුර මනිමකුටවිනාසතසණතර වරණංඛ වන්සු වක්‍ර වාරු වාමර ඡත්‍ර වාමිකර ගිරි වක්‍රවාටාභ්‍ය නෙකප්‍රකාර ලක්‍ෂණානවිත තරුන පාදපංකජවයකින් සමලංක්‍රත වූ - අප බුදුරජානන්වහන්සේ කල්ප සත සහශ්‍රාධික චතුරාසංඛ්‍යාපරිමිත කාලයක් මුළුලෙලහි සමත්‍රිංශත් පාරමිතා ධම්මයන් පුරා ප්‍රබලමාර සංග්‍රාම භූමිභාග වූ මහාබොධි මුලොත්ගතව චතුදීදස රතනප්‍රමාණ වජ්‍රාසනාරූඪව දුචාර සපිරිවාර

මාර පරාජයකොට බුදුව අනන්තපරිමාන සකල සත්වයන් කෙරෙහි මෙහි පතල කරුණා ඇතිව අප බුදුරජානන්වහන්සේ සවිච්චධ තාපසයන් නිසා සවණ්ණගිරි පඵතයට වැඩමවා නීලපීතලොහිත අවදාන මාංශේෂටප්‍රභාසවර යයි යනු ඡට් වණණී සණ බුධ රැසම මාලා විහිදුවා මහමේරුපඵතමෙන් වැඩ හිඳ මදු මද මුදිතලලිත රතිකර මනෝහර කුරවීක නාද ණෙකකධංපෙස මධුර සවරයෙන් ඒ සවිච්චධ තාපසයන්ට ධමමී දෙසණා කල සේක. එකල්හි සඵකෙලසයන් දුරුව රහත් වූ සෙක- එ සවිච්චධ මහතෙරුන්වහනේගේ ආරාධනාවෙන් වඩා වදාල දකෂිත ශ්‍රීපාද වන්දනාවට - ශ්‍රී සුයඝීවංගොත්භුතවූ - උතුස්- ශ්‍රී ලංකාධිපති අපගේ දෙවසවාමීදුරුවානන්වහනේ විසින් සියං දෙසයෙන් මහ සංඝයාවහනේලා වැඩමවාන එන්ට ඇර වදාල රදලවරු පස් දෙනා අතුරෙන් ඇල්ලෙපොල මොහොටටාල ද ඵේතකාලියදෙදරාල ද විල්බාගෙදර නෙදා මම ද - වෙඩිකකාර ලෙකමෙන් ඩේඩරුවේ ආරච්චිල ද පෙරමුනේ ආරච්චිල ද තලගුණයා ද දෙනිකයා ද බෝලූපෙ කංකානියා ද නෙදා ද විලානෙ කුල හේවායා ද ඵේතකාලියදෙදරාල සමග සියබලංගොමුවේ අපපු ද බුන්නූපානයා ද මීගහකොටුවා ද පඩිකාර ලෙකමෙන් කුඩාදුන්කුඹුරෙ ආරච්චිල ද කන්‍යාදෙනියේ ආරච්චල ද කල්කකා ද මාවතපොලයා ද හොටටි අපපු ද උපාසක අපපු ද කුඹුරුගොමුවේ වහුංපුරයා ද අතපත්තුවෙන් උභරාපොල වෙදනෙදෙ ද ගොඩගොමුවේ කංකානියා ද තඹෝරුකාරයිනෙං පුරංසීකකුවා ද අපපුනෙදා ද සිංගාරකකාරයිනෙන් උල්පත ගෙදරයා ද හිරිවණදුන්පලයා ද සේරුවුවෙයා ද යනු මෙකී අය ශ්‍රී බුධ වෂීයෙන් දෙදාස් දෙසිය අනුහතර අවුරුදු සාරමස් හත් දවසක් වූ මේ පරසෝන්පති වෂීයෙහි වක්මස පුරඅටවක් නම් තිඵිය ලත් අහහරුවාදා ගොසින් - ප්‍රථම ප්‍රාකාරෙ වහල්කඩින් ඇතුලට ගොස් පසහ පිහිටුවා වැද අවගර ලබාගණු වටතුන් වියතක් මහතට සිටුවා තිබෙන තඹ කොඩිකනුව ලගින් ගොස් නෙපෙන සදා තියෙන වහල් පඩියෙන් ගොඩ නැගී පලෙලමළුවට බැස පසහ පිහිටුවා වැද ඒ ලහ මැදගල් පඩියෙන් ගොඩ නැගී මැද වැලිමළුවට බැස එහි තුන් වලල්ලක් ප්‍රදක්ෂිණා කර වැද ඒ ලහ ඊයන් පඩිවලින් ගොඩ නැගී ගල් පිට ඊයං තහඩු අතර තියෙන උඩ මරවට බැස එහි තුන් වලල්ලක් ප්‍රදක්ෂිණාකර වැද අවසර ලබා ගෙන - ශ්‍රී සධමීම වක්‍රවත්තී සවාමී වූ අප තථාගත සමයක්සඹුධ සඵඤයන්වහනේගේ අටතුරා සියක් මහලය ලක්ෂණ සහිත මිටි ඊයනක් ගැඹුරට ඔබා වදාල ඒ දකෂිත ශ්‍රී පාදෙ තියෙන පඵතයට උඩින් වඩු දහසතර ඊයන් සමචතුරස් දිග පුළුල් ගෙන දහඅට බඹයක් උසට තනා තියෙන ඒ මහා ප්‍රාසාදෙ කොත පටං නවමාලෙම රත්‍රං උළුවලින් වසා

බොධිපත්‍ර ප්‍රමාන රත්‍රනින් නෛපෙන තනා පෙනෙ පෙනෙ ගැවසී
 තියෙන්ට ඒ ඒ ඡදණග්‍රයෙ සාදා ඇතුල සිට හිකි ගල් බැඳ වැඩ කරපු
 රංතහඩුවොලින් වසා වාසල් දොරලිදොරබා මෙසේම රංතහඩුවොලින්
 වසා ඇතුල ගල් පදලම පිට රියං තහඩු අතුරා ඉපිට රිදී පොටින් වසා
 දිව්‍ය ප්‍රාසාදයට බඳු වූ ඒ සවණිණ ප්‍රාසාදෙ මධ්‍යයෙහි රංකරු සදා
 තණා තියෙන කුඩා තුන්මහල් සත්රුවන් මන්දිරෙ මැද වඩා තියෙන
 ශ්‍රී පාදෙ වට්ට ගල්බැඳ වැඩ කරපු සවණිණ පද්මයක් ඔබා එහි
 සවණිණ වසත්‍රයකින් වසා ඊට රජත වසත්‍රයකින් වසා මෙසේම අනභිග
 වසත්‍ර සතකින් වසා තියෙන ශ්‍රී පාදෙ ලඟට හකි
 ප්‍රමානිභාරාවණතෝත්තමාභයෙන් දොහොත් මුදුන්දී වැඳ දණගාන
 ගොසින් ප්‍රමානානික්‍රාන්ත ජීතිප්‍රමොද්‍යතාවයෙන් පසභ පිහිටුවා වැඳ
 අප විසින් කළ දේට වගනම් - වරාගමක් ද රුපියල් පනස්තුනක්
 ද වලංගු රිදී පනසක් ද ටිකකාලක් ද රිදී හතලිහක් වටිණා වාරණණ
 තිරපිලි දෙකක් ද රිදී එකසිය හැටපහකට මිල කරපු දිග දහඅට
 රියණෙ ප්‍රබල පස්වියක් හමාරෙ සිහින් සුරුටටු එකොලහක් ද කවනියක්
 ද සමුක්කාලමක් ද දිග නවරියන් තරාසයක් ද දිග හතරරියන් ලංසෝරු
 රෙද්දක් ද දිග හරියං ලංසෝරු රෙද්දක් ද දිග නවරියන් අටරියං සත්
 රියං පිලිපාද දසයක් ද පට කුප්පොටටියක් ද කවනි පාදයක් ද
 පෙරංකඩ දෙකක් ද දැහැත් පයියක් ද ඉටිපඤන් එකසිය හැටක් ද
 සුවඳ කුරු මිටි අටක් ද සදුන් ලියක් ද අහර පාත්‍රා නවයක් ද කරාමු
 වසාවාසි සාදිකකා කුරුඳු කපුරු එන්සාල් ඉදිකටු රිදී කාසි තුට්ටුකාසි
 සල්ලි කාසි මල් පහන් ආදි මෙ ශම පූජා සත්කාරවල් කායවාක්
 මනෝ යන වාරත්‍රයෙන් සකසා ඒකාන්ත පිරිසිදු චිත්තයෙන් පූජාකර
 පස් දවසක් පොරොත්තුව සිට බුදුන් වැඳ අවසර ලබාගණ පිටත්ව
 අයුධ්‍යා නුවරට ආවා ය - මින් පසු සියං දේසාධිපති
 දෙවසවාමිදුරුවානන්වහණෙන ශ්‍රී මහාකරුණා දිවස් එලියෙන් ම
 හිමකාවයෙන් අවසර ලැබී ශ්‍රී පාදෙ බුදුන් වැඳල ආ ශම අයටම
 අයුධ්‍යාධිපති දෙවසවාමිදුරුවානන්වහණේ විසින් දෙවා වදාල මුදලෙ
 වග නම් - වෙඩිකකාර මොහොට්ටාල ටිකකාල් හතලිස්හරක් ද
 ඵෙත්තාලියදෙද රාලට ටිකකාල් තිස්දෙකක් ද විල්බාගෙදර රාල නමට
 ටිකකාල් සියයක් ද ආරවච්චි නමට ටිකකාල් විස්ස විස්ස ද
 තංබොරුකාරයින්ට සිංගාරකාරයින්ට ටිකකාල් දොලහ දොලහ ද
 ජානිසාට ටිකකාල් හතරක් ද මේ ශම ටිකකාල් පන්සියහැට හතරක්
 ලංකාවෙන් ඇවිත් ශ්‍රී පාදෙ බුදුන් වැඳැට කරුණාවයෙන් ලැබුණා ය
 - මින් පසු ඉල් මස පුර පසලොස්වක් නම් තිථිය ලත් අභහරුවාදා
 සියම දේසාධිපති දෙවසවාමිදුරුවානන්වහණෙන කරුණා දිවස් එලියෙ

මහිමතාවයෙන් ලංකාවෙන් ආ රදලවරු විසින් කඩින විවර දෙන හැටියට එවා වදාල දේවගනම් - සංඝාටික සිවුරක් ද වලදිණා සිවුරක් ද අදන නවයක් ද නානකඩ එකලොසක් ද දාඩියකඩක් ද පටියක් ද වටබද ගෙයක් ද මිලෙඩි පත්කඩයක් ද පාත්‍රයක් ද කේතලයක් ද පඩික්කමක් ද පිත්තල තට්ටුවක් ද මෙසේම කත්තිගල් පහක් ද මෙම පසලාත් පහක් ද හෙප්පුවක් ද වෑයක් ද පොරොවක් ද උදැල්ලක් ද කියත් දෙකක් ද පිහාකැති තුණක් ද නියකටු තුනක් ද බුමකටු දෙකක් ද බංදේසි දෙකක් ද කෝප්ප භයක් ද නුල්මලක් ද සෙරෙප්පුවක් ද ඉටිපන්දන් විසිඅටක් ද නවගුණ පයියක් ද දැහැත් පයියක් ද ලේන්සුවක් ද කඩකැත්තක් ද මත්නයක් ද වටාපත් දෙකක් ද පොත්ගෙඩි දෙකක් ද තෙල් කුප්පි තුනක් ද කාප්පයක් ද තෙලිසමක් ද මේපන් පැදුරු දෙකක් ද ශවන් පැදුරක් ද පාන්කුඩුවක් ද එඩරුතෙල් මුට්ටියක් ද කොන්තේරුවක් ද කුඩියක් ද කතුරක් ද ලෝකඩ තරයක් ද ඩමරාවක් ද ඉදිකටුතුල දෙකක් ද තිරයක් ද මුස්තක් ද යන මෙකී කී සියලු පූජා භාණ්ඩවල් ගංගාතීර ආරාමෙ වැස්වැසු හික්කුන් වහනෙළොට අප විසින් කඩින පූජා කලා ය. - ශ්‍රී සධ්ධමීමවක්‍රවත්තිසවාමී වූ අප - බුදුරජානන්වහන්සේගේ ශාරීරික ධාතු වඩා බැදපු මහාඝරාමනියන්න පතත් විහාරෙට පූජා කළ දේවගනම් - අෂටපරිෂ්කාර සිවුරු කට්ටලයක් ද රිදී පාත්‍රයක් ද රිදී කොඩියක් ද රිදී පඩික්කමක් ද සංධාරමිතියක් ද වාමරයක් ද වටහපතක් ද සුදුසිහින් රෙද්දක් ද ගදදුම්මල් පහන් ආදී මෙකී දේ- විහාරෙට පූජා කලා ය - සධ්ධමාමාත අපතිලෝගුරු සමාසක් සම්බුද්ධ සච්ඤයන්වහනෙළොගෙ ශරියුත් මුගලන් දැගසවු පරම්පරාවෙන් පැවත එන මහා සංඝයා වහනෙළ අතුරෙන් නපතන් විහාර සංඝරාජධුරන්ධරයට පැමිණි මහාසංඝරාජෝත්තමයානන්වහනෙළට පූජා කළ දෙට වගනම් කහ පටපිළි රතු පටපිළි මෙ දේවගෙන් දෙසියවිස්සක් ද රතු වටාපත්විය තිහක් ද නවගුණවැල් තිහක් ද ඉදිකටු තුලා තිහක් ද ගිරි කැති කිලෙලොටා කතුරු කඩ කැති පන්හින් දන්කටු නියකටු කනොඩි කරාබු වස වාසි සාදික්කා කුරුඳු ඉටිපන්දන් පානා දෙකක් ද සුරුවිටු රෙද්දක් ද මෙ හැම දෙම සංඝරාජෝත්තමයාණන්වහනෙළට පූජා කලා ය. මින්පසු ගභාරාමෙ ඔත් පිළිමවහනෙළට පූජා කළ වගනම් - දිග දහ අටරියන් සුරුවිටු රෙද්දක් ද රිදී දසහක් ද පූජා කර බුදුන් වැන්දා ය - මෙ විහාරෙ ණායක උන්වහනෙළට මෙසේම සුරුවිටුවක් ද කරාඹු වසාවාසි සාදික්කා කුරුඳු පූජා කලා ය. මේ විහාරෙ ණායක උන්වහනෙළට මෙසේම රෙද්දක් පූජා කලා ය. මෙ ඇර ලංකාවට වඩින්නට නියම වූ මහා සංඝයාවහන්සේලා විසිහතර නමකට සුරුවිටු පිළි එසියවිස්සකින්

සිවුරු මහමිත් පඩු පොවා පුජා කළ සිවුරු විසිහතර කට්ටලයක් ද-
 මෙම උන්වහනේලායෙන් උපාලි නායක උන්නාන්සේට සිවුරු කට්ටලයක්
 ද මෛත්‍රයක් ද කොට්ට දෙකක් ද පොරොවන්ට කාප්පයක් ද දිග
 දහඅටරියන් සුරුට්ටු දහයක් ද රුපියල් පනහක් ද කරාඹු වසාවාසි
 සාදික්කා කුරුදු මෙකී දෙය පුජා කලා ය. ආයතීමුනි තෙරුන්වහන්සේට
 සංඝාටික සිවුරක් ද මෙත්තයක් ද කොට්ට දෙකක් ද පොරොවනයක්
 කාප්පයක් ද දිග දහඅට රියන් සුරුට්ටු පහක් ද ටික්කාල් රිදී නිස්
 දෙකක් ද කරාඹු වසාවාසි සාදික්කා කුරුදු යන මෙකී දේ පුජා කලා
 ය. - මේ ඇර එක එක නමට සුරුට්ටු පිලි තුන තුන බැහින් විසි
 දෙනමක් මහතෙරුන් වහන්සේලාට පුජා කළ පිලි හැටහයක් ද කරාඹු
 වසාවාසි සාදික්කා කුරුදු යන මෙකී දේද සාමණේර උඤ්චන්සේලා
 නවනමකට පොලකට මෙසෙම පිළිනවයක් ද මහර තෙරුන්වහනේ
 නමකට මෙසේම රෙද්දක් පුජා කලා ය. මේ ඇර අමාපනයෝ
 දෙන්නෙකුට මෙසේම දිග දහඅට රියන් සුරුට්ටු පිලි හතරක් දුන්නා
 ය. බුද්ධරතන ධම්මරතන සංඝරතන යන ත්‍රිවිධ රත්නයට පැහැදී මහ
 තෙරුන්වහනේලා අප හිටණ වඩමාගෙන ආසන පුජා ආහාර පුජා
 ගිලංපස පුජා සිවුරු පුජා මෙකී පුජා සත්කාරකර බන අසා පුජා
 සත්කාර කලා ය. පන්සිල් රක්ෂා කලා ය. දහස් ගනං පිඩපාත
 හික්ෂුන් වහනේලාට අහර පුජා කලා ය. මේ සියලු පින්කම් කරමින්
 පොරොත්තුව සිට - ඉල්මස අටනවචක් නම් තිපියලක් බ්‍රහන්පතින්දා
 ලංකාවෙන් ගිය රදලවරුන්ට රිදී හෙප්පු රත්‍රං හෙප්පු රංකැටි පේස
 හැට්ට ඔට්ටු කවචපිලි ආදී වූ අනභී තානාන්තර දෙවා වදාලා ය -
 මෙම පරයොන්පති වෂීයෙහි උදුවක් මස පුර පැලවියලක් බදාදා පාන්
 වූ පැය වේලාවට ශ්‍රී ලංකාවීපයෙන් ගිය රදලවරු දකකවාගෙන එ
 ප්‍රසථාවට සුදුසුවගපත් උන්තරයේදී පිළිමවහනේ නමක් ද බණපොත්
 පෙට්ටි දෙකක් ද උපාලි මහ තෙරුන් වහනේ ප්‍රධාන කොට තෙරුන්
 වහන්සේලා විසිහතර නමක් - නිත්‍යකල්‍යාණදේවාචකාර වූ උතුම් -
 අපගෙ දෙව ස්වාමීඳුරුවානන්වහනේට දක්වන්නට ශ්‍රී සන්නසක් ද
 පඩුරු පාක්කුඩං පෙට්ටි ද තානාපති මහතැන් තුන්පලක් ද මේ
 රදලවරුන්ට බාර කරමින් බුධ රූප ධම්මය මහ සංඝයා වහනේ
 ස්වණීණ සන්නස මෙකී ත්‍රිවිධ රත්නය වැඩමවන වේලාවට පංචතුයතී
 සොසාදී මහපෙරහරින් වැඩමවන පසුගමන් මහරාජොත්තමයානන්වහනේ
 ද යුව රජ්ජුරුවෝ ද ප්‍රධාන මහ ඇමතිවරු ද ඇවිත් සන්නස බුධරූප
 පඩුරු පාක්කුඩං පෙට්ටි මහා සංඝයා වහනේලා නැවට වඩමවා
 පලපහකීකර නැව පිටත් කරමින් මහරාජොත්තමයාණන්වහනේ දේව
 නුවරට වැඩියා ය. මින් පසු ගඟා දෙගොඩ විහාරවල වැඩහිටින මහ

සංඝයා වහනෙළා නැවට වැඩමවා පිරිත් බණ වදාරමින් ගඟ දිග ඒ ඒ ගත්වල ඇමතිවරු විසින් සිවුරු පූජා ආහාර පූජා නොයෙක් සත්කාර කරමින් නැවට උපකරණ දේ සදාදෙමින් මංලභ පෙරහැරින් නැව ඇවිත් ගඟාව ගෙවා මුදෙ වරාවෙ සිති දමා පොරොත්තුව හිටියායින් පසු මෙම මස අටවක් නම් තිතියලක් බ්‍රහස්පතින්දා රාත්‍රියෙහි පහලොස්පැය වේලාවට පටිපොල අතපත්තු මොහොට්ටාල අලාබ උනා ය. මීට අයිතකරනට ගත්තු දේදියකඩයක් ද සුදු පිලිපාදයක් ද මුළු මෙවර අටරියන් තුප් පොට්ටියක් ද සිහින් සුදු තුපොට්ටියක් ද කමිස හැට්ටියක් ද පස හැට්ටියක් ද ජගලන් තොප්පියක් ද යන මෙකී පිලිපත්වොලින් මිතිය අයිතකර මින් අඩභ කරන පෙට්ටිය පල්ලට මෙන්තයක් ද අතුර ඉහට පයට කොට්ට දෙකක් තියා මිතිය පෙට්ටියට අඩංගු කර උඩින් පියන වසා මීට උඩින් නීල කපීප්‍රතු පෙට්ටියකින් වසා නැවෙ උඩ තට්ටුවට අරන අතික් නැවෙ වැඩ සිටිය මහතෙරුන් වහනෙළා විසින්මක් නැවඹු වඩමවා දහතුන් නමකට පඩු පොවාපු අදන දහතුනක් සත් නමකට සුදුපිළි පූජා කර දන්දී බණ කියවා පිඤ්ඤ ඉක්බිති මිතිය නැවෙන් ඉස්කෝවවියකට අරණ රුවල් බැඳ පිටත්ව යන වේලාවට නැවු දෙකේ කාල තුවක්කු තිස් දෙකක් පත්තු කරමින් අටගවුවක් තැන් ඇවිත් ගොඩබැස එදා රැ සාලාවක පොරොත්තුව සිට ඔරුව පැදපු සමුද්‍රව විස්සකට මිලේට හාල් අරණ රැට දවල්ට කන්ට දී සෙනසුරාදා පාන්වු දස පැය වේලාවටත් විහාරෙට මිතිය ගෙනහුන් ධම් සාලාවට අරණ මහසංඝයා වහනෙළා හතලිස්නමක් වැඩමවා බණක් කියවා සත්රියන් පාද හතලිහක් පූජා කර පින් පුරවා ඉක්බිති දර කොටන් සියයක් මිලෙට අරණ මිනී දවන සොහොන්ගෙයි දී මිතිය පුළුස්සා ඇවිත් නැවෙ පොරොත්තු උන්නායින් පසු - මොහොට්ටාලට අයිති පිළි මිල මුදල් ආවුධ මෙ හැම දේම පළමුවෙනිව මා සමඟ ගොසින් ලංකාවට ඇවිත් හැංගිලා සිටිය නන්කුඹුරේ ගණිත්වහනෙළට ඕනෑය කියා රාත්‍රියක් නිදි නැතුව සබ කිවුවා ය. මෙ මුදල ආවුධ පන්තෙ ගෙන්නාන ගොසින් උතුම් වූ මහ වාසල වහල් කරපු තැනේදී කරුණාමයෙන් ලැබී මම කෙනෙකුන්ට අයිතිවා මිස දැන් අපට දෙන්ට බැර කී නිසාම ක්‍රොධයෙන් අතික් නැවට ගොසින් අපේම රදලවරු එ වඩිනා මහාසංඝයා වහනෙළාට පූජා කරපු දේවල් ඉල්ලුවා ය. එනුදු ආදීම්‍රණී තෙරුන්වහනෙළේන් සාමණේර උන්වහන්සේගේන් දෙපලගේ ඉස මුහුරකින් ගසා පැළුවා ය. ලංකාවෙන් ආ එක්කෙනෙකු විසින් මෙ ශට් කුපාඩං කලට ලංකාවට ගියොත් අපට බොහොම උපද්‍රය යෙදෙනවා ඇති කියා වඩිනට බැර කියා වදාරන නිසා නැවෙ සිටිය තනාපති මහත්තැන් තුන් පොලක් සමඟ

ඇල්ලෙපොල මොහොට්ටාල මෙ පෙරළි සංඝයාත් - නැවෙන් ගොඩගොසින් මොහොතතාවෙ සිටින ගොවෙණිණදොරු මහත්කෙනෙකුන් දැක්ක දී මෙගමට පත්තුන් තරම කියා පෙරළි ගණං නුවරට ගමන් කරමින් අනිකුත් වහනෙළා ලංකාවට වඩිනා ගටියට කියාගන ඇවිත් මෙවග ගටි මහ සංඝයාවහනෙළාට ගල කරමින් පිටත්ව අනිත් නැවට ගියා ය. මින්පසු මෙම මස අවතෙලෙස්වක් නම් කිටියලත් බදාදා සියමෙ වරාවෙන් නැව පිටත්ව ඇවිත් දුරුතු මස පුරකියවක් නම් කිටිය ලත් සෙනසුරාදා නැවෙ ඉස්සර තියෙන සිංහ රූපය පටං නැව පල්ලෙං සොක්කානම් ගාවට තැනින් තැන අත්කරවල් පමණ කොඩා පමණ වතුර හොබ නැව ඇතුළට ඇවිත් ගිලාවැටෙන්ට පිරෙන නියා නැවෙ පටවාපු සාරවු දෙය දියට දමමින් පඩුරු පාක්කුඩං ද නැවෙ සිටිය ගම අය එ මහ සංඝයාවහනෙළා රූ දාවල් කඩ නැතුව දෙසනා කරන ධර්මාණුභාවෙන් ගැලවිලා ගොසින් මෙම මස පුරතෙලෙස්වක්නම් කිටිය ලත් අභහරුවාදා මුවන්ලකොන් කියා සියමට වලභුවන රටෙ වරාවට ලංවෙන කොට නැව භාගයක් ගිලලා මඩෙ එරුනා ය. මෙ මිසක මිනිසුන්ට වෙන අපාසුවක් උනෙ නැතුව ගොසින් මුවන් ලකොන් කියන රටට ගොඩබැස්සා ය. ඒ රටෙ පාටලීපුත නුවර කියා ප්‍රකාර සහිත මහ නුවරක් තියෙනවා ය. ඒ නුවර මැද ලංකාවෙ පොළොන්නරුවෙ රුවන්වැලි දාගොප්වහනෙළේගේ මහතට ශ්‍රී ධර්මාසොක මහරාජොත්තමයාණන්වහනෙළේ විසින් අප තිලෝගුරු සමාක්සබ්බධම්පථීඥයන් වහනෙළේ ගේ ශාරීරික ධාතු වඩා කරවාපු සවණිණ දාගොප්වහනෙළේගේ කොත් කැරැල්ල පටන් තුම්මල් ජේසාව දක්වා බිමටම අසවියක් නැතුව අළුත තනාපු රත්තරන් කරඬුවක් මෙන් දැන් පවත්වනවා ය. මෙ ගොප්වහනෙළේ වට්ට වැඩ ඉන්න පිළිම ඔක් පිළිම හිටි පිළිම තුන්සියයයි වඩුරියන් එකළොස් රියං පමණ උස ඇති රන්දා ගොප්වහනෙළා දෙසියයකි. එ නුවර මැත භාගේ රජපූමිණි සුලු ධර්මාසෝක මහරාජොත්තමයාණන්වහනෙළේ ලංකාවට සන්නස් එවා වදාරා අනුරාධපුරෙන් වැඩමවා පිහිටාපු ජය ශ්‍රී මහා බෝධීන්වහනෙළේ නමක් වැඩ හිටිනවා ය. මෙ විහාරෙට ධීපඬුප පුජා කලා ය. බුදුන් වැන්දා ය මෙ හැර එ රටෙ පවතින දාගොප් පෙතිපිළිම විහාර වැඩ අනේක විසිතුරු සවණිණ කම්මාන්තයෙන් කරතියෙනවා ය. එ විහාරවල වැඩ හිටින මහා සංඝයාවහනෙළා වත් පිරිත් භාවණා කර දවසට එළිය වැටුණම ඉර පායන වෙලාවට පිණඩපාත කරනවා ය. එ සියං දේසාධිපති මහරාජොත්තම- යානන්වහනෙළේට වලභු වෙන ශමරාජේජ විහාරවාසී මහසංඝයා වහනෙළාගේ සුවදුක් විවාරණ පිණිස - මෙ රදලවරු තුන් දෙනෙක්

ශදී සිටිණ නිසා සත්පුඡියෝ අසත්පුඡියෝ දෙගොල්ලම දන් දෙන්ට විහාර වැඩ කර දෙන්ට මින ය. ඒ හැර සුදු ඉයං කළු ඉයං උපදින ආකරවල් බොහොම තියෙනවා ය. බුලත් පුවක් ධන ධාන්‍ය සංඝ ඵල ආදිවු දෙයින් රාජ්‍යය සුභික්‍ෂම පවතිනවා ය. එසේ නුමුත් හොරුන්ගෙන් උපද්‍රව සදිසුනියන් අරමණ ලෙඩ (තබ)(තු)ඹලෙඩ හා මෙකී උපද්‍රවල් ඇතුළුවා ය. මෙම රාජ්‍යයෙහි වත්සාමකට්ඨමි කියණ විහාරයෙහි පොරොත්තු හිට මහා දන්වාරාමේ ද අරකඳුරාමේ ද වත්තදියාරාමේ ද වත් පඩුරාමේ ද යන මෙකී විහාරවල බුදුන් වැද එ මහා සංඝයාවහනේලාට දන් දෙමින් උපස්ථාන කරමින් මල් පහන් පූජා කරමින් විහාර අමදමින් පොරොත්තුව සිටින ප්‍රස්ථාවේදී එ පාටලීපුඡන නුවරට නායක ප්‍රා චීත්තරෙඩි කියාන උන්වහනේත් ප්‍රා භලත් කියන මහත්තැන් රාජදුන් උපදුන්කිදුන් හා තානාපති කමට එවු තුන් දෙනක් මෙකී අසවල් සමඟ කතා කරමින් නැව බිදී එ මුවන්කෝන් රටට කඩාපාවුනු වග සියම් දෙසාධිපති දෙවස්වාමිදරුවානන් වහනේට ද දක්වන ශට්‍යට කඩදාසි පත්‍රයක් ලියා බැඳ මුද්‍රා ගසා නවං මස පුර අටවක පෝය දා එ කඩදාසි පත්‍රය දී මුවන්කෝන් රටින් පනිවුඩ කාරයෝ දසදෙනෙක් ගොඩපාරෙන් ශ්‍රී අයුධ්‍ය නුවරට පිටත් කරඑවුවා ය. එ පණිවුඩ කාරයෝ එක්මස් දවසින් සියමට ගොසින් එ කඩදාසි පත්‍රය දක්කවා ශල කරවාපු තැනේදී නැව කඩා ගිය තැන්තනා සියමට ගෙනෙන ශට්‍යට කඩදාසියක් ලියා දී පිටත් කර එවු පණිවුඩකාරයෝ - සක වෂී එක්වාදහස් සසිය හත්තැ හතරකට පැමිනි අඩිගිරනම් වෂීයෙහි බක් මස අව ශට්‍යට ලත් අභහරුවාදා මුවන්කෝන් රටට ආවා ය. මින් පසු ගොඩ තිබුන සන්නස පඩුරු පාක්කුඩි පෙට්ටි පොසොන් මස පුර විසෙතියලත් බදාදා නැවන පණිවුඩකර තනා තිබුවා ය. - මින්පසු නැවට උපකරණ දේ සපයාගන මෙ මස පුර දොළොස්වක ලත් බදාදා මුවන්කෝන් වරාවෙන් නැව පිටත්ව ඇවිත් මෙම මස අව තියවක ලත් අභහරුවාදා සියම් වරාවට නැව ගෙනත් පොරොත්තු උනු තැනේදී සියං දේසාධිපති දෙව සවාමිදරුවානන්වහනේගෙන් අවශර ලැබුණු ශට්‍යට ඉට සුදුසු මහත්තැන් නැවට ගොසින් නඹු වාරිත්‍ර පඩිමා ශට්‍යට නැව පිටත් කරගෙන ගහට අවිත් පක්කෝන් කියන ගම දෙදවසක් පොරොත්තුව සිට උනුතැනේ දී දෙවනුවන් සියම් නුවර සිට පණිවුඩ කාරයෝ ද ඇවිත් මහත් නඹු වාරිත්‍ර ඇතුළු එතනින් නැව පිටත් කරණ ඇවිත් එවන්කෝන්ද පුරිකොටුව ලඟ සිති දමා නැව පොරොත්තු වු තැනේ දී පොසොන් මස අව නවවක ලත් සද්දා එවන්කෝන්දපුර ශ්‍රී සමුත් කියන මහත්තැන විසින් දුන්නු දෙට වගනම්-හාල් පෙට්ටි අටයි - පොල් අසුහතරයි - මහිස්සං

අසුවයි - කරවල විස්සයි ඉස්කර්විව කරවල එසියහැටයි - තාරා බිත්තර පස් විස්සයි - බුලත් මිටි හැත්තෑ එකයි - පැන්තුරු මළ විසිතුනයි - කසපැන් මළ අටයි - දුරියං විස්සයි - අන්තාසි හතලිස් හයයි - කොස් එකොලහයි මෙම මස අව එකොලොස්වක ලත් අභහරාවාදා ලුවන්දපුරි කියන තැනින් නැව පිටත් කරගන ඇවිත් මෙම මස දොලොස්වක ලත් බදාදා එවන්කොණදපුරිරට සමීපෙ සීනි දමා නැව පොරොත්තු කලා ය.

කුන්විපන්තකොඨිප ලත්සායි - මුන්විසුත් අකොඬලක්වාන් මෙ කියන මහත්තැන් දෙපොල විසින් දුන්නු දෙ වගනම් - දුරියං පහලවයි - මංගිසම්ත්රං සියයි - ඉදිවිවි අඹ සියයි - කොස් හතයි - අන්තාසි හතලිස් පහයි - කෙහෙල්මල් දහයයි - කසපැන්මළ නවයයි - පොල් හැත්තෑවයි - බුලත්මිටි හැටයි - පැන්තුරු පුවක් මළ දහයයි - කරවලයින් පහලවයි - ඉස්කර්විව කරවල සියයි - තාරා බිත්තර හැටයි - දෙහි පෙට්ටියයි - හාල් පෙට්ටියයි - එවකොණද පුරි කියන මහත්තැන් දුන්නු දෙ නම් - දුරියං විස්සයි - මහිස්කම් සියයි - ඉදිවිවි අඹ සියයි - කෙහෙල්මල් දහයයි - පොල් සියයි - කසපැන් මළ පහලොවයි - කොස් දොලහයි - බුලත් විටි පනහයි - පැන්තුරු පුවක් මළ පස් විස්සයි - හාල් පෙට්ටි පහයි - කරවල එකොලහයි - ඉස්කර්විව කරවල සියයි - අන්තාසි පනහයි - මෙම මස අව අමා මාසේලක් සෙනසුරාදා වත් පසත් කියන තැනට නැව ගෙනත් පොරොත්තු උනු තැනෙදී කුන්රාපකඨිනෙකනෙණඨි කුන්පඨිනෝත් සාම්බත් තාධිපකම්සඹකෝත් මෙකී දෙන්තා විසින් දුන්නු දෙ නම් දුරියං හයයි - මහිස්සම් සියයි - අන්තාසි දහයයි - හාල් පෙට්ටි දෙකයි - කසපැන් මර එකයි හබලපෙති තට්ටුවයි - අඹ තුනයි - කරවල විස්සයි - තුඅරණෝත් තට්ටුවයි - දියදොස් පහයි - තල් කුරු හැලි පහයි - රතුළෑනු තට්ටුවයි - සුදුළෑනු තට්ටුවයි - පැන්තුරු පුවක් මළ තුනයි මඩ පුවක් සියයයි - බුලත් විටි දහයයි - කුන්තරාපඨිනෙතෝඨි යන මහත්තැන් විසින් දුන්නු දේ නම් දුරියං අටයි - අඹ හැටයි - මහිස්සම් සියයයි - අන්තාසි දහයයි - මුත් ඇට තට්ටු දෙකයි - තල තට්ටු දෙකයි - හකුරු සියයි - කරවල සියයයි - බුලත් මිටි දහයයි - පුවක් මළ දහයයි - හාල් පෙට්ටි දෙකයි

ඉකබිති මෙම වෂීයෙහි ඇසල මස පුර තියවක ලත් තිථිය ලත් බදාදා සියං දේසාධිපති දේවස්වාමීදුරුවානන්වහණේගෙන් අවසර ලැබුනු ශට්ඨියට ඔරුව මැද තුන්මල් ගෙ වැඩ කර රත්රං ගා තියෙන දෙව අභුල් තුනක් සහ ඔරු පන්සියයක් ගෙන්තා මහා සේනාධිපති මහත්තැන්

නැව් ගාවට ඇවිදින් බුද්ධ රූප බන්ධනෙන් ශ්‍රී සන්තස දෙව අභුල්වලට පණිවිඩ කර තෙතීන ගිතවාදාදිවු මහා පෙරහරින් සන්තස පණිවුඩ කරන යනවා සමඟ ගොසින් මහා ප්‍රාසාදෙ දි මුනපාපු තැනේ දී අවසර ලැබුණු වග ශ්‍රී ලංකාවීපයෙහි සිට පඬුරු පාක්කුඩං සන්තස් වැඩමවාන ඇවිදින් ලබාගෙන ගිය මහ සංඝයා වහණේලා වැඩමවාන ලංකාවට යන්ට බැරවුනු නිසාත් එක් ආ රදලවරුන්ගෙන් වෙන්වෙලා තනියම තනියම සිටිනා නිසාත් තමා මෙ ප්‍රස්තාවට මහත් කාන්සාවකින් සිටිනවා ය - මින්මතු එසේම කාන්සාවෙන්ට එපා ය - කිසිකුරව්වලයකට ඉඩමක් නැතුව ඕනෑ දෙ මහවාසලිං දෙවා වදාරනවා මහා සංඝයාවහණේලත් දෙවනුව ලංකාවට පිටත්කර වදාරනවායි කිසි සාංකාවක් නැතුව තානායමට ගොසින් පොරොත්තු වෙන ශටියට අවශර ලැබුණු නිසා ලෝඩ සිත් කියන මහත්තැනක් සමඟ පිටත්ව ඇවිත් ඕලන්දක්කාර උනැහෙලා සපෙහිරියෙ තාණයමට පොරොත්තුව සිටියා ය. මින් පසු මිහිරියෙ නැවු නැගි එන ශටියට සියමාධිපති දෙවස්වාමිදුරුවානන්වහණේගෙන් අවශර ලැබී මං මාවත් තානායං වැඩපොල තීන්දු කර එ මිහිරියෙන් එන්ට පිටත්ව සිටිණ ප්‍රස්ථාවට මෙම දෙව ස්වාමිදුරුවානන්වහණේගේ ඇතුන් පටවන සිනාපටටනමට ගිය මහා නැව බිදි එ ඇතුන් ද නැවෙ පටවාපු වස්තුව ද සේනාව ද නැසී ඉශ්කෝවිවියකින් සත් අට දෙනෙක් ගැලවිල සිත්පරච්කොට්ට පාවුනු වග ද වරාවෙහි තිබුනු නැවු හතරක් එක දා වාතයකින් නැවු වල සිති ලනු බිදි එ නැවු ගිය අතක් දැනගන්ට බැරව මුලැසිටුනු වග ද මෙ කාරණාවල් ලියා කියාන මිහිරියෙ සිට පණිවුඩකාරයෝ ද විත් සියං මරාජොතමයානන්වහණේට ශල කරපු තැනේ දී මහත් කාන්සාවකින් වැඩ සිටින ප්‍රසතාවට යුව රජපුරුවො අලාබවුනා ය. මේ සෙසි හවුලා කාරණාවල් කියාදී මෙ අවුරුද්දේදී ලංකාවට මහ සංඝයා වහණේලා කොහොමද ඇර වදාරනෙන් කියා මා අතින් අහන්ට යෙදුනු තැනේදී ලියා දක්කවාපු ශටි පැමිණිකාරණාවලට මමත් බොහොම කංසාවකින් සිටිනවා ය - එසේ නුමුත් පැලමුවෙන් නැති අනිත්‍යයක් දුක්ඛයක් අනාත්මයක් දැන් පැමුනුනා වෙය - මේ සංස්කාර ලෝකයෙහි නියත ධර්මය - එ නිසා කර වදාරන්ට ආරම්භවු කුසලධර්මය අති කඩිනමින් කර වදාරනවා යහපති කියා පලමුවෙං ශ්‍රී ලභකාධිපයෙහි ඕලන්දක්කාර උන්තාන්සේලා නැති ශටි උතුම් ශ්‍රී රාජසිංහ දෙවස්වාමිදුරුවානන්වහණේ විසින් ශ්‍රී සන්තස් ඇර වදාරමින් මුදුකරයුරුවෙහිවට ජාම මුරපරවෙසන් කරන ශටියට එමුරපොලවල් බාර කර වදාල ශටිද එතැන් පටන් ඒකාන්ත පක්ෂපිරමාන සොද සිතින් ශදී යෙදී ශිටිනා ශටිද නොයෙක් දෙස දෙසවලින් අනභී පඬුරුල පාක්කුඩං අවුරුදු පතා අරණ ගොසින්

උතුම් වූ මහවාසලට දක්කවා කරුණා ධානාන්තර ලබා ගන්නා ශට්ඨ
 මෙශාම වගම ලියාදක්කවාපුයින් පසු ගලාඩ සික් කියනා මහත්තැනටත්
 එවත් රාජමුඤ්ඤි මහත්තැනටත් මෙ දෙන්නාට ඇවිත් මා අතින්
 අහන්ට දෙන ශට් අවුරුදු පතා වෙන දෙසවලින් වෙන මිනිස්සුන්
 පඬුරු පාක්කුඩං ශ්‍රී ලංකාධිපති දෙවස්වාමිදුරුවානන්වහණේට
 දක්කවනවා ඇද්ද කියා අහපු තැනේ දී කී ශට් සිනාපට්ටනමිඤ
 මදුරාපුරෙඤ කාචාඹරුවෙන් ද ත්‍රිවිතා පලිලියෙන් ද කීලකකරෙඤ
 මයිසුරෙඤ යන මෙකී තැංවලිං අවුරුදු පතා පඬුරු පාක්කුඩං සාදා
 ගොසින් උතුම් වූ මහ වාසලට දක්කවා කරුණාධානාන්තර ලබා මතු
 සිලාන්වලට එඩ අවශර ලබානගනවා ය කියා ලියා දුන්නා ය.
 මිත්පසු මෙම වෂීයෙහි උදුවක් මස පුරදියවක නම් තිථියලත්
 බ්‍රහස්පතින්දා රාත්‍රිය ගෙවන ගොසින් සිකුරාදා එලිය වැටෙන්නට
 පලමුවෙන් අලියං වේලාවට දුටු සොප්තෙ ශට් - සකල ශරීරය ගොමර
 ඉසිව්ව ඇතුන් සමුභයකුත් ඇත් මාලිගයපටං කොඤ දිග ද ඇත්
 ආසනේ ද කුඹස්තලෙ ද ඇත් සොඩ ද ඇත් කොසය පටං යටි තල්ල
 ගාවට බඩ ද මෙකී තැං සුභ්‍රවනීන පාට ද දෙහැල්ලවල ද කකුල්වලින්
 බාගයක් ද මෙකී තැන් කාලවණී පාට ද මෙකී ලක්ෂන ඇතුන් දසය
 දෙනෙකුත් ශකල ශරීරය සුභ්‍රවණීණ ඇතුන් මෙකී තරුණගාත්‍ර ඇති
 ශෝභා සම්පන්න ඇතුනුත් සමගවම පිටත්ව ඇවිත් පුරං කුඹුරක
 දිරව්ව පිදුරු තියෙන කලවිටෙකට ගියාම පඩිකාර මොහොට්ටාලත්
 මට බාල මුහන්දිරමත් මෙ දෙන්නා ඉස කුඩ ඇරලා මම සමභ
 කතාකරන්ට ලභ වෙන කොට මගෙ දනිස්වලින් පහල පුඩාවො කනවා
 දැක ඇහැරුනා ය. මෙ සොප්තය දුටු දෙවෙනි දා නිකකාලාස්බාත්
 කපපිතාගේනුත් මානිකුඤ්ඤ කපපිතාගේනුත් මෙ දෙන්නාගෙන් ලංකාවට
 මහ සංඝයාවහණේලා වැඩමවන්ට අලුත තනාපු නැව දෙනව ද කියා
 අහන්ට යෙදුනු තැනේ දී මේ දෙන්නා කී ශට් - ශ්‍රී ලංකාධිපති
 දෙවස්වාමිදුරුවානන්වහණේගෙ ද සියං දෙවස්වාමිදුරුවානන්වහණේගෙද
 අපි වැඩකාරයො යි. එ නිසා නැවට සියලු පල පංගාර්තු දේම සාදා
 නැව ඔප්පු කරනවා ය කී නිසා එ දෙන්නාට කරුණාධානාන්තර
 ලැබී ඉක්බිති - මෙම උදුවක් මස පුර දසවක් නම් තිථියලත් සිකුරාදා
 පාන්වු පස් පැය වේලාවට නොයෙක් නඹු වාර්ත්‍ර පඩිමාවෙන් ශ්‍රී
 සන්නස් පඬුරු පාක්කුඩං සෙස්සිලිය කියන එ නැවට පනිවුඩ කලා ය.
 ඉක්බිති එ තලාරාමෙගාවසින් නැව පිටත්ව ඇවිත් වත් පසන් කියන තැන
 පොරොක්කුව හිට නැවට උපකාර වූ දේවල් අරන නැව එතනින්
 පිටත්ව ඇවිත් ගඟාවෙ ගෙවා රාජවාපී වරාවෙ පොරොක්කුව හිටියායින්
 පසු දුරුතු මස අවතියවක ලත් ඉර්දා අතිපරිසුඩ සීලගුන ප්‍රතිමඩිත

උපාලි මහතෙරුන්වහනෙන් ද සෞභිලාශාදිගුනලංකාර ප්‍රා අරිමුණි තෙරුන්වහනෙන් ද - මහා ඉන්ද්‍ර සුවණණ තෙරුන්වහනෙන් ද මහා බ්‍රහ්මසර තෙරුන්වහනෙන් ද මහා සවණිණ තෙරුන්වහනෙන් ද මහාමනිරස තෙරුන්වහනෙන් ද මහා ධම්මජෝති තෙරුන් වහනෙන් ද මහාමුනි තෙරුන්වහනෙන් ද මහා වඤ්ඤාවතීන තෙරුන්වහනෙන් ද මහා අස්සචී තෙරුන්වහනෙන් ද මහා පඤ්ඤස තෙරුන් වහනෙන් ද මහා සාරවඤ්ඤ තෙරුන් වහනෙන් ද මහා පුඤ්ඤජාතො තෙරුන් වහනෙන් ද මහා වඤ්ඤසාර තෙරුන්වහනෙන් ද මහා ඉඤ්ජෝති තෙරුන්වහනෙන් ද මහා බ්‍රව්‍යනජෝති තෙරුන් වහනෙන් ද භාරමච තෙරුන්වහනෙන් ද සාමනේර උන්වහන්සේ ද සත්තමක් ද මෙ මුත් වහන්සේලා නැවට වැඩියායින් - පසු බන්ධනාක් කොටුවේ පසුදැකමිස්ත්‍රි කියන තානාපති උන්නැහෙද - මෙම මහතැන් කැටුව මුත් කියන ආරච්චි දෙන්නා ද සොමියන් කියන ලියන්තො පස් දෙනෙක් ද තනෙයි කියන අප්පුලා දෙන්නෙක් ද බොතෝන් කියන හේවා හමුදාව පහලොවක් ද එවන්සිසේනේනා කියන දෙවෙනි තානාපති මහතැන් සමග මුත් කියන ආරච්චි කෙනෙක් ද සොමියා කියන ලියන්තෙක් ද නායි කියන අප්පු කෙනෙක් ද බොතෝන් කියන සේවායො සත් දෙනෙක් - කුන්වාවාපිරොන් කියන තුන්වෙනි තානාපති මහතැන් සමග සොමියං කියන ලියන්තෝ දෙන්නෙක් ද තනෙ කියන අප්පුලා දෙන්නෙක් ද බොතොන් කියන හේවායො සදෙනෙක් ද කුන්මහාපෝන් කියන සතරවෙනි තානාපති තැන ද කුන්රෙනනවින් කියන පස්වෙනි තානාපති තැන ද- පුකුන්කුවන් කියන රාජපත්තාකාන් කියන පඬුරු පාක්කුඩං පෙට්ටි පාදුප්‍රවේස්සන් කරණ මහතැන ද - මේ තුන් දෙනාට වැඩ කාරයො අට දෙනෙක් ද - රාජපඩින් කියන අප්පුලා තුන් දෙනෙක් ද ලාමි කියන තුප්පාසියො දෙන්නෙක් ද මොනුවන් -කියන අතපය මිරිකින වේද්ද දෙන්නෙක් ද - මොයා කියන වේද්ද දෙන්නෙක් ද - වාචුපී කියන හොරණු කාරයෙක් ද- තැරුපිඹින්තො දෙන්නෙක් ද- වකකංලෝ කියන දවුල් කාරයො දෙන්නෙක් ද - යෝපු කියන ඇබ්බතයො දෙන්නෙක් ද - මෙකී හැත්තෑ හතර දෙනා නැවට ආවායින් පසු මෙම උදුවක් මස අවශටවක නම් තිපියලක් බදාදා පාන් වු එකොස් පැය වේලාවට නම් කියවු පක්නම් වරාවෙන් නැව රුවල් ඇද පිටත්ව ඇවිත් බන්කරයෝයි රට ද පොන්නදුලියං රට ද කාම්බෝප රාජ්ජය ද පුළුතිමුත්තඤ්ඤ ද පුළුපිසං කෙන්ද ද පුළුගෝවර කන්ද ද පුළුබං රට ද පුළුපඤ්ඤදං රට ද ලිසිපාර ද යන මෙකී රටවල් පසු කරන ඇවිත් මැදින් පුරවියෙනිලක් නම් තිපියලක් බ්‍රහස්පතින්දා බෙනාවිය වරාවේ නැව සිනි එලං පොරොත්තුව සිටියා -

මින් පසු බෙනාවියෙ ජනරාල් උන්නාන්සෙ විසින් මෙම මහ සංඝයාවහනෙහිලාට ද තානාපති මහත්තැන්වලට ද කරන කියන නඹු වාර්තාවොලින් ද දෙන ගන්නා අයදමින් ද කිසි කුරව්වලකට ඉඩමක් නැතුව සදාදෙමින් මහ සංඝයාවහනෙහිලාට සිහින් සුදුසේල අසුවක් පූජා කරමින් තානාපතිවරුන්ට තුවක්කු තුනක් ද පෙස දෙකක් ද තුපොට්ටි විස්සක් ද දෙමින් හේවා සමුදාවට හේල හැට නවයක් දෙමින් සමුදු ගමනේ දී කිසි කුරව්වලකට ඉඩමක් නැතුව සියළු උපකරන දෙ සදා දෙමින් මෙම වෘතියෙහි මැදින් දින අවසතවක් නම් කිරීයලත් ඉරිදා සේසිලි කියන නැවෙ වඩමවා තිබුනු සන්නස් පඬුරු පාක්කුඩං ඕස්කාප්ලේ කියන මහ නැවට වැඩමවා නොයෙක් නඹු වාර්තා පඩිමාවෙන් බෙනාවියෙ වරාවෙන් නැව රුවල් ඇද පිටත්ව ඇවිත් සකවූ එක්වාදහස් සසියහත්තැ පහට පැමිණ මේ ශ්‍රී බුධවෘතියෙහි වෙසක් මස පුර තෙලෙස්වක් නම් කිරීයලත් සසුදා ත්‍රිකුනාමලෙ වරාවෙ නැව සිහි එලා පොරොත්තුව සිටියා.

III

SINHALA VERSION OF THE 'ROYAL LETTER' SENT ON ORDERS OF KING DHĀRMĪKA OF SIYAM

සුභ අක්ෂර පත්‍රය *

සවසති ශ්‍රී සුවර්ත විවිධ සුඤ්ඤ අනුකර බුද්ධගාසන උපසතමහක මහාකාරුඤ්ඤ අතුලා ප්‍රජා සමමිත්‍ර සාමිඤ්ඤ දෙසාධිපති අයොක්ඛා මහානිල මහා නගරෙ - ධාමීමික මහාරාජොත්තමයානන්වහන්සේගේ උතුම් පනිවිඩ පනත සැටියට අග්‍රමහාසේනාධිපතීන් විසින් ශ්‍රී ලංකාවීපයෙහි ශ්‍රීවඨීනපුරාධිවාසී උතුන් දෙවි මහරාජොත්තමයානන්වහන්සේගේ අග්‍රමහාසේනාධිපති නමට ලියා එවන සුභ අක්ෂර පත්‍රයෙ වග නම් -

ශ්‍රී ලංකාවීපයෙහි ගාසනාහිවුදිය පිණිස... සංවත්සරයෙහි උළුවප් මස පුර දසවක් ලත් සිකුරාදා ශ්‍රී අයොධ්‍යපුරයෙන් පිටත්කර වූ ප්‍රා සුධම්ම මෙත්‍රිලවාංසියෙන් හෙවුපිවාමාහිරොමිම යන අමාත්‍යවරුන් සහ ශ්‍රී ලංකාවීපයට වැඩමවන ලෙස ආරාධන කෙරෙමින් බුද්ධරූප ධම්ම පොසනක පවර හික්කු සංඝයාවහන්සේ ද රාජ සඤ්ඤ ශ්‍රමන සන්දෙස සුභ අක්ෂර පත්‍ර මහල් පඬුරු පාකකුඩම් සධා පිටත්කර එවූ මහා නැව කුක්කුට සංවත්සරයෙහි වෙසක් මස පුර තුදස්වක් ලත් ඉරිදා ත්‍රිකුණාමලයට පැමිණි වග සුවනයකර වදාරමින් අග්‍රමහාසේනාධිපතීන් ප්‍රමුඛ වූ අමාත්‍යවරුන් ශ්‍රී ලංකාධිපති දෙවිමහරාජොත්තමයානන්වහන්සේ පිටත්කර එවා වදාරමින් මහත් නඹු වාර්ත්‍ර පුජා පෙරහරින් වැඩමවාගෙන ගව්වක අධික කොට ඇති සත් යොදුන් ප්‍රධාන මාගීගය ගෙවා ඇවිත් මහා වාචකා ගභා ස්වමීපයට පැමිණි කල්හි ශ්‍රීවඨීනපුරාධිවාසී මහරාජොත්තමයානන්වහන්සේ සුඛා උත්සාහ උදාරාධ්‍යාසයෙන් පෙරමගට වැඩ බුද්ධ ධම්ම උපාලි ප්‍රා ආර්යමුනි ප්‍රමුඛ හික්කු සංඝයා වහන්සේට ආරාධනාකර වදාරමින් මහත් පුජා පෙරහරින් වැඩමවා ගෙන අවුත් ශ්‍රී වඨීනපුරයෙහි ශ්‍රී දන්තධාතු මඤ්ඤරය හා රාජ මඤ්ඤරයට බඹ දෙසියයක් පමන තැන අහිනව කෙරෙවු පුෂපාරාමයෙහි වඩා හිදුවා ශ්‍රී රාජ සඤ්ඤ සහ පඬුරු පාකකුඩම් අමාත්‍යවරු බඹ තුන්සියයක පමණ තැන කෙරෙවු තානායමක පරිච්ඡි කරමින් හික්කු සංඝයා වහන්සේට පිඩපාත දානාදීන්

* This document is related to contents of the article by S. Paranavitana in the present number. Copied from the document No. 5/63/8(27) National Archives of Sri Lanka.

උපසථාන කෙරෙමින් පිරිවර සහිත අමාත්‍යවරුන්ට තදනුරූප සංග්‍රහ කෙරෙමින් හිඤ්ඤ සංඝයා වහන්සේට ආරාධනා කොට තෙර කුල පුත්‍රයෝ උපසම්පදා කරවා ප්‍රචර දන්තධාතු දඹින වන්දන සොළොස්මහා සථාන වන්දනාදිය කරවා නොයෙක් ලෙසින් සත්කාර සම්මාන කොට අමාත්‍යවරු ලක්දිවින් නැවු නන්වා පිටත්කර වූ තුන්මසක් ඇතුළත ම සාම්ප්‍රදේසයට පැමිණ ඒ අමාත්‍යවරු විසින් ත්‍රිකුණාමලයට පැමිණි තැන් පටන් ශ්‍රී ලංකාධිපති දෙව් මහරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ උතුම් වූ පනිවුඩ පනතින් යෙදී සත්කාර සම්මාන ලැබූ ශට්ඨ වෛත්‍ය සථාන වන්දනාකරගන්නට යෙදුනු ශට්ඨ ඵ්කෂිය පනස් සතර නමක් උපසම්පදා කරවා සාරසිය අසුවක් පමණ සාමනේර කරවාපු වග ඇතුළුව නොයෙක් ලෙසින් ලංකා ශාසනය වධිනයට නිසි කටයුතු දුටු ශට්ඨ ධම්මක මහරාජෝත්තමයානන්වහන්සේට ශලකල තැනේ දී ප්‍රමානාතිකාන්ත ප්‍රීති ප්‍රමෝදයනායෙන් යෙදීමින් අනුමොදනී වදාරමින් අමාත්‍යවරුන්ටත් අති විපුල කරුණා සමහාර සහ මහත් තානාන්තර දෙවා වදාරමින් මෙහි මහත් කුසල රාසි වධින කිරීමෙහි සහාය භාග වූ උතුම් ශ්‍රී ලංකාධිපති දෙව්මහරාජෝත්තමයානන්වහන්සේ කෙරෙහි අති උදාරතර ප්‍රසන්නත්වයට පැමිණ වදාරා පලමුවෙනි වාරයෙහි එවා වදාල රාජ සන්දෙසයෙහි ප්‍රකාස වූ ලෙස තමන්වහන්සේ ම උපසම්පදාව ලැබ ප්‍රතිපත්ති විදඹිනා භාවනායෙහි යෙදීමෙහි දරුමුතුබුරුන් ආදී කැනි වභිගයා හා අමාත්‍යාදීන් මහන මහළු පැවැදී කෙරෙමින් ද නිත්‍යපක්වසීල පොහොය අට්ටාහ සීල සමාදානවසයෙන් ද දිවාසානුදිවස වසයෙන් සාදරව බන ඇසීමෙහි ශ්‍රී පාද ස්ථානය ඇතුළුව වෛත්‍ය සථානවල පූජාසත්කාර පැවැත්වීමෙහි හිඤ්ඤ සංඝයා වහන්සේට විවරාදි සිවුපසයෙන් උපසථාන කිරීම් ආදී වූ නොයෙක් ලෙසින් ධාම්මික මහරාජෝත්තමයානන් වහන්සේ විසින් සුධාපුච්ඡම කරුණාධ්‍යාසයෙන් පින් අනුමෝදනී වදාරන ලෙස අග්‍රමහාසේනාධිපති විසින් ශල කරණවා හොඳේ -

ඒ ඇර සාමිඤ්ඤ දෙසයෙන් කාපිසංචත්සරයෙහි පිටත්කර එවා වදාල උපාලිමහතෙරුන් වහන්සේ ප්‍රධාන කොට ඇති සියළු හිඤ්ඤ සංඝයා වහන්සේ සුකර සංචත්සරයෙහි දුරුතු මාසෙට තුන් අවුරුද්ද සම්පූර්ණ හෙයින් නැවත ඒ විසුධාවාරී වරදොනමුනි ප්‍රමුඛ කොට ඇති හිඤ්ඤන් වහන්සේලා ශ්‍රී ලංකා විපයට වඩිනා සැටියට ආරාධනා කොට වඩිනා ලෙස නියම කරමින් එහි හිඤ්ඤන් වහන්සේලා වැඩමවාගන එන සැටියට බුන් විසුධ මෙහි මුන්වාදිහිවින් මුන්විධ සිනෙහ යන මෙකී රාජ පුෂියන් හා සමඟ සිරි පුරයට පිටත්කර යවා ඇත. එහි හිඤ්ඤන්වහන්සේලා සාමනේර තැඤ්ඤ දුත අමාත්‍යයෝ ද ලංකාවිපයට පැමිණි කල ලංකාවිපයෙහි අග්‍රමහාසේනාධිපතින් විසින්

කායච්ඡතව්‍යසනයකට පැමිණෙනට ඉඩ නැර කායච්ඡතපාසුකරනයෙන් උපකාර වෙනවා හොඳේ -

එසේ උපකාර කිරීමෙන් බොහෝ සේ පින් සිට වෙනවා ඇත. ඒ ඇරත් ප්‍රථමයෙන් ආ දුකාමාත්‍යයන් නැවත පිටත්කර එවන ශට්‍යට දක්වා ගැන වදාල තැනේ දී ප්‍ර උපාලි මහකෙරුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ කොට ඇති භික්ෂුන් වහන්සේලා නැවත පිටත්කර එවන ප්‍රසතාවට මිනිසුන් එවන පිනිස රාජසන්දේසයක් හා සමග දුකාමාත්‍යයන් පිටත්කර එවා වදාරණවා ඇත යන පනතක් දිවස් ලා වදාලා ඇත. ඒ ඇර වැඩි භික්ෂුන්වහන්සේලා අතුරෙන් ලංකාවීපයෙහි වැඩ හිටිත්ට මනාප තැන් ඇත්තම් වැඩ සිටින හැටියට දිවස් ලා ඇත. සාකිස දේශයට වඩිත්ට කැමති භික්ෂුන් වහන්සේලා ලංකාවීපයෙහි සේනාධිපතීන් විසින් වග විභාග කොට ලංකාදුකාමාත්‍යයින් හා සමග අති කඩිනමින් පිටත්කර එවනවා හොඳේ- ඒ සමගම දුකාමාත්‍යයින් පිටත්කර එවනවා ය - ලංකාවට පලමු ගමනේ දී පිටත්කර එවූ භික්ෂු සංඝයා වහන්සේට ද අමාත්‍යවරුන්ට ද නැවේ සිටි නිලමකකාරයින් විසින් බතාවිය කොලඹ තිරිකුනාමලය යන මෙකී තැන්වල සිටිණ ප්‍රධානිඤකාරයෝ විසින් විස්වාස පක්ෂපිරමානවයෙන් කල කී උපකාර නඩු වාරිත්‍ර හොඳ නිසා මෙදා එන ගමනේ දී බතාවිය ජනරාල්ට දෙන ශට්‍යට පමාකර රත්තැටියක් ද රත්‍රං ගුරුලේඛවක් ද රත් කුසලානක් ද රත් සෙපපුවක් ද රත් කරඬු දෙකක් ද ඉටිතෙල් තිබෙන්නට රත් සෙපපු දෙකක් ද රත්රත් වෑ කර පී හා කැති දෙකක් ද බුලත් තිබෙන්නට තනාපු රත් කොපු එකක් ද මේ සැම දේ අඩහුව තිබෙන්නට ලොකු රත් හෙපපු එකක් ද කොලඹ ගුවේණීදොරුට දෙණ ශට්‍යට ලොකු රත් සෙපපුවක් ද රත් කුසලානක් ද තිසුලයෙන් යුක්ත සවණී කුමිමනායුධයක් ද සවණීන සෙපපුවක් ද සවණී සරක ආධාරකයක් ද රත් කරඬු දෙකක් ද කුඩා රත්‍රං හෙපපු එකක් ද රත්මිටි පී හා කැති එකක් බුලත් තිබෙන්නට රත් කොපු එකක්ද ස්වණීනවාතකු කර ආයුධයක් ද රත්‍රත් හුනු කරඬුවක් ද මෙකී එකොලොසක් පමන ස්වණීන භාණ්ඩ ද ත්‍රිකුනාමලේ නිලමකකාරයාට මෙම ලෙස ස්වණීන භාණ්ඩ වැඩ කමිමාන දහයක් ද බතාවිය ජනරාල්ට නියම වූ දේ වෙන නැවකින් පිටත්කර එවනවා ය - ලන්කාවට එන දුකාමාත්‍යයින් තිඤෙනා අත කොලඹට තිකුනාමලේ නිලමකකාර දෙනාට දෙන දේ පිටත්කර එවුවා ඇත-

ඒ දේ ලංකාවේ අග්‍රමභාසේනාධිපතීන් විසින් ශ්‍රී ලන්කාධිපති මහරාජොත්මයානාඤ්ඤට ශල කරමින් යෙදුන උතුන් පනිවුඩ පනත සැටියට ඒ නිලමකකාරයන් ශ්‍රී වඩිනපුරයට ගෙන්වා දෙන හොඳේ -

සාමිඤ්ඤ දෙශයෙන් මේ ලංකාවට බුදු රූප ධර්ම භික්ෂු සංඝරාජ සංදේස ශ්‍රමන සංදේස සුභ අක්ෂර පඬුරු පාකකුඩම් ගෙනයන නිසා ඒ උපකාර කරනවා ය - ඒ පින් කම් ලංකාධිපති දෙව්මහරාජොත්තමයානන් වහණෙන අනුමෝදන් වී වදාරන ලෙස ශලකරනවා හොඳේ. නොහොත් ලංකාධිපති මහාරාජොත්තමයානන්වහන්සේ සඬා උත්සාහ වියඹියෙන් දැන ධාතුන් වහණෙන ශ්‍රී හසතයෙන් වැඩමවා ගෙන උපාලි ස්ඵවිර ප්‍රමුඛ භික්ෂු සංඝයා වහණේ ද ත්‍රිදුතාමාත්‍යයින්ට ද දක්වා වැඤ්ඤ වු වග සාමිඤ්ඤ දෙශාධිපති මහාරාජොත්තමයානන් වහණෙන ශලකල තැනේ ද ඉට ප්‍රමානානික්‍රාන්ත කරුනා සන්තොසව පින් අනුමෝදන් වී වදාලා ය - සී ධනධාතුන්වහණෙන පූජා වෙන ශට්ඨයටය බොධි සම්භාරය පූරනය කර වදාරන කුසලානුභාවයෙන් භූමියෙහි පහලවන සවනීයෙන් කල දෙසිය ශත්තූ පස් කලන් මඡවාඩි තුනක බර ඇති සවනීන ඡත්‍රයක් ද එසේ මැනික් බැඳ උස එක් රියන් ණව අභුල් මහ ඇති කලං හසිය හතලිස් අට කලදකින් කරපු ස්වනීන මඩලයක් ද ධාමීමික මහාරාජොත්තමයානන්වහණෙන ශ්‍රී හසතයෙන් මැනික් බැඳි සවනීන සුත්‍රයෙන් කල කලන් තුනක් ද යන මෙකී දේවල් ධාමීමික මහාරාජොත්තමයානන්වහණෙන විසින් එවා වදාලා ය - ඒ ඇර යුව රාජොත්තමයානන් එවා වදාල දේ මේ වගනම් - ශ්‍රී දැන ධාතුන් වහණෙන පූජා කරන පිනිස සවනී ඡත්‍රයක් හා රන්මල් තුනක් ද ඒ හැරත් හී සාය ප්‍රකරන හා විසුධිමග්ගනිධාන වක්‍රමහා භාසඩ වූලසධක උපසියාහිසේක මහාදුතග්‍රන්ථපති මේත්‍රලොක නැරොපනඤ්ඤ සුත්‍රය උච්චාරණ විධිය පබ්බජජා අභි සම්බොධි පොත්තකාදිය යන මේ එකුත් විසසක් පමන පොත්වහන්සෙනෙලා ද ලංකා ශාසණය වඩින පිනිස එවා වදාලාය - මෙකී සියළු පින්කම් ශ්‍රී ලංකාධිපති දෙව් මහරාජොත්තමයානන්වහණෙන උදාරතරාධ්‍යාසයෙන් පින් අනුමෝදන් වදාරණ ලෙස ශල කරනවා හොඳේ - ලංකාවීපයට පලමුවෙන් ම වැඩි භික්ෂුන්වහණෙනෙලා ද පදෙන් වෙන් වෙන් නොකොට පිරිත් වදාරනවා ඇත. දෙවෙනිව ලංකාවට භික්ෂුන් වහණෙනෙලා පදෙන් වෙන් වෙන් කොට පිරිත් වදාරන ලෙසට නියම කලා ඇත - ඉට ලංකාවීපයෙහි සංඝරාජයානන්වහණෙන විසින් ලංකාධිපති මහරාජොත්තමයානන්වහණෙන එවා ශල කරමින් ලක්දිව නායක භික්ෂු සංඝයාවහණෙන රැස්කරවා ඒ මධ්‍යයෙහි පදානුපද වෙන් කොට කියන ලෙස හොඳ නිසාම නියම කලාටත් ශක නොකරම පවත්වනවා ය - (මේ සුභ අක්ෂර අග්‍රමහාසේනාධිපති පත්‍රය බුදු වජ්‍රයෙන් දෙදාස්දෙසිය අනුනවවෙනි වජ්‍රයෙහි වක් මස අටඑකොලොස්වක් ලත් සිකුරාදා අයොධ්‍යපුරයෙන් පිටත් කල සේ දීත්).

RASSL PUBLICATIONS
available for sale at the Office of the RASSL

Year	V.No	PT.	No	Members	Non Members
1865/66	IV	-	13	Rs. 150/-	200/-
1909	-	-	-	150/-	200/-
1936	XXXIII	-	-	150/-	200/-
1959	VI	Special No. C. W. Nicholas	-	150/-	200/-
1960	VII	I	-	150/-	200/-
1963	VI	-	-	150/-	200/-
1964	IX	-	-	150/-	200/-
1965	IX	II	-	150/-	200/-
1966	X	-	-	150/-	200/-
1967	XI	-	-	150/-	200/-
1968	XII	-	-	150/-	200/-
1969	XIII	-	-	150/-	200/-
1970	XIV	125 th Anniversary Vol.	-	150/-	200/-
1971	XV	Index Reprint	-	150/-	200/-
1972	XVI	-	-	150/-	200/-
1973	XVII	-	-	150/-	200/-
1974	XVIII	-	-	150/-	200/-
1975	XIX	-	-	150/-	200/-
1976	XX	-	-	150/-	200/-
1977	XXIII	-	-	150/-	200/-
1979	XXI	Sinhala Translation of VI-Somapala Jayawardhana	-	150/-	200/-
1980	XXH	Major Ancient Irrigation works-Denis N. Fernando	-	150/-	200/-
1980/81	XXV	-	-	150/-	200/-
1982	XXVI	-	-	200/-	250/-
1983/84	XXVIII	-	-	200/-	250/-
1984/85	XXIX	-	-	200/-	250/-
1985/86	XXX	-	-	200/-	250/-
1986/87	XXXI	-	-	200/-	250/-
1987/88	XXXII	-	-	200/-	250/-
1988/89	XXXIII	-	-	200/-	250/-
1989/90	XXXIV	-	-	200/-	250/-
1990/91	XXXV	-	-	200/-	250/-
1991/92	XXXVI	-	-	200/-	250/-
1992/93	XXXVIII	-	-	200/-	250/-
1993/94	XXXIX	-	-	200/-	250/-
1995/Spl.	XXXIX	Bocarro	-	200/-	250/-
1996	XLI	Sesquicentennial Lectures	-	200/-	250/-
1997	XLII	-	-	200/-	250/-
1998	XLIII	-	-	200/-	250/-
1999	XLIV	-	-	200/-	250/-
2000	XLV	-	-	300/-	300/-
Notes & Queries					
1961	-	V	March	40/-	40/-
1961	-	VI	June	40/-	40/-
1961	-	VII	September	40/-	40/-
Sesquicentennial Commemorative Volume 1845-1995					Rs. 200/-
Annotated Index of Articles in JRASSL 1845-1989					Rs. 350/-
<i>Kavsilumina</i> , translated, Crest Gem of Poetry					Rs. 350/-
Glimpses of Public Service 1927-1962					Rs. 75/-
<i>Kankhavitarani</i> , translated into Sinhala					Rs. 350/-
<i>Therigatha</i> , translated into Sinhala					Rs. 500/-
<i>Dhammapadaithakatha</i> Part I, translated into Sinhala					Rs. 600/-
Divehi Language					Rs. 450/-
<i>Visudhimagga</i> Part I					Rs. 550/-

ROYAL ASIATIC SOCIETY
of
SriLanka

Address: Office and Library

ROYAL ASIATIC SOCIETY OF SRI LANKA

96, Ananda Coomaraswamy Mawatha

Colombo 07

Sri Lanka

Tele and Fax: 699249

URL: www.lk/cultural/Jrassl/Index.html

Terms of Membership and Annual Subscriptions

Category	Entrance fee	Life/Annual Subs
Life (Resident)	Rs. 50.00	Rs.1,500.00
Life (Non-resident)	US \$ 3.00	US \$ 50.00
Ordinary (Resident)	Rs. 50.00	Rs. 250.00
Ordinary (Non-resident)	US \$ 3.00	US \$ 10.00
Institutional (Sri Lanka)	Rs. 50.00	Rs. 500.00
Institutional (Foreign)	US \$ 3.00	US \$ 10.00

Life Membership subscriptions could also be paid in two equal instalments within two successive years from the date of admission to membership.

Payment of annual subscriptions for a period of 25 years entitles a member except Institutional Members - to life Membership, without any further payment.

Applications for membership should be sent to the Honorary Jt. Secretaries from whom the necessary forms may be obtained.

Cheques should be drawn in favour of the 'Royal Asiatic Society of Sri Lanka.'

All members receive the Society's Journal and enjoy the use of its Library and admission to Lectures and Meetings.

US \$ or equivalent in SL Rupees.

ISSN 1391 - 720 X

PRINTED AT SRIDEVI PRINTERS (PRIVATE) LIMITED
27, PEPILIYANA ROAD, NEDIMALA, DEHIWALA, SRI LANKA.